

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI**

**AVRUPA SOSYAL MODELİ’NİN BİR PARÇASI OLARAK
AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU:
KURULUŞU, SENDİKAL ANLAYIŞI VE SOSYAL AVRUPA’NIN
ŞEKİLLENMESİNE ETKİSİ**

(DOKTORA TEZİ)

CEYHUN GÜLER

BURSA – 2019

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI**

**AVRUPA SOSYAL MODELİ’NİN BİR PARÇASI OLARAK
AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU:
KURULUŞU, SENDİKAL ANLAYIŞI VE SOSYAL AVRUPA’NIN
ŞEKİLLENMESİNE ETKİSİ**

(DOKTORA TEZİ)

CEYHUN GÜLER

**Danışman:
PROF. DR. AYSEN TOKOL**

BURSA – 2019

TEZ ONAY SAYFASI

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı'nda, 711413002 numaralı Ceyhun Güler'in hazırladığı "Avrupa Sosyal Modelinin Bir Parçası Olarak Avrupa Sendikalar Konfederasyonu: Kuruluşu, Sendikal Anlayışı ve Sosyal Avrupa'nın Şekillenmesine Etkisi" konulu Doktora Tezi ile ilgili tez savunma sınavı ^{13.12.2019} ~~13.12.2018~~ günü ^{13.12.2019} ~~13.12.2018~~ Saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin (başarılı/başarısız) olduğuna (oy birliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye

(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Prof. Dr. Ayşe Zülfi
Zülfi

Üye

Prof. Dr. Feri Akın Koyun
Feri Akın Koyun

Üye

Doç. Dr. Aziz Çelik
Aziz Çelik

Üye

Prof. Dr. Banu Uçkan Hekimler
Banu Uçkan Hekimler

Üye

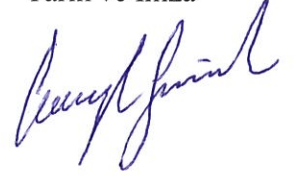
Prof. Dr. Denda Küçükalp
Denda Küçükalp

YEMİN METNİ

Doktora Tezi olarak savunduğum “Avrupa Sosyal Modeli'nin Bir Parçası Olarak Avrupa Sendikalar Konfederasyonu: Kuruluğu, Sendikal Anlayığu ve Sosyal Avrupa'nın Şekillenmesine Etkisi” başlıklı çalışmanın bilimse araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle ve paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

13.12.2019

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Ceyhun GÜLER

Öğrenci No:711413002

Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri

Programı: Doktora

Statüsü: Doktora

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 25/11/2019

Tez Başlığı / Konusu: AVRUPA SOSYAL MODELİ'NİN BİR PARÇASI OLARAK AVRUPA SENDİKALAR KONGRESYONU: KURULUŞU, SENDİKAL ANLAYIŞI VE SOSYAL AVRUPA'NIN ŞEKİLLENMESİNE ETKİSİ

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 300 sayfalık kısmına ilişkin, 25/11/2019 tarihinde şahsım tarafından *TURNITIN* adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 1 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

13.12.2019
Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Ceyhun GÜLER

Öğrenci No: 711413002

Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri

Programı: ÖYP

Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
PROF. DR. AYSEN TOKOL

ÖZET

Yazar adı ve Soyadı: Ceyhun GÜLER
Üniversitesi: Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Tezin Niteliği: Doktora
Sayfa Sayısı:xxii+293
Mezuniyet Tarihi: .../.../.....
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Aysen TOKOL

AVRUPA SOSYAL MODELİ'NİN BİR PARÇASI OLARAK AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU: KURULUŞU, SENDİKAL ANLAYIŞI VE SOSYAL AVRUPA'NIN ŞEKİLLENMESİNE ETKİSİ

Demokrasi, serbest toplu pazarlık, sendikal haklar, sosyal refah, piyasa ekonomisi gibi kimi kavramlar Avrupa sosyal boyutu ile ilgili değerler manzumesi içinde yer alan unsurlar arasındadır. Bu değerlerin başarılı bir şekilde hayata geçebilmesi için Avrupa Birliği tarafından doğrudan veya dolaylı olarak oluşturulan ve desteklenen kurum ve örgütler önemli roller üstlenmektedir. Özellikle sendikal haklar ve serbest toplu pazarlık gibi kimi değerlerin şekillendirilmesinde sendikaların rolü de son derece önemlidir. Bu doğrultuda Avrupa'da bölgesel bir üst örgüt olarak faaliyet gösteren Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Avrupa Sosyal Modeli'nin oluşturulmasında ne ölçüde etkili olduğunu sorgulamak yerinde olacaktır. Öncelikle belirtmek gerekir ki ETUC, 1973 yılında 15 ülkeden 17 üye örgütün bir araya gelmesi ile kurulmuştur. ETUC, AB politikalarının sosyal yönlerinin güçlendirilmesini, AB karar ve politikalarını işçiler lehine etkilemeyi önemli hedefleri arasında saymaktadır. Fırsat eşitliği, adil ücret politikası, insan onuruna yakışır iş, sosyal içerme, temel haklar, Avrupalı işçilerin serbest dolaşımı, iklim değişiklikleriyle mücadele, yüksek kaliteli kamu hizmetlerine erişim, işçi sağlığı ve iş güvenliği ve Avrupa sosyal değerlerinin dünyanın diğer bölgelerinde de geliştirilmesi ETUC tarafından sıralanan diğer temel hedefler arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda bir sorgulama yapıldığında Avrupa sosyal modeli içinde dile getirilen temel değerler ile ETUC tarafından ortaya konulan temel hedeflerin keşiştiği dikkat çekmektedir. Bu durum Avrupa sosyal modeli ve ETUC ilişkisinin tartışmaya açılmasını daha anlamlı hale getirmektedir. Dolayısıyla tarihsel arka planda Avrupa Sendikacılığı'nın kısa tarihi, ETUC'un Sosyal Avrupa tartışmaları ve Avrupa sendikal hareketi içindeki yeri ve etkisi de tartışma konuları arasına eklenerek çok boyutlu bir sorgulama ve tartışma ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: ETUC, Avrupa Birliği Sosyal Politikası, Sosyal Diyalog, Avrupa Sendikal Hareketi, Avrupa Bütünleşme Süreci

ABSTRACT

Name and Surname: Ceyhun GÜLER
University: Bursa Uludağ University
Institution: Social Sciences Institution
Field: Labour Economics and Industrial Relations
Degree Awarded: PhD
Page Number: xxii+293
Degree Date: / /
Supervisor: Prof. Dr. Aysen TOKOL

AS A PART OF EUROPEAN SOCIAL MODEL, EUROPEAN TRADE UNION CONFEDERATION: FOUNDATION, TRADE UNION PERCEPTIONS AND ITS IMPACT ON SHAPING THE SOCIAL EUROPE

Certain concepts such as democracy, free collective bargaining, trade union rights, social welfare and market economy are essential for European social model debates. Institutions and organizations created and supported by the European Union plays important role for the successful application of these issues. In particular, the role of trade unions is also extremely important for embodiment of some values such as trade union rights, democracy, free collective bargaining. In this context, investigating the European Trade Union Confederation (ETUC) 's influence in creation of the European Social Model would be appropriate for a deeper understanding. ETUC was set up in 1973 with 17 member organizations from 15 countries. It should be state that affecting the regulation of European Union policies on behalf of the workers is the main objective of ETUC. High quality jobs for all, a high level of social protection, gender equality and fair pay, equal opportunities, social inclusion and fundamental rights, decent health and safety regulations at work, freedom of movement for European workers, high quality public services that are accessible to all, a European framework to raise the standard of national social legislation, action to combat climate change while protecting workers' jobs and promotion of these European social values in other parts of the world are the other fundamental aims of ETUC. Therefore, the fundamental assets expressed in the European Social Model match up with the main objectives set out by the ETUC in content and philosophy. For this reason, open relationship of European Social Model and the ETUC up for discussion becomes meaningful. In this studey ETUC's activities and policies will be investigated. Also, historical background of European trade unionism, ETUC's position and influence within the European trade union movement will be the other discussion in the study.

Key Words: ETUC, European Union Social Policy, Social Dialogue, European Trade Union Movement, European Integration Process

TEZ ONAY SAYFASI.....	i
YEMİN METNİ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	ix
EKLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
TEŞEKKÜR.....	xiv
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN KURULUŞUNU HAZIRLAYAN TARİHSEL KOŞULLAR

1. AVRUPA SENDİKAL HAREKETİNİ ŞEKİLLENDİREN TARİHSEL KOŞULLAR	5
1.1. Birleşik Bir Avrupa Fikrinin Temelleri.....	6
1.2. Avrupa Emek Hareketinin Tarihsel Evrimi.....	9
1.2.1. Sanayi Devrimi Sonrasında Avrupa Emek Hareketinin İlk İzleri	9
1.2.2. 1848 Devrimleri ve Paris Komünü: Avrupa Emek Hareketi İçerisinde İlk Somut Gelişmeler	13
1.2.3. I. Enternasyonal: Kurumsal Birliktelik İdeolojik Ayrışma.....	15
1.2.4. II. Enternasyonal: Reformistler ve Marksistlerin Çatışması.....	17
1.2.5. I. Dünya Savaşı ve Sendikal Hareket.....	19
2. II. DÜNYA SAVAŞI SONRASI AVRUPA VE AVRUPA SENDİKAL HAREKETİ	23
2.1. II. Dünya Savaşı Sonrasında Yaşanan Gelişmelerin Avrupa Sendikal Hareketi Üzerindeki Etkisi	24
2.2. Avrupa Sendikal Hareketini Bölen Gelişmeler	26
2.2.1. Avrupa'da Bölgesel Düzeyde Kurulan Sendikal Örgütler	30
2.2.1.1. Uluslararası Sendikalar Güdümünde Avrupa'da Kurulan Sendikal Örgütler	31

2.3. Avrupa Topluluklarının Oluşum Sürecinde Sendikal Tutum.....	41
2.3.1. Uluslararası Ruhr Otoritesi ve Batı Avrupa Sendikaları Arasında İlk Kurumsal İlişkiler	42
2.3.2. Avrupa Sendikal Hareketi'nin Schuman Planı'na Yönelik Tavrı	43
2.3.2.1. Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu Schuman Planı Komitesi	45
2.3.3. Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Antlaşması ve Sendikal Tutum	47
2.3.3.1. 21'ler Komitesi.....	50
2.3.3.2. Avrupa Sendikal Hareketi'nin Tutumu.....	51
2.3.4. Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması ve Sendikal Tutum.....	54
2.3.5. Sendikaların Avrupa'nın Bütünleşmesine İlişkin Genel Tutumları	57

II. BÖLÜM

AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN KURULUŞ SÜRECİ VE ÖRGÜTSEL YAPISI

1. ORTAK BİR AVRUPA KONFEDERASYONU TARTIŞMALARI.....	65
1.1. Topluluklar Düzeyinde Sendikal Hareketin Etkin Temsil Edilmesi	66
1.2. Çokuluslu Şirketlerin Gelişimi ve İşveren Örgütlerinin Güçlenmesi	68
2. AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN KURULUŞ SÜRECİNDE YAŞANAN TARTIŞMALAR	69
2.1. Uluslararası Sendikal Hareketin Yeni Bir Avrupa Örgütü Üzerinde Belirleyici Etkisi	70
2.2. Farklı İdeolojik Eğilimler Karşısında Hür Sendikacılığı Koruma Çabası	72
2.3. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Sınırlı Kalmayan Bir Avrupa Örgütü Talebi... 75	
3. AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN KURULUŞU: DEVAM EDEN İDEOLOJİK VE YAPISAL FARKLILIKLAR.....	80
4. AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN AMAÇLARI VE ÖRGÜTSEL YAPISI	87
4.1. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Amaçları	87
4.2. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Üyelik Sistemi ve Üye Örgütlerin Özellikleri	90
4.2.1. Farklı İdeoloji ve Farklı Yapısal Özellikleri ile Ulusal Sendika Konfederasyonları.....	91
4.2.2. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu İçindeki Konumları Tartışmalı Olan Avrupa Endüstri Federasyonları	93

4.3. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Organları.....	96
4.3.1. Kongre	96
4.3.2. Yönetim Kurulu	98
4.3.3. Yürütme Kurulu.....	99
4.3.4. Sekreteryaya	100
4.4. Avrupa Sendikalar Konfederasyonunun Finansmanı.....	100
4.5. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Bünyesinde Faaliyet Gösteren Özerk Kurumlar	101
4.5.1. Avrupa Sendikalar Enstitüsü	101
4.5.2. Bölgelerarası Sendika Konseyleri.....	103
4.6. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Avrupa Politikalarını Etkileme Kanalları	105
4.6.1. Bölgesel, Ulusal ve Konu Düzeyinde Topluluk Kurumları ile İlişkileri	105
4.6.2. Kurumsal ilişkiler ve Üç Taraflı Diyalog Mekanizmaları	110

III. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ ANTLAŞMASI ÖNCESİ

AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN FAALİYETLERİ

1. 1973-1984 YILLARI ARASI FAALİYETLER: AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN KURULUŞU SONRASINDA İLK DENEYİMLER	116
1.1. Bretton Woods Sisteminin Çöküşü: Kriz, Enflasyon, İşsizlik ve Sendikal Refleks	116
1.2. İşsizlikle Mücadele: Protesto, Diyalog ve İstihdam Talebi.....	118
1.3. Paris Zirvesi Sonrasında Ortaya Konulan İlk Çabalar	122
1.3.1. Kurumsal Temsil Sorunu: Topluluk Düzeyinde Kabul Görme Çabası	124
1.3.2. Sosyal Eylem Programı: Sosyal Avrupa Adına İlk Çabalar	126
1.4. Örgütsel Genişleme, Konsolidasyon ve Saldırı.....	129
2. 1985-1992 YILLARI ARASI FAALİYETLER: VAROLUŞ AŞAMASINDAN KURUMSAL BİR AKTÖRE AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU	135
2.1. Akdeniz Genişlemesi, Doğu Bloğu'nun Çöküşü ve Sosyal Avrupa'ya Dair İlk Tartışmalar	135

2.2. Jacques Delors Dönemi: Sosyal Boyut Tartışmaları ve Avrupa Sendikal Hareketi	137
2.2.1. Tek Pazar Tartışmaları, Avrupa Sosyal Boyutu ve Avrupa Sendikal Hareketi	140
2.2.2. Val Duchesse Toplantıları ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Tutumu.....	142
2.2.3. 1985 Tarihli Beyaz Kitap: Tek Pazar Tartışmaları ve Sendikal Tutum	146
2.2.4. Tek Avrupa Senedi: Belirli Alanlarda Nitelikli Oy Çokluğu ve Sınırlı Sosyal İlerleme	148
2.2.5. Avrupa Sendikal Hareketinin Topluluk Sosyal Şartını Etkileme Çabası	152
2.2.6. Çalışanların Temel Sosyal Hakları Topluluk Şartı: Sendikal Talepleri Karşılaktan Uzak Bir Niyet Beyanı	156
2.3. Daha Etkili Bir Avrupa Sendikalar Konfederasyonu: Kongreler, Kararlar ve Reform	159
2.4. Avrupa Birliği Antlaşması, Sosyal Politika Protokolü ve Avrupa Sendikal Hareketi.....	163

IV. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ ANTLAŞMASI SONRASI

AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN

FAALİYETLERİ

1. 1993-2004 YILLARI ARASI FAALİYETLER: GENİŞLEME, DİYALOG VE KURUMSALLAŞMA.....	168
1.1. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Avrupa Düzeyinde Toplu Pazarlık Hedefi.....	169
1.2. Sosyal Diyalogun Birlik Mevzuatında Doğrudan Etkili Hale Gelmesi.....	175
1.2.1. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Müzakere Yetkisinin Kurumsallaşması.....	177
1.2.2. Avrupa Çalışma Konseyleri.....	180
1.2.3. İlk Çerçeve Anlaşmalar	186
1.3. Büyüme Rekabet İstihdam ve İstikrar Çabası	191
1.4. Amsterdam Antlaşması: İstihdamın Öncelikli Hale Gelmesi ve Sosyal Politika Anlaşması'nın Kurumsallaşması	196
1.5. Avrupa İstihdam Stratejisi.....	199
1.6. Temel Haklara Bağlayıcı Nitelik Kazandırma Çabası	204

2. 2004 YILI SONRASINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN FAALİYETLER: ANAYASA TARTIŞMALARI, TEMEL HAKLARIN YASALLAŞMASI VE KRİZ.....	208
2.1. Anayasa Tartışmaları Kapsamında Avrupa Sendikal Hareketi.....	209
2.2. Lizbon Antlaşması: Temel Haklar Şartı'nın Bağlayıcılık Kazanması	214
2.3. Laval ve Viking Davaları: Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Tutumu	217
2.3.1. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Dava Ağı	219
2.3.2. Sosyal İlerleme Protokolü.....	220
2.3.3. İşçilerin Görevlendirilmesi Direktifi'nin Gözden Geçirilmesi.....	221
2.4. 2008 Küresel Finansal Krizi'nin Ortaya Çıkışı ve Sendikal Hareket Üzerinde Etkisi	223
2.4.1. Kemer Sıkma Politikaları ve Sosyal Politikaların Gerilemesi.....	224
2.4.2. Avrupa Sendikal Hareketinin Kriz Karşısındaki Tutumu.....	228
SONUÇ	236

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Avrupa'da 1500 ile 1900 Yılları Arası Nüfusun İşçileşmesi.....	10
Tablo 2. Avrupa Bölgesel Örgütleri İlişki Haritası.....	31
Tablo.3. ETUC Üyesi Endüstri Federasyonları.....	95
Tablo 4. Sektörlerarası Sosyal Diyalog: Kurumlar, Aktörler ve Sonuçlar.....	176
Tablo 5. Avrupa 2020 Stratejisi Genel Bir Bakış.....	227

EKLER LİSTESİ

EK 1. 2019 Yılı İtibariyle ETUC Üyesi Ulusal Sendikalar.....	284
EK 2.ETUC'un Avrupa Sosyal Boyutuna Katkısı Anlamında Dönüm Noktaları.....	287

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgiler
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ACV	Algemeen Christelijk Vakverbond/ Confederation of Christian Trade Unions/ Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu
ADEDY	Anotati Diikisis Enoseon Dimosion Ypallilon/ Greek Civil Servants' Confederation/ Yunan Memur Sendikaları Konfederasyonu
AFL	American Federation of Labor/ Amerika Emek Federasyonu
AKADEMIKERNE	The Danish Confederation of Professional Associations/ Danimarka Meslek Birlikleri Konfederasyonu
AKAVA	Suomen Akateemisesti Koulutettujen Ammatillinen Keskusjärjestö/ Confederation of Unions for Academic Professionals in Finland/ Finlandiya Akademik Profesyoneller Sendikaları Konfederasyonu
ASI	Althydusamband Islands/ Icelandic Confederation of Labour/ İzlanda İşçi Konfederasyonu
BHM	Bandalag háskólamanna/ Icelandic Confederation of University Graduates/ İzlanda Üniversite Mezunları Konfederasyonu
BNS	Blocul National Sindical/ National Trade Union Bloc – Romania/ Romanya Ulusal Sendikalar Bloğu
BSRB	Bandalag Starfsmanna Ríkis of Baeja/ Confederation of State and Municipal Employees of Iceland/ İzlanda Hükümet ve Belediye Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu
CARTEL Alfa	Confederatia Nationala Sindicala “Cartel ALFA” /National Trade Union Confederation – Romania/ Romanya Ulusal Sendikalar Konfederasyonu
CATUS	Confederation of Autonomous Trade Unions of Serbia/ Sırbistan Özerk Sendikalar Konfederasyonu
CCM	Federation of Trade Unions of Macedonia/ Makedonya Sendikalar Federasyonu
CCOO	Confederación Sindical de Comisiones Obreras/ Trade Union Confederation of Workers' Commissions – Spain/ İspanya İşçi Komisyonları Sendikaları Konfederasyonu
CEC	Confédération Européenne des Cadres/ European Confederation of Cadres/ Avrupa Yöneticiler Konfederasyonu
CEEP	European Centre of Employers and Enterprises Providing Public Services/ Avrupa İşveren ve İşletmeler Merkezi
CESI	Confederation Européenne des Syndicats Independants/ Avrupa Bağımsız Sendikalar Konfederasyonu

CFDT	Confédération française démocratique du travail/ French Democratic Confederation of Labour/ Fransa Demokratik İşçi Konfederasyonu
CFTC	Confédération française des travailleurs chrétiens/ French Confederation of Christian Workers/Fransa Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu
CGIL	Confederazione Generale Italiana del Lavoro/ General Italian Confederation of Labour/ İtalya Emek Konfederasyonu
CGSLB	Centrale générale des syndicats libéraux de Belgique/ General Confederation of Liberal Trade Unions of Belgium/ Belçika Liberal Sendikalar Konfederasyonu
CGT-F	Confédération générale du travail/ General Confederation of Labour/ Fransa Genel Emek Konfederasyonu
CGTP-IN	Confederação Geral dos Trabalhadores Portugueses – Intersindical Nacional/ General Confederation of Portuguese Workers/ Portekiz Genel İşçi Sendikaları Konfederasyonu
CGT-L	Luxemburg General Confederation of Labour/ Lüksemburg Genel Emek Konfederasyonu
CIO	Congress of Industrial Organisations/ Amerika Sanayi Örgütleri Kongresi
CITUB	Confederation of Independent Trade Unions of Bulgaria/ Bulgaristan Bağımsız Sendikalar Konfederasyonu
CMKOS	Ceskomoravská Konfederace Odborových Svazů/ Czech-Moravian Confederation of Trade Unions/ Çek-Moravya Sendikalar Konfederasyonu
CMTU	Confederation of Malta Trade Unions/ Malta Sendikalar Konfederasyonu
CNG	Christlich Nationale Gewerkschaftsbund der Schweiz/ Swiss Confederation of Christian Trade Unions/İsviçre Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu
CNSLR Fratia	Confederatia Nationala a Sindicatelor Libere din Romania – Fratia /Fratia National Confederation of Free Trade Unions of Romania/ Romanya Kardeş Ulusal Hür Sendikalar Konfederasyonu
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond/ National Federation of Christian Trade Unions/ Ulusal Hristiyan Sendikalar Federasyonu
CSC	Confédération des syndicats chrétiens/ Confederation of Christian Trade Unions of Belgian/ Belçika Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu
CDSL	Confederazione Democratica Lavoratori Sammarinese/

	Democratic Confederation of San Marino Workers/ San Marino İşçileri Demokratik Konfederasyonu
CSDL	Confederazione Sammarinese del Lavoro/ San Marino Confederation of Labour / San Marino Emek Konfederasyonu
CSDR	Confederația Sindicatelor Democratice din România/ Democratic Trade Union Confederation of Romania/ Romanya Demokratik Sendikalar Konfederasyonu
CSIL	Confederazione Italiana Sindacati Lavoratori/ Italian Confederation of Trade Unions/ İtalyan Sendikalar Konfederasyonu
DAG	Deutsche Angestellten-Gewerkschaft/ German Salaried Employees' Union/ Almanya Ücretli Çalışanlar Sendikası
DEOK	Demokratiki Ergatiki Omospondia Kyprou/ Democratic Labour Federation of Cyprus/ Kıbrıs Demokratik Emek Federasyonu
DİSK	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DGB	Deutscher Gewerkschaftsbund/ German Trade Union Federation/ Almanya Sendikalar Federasyonu
EAEA	European Arts and Entertainment Alliance / Avrupa Medya ve Eğlence Birliği
EAEC	European Atomic Energy Community/ Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
EAKL	Eesti Ametiühingute Keskkliit/ Confederation of Estonian Trade Unions/ Estonya Sendikalar Konfederasyonu
ECFTU	European Confederation of Free Trade Unions/ Avrupa Hür Sendikalar Konfederasyonu
ECSC	European Coal and Steel Community/ Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
EEC	European Economic Community/ Avrupa Ekonomik Topluluğu
EFBWW-FETBB	European Federation of Building and Woodworkers/ Avrupa Yapı ve Ağaç İşçileri Federasyonu
EFFAT	European Federation of Food Agricultural and Tourism/ Avrupa Gıda Tarım ve Turizm Federasyonu
EFJ-FEJ	European Federation of Journalists/ Avrupa Gazeteciler Federasyonu
EFTA	European Free Trade Association/ Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi
EFTA-TUC	European Free Trade Area Trade Union Committee/ Avrupa Ticaret Bölgesi Sendikalar Komitesi
ELA-STV	Euskal Langileen Alkartasuna / Basque Workers Solidarity/ Bask İşçi Dayanışması

EO	European Organisation- Avrupa Örgütü
EPSU	European Federation of Public Service Unions/ Avrupa Kamu Hizmeti Sendikaları Federasyonu
ERO	European Regional Organisation/ Avrupa Bölgesel Örgütü
ERP	European Reconstruction Programme/ Avrupa Yeniden Yapılanma Programı
ESZT	Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés/ Confederation of Unions of Professionals – Hungary/ Macaristan Meslek Sendikaları Konfederasyonu
ETF	European Transport Federation/ Avrupa Ulaştırma Federasyonu
ETUC	European Trade Union Confederation/ Avrupa Sendikalar Konfederasyonu
ETUCE-CSEE	European Trade Union Committee for Education/ Avrupa Eğitim Sendikaları Komitesi
ETUI	European Trade Union Institute/ Avrupa Sendikalar Enstitüsü
ETUS	European Trade Union Secreteriat/Avrupa Sendika Sekreterliği
EuroCop	European Confederation of Police/ Avrupa Polis Konfederasyonu
EuroPMI	European Committee for Small and Medium Sized Independent Companies/ Avrupa Küçük ve Orta Ölçekli Bağımsız Şirketler Komitesi
EVC	Einheidsvakcentrale/ Unity Trade Union Central/ Hollanda Birleşik Sendika Merkezi
EWC	European Works Councils/ Avrupa Çalışma Konseyleri
FGTB/ABVV	Fédération générale du travail de Belgique/ General Federation of Belgian Labour/ Belçika Genel Emek Federasyonu
FH	Fagbevægelsens Hovedorganisation/ Danish Trade Union Confederation/ Danimarka Sendikalar Konfederasyonu
FLA	Free Luxembourger Workers' Union/ Lusemburg Hür İşçi Sendikası
FO	Force Ouvrière/ General Confederation of Labour- Workers' Strenght / Fransa İşçilerin Gücü Genel Emek Konfederasyonu
FOR.U.M	Forum Unions Maltin/ Confederation of Maltese Trade Unions/ Malta Sendikalar Konfederasyonu
FSU	Finnish Seafarers' Union/ Finlandiya Denizciler Sendikası
FTF	Funktionaerernes og Tjenestemaendenes Faellesråd/ Confederation of Professionals in Denmark/ Danimarka Profesyoneller Konfederasyonu
FZZ	Forum Związków Zawodowych/ Trade Unions Forum – Poland/ Polonya Sendikalar Formu

GSEE	Geniki Synomospondia Ergaton Ellados/ General Confederation of Greek Labour/ Yunan Genel Emek Konfederasyonu
GUFs	Global Unions Federation/ Küresel Sendika Federasyonları
GWU	General Workers' Union/ Malta Genel İşçi Sendikaları
HAK-İŞ	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu
ICFTU	International Confederation of Free Trade Union/ Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu
ICTU	Irish Congress of Trade Unions/ İrlanda Sendikalar Kongresi
IFCTU	International Federation Christian Trade Union/ Uluslararası Hristiyan Sendikalar Federasyonu
IFTU	International Federation of Trade Unions/ Uluslararası Sendikalar Federasyonu
ILO	International Labour Organisation/ Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	International Monetary Fund/ Uluslararası Para Fonu
IndustriAll Europe	European Federation for Industry and Manufacturing Workers/Avrupa Sanayi ve İmalat İşçileri Federasyonu
IRTUC	Inter Regional Trade Union Councils/ Bölgelerarası Sendika Konseyleri
ISNTUC	International Secretariat of National Trade Union Confederation/ Ulusal Sendika Merkezleri Uluslararası Sekreterliği
ITS	International Trade Secretariats/ Uluslararası Meslek Sekreterlikleri
JTUAC	Joint Trade Union Advisory Committee/ Ortak Sendika Danışma Komitesi
KESK	Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu
KOZ-SR	Konfederácia Odborovych Zväzov Slovenskej Republiky/ Confederation of Trade Unions of the Slovak Republic/ Slovakya Sendikalar Konfederasyonu
KSS	Confederation of Free Trade Unions of Macedonia/ Makedonya Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu
LANV	Liechtensteinischer ArbeitnehmerInnenverband/ Liechtenstein Employees' Association/ Lihtenştayn Çalışanlar Birliği
LBAS	Latvijas Brīvo Arodbiedrību Savienība/ Free Trade Union Confederation of Latvia/ Litvanya Hür Sendikalar Konfederasyonu
LCGB	Confédération générale du travail-Luxembourg/ Luxemburg Confederation of Christian Trade Unions/Lüksemburg Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu
LCS	London Corresponding Society/ Londra Yazışma Derneği
LDF	Lietuvos Darbo Federacija/ Lithuanian Federation of Labour/ Litvanya Emek Federasyonu

LIGA	Liga Szakszervezetek/ Democratic League of Independent Trade Unions – Hungary/ Macaristan Demokratik Bağımsız Sendikalar Birliği
LO-D	Landesorganisationen i Danmark/ Danish Confederation of Trade Unions/ Danimarka Sendikalar Konfederasyonu
LO-N	Landsorganisasjonen i Norge/ Norwegian Confederation of Trade Unions/ Norveç Emek Örgütü
LO-S	Landsorganisationen i Sverige/ Swedish Trade Union Confederation/ İsveç Sendikalar Konfederasyonu
LPSK	Lietuvos Profesiniu Sajungu Konfederacija/ Lithuanian Trade Union Confederation/ Litvanya Sendikalar Konfederasyonu
LPS SOLIDARUMAS	Lietuvos Profesine Sajunga “Solidarumas” / Litvanya Dayanışma Sendikası
MaSZSZ	Maygar Szakszervezeti Szövetseg/ Hungarian Trade Union Confederation/ Macar Sendikalar Konfederasyonu
MNCs	Multinational Companies/Çok Uluslu Şirketleri
MOSz	Munkástanácsok Országos Szövetsége / National Federation of Workers’ Councils –Hungary/ Ulusal İşçi Konseyleri Federasyonu -Macaristan
NATO	North Atlantic Treaty Organisation/ Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NEZAVISNOST	Ujedinjeni Granski Sindikati “Nezavisnost”/ United Branch Trade Unions “Independence” – Serbia/ Sırbistan Birleşik Bağımsız İşkolu Sendikalar
NHS	Nezavisni Hrvatski Sindicati/ Independent Trade Unions of Croatia/ Bağımsız Hırvatistan Sendikaları
NKV	Nederlands Katholiek Vakverbond/ Netherland Catholic Trade Union Federation/ Katolik Sendikalar Federasyonu
NSZZ Solidarnosc	Niezależny Samorząd Związków Zawodowych/ Independent and Self-Governing Trade Union/ Bağımsız ve Özerk Sendikalar-Polonya
NVV	Nederlands Verbond van Vakverenigingen/ Dutch Association of Trade Unions/ Hollanda Sendikalar Birliği
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development/ Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OEEC	Organisation of European Economic Co-operation/ Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü
OGBL	Onofhängege Gewerkschaftsbond Lëtzebuerg/ General Confederation of Labour of Luxembourg/ Lüksemburg Genel Emek Konfederasyonu

OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries/ Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
OPZZ	Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych/ All-Poland Alliance of Trade Unions/ Tüm Polonya Sendikalar Birliği
ÖGB	Österreichische Gewerkschaftsbund/ Austrian Trade Union Federation/ Avusturya Sendika Federasyonu
PODKREPA	Confederation of Labour (Bulgaria)/ Bulgaristan Emek Konfederasyonu
RILU	Red Trade Union International/ Kızıl Sendikalar Enternasyonalı
SACO	Sveriges Akademikers Centralorganisation/ Swedish Confederation of Professional Associations/ İsveç Meslek Birlikleri Konfederasyonu
SAK	Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö/ Central Organisation of Finnish Trade Unions/ Finlandiya Merkezi Sendikalar Örgütü
SEK	Synomospondia Ergaton Kyprou/ Cyprus Workers' Confederation/ Kıbrıs İşçi Konfederasyonu
SGB	Schweizerischer Gewerkschaftsbund/ Swiss Trade Union Confederation/ İsviçre Sendikalar Konfederasyonu
SSSH/UATUC	SSSH/UATUC Saveza Samotalnih Sindicata Hrvatske/ Union of Autonomous Trade Unions of Croatia/ Hırvatistan Özerk Sendikalar Birliği
STTK	Toimihenkilökeskusjärjestö/ Finnish Confederation of Salaried Employees/ Finlandiya Ücretli Çalışanlar Konfederasyonu
SVEA	Schweizerischer Verband Evangelischer Arbeiter und Angestellter/ Swiss Association of Protestant Workers/ İsviçre Protestan İşçi Birliği
SZEF	Szakszervezetek Együttműködési Fóruma/ Forum for the Cooperation of Trade Unions – Hungary/ Macaristan Sendikal İşbirliği Formu
TALO	Teenistujate Ametiliitide Organisatsioon/ Estonian Employees' Unions' Confederation/ Estonya İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TCO	Tjänstemännens Centralorganisation/ Swedish Confederation of Professional Employees/ İsveç Meslek Konfederasyonu
TUC	Trade Unions Congress/ Sendikalar Kongresi
TUAC	Trade Union Advisory Committee/ Sendika Danışma Komitesi
TURK-SEN	Kıbrıs Türk İsci Sendikaları Federasyonu
TÜRK-İŞ	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
UEAPME	European Association of Craft, Small and Medium-Sized Enterprises- Avrupa El Sanatları, Küçük ve Orta Ölçekli

	İşletmeler Birliği
UFTUM	Union of Free Trade Unions of Montenegro/ Karadağ Hür Sendikalar Birliği
UGT	Union General de Trabajadores/ General Union of Workers/ Genel İşçi Sendikası
UIL	Unione Italiana del Lavoro/ Italian Labour Union/ İtalyan İşçi Sendikası
UN	United Nations/ Birleşmiş Milletler
UNI	European Federation of Services and Communication/ Avrupa Hizmetler ve İletişim Federasyonu
UNICE	Union of Industries of the European Community/ Avrupa Topluluğu Sanayicileri Birliği
UNIO	Utdanningsgruppernes Hovedorganisasjon/ Confederation of Unions for Professionals –Norway/ Norveç Meslek Sendikaları Konfederasyonu
UNSA	Union nationale des syndicats autonomes/ National Federation of Independent Unions – France/ Fransa Ulusal Bağımsız Sendikalar Federasyonu
USDA	Unió Sindical D’Andorra/ Andorran Workers’ Union/ Andora İşçi Sendikaları Birliği
USL	Unione Sammarinese Lavoratori/ Sammarinese Workers Union/ Sammarin İşçi Sendikası
USO	Union Sindical Obrera/ Workers’ Union –Spain/ İspanya İşçi Sendikaları
WCL	World Labour Confederation/ Dünya Emek Konfederasyonu
WFTU	World Federation of Trade Unions/ Dünya Sendikalar Federasyonu
VCP	Vakcentrale voor Professionals/ Trade union federation for Professionals/ Profesyoneller Sednikalar Federasyonu
YS	Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund /Confederation of Vocational Unions – Norway/ Norveç Meslek Sendikaları Konfederasyonu
ZSSS	Zveze Svobodnih Sindikatov Slovenije/ Association of Free Trade Unions of Slovenia/ Slovenya Hür Sendikalar Birliği

“O iyi insanlar, o güzel atlara binip çekip gittiler...”

Amcam Mehmet ve kuzenim Çağatay’a...

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın bittiği gün kendimi çok uzun zaman sonra, çok uzun bir yoldan gelmiş gibi hissettim. Üstüm başım kir içinde, sakallarım uzamış, saçlarım beyazlamış, belki yorgun ama huzurlu. Bulduğum yerde eskiye ait ne varsa değişmiş gibiydi... İşte o an Oruç Aruoba'nın Yürüme isimli eserinde yer verdiği ifadeler takıldı aklıma. “ Bir yolun başında duran kişi, henüz hiçbir şey bilmiyordur: Ufku, birkaç adım ötedeki ilk dönemece kadar, ilk yol-ayrımına kadar uzanır ancak- ama bir şeyden emindir: yürüyeceğinden...” Belki de bu süreçte bana ait olan tek şey yürümek iradesiydi, yolculuğu anlamlandıran ise karşılaşmalarımdı. Her bir karşılaşmada ise başka bir yolcunun izi eklendi serüvenime. Yola devam etmemi mümkün kılan dokunuşlardı bunlar. Yürüdükçe öğrendim ve öğrendikçe yürümem gerektiğini anladım. Şimdi yoldaki her bir adımın ve karşılaştığım her bir yolcunun emeği var üzerimde.

Öncelikle sürecin her aşamasında tüm samimiyetiyle yanımda olan, bütün deneyim ve bilgisini benimle sorgulamadan paylaşan, her şeyin zorlaştığı, yolun tıkanıdığı zamanlarda bir dokunuşuyla önümü açan, lisansüstü eğitimim süresince öğrencisi olmaktan mutluluk duyduğum ve çok şey öğrendiğim danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Aysen TOKOL'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Lisansüstü eğitimim süresince gerek akademik anlamda gerekse hayata dair bakış açısıyla örnek aldığım, öneri ve eleştirileriyle her defasında farklı bir pencereden olaylara bakmamı mümkün kılan değerli hocam Prof. Dr. Pir Ali KAYA'ya da ayrıca çok teşekkür ederim. Akademik anlamda ilgiyle takip ettiğim ve çok şey öğrendiğim, tezimin yazım süreci boyunca tavsiyeleriyle zihnimi açan ve dile getirdiği yapıcı eleştirileriyle çalışmanın son halini almasında önemli katkısı olan değerli hocam Doç. Dr. Aziz ÇELİK'e de ne kadar teşekkür etsem az kalır. Bir özel teşekkürü de çalışmamı sonuna kadar okuyarak kıymetli katkılarını ve önerilerini benimle paylaşan ve yorumlarıyla beni motive eden değerli hocam Prof. Dr. Banu UÇKAN HEKİMLER'e etmem gerekir. Doktora eğitimim sürecinde kendisinden ders alma şansı yakaladığım, doktora tez savunma jürimde yer alarak yorumlarıyla çalışmama farklı bir perspektiften bakmamı sağlayan değerli hocam Prof. Dr. Derda KÜÇÜKALP'e de çok teşekkür ederim. Tezimi okuyarak görüş ve önerilerini benimle paylaşan değerli hocalarım Prof. Dr. Alpay HEKİMLER ve Doç. Dr. Mert GÖKIRMAK'a ayrıca teşekkür etmek isterim.

Tez çalışmamın altı aylık kısmı TÜBİTAK Doktora Sırası Araştırma Bursu katkılarıyla, Amsterdam Üniversitesi, İleri Emek Araştırmaları Enstitüsü (Amsterdam Institute for Advanced Labour Studies-AIAS)'nde gerçekleşmiştir. Bu süreçte yaşadığım karşılaşmalar yolculuğumun seyrinin değişmesinde ve farklı fırsatların aralanmasında önemli katkılar sağlamıştır. Dolayısıyla Amsterdam'daki çalışmalarım süresince akademik anlamda çok kıymetli imkânlara erişmeme olanak tanıyan ve misafirperverlikleri sayesinde unutamayacağım bir tecrübeyi yaşamamda katkısı olan sayın Prof. Dr. Paul de BEER ve Prof. Dr. Maarten KEUNE başta olmak üzere tüm AIAS ailesine teşekkür etmem gerekir. Amsterdam'da bulunduğum dönemde kapılarını bana açan ve ev sahipliği yapan Maral JEFROUDI başta olmak üzere tüm Uluslararası Eğitim ve Araştırma Enstitüsü (International Institute for Research and Education-IIRE) ailesine de çok teşekkür ederim. Ayrıca ETUC arşivlerine ulaşmamı sağlayan ve birçok belgeye erişmemi kolaylaştıran Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü emekçilerine (International Institute of Social History-IISH) özel bir teşekkür etmek isterim. IISH'deki arşiv çalışmalarım sırasında yolumuzun kesiştiği ve sonrasında gerçekleştirdiğimiz sohbetlerimizde zihnimin açılmasına yardımcı olan Örsan ŞENALP'e, Amsterdam'ı farklı bir bakış açısıyla tanımamı sağlayan, bana Amsterdam'da işçi sınıfı ve sendikal hareketle buluşma olanağı tanıyan ve en önemlisi işçi sınıfı mücadelesine dair her daim algımın açık olması gerektiğini hatırlatan Hasan AYHAN'a ve soğuk geçen bir Kuzey kışında gerçekleştirdiğimiz uzun kahve sohbetleri sayesinde çok şey öğrendiğim, güncel politik tartışmalar ve işçi sınıfı mücadelesi hakkında bilgi ve tecrübelerinden sıklıkla istifade ettiğim Osman Yakup Aydın'a ne kadar teşekkür etsem az olur. Ayrıca bu süreçte kalacağım yerden, iletişime geçeceğim kişilere kadar her aşamada yardımını aldığım Kıvanç ELİAÇIK'a özel olarak teşekkür etmeliyim.

Teze ilişkin çalışmalarımın son bir yılı Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı (ÖYP) kapsamında büyük umutlarla 2010 yılında akademik kariyerime başladığım Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi'nde gerçekleşti. Bu dönem içerisinde doktora tezlerimiz sonucunda kurmayı hayal ettiğimiz bölümlerimiz kapatıldı ve diğer ÖYP Araştırma Görevlisi arkadaşlarımla birlikte kendimizi büyük belirsizliğin içerisinde hissettik. Dolayısıyla bu süreçte dayanışma hissiyle hareket ettiğimiz, sorunları birlikte paylaştığımız ve hemen hemen aynı süreçlerden geçtiğimiz Karaman'daki tüm ÖYP'li

arkadaşlarımı da anmak isterim. Her durumda kafamı kaldırarak nasıl olmuş ya da nasıl olabilir diye sorduğum, yapıcı yaklaşımı ve önerileriyle doğruyu bulmamda bana yardım eden oda arkadaşım Dr. Bilge CENGİZ KAHRAMAN'a, tezimin son aşamasında kapılarını sıklıkla çaldığım, kıymetli görüş ve önerilerini aldığım Ayşenur ÖKTEM ÖZGÜR ve Seher DEMİRKAYA'ya, benzer süreçlerden geçtimiz dolayısıyla da sıklıkla fikir alışverişi içerisinde bulunduğumuz Mehmet Atilla GÜLER'e, her karşılaşmamızda tezime bir yerden dokunarak işimi kolaylaştıran Esin ASLANPAY ÖZDEMİR'e ve çalışmamın birçok aşamasını paylaşma şansı bulduğum Taylan DOĞANAY'a çok teşekkür ederim. Her türlü soru ve sorunuma çok uzaklardan yetişerek çözüm bulmaya çalışan, çalışmamla ilgili henüz yeni kaynakları bana ulaştırarak önemli katkılar sunan kıymetli dostum Dr. Şafak TARTANOĞLU BENNETT'e de teşekkür etmeden geçemem. Tezimi yazma aşamamda çıkmaza girdiğim ve umutsuzluğa kapıldığım dönemlerde beni motive eden ve çalışmamı okuyarak yapıcı önerilerini benimle paylaşan kıymetli dostum Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fatih ELMAS'a ayrıca teşekkürlerimi sunarım. Tez sürecimin her aşamasında desteğini bana hissettiren, akademiye dair umutlarımı sıcak tutan ve çalışmamı baştan sona okuyarak önerilerini benimle paylaşan kıymetli dostum Dr. Burak Faik EMİRGİL'e de özel olarak teşekkür etmeliyim.

Belki de en özel teşekkürü her türlü iyiyi kendilerinden öğrendiğim ve bütün fırsatlara sayelerinde eriştiğim anneme ve babama etmem gerekir. Bana sundukları tüm güzellikler için annem Şükran GÜLER ve babam Süleyman GÜLER'e sonsuz teşekkürler.

Bu son paragraf nasıl yazılır nasıl anlatılır bilemiyorum. Çünkü öyle durumlar vardır ki hep en iyisini tariflemek ister insan, en uzun cümlelerle anlatmak ister hissettiklerini ama bütün kelimeler kifayetsiz kalır ve bir teşekkürü sığamaz paylaşılanlar. 15 Kasım 2017 tarihinde arşiv çalışmalarımı gerçekleştirmek için altı ay süreyle Amsterdam'a gittiğimde kızım Arya Derin iki buçuk yaşındaydı. Bu altı ay içerisinde eşim hiçbir sıkıntıyı bana yansıtmadan birçok sorunu kendi içinde yaşayarak idare etti süreci. Elbette sadece altı ay için değil, tüm yolculuk boyunca yoldaşım olduğu, kendisine dair olan birçok şeyi erteleyerek her zaman varlığını hissettirdiği için minnettarım kendisine. Çalışma içerisindeki her bir kelimedeyi, her nokta ve virgülden eşimin emeği ve kızımın ertelenmiş masalları var. Bu nedenle tek isimli gibi görünse de

bu çalışmanın üç isimli olduğunu belirtmek isterim. Süreç içerisinde gösterdikleri sabır ve anlayış için eşim Ayda ÖZCAN GÜLER ve kızım Arya Derin GÜLER'e şükranlarımı sunarım. Bütün bir yolculuğu anlamlı ve katlanabilir kılan onlardı. Dolayısıyla bu çalışmada bana ait ne varsa onlara ithaf ediyorum.

Başladığım gibi yine Oruç Aruoba'nın ifadeleriyle son vermek istiyorum bu uzun teşekkür yazısına. "Her bir yola çıkış, çıkılacak yeni yolların sorumluluğunu da getirir." Dolayısıyla yolumuzun kesiştiği/kesişeceği tüm yolculara teşekkürler öğrettikleri/öğretecekleri için...

*Aralık 2019
Karaman*

GİRİŞ

Avrupa bütünleşme süreci, II. Dünya Savaşı sonrasında 1950’li yıllarla birlikte tartışılmaya başlayan ve hâlâ güncelliğini koruyan bir konudur. Sosyal bilimler alanında Avrupa bütünleşmesine ilişkin tartışmalar birçok farklı boyutuyla ele alınmıştır. Avrupa Birliği sosyal politikası, Avrupa sosyal boyutu ve sosyal diyalog tartışmaları özellikle sosyal politika literatüründe sıklıkla değinilen konular arasındadır. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (European Trade Union Confederation- ETUC) da bir sosyal taraf olarak bu tartışmalarda yerini almaktadır. Ancak belirtilen kapsamda doğrudan Avrupa sendikal hareketi ve ETUC’a yönelik araştırmaların sayısı son derece azdır. Dolayısıyla bu çalışmada Avrupa sendikal hareketi ve ETUC üzerine yoğunlaşılırken yukarıda değinilen tartışmalar ETUC ve faaliyetleri kapsamında anlaşılmaya çalışılmıştır.

Endüstri Devrimi’nin etkisiyle Avrupa’da kurulmaya başlayan sendikalar, Avrupa sendikal hareketinin ilk kurumsal örneklerini de oluşturmuştur. Avrupa sendikal hareketi ilk dönemlerinde yapısal anlamda ulusal, felsefi anlamda ise enternasyonalist bir özellik sergilemiştir. II. Dünya Savaşı öncesinde Avrupa sendikal hareketi uluslararası sendikal hareket üzerinde etkili olurken, bu dönemde bölgesel düzeyde örgütlenmeler ortaya çıkmamıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında ise Avrupa’nın yeniden yapılandırılması ve Avrupa bütünleşmesine ilişkin tartışmaların hız kazanmasıyla birlikte Avrupa sendikal hareketi bölgesel düzeyde örgütlenme çabası içerisine girmiştir. Böylece ortaya çıkan sorunları denetim altına alma eğilimiyle kendiliğinden oluşturulan düzenlemeler dışında sosyal politika tartışmaları Avrupa entegrasyon sürecine dışsal anlamda yoğun olarak Avrupa sendikal hareketi tarafından dâhil edilmiştir. Ancak 1950’li ve 1960’lı yıllarda Avrupa düzeyinde sendikal örgütler arasındaki bölünmüş yapı Avrupa toplulukları üzerinde güçlü bir etki oluşturulmasını engellemiştir. 1973 yılında ETUC’un kurulmasıyla birlikte Avrupa sendikal hareketi içindeki kurumsal bölünme sona ererken, ortak bir hareket ve duruş sergileme imkânı yakalanmıştır.

ETUC kurulduğu ilk andan itibaren Avrupa toplulukları ve sonrasında AB politikalarına sosyal bir kaygının dâhil edilmesi amacıyla yoğun çaba harcamıştır. Gerçekleştirdiği faaliyetler ve ortaya koyduğu stratejilerde ETUC’un bu kaygısı sürekli olarak hissedilmiştir. Ancak ETUC’un bu hedefine yönelik faaliyetlerini ne ölçüde gerçekleştirebildiği, AB sosyal politikası üzerinde ne kadar etkili olabildiği tartışılması

gereken önemli konular arasındadır. Belirtmek gerekir ki ETUC'un sendikal faaliyetlerinin etkinliği birçok farklı unsurla birlikte şekillenmiştir. ETUC'un kuruluşunu hazırlayan tarihsel altyapı, kuruluşu sonrasında örgütsel yapısı ve sendikal anlayışı ve sosyal bir aktör olarak kendisine atfedilen roller bu unsurlardan sadece bazılarıdır. Dolayısıyla bu çalışmada yukarıda belirtilen kaygılar bağlamında ETUC, tarihsel gelişimi, örgütsel yapısı, amaçları, faaliyetleri ve Avrupa sosyal boyutu'na katkısı temelinde incelenmeye çalışılmıştır.

Bu inceleme sürecinde nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması tercih edilmiş ve ETUC'un örgütsel yapısı ve faaliyetleri çok boyutlu veri toplama tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 73-76). ETUC'un 1950 ile 1992 yılları arasındaki gelişimi ve faaliyetleri Amsterdam'daki Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü (International Institute of Social History- IISH)'nde bulunan Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Arşivi (European Trade Union Confederation Archives) incelenerek anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda ETUC'un Yönetim Kurulu kararları, Kongre belgeleri, örgüt içi yazışmaları, bildirimleri, Avrupa kurumları ve işveren örgütleriyle temaslarına ilişkin belgeler taranmıştır. ETUC'un 1992 yılı sonrasında günümüze kadar olan gelişimi ve faaliyetleri ise yoğun olarak Brüksel'de bulunan Avrupa Sendikalar Enstitüsü (European Trade Union Institute- ETUI) arşivinde gerçekleştirilen çalışmalar aracılığıyla incelenmiştir. Ayrıca ETUC ve Avrupa sendikal hareketi üzerine yapılan araştırmalar da detaylı olarak incelenmiş, birçok farklı birincil kaynağa ulaşılmıştır. Bir başka ifade araştırmada birincil kaynaklara sıklıkla başvurulmuş, bu durum çalışmanın Avrupa sendikal hareketi tarihine katkısı anlamında bir avantaj oluşturmuştur. Ancak konunun genişliği ve detaylı bir araştırmaya dayanak oluşturabilecek birçok alt başlığı kapsamaması ise çalışmanın kısıtlılıkları arasında yer almıştır. Dolayısıyla araştırma süresince geniş bir konuyu, emek tarihi penceresinden, birincil kaynaklara dayanarak, bütünlük içerisinde, betimsel bir şekilde ele alma çabası ön plana çıkmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, Avrupa sendikal hareketinin gelişimi, Avrupa'da yaşanan toplumsal ve ekonomik gelişmelerin tarihsel arka planı dikkate alınarak tartışılmıştır. Bu doğrultuda birleşik bir Avrupa söyleminin temeli, Endüstri Devrimi sonrasında Avrupa'da yaşanan gelişmeler ve tüm bu gelişmelerin Avrupa sendikal hareketini nasıl şekillendirdiği ele alınmıştır. Ayrıca II. Dünya Savaşı'na kadar geçen

sürede Avrupa sendikal hareketi ile uluslararası sendikal hareket arasındaki bağlantı konu bütünlüğü içerisinde ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da ortaya çıkan gelişmeler ve bu gelişmelerle bağlantılı olarak Avrupa'da sendikal hareketin bölgesel düzeydeki ilk örgütlenme çabaları üzerinde durulmuştur. Böylece ETUC'un kuruluşunun tarihsel arka planını anlama çabası içerisine girilmiştir. Bu tartışmalarla birlikte Avrupa sendikal hareketinin temel karakteristik özellikleri de görünür hale gelmiştir.

İkinci bölümde, ETUC'un kuruluş süreci Avrupa'da ortak bir sendikal yapı oluşturulmasını gerekli hale getiren gelişmeler ve ETUC'un kuruluşu öncesinde yaşanan tartışmalar bağlamında değerlendirilmiştir. Ayrıca ETUC'un örgütsel yapısı, amaçları, üyelik sistemi ve ETUC'a üye örgütler arasındaki farklılıklar üzerine bir tartışma yürütülmüştür. ETUC'un Avrupa sosyal politikasını etkilemek adına kullandığı kimi araçlar da bu bölümde değinilen konular arasında yer almıştır. Böylece kuruluşundan itibaren ETUC üzerinde belirleyici olan bazı temel sorun ve özelliklere dikkat çekilmiştir. ETUC tarafından ortaya konulan sendikal stratejilerin ve politikaların anlaşılabilirliği adına örgütün genel bir portresi ortaya konulmuştur. Bu tartışmalar sayesinde ETUC'un belirli dönemlerde gerçekleştirdiği faaliyetler, bu faaliyetleri örgütün nasıl temellendirdiği ve örgütün kendi yapısal dönüşüm sürecinde dikkat çeken belirli dönüm noktaları diğer bölümlerde yürütülen tartışmaların anlaşılabilirliği için de katkı sağlamıştır.

Üçüncü bölümün ilk kısmında 1973 ile 1985 yılları arasında ETUC tarafından gerçekleştirilen faaliyetler, ETUC'un temel felsefesinin anlaşılması açısından ele alınmıştır. Bu dönem içerisinde ETUC'un Avrupa sosyal boyutunu etkilemek adına ortaya koyduğu ilk çabalar görünür hale gelmiştir. ETUC tarafından belirli sosyal sorunlarla mücadele adına ortaya konulan strateji ve politikalar ile ETUC'un Topluluk karar mekanizmalarında sosyal bir taraf olarak kabul edilme çabası arasındaki bağlantılar anlaşılmaya çalışılmıştır. Bir başka ifade ile bu dönemde ETUC'un kendisini hangi yöntemlerle var etmeye çalıştığı üzerinde durulmuştur. Ayrıca taleplerinin gerçekleştirilmesi adına ETUC'un başvurduğu diyaloga dayalı yumuşak mücadele araçlarının yanında protesto ve eylemlere dayalı daha sert mücadele araçlarına da dikkat çekilmiştir. Avrupa'ya dair sosyal kaygıların arttığı 1985 ile 1992 yılları arasında ise ETUC faaliyetlerinin Topluluk karar mekanizmalarını ne ölçüde etkileyebildiği

sorgulanmıştır. ETUC'un kendisini var etme aşamasını tamamlayarak bir taraf olarak kabul edilme çabası içerisinde girdiği bu dönemde, sosyal bir Avrupa için ETUC faaliyetlerinin somutlaştığı bir sürecin izi sürülmüştür. ETUC'un Avrupa kurumlarıyla ve özellikle Komisyon'la kurduğu sıkı ilişkilerin örgüt politikalarını nasıl etkilediği anlaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca ETUC'un daha güçlü bir yapıya sahip olmak adına örgüt içerisinde gerçekleştirdiği reformlar üzerinde de durulmuştur.

Son olarak dördüncü bölümde, ETUC'un AB düzeyinde sosyal politika oluşturma sürecine en somut katkılarının şekillendiği 1992 ile 2004 yılları arası faaliyetleri ele alınmıştır. Bu doğrultuda AB sosyal politikası adına yaşanan gelişmeler, ortaya çıkarılan ilk çerçeve anlaşmalar ve ilgili sürece ETUC tarafından sunulan katkı tartışılmıştır. Ayrıca temel hakların yasal anlamda bağlayıcı hale getirilmesi, Avrupa Endüstri İlişkileri söyleminin şekillenmesi ve Avrupa düzeyinde müzâkere araçlarının somutlaşmasını sağlayan diğer unsurlar detaylı şekilde incelenmiştir. Dönem içerisinde sıklıkla ön plana çıkan Anayasa tartışmaları ve ETUC'un bu süreç doğrultusundaki tutumu da üzerinde durulan konulardan biri olmuştur. Bununla birlikte 2008 yılında yaşanan Küresel Finansal Kriz sonrasında Avrupa sosyal boyutunun süreçten olumsuz etkilenmesi ve ETUC tarafından ortaya konulan krizle mücadele stratejileri, ETUC'un 2004 ile 2009 yılları arasındaki faaliyetleri kapsamında incelenmiştir. Ayrıca hâlâ etkileri görülmekte olan krizin günümüzde ETUC'un politikalarına nasıl yansıdığı da bu bölüm altında dikkat çekilen konular arasında yer almıştır.

Özetlemek gerekirse bu çalışmada, Avrupa sendikal hareketi içerisinde bölgesel düzeyde örgütlenmelerin oluşum süreci, Avrupa'da bölgesel düzeyde üye sayısı bakımından en büyük işçi örgütü olan ETUC'un kuruluşu, işleyişi, felsefesi ve hedefleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bununla birlikte ETUC'un özellikle AB sosyal politikasını etkileme bağlamındaki sendikal politika ve stratejileri sorgulanmış, AB sosyal politikası üzerindeki ETUC etkisi belirli dönemler bağlamında tartışılmıştır.

I. BÖLÜM

AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN KURULUŞUNU HAZIRLAYAN TARİHSEL KOŞULLAR

1. AVRUPA SENDİKAL HAREKETİNİ ŞEKİLLENDİREN TARİHSEL KOŞULLAR

İşçi sınıfı mücadelesi tarihsel süreç içerisinde yaşanan ekonomik, politik ve toplumsal gelişmeler beraberinde şekillenmiştir. Dolayısıyla işçi sınıfının oluşumunu ve Avrupa emek hareketinin gelişimini tarihsel koşullarla ilişkilendirmeden anlamaya çalışmak son derece güçtür. Bu nedenle doğrudan sendikal harekete dair tartışmalar yerine konuya Avrupa'da sendikal hareketi etkileyen gelişmeleri ele alarak başlamak yerinde olacaktır. Böylece Sanayi Devrimi'nden itibaren yaşanan birçok gelişmenin Avrupa'yı nasıl etkilediği ve Avrupa'yı şekillendiren tartışmaların işçi sınıfı mücadelesine nasıl yansıdığı anlaşılmaya çalışılacaktır. Kısaca Avrupa'da yaşanan gelişmelerle işçi sınıfı mücadelesinin gelişimi arasındaki ilişki tarihsel bir bakış açısıyla ele alınacaktır.

İşçi sınıfı hareketi, birbiriyle ilişkisiz gibi görünen birçok olayı deneyim ve bilinçle birleştiren bir yapıya sahiptir. *Edward P. Thompson*, hareketin bu yönüne dikkat çekerek işçi sınıfını tarihsel bir fenomen olarak tanımlamıştır. Bu tanıma uygun şekilde *Thompson İngiliz İşçi Sınıfının Oluşumu* isimli eserinin girişinde “İşçi sınıfı, belirlenen bir zamanda güneş gibi doğmadı. Kendi oluşumunda oradaydı...” ifadeleriyle “sınıf nosyonunun tarihsel ilişki nosyonu” gerektirdiğini (1963: 9) ve işçi sınıfı hareketinin tarihsel süreç içerisinde yaşanan ekonomik, politik ve toplumsal birçok gelişmeyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. *Thompson*'un saptamalarına benzer şekilde *Wolfgang Abendroth* da “*Avrupa İşçi Hareketleri Tarihi*” isimli eserinde, işçi sınıfı hareketinin Avrupa tarihinin bir ürünü olarak başladığını belirtmektedir (1992: 7-8).

Bu başlık altında her iki araştırmacının tespitleri de dikkate alınarak Avrupa sendikal hareketinin oluşum ve olgunlaşma sürecinin anlaşılabilmesi için Avrupa'da yaşanan ekonomik, politik ve toplumsal gelişmeler üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla bu başlık altında öncelikle birleşik bir Avrupa fikrinin oluşumunu ortaya çıkaran tarihsel koşullar üzerinde durulacak, sonrasında Avrupa'da yaşanan gelişmeler Avrupa

emek hareketi ile ilişkilendirilerek tartışılacaktır. Böylece Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun kuruluşu öncesindeki süreç çok daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılacaktır.

1.1. Birleşik Bir Avrupa Fikrinin Temelleri

Avrupa, kültürel açıdan son derece karmaşık bir yapı sergilemekle birlikte politik açıdan her dönem farklı çekişmelere ev sahipliği yapmıştır. Bölgenin geçmişi dikkate alındığında, antik dönemde gerçekleşen savaşlar, Ortaçağdaki işgaller, Haçlı seferleri, Yüzyıl Savaşları ve diğer birçok çatışma Avrupa'yı doğrudan etkilemiştir. Bu çatışmalar birçok farklı nedenle ortaya çıkmış, toprak, iktidar ve din savaşları bölge tarihinin önemli parçaları haline gelmiştir. Özellikle 16. ve 17. yüzyıllarda din savaşları bölgede son derece etkili olmuştur. Avrupa'da siyasal sınırların netleşmesini ve modern devlet sisteminin oluşmasını sağlayan Westphalia Barışı'nın 1948 yılında sağlanmasıyla bölgede sürüp giden uzun savaşlara ara verilmiştir. Ancak yüz yıldan fazla süren savaşlar dönemi son bulmamıştır. Siyasi sınırların netleşmesiyle devletler, kendi çıkarlarını korumak üzere düzenli ve kalıcı ordular kurmaya başlamış, bu durum olası savaşlar için zemin hazırlamıştır. Immanuel Kant, *Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme* isimli eserinde “*İçinde gizlenmiş yeni bir harp vesilesi bulunan hiçbir andlaşma bir barış andlaşması sayılamaz*” ifadeleriyle bu duruma dikkat çekmiştir (McCormick, 2015: 70; Kant, 1960: 9).

Avrupa'yı etkileyen savaşlar ve çatışmalar, Avrupalıların bölgesel birlikler oluşturması yönünde farklı fikirlerin ortaya çıkmasını da sağlamıştır. Avrupalılar arasında işbirliğini mümkün hale getirecek şekilde prensler meclisinin kurulması, çatışmaları ortadan kaldıracak üst düzey mahkemelerin oluşturulması, bir Avrupa parlamentosu ve Avrupa Federasyonu'nun kurulması alternatif öneriler arasında dile getirilmiştir (McCormick, 2015: 70-71). Immanuel Kant, yukarıda da değinilen 1795 yılında kaleme aldığı ve *ebedi barış* doktriniyi ortaya koyduğu eserinde, Avrupa'da başlayıp daha sonra diğer uluslara da yayılacak bir uluslararası federasyon fikrini ortaya koymuştur. Kant tarafından ortaya konulan bu düşünceye, sadece savaşın önlenmesi anlamında değil, birbirleriyle ilişki içerisinde olan devletlerin haklarının uluslararası alanda korunması anlamında da değer atfedilmiştir. Kısaca, kurulacak olan bir federasyon aracılığıyla ilişki içerisinde olan ulusların haklarının korunup, güvence altına

alınması ve kalıcı bir barışın sağlanması Kant'ın fikrinin temelini oluşturmuştur (Kant, 1960; Çıvgın, 2018: 71). Dolayısıyla *birleşik bir Avrupa* fikrinin ilk temellerini savaş ve çatışmalara karşı toplu bir müdafaa ve bölgede oluşturulması hedeflenen barış çabası meydana getirmiştir.

Avrupa, 1780-1840 yılları arasında tarihsel açıdan son derece önemli gelişmelere tanıklık etmiştir. Sanayi Devrimi'nin 1780'lerde ortaya çıkışıyla birlikte kapitalist üretim tarzı egemen hale gelirken, burjuva toplumu özellikleri belirginleşmiş, ayrıca bu dönemde işçi sınıfı oluşmuş ve ilk sendikal örgütlenmeler ortaya çıkmaya başlamıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte fabrikalaşma ve kentleşme eğilimi artmış, 1789 Fransız İhtilali ile loncalar tasfiye edilirken, eşitlik ve özgürlük söylemlerinin ön plana çıktığı görülmüştür. Bu süreç Avrupa'da bir *devrimler çağı*nın yaşanmasını da beraberinde getirmiştir. Milliyetçi ve liberal söylemler, 1800'lü yılların ilk yarısında Avrupa'da ortaya çıkan farklı toplumsal hareketlerin ve ayaklanmaların nedenleri arasında yer almıştır. Milliyetçiliğin geniş kitleler tarafından kabul görmesi birleşik bir Avrupa beklentisini ve hedefini arka plana iterken, bu dönemde işçi sınıfı devrimci bir güç olarak görülmeye başlanmıştır. Yaşanmakta olan Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkardığı çelişkiler ve bu çelişkilerin giderek derinleşmesi, işçi sınıfının bu rolü üstlenmesinin en önemli nedenleri arasında sayılmıştır. Endüstriyel ve tarımsal üretimin genişlemesi ile birlikte Avrupa, birçok alanda zenginleşirken, halkın büyük çoğunluğu ciddi bir yoksullukla karşı karşıya kalmıştır. Bu çelişkiler Avrupa'da 1800'lü yılların ikinci yarısında ortaya çıkan devrim hareketlerinin temel nedenlerini de oluşturmuştur.

Avrupa'da, 1800'lü yılların ortalarından 1914 yılında I. Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar geçen sürede genel bir barış ortamı sağlanabilmiş fakat bölgede hâkim olan milliyetçilik farklı bir çatışma ortamını canlı tutmuştur. Emperyalizm baskısı altında kalan milletler, hâkimiyetten kurtulmak adına bağımsızlık taleplerini dile getirmiş, bu dönemde milliyetçilik ve emperyalizm üzerine yoğunlaşan söylemler arasındaki çelişkili çatışma, I. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Savaş sırasında büyük devletler arasında kalan küçük devletler, kurulacak bir işbirliğine daha çok ilgi duymaya başlamışlardır. Bu doğrultuda sınırlı şekilde ekonomik bir birliktelik kurma çabası içerisinde bazı girişimler gerçekleştirilmiş ancak Avrupalı devletlerin çoğunda ulusalcılığın hâkim anlayış olması nedeniyle, mevcut devlet sınırlarına bağlılık ön plana çıkmıştır (McCormick, 2015: 71).

I. Dünya Savaşı ile kurumsal anlamda bir Avrupa birlikteliği fikrinden uzaklaşmış, 1919 ile 1939 yılları arasında Avrupa'nın birliği ve dayanışması fikri zayıflamıştır. I. Dünya Savaşı'nın öne çıkardığı sloganlar ulusal özerkliğe odaklanmıştır. Sonuç olarak; Avrupa, Avrupa dayanışma fikrinin ilerlemesini engelleyen aşırı milliyetçilikle birlikte çok sayıda küçük devlete bölünmüştür. Bu dönemde, temelde adil ve kalıcı barış çabalarının oluşturulması fikri ön plana çıkmış, uluslar arasındaki tüm sorunların ve farklılıkların barışçıl müzakerelerle ya da gerekirse tahkim yoluyla çözülmesi gerektiği savunulmuştur. Ayrıca, sosyal adaletin uluslar arasındaki çatışmaları ortadan kaldıracacağı düşünülmüş, tüm insanlar için sosyal adalet sağlanmadıkça, uluslar arasında barışın mümkün olmayacağı fikri ön plana çıkmıştır¹. Dönem içerisinde birleşik Avrupa fikrine ilişkin tek girişim ve öneri, 1923 yılında Federalistler tarafından gündeme getirilmiştir. Bu fikri dile getirenlerin öncülüğünü Kont Coudenhoven Kalegri yapmıştır. Kalegri, I. Dünya Savaşı'nın sonunu, temeli barışa dayanan birleşik bir Avrupa yaratmanın zamanı olarak görmüştür. Bu görüşüyle uyumlu bir şekilde *Pan-Europe* isimli bir kitap kaleme almış, hemen ardından 1923 yılında aynı isimle Pan-Avrupa Birliği (*Paneuropean Union*)'nin kurulmasına öncülük etmiştir. 1930'larda Avrupa'da faşizmin yükselişiyle birlikte Avrupa'nın birliğine dair bu çabalar sonuçsuz kalmış, halk tarafından desteklenmemiş ve başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Öztan ve Akay, 2005:131-132). Bu ve benzeri çabalar Zygmunt Bauman'ın *Avrupa: Bitmemiş Bir Macera* isimli eserindeki tespitleriyle uyumlu bir şekilde Avrupa'nın bir misyon, yapılacak, inşa edilecek bir şey olarak algılanmasını sağlamış, Avrupa, "*Belki asla sonu gelmeyen bir çaba, hiç tam anlamıyla aşılamayacak bir zorluk, sürekli erişilmez bir beklenti...*"(2018: 11) olarak değerlendirilmiştir. Kısaca birleşik bir Avrupa fikri, tarihsel süreç içerisinde nedeni ve koşulları farklılaşmakla birlikte Avrupalıların gündemini sürekli olarak meşgul etmiş ancak bu düşüncenin olgunlaşması ve gerçekleşmesi II. Dünya Savaşı sonrasına kadar somutlaşmamıştır.

Belirtmek gerekir ki Avrupa emek hareketi de Avrupa'da yaşanan gelişmelere paralel bir seyir içerisinde şekillenmiştir. Avrupa sendikaları, Sanayi Devrimi'nin

¹Adalet temelli bir barış arayışı, Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organisation-ILO) 'nün kuruluşu için gerekli zemini hazırlamıştır. ILO bu amaç doğrultusunda 1919 yılında kurulmuştur. İlk etapta "Milletler Cemiyeti"ne bağlı bir örgüt olarak faaliyetlerine başlayan ILO, 1946 yılında Birleşmiş Milletler (United Nations- UN) ile özel işbirliği içerisine girmiş, UN'ye bağlı bir uzmanlık örgütü haline gelmiştir (Kaya, 1999: 1). Örgüt kuruluşundan itibaren norm üretme ve normların uygulanmasını denetleme süreçlerinde "üçlülük ilkesini" benimsemiştir. Bu yapı Örgüte, üye devletlerin işçi, işveren ve devlet temsilcilerinin katılımını esas almıştır (Gülmez, 2011: 77).

etkisiyle oluşmaya başlamış, bu sendikaların ulusötesi ilk faaliyetleri bölgesel düzeyden çok uluslararası emek örgütleri içerisinde yoğunlaşmıştır. Avrupa sendikaları ancak II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa bütünleşmesi fikrinin somutlaşmasıyla birlikte bölgesel örgütlenme çabası içerisine girmişlerdir. Dolayısıyla Avrupa sendikal hareketini, Sanayi Devrimi'nden II. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde uluslararası emek hareketiyle birlikte değerlendirmek yerinde olacaktır.

1.2. Avrupa Emek Hareketinin Tarihsel Evrimi

Avrupa'da ortaya çıkan Sanayi Devrimi hem işçi sınıfı mücadelesinin hem de Avrupa emek hareketinin köklerini oluşturmuştur. Sanayi Devrimi sonrasında işçi sınıfının Avrupa'daki kolektif mücadelesinin uluslararası emek hareketi üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Bu dönemde Avrupa'da ekonomik ve sosyal anlamda yaşanan dönüşüm sonrası işçilerin ekonomik ve sosyal koşulları kötüleşmiş, böylece işçi sınıfı hareketi güçlenmiş, 1848 yılında Avrupa, devrimci ve sistem karşıtı hareketlerin yoğunlaştığı bir sürece girmiştir. Avrupa'da yaşanan bu süreç uluslararası sendikal hareket üzerinde de son derece etkili olmuş, Avrupa işçi sınıfı hareketi, uluslararası emek hareketine yönelik ilk temaslarda ön plana çıkmıştır. Avrupa emek hareketi, Sanayi Devrimi sonrasında bu şartlar altında şekillenirken, bu döneme sosyalist doktrinlerin hâkim olduğu görülmüştür. Ayrıca işçi sınıfı ve sendikalar arasında uluslararası boyutta gerçekleşen ilişkiler, dönemin mevcut koşullarının izlerini taşımış, uluslararası sendikal hareketin ilk dönemlerinde ulusal kaygılar uluslararası boyutu belirleyici bir nitelik sergilemiştir (Güler, 2016: 37-38).

Avrupa sendikal hareketinin II. Dünya Savaşı öncesindeki seyrinin anlaşılabilmesi açısından, savaş öncesi dönemde Avrupa'da yaşanan gelişmeler ve işçi sınıfının Sanayi Devrimi sonrasında oluşturduğu ilk örgütlenmeler önemli ipuçları taşımaktadır. Dolayısıyla bu başlık altında, Sanayi Devrimi'nin işçi sınıfı üzerinde oluşturduğu etki ve işçi sınıfının süreç içerisinde ortaya koyduğu ilk tepkiler, Avrupa'da yaşanan çeşitli gelişmeler ve ortaya çıkan emek örgütleri bağlamında tartışılacaktır.

1.2.1. Sanayi Devrimi Sonrasında Avrupa Emek Hareketinin İlk İzleri

18. yüzyılın sonlarına doğru kapitalizm, liberalizm ve makine ile doğup büyüyen Sanayi Devrimi, insan emeği ile ilgili derin dönüşümlerin yaşanmasına ve işçi sınıfının

doğmasına neden olmuştur. İşçi kitlelerinin fabrikalarda çalışmaya başlamasıyla birlikte, şehirlerde yaşayan insan sayısı hızla artmıştır. Makineleşme sonucunda topraksızlaşan ve yoksullaşan insanlar kırsal alanlardan şehirlere göç etmiş, böylece şehirlerin işçileştiği görülmüştür. Bu durum tarımdan sanayiye geçişi de hızlandırmıştır (Talas, 1995: 50-51). 1800 ile 1910 yılları arasında Avrupa'daki şehirlerin nüfusu altı kat artmıştır. 1900 yılına gelindiğinde Avrupa'daki çoğu sanayi ülkesinin en az yüzde elli oranında kentlileştiği görülmüştür. Bu dönemde şehirler yarı vasıflı veya vasıfsız ücretli çalışanlarla dolmuştur (Mikkelsen, 1996: 10-11; Işıklı, 1995a: 104).

Tablo 1. Avrupa'da 1500 ile 1900 Yılları Arası Nüfusun İşçileşmesi

Yıllar	1500	1800	1900
Toplam Nüfus (Milyon Kişi)	56	150	285
İşçileşmemiş Nüfus (Milyon Kişi)	39	50	85
İşçileşmemiş Nüfusun Toplam Nüfus İçinde Oranı (%)	69,6	33,3	29,8
İşçileşmiş Nüfus (Milyon Kişi)	17	100	200
İşçileşmiş Nüfusun Toplam Nüfus İçinde Oranı (%)	30,4	66,4	70,2
Kırsal İşçiler (Milyon Kişi)	16	90	125
Kırsal İşçilerin Toplam İşçiler İçinde Oranı (%)	94,1	90	62,5
Kentli İşçiler (Milyon Kişi)	1	10	75
Kentli İşçilerin Toplam İşçiler İçinde Oranı	5,9	10	37,5

Kaynak: Tilly, 1983: 59, 79

Makineleşme ve üretimdeki artış, işçi sınıfının yaşam ve çalışma şartlarının geçmişe oranla kötüleşmesine neden olmuştur. Bu dönemde açlık ve yoksulluk artmış, çalışma saatleri fazlalaşmış, iş kazaları ve meslek hastalıklarında artış yaşanırken, kadın ve çocukların toplam istihdam içindeki oranları yükselmiştir (Kota,1977: 12). Çalışma ilişkilerinde meydana gelen bu olumsuz gelişmeler, işçi sınıfının sermayeye karşı mücadele gerekliliğini ortaya çıkarmış, işçiler kötü yaşam ve çalışma koşullarının ancak örgütlü hareketle aşılabileceğini görmüşlerdir. İşçilerin toplum içinde sayılarının hızla artması aynı zamanda siyasal güçlerinin de artmasını sağlamış, bu durum sendikal

mücadelenin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır (Talas, 1995: 294-295; Işıklı, 1995a: 106). Sanayi Devrimi İngiltere başta olmak üzere Avrupa’da deneyimlenmeye başlanmış, dolayısıyla bu dönemde ortaya çıkan örgütlenmeler de Avrupa sendikal hareketinin ilk örneklerini oluşturmuştur.

Sanayi Devrimi sonrasında yaşanan gelişmeler aynı zamanda Avrupa kapitalizminin ilk dönemlerini de karakterize etmiştir. Endüstrileşme ve makineleşmenin etkisiyle işçiler istihdam piyasası dışında kalmaya başlamış, böylece yedek işgücü orduları oluşmuş ve işçiler daha kötü koşullarda çalışmaya mahkûm edilmiştir. Bahsedilen süreç aynı zamanda işçilerin geçim kaynaklarını tehdit eden makinelere karşı ilk kolektif tepkilerinin ortaya çıkmasına da neden olmuştur (Abendroth, 1992: 9-11). Makinelere yönelik ilk isyanlar Sanayi Devrimi öncesinde 17. yüzyıl Avrupa’sında dokuma tezgâhlarına karşı ortaya çıkmıştır. 18. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle bu eylemlerin hız kazandığı dikkat çekmiş, mekanik yün biçme makineleri 1758 yılında İngiliz işçiler tarafından parçalanmıştır. Bu eylemlerin ortaya çıkardığı kargaşayı önlemek ve denetim altına almak amacıyla, dönemin Parlamentosu eyleme karışan işçileri ölüm cezasıyla tehdit etmiş, buna rağmen işçiler makinelerin yasaklanması yönünde parlamentoya baskılarını sürdürmüşlerdir. 1800’lü yılların başında hareket güçlenmiş, kitlesel eylemler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönemde özellikle çorap örme fabrikalarında baş gösteren bunalım sonucunda üreticiler, tezgâhları genişletme ve ücretleri düşürme yolunu tercih etmişlerdir. Bunun sonucunda işçiler, tezgâhların kullanılmasını durdurmak adına 1811 yılında üreticilere karşı çeşitli eylemler gerçekleştirmişlerdir. Belirtilen süreç sonunda makine kırılcılığı ölüm cezasını gerektiren bir suç olarak kabul görmüş, ardından 1813 yılında İngiltere’de York şehrinde onsekiz işçi idam edilmiştir. Makine kırılcılığı sonraki dönemlerde de belirli aralıklarla kendisini göstermiştir. Ancak genel olarak değerlendirildiğinde hareket, işçi sınıfı mücadelesine somut bir kazanım sağlayamamıştır. Bunun üzerine İngiliz işçileri, mücadelelerini doğrudan üretim araçlarına yöneltmekten vazgeçip, kolektif tepkilerini üretim sistemi ve üretim araçlarının kullanım şekillerine yöneltmişlerdir (Abendroth, 1992: 10-12; Thompson, 1963: 553; Beer, 1941: 477; Yaraşır, 2004: 28-29). Kısaca Avrupa’da işçi sınıfı tarafından gerçekleştirilen ilk kolektif eylemler oldukça sert ve kurumsallıktan uzak bir görünüm sergilemiştir.

Fransız Devrimi sonrasında insan haklarının tanınmasıyla birlikte, eşitlik ve özgürlük söylemleri ön plana çıkmış, bu durum Avrupa'da demokratik bir idealin oluşmasına öncülük etmiştir. Avrupa işçi sınıfı hareketi içerisinde hem politik demokrasi hem de uluslararası dayanışmanın gerekliliği hissedilmiştir. Özellikle İngiltere ve Fransa'da işçiler, kapitalist üretim sistemine karşı alternatif üretme çabası içerisine girmişlerdir. İşçi sınıfının sermayeye karşı mücadelesinin ilk olarak işçi dernekleri, yardımlaşma ve dayanışma sandıkları, sendikal odalar ve emek borsaları aracılığıyla yürütüldüğü görülmüştür (Kota,1977: 13; Abendroth, 1992: 11-15).

Sidney ve Beatrice Webb'ler *The History of Trade Unionism* isimli eserlerinde sendikal harekete öncülük eden ilk örgütlenme çabalarını İngiltere'de 1300'lü yıllara kadar dayandırmış, 1387 yılında hizmetkârların, 1417 yılında kalfaların ve terzilerin, 1538 yılında ise ayakkabı çalışanlarının ortak çıkarları doğrultusunda bir araya gelmelerini sendikal hareketin embryo aşamaları olarak belirtmişlerdir. Ancak Webb'ler bu derneklere işverenlerin yoğun şekilde müdâhil olduklarına dikkat çekerek, bunları modern anlamdaki sendikalardan ayrı tutmuşlardır (1920: 3-5). İngiltere'de 1400'lü yıllarda duvar işçileri tarafından ortaya konulan örgütlenme çabaları da Webb'ler tarafından sendikalaşmanın erken örnekleri olarak dile getirilmiştir. Webb'ler modern anlamda sendikacılığa ilişkin ilk belgelere 1600'lü yılların ikinci yarısı itibariyle ulaşılmaya başladığına ancak bu dönemdeki girişimlerin kurumsallıktan uzak olduğuna değinmişlerdir. Bu doğrultuda 1700'lü yılların başı itibariyle ortaya çıkan dayanışma dernekleri üzerinde durmuş, İngiltere'de 1719 yılında ayakkabı imalatçıları ve 1740 yılında yelkenciler tarafından oluşturulan dayanışma derneklerine vurgu yapmışlardır. Bu tarz derneklere modern sendikaların oluşumunda önemli bir yer vermişlerdir (1920, 15-60).

Thompson ise 1792 yılında İngiltere'de kurulan *Londra Yazışma Derneği* (*London Corresponding Society- LCS*) siyasallaşan ilk işçi örgütlenmeleri arasında dikkat çekmiştir. LCS, faaliyetlerini sadece işçi sınıfı derneği olarak sürdürmemiş, benzer gruplarla yazışmalar yapan, ilk etapta esnaf ve teknisyenlerden oluşan, işçi sınıfı ile yakın ilişkiler kuran ve parlamento reformunun gerçekleştirilmesi için mücadele eden bir örgüt olarak faaliyet göstermiştir. LCS, örgütlenme üzerinde önemli kısıtlamalar getiren 1799 tarihli *Birleşme Yasası* faaliyetlerine son verilmesi için de yoğun çaba harcamıştır. Belirtmek gerekir ki LCS, esas itibariyle İngiliz

Jakobenizminin temelini oluşturmuştur. Bu doğrultuda İngiltere’de Jakobenizm geleneksel olarak çalışan sınıfların başlattıkları bir hareket olarak şekillenmiştir. Siyasi ve ekonomik hedeflerin iç içe bir görünüm sergilediği İngiliz Jakobenizmi, örgütlenme tarzıyla işçi sınıfı hareketine esin kaynağı da olmuştur. Bu açıdan ele alındığında LCS’nin faaliyet gösterdiği dönemde oluşturduğu anlayış ve izlediği politikaların, 1830’lu yıllarda kurulmaya başlayan sendikalar üzerinde son derece etkili olduğu görülmüştür (Thompson, 2012: 49- 54; Webb, 1920: 65-85; Ekin, 1976: 77). İzleyen yıllarda Avrupa’da yaşanan siyasi gelişmelerle birlikte Avrupa işçi sınıfı hareketi çok daha politik bir istikamete yönelmiştir.

1.2.2. 1848 Devrimleri ve Paris Komünü: Avrupa Emek Hareketi İçerisinde İlk Somut Gelişmeler

İşçi sınıfının Avrupa’da yaşanan gelişmeler karşısında ortaya koyduğu tepkiler her dönem bezer nitelik sergilememiş, belirli dönemlerde daha yumuşak tepkiler ortaya konularken belirli dönemlerde bu tepkilerin sertleştiği görülmüştür. 1830’lu yıllarda İngiltere’de etkili hale gelen Çartizm, işçilerin taleplerini dilekçeler aracılığıyla parlamentoya ulaştırdığı görece daha yumuşak bir hareket olarak dikkat çekmiştir. Faaliyet gösterdikleri dönemde Çartistler işçi temsilcilerini bir araya getirmiş, çeşitli kongreler düzenlemişlerdir. Çartizm bu dönemde kitlesel bir siyasi hareket olarak ortaya çıkmış, parlamento tarafından gerçekleştirilmesi beklenen refomlar, genel seçim hakkı, sendikal haklar, günlük on saatlik çalışma vb. talepler hareketin temel önceliklerini oluşturmuştur. Bu öncelikler 1938, 1942 ve 1948 yıllarında parlamentoya gönderilen ve milyonlarca kişinin imzaladığı dilekçeler aracılığıyla talep olarak dile getirilmiş, dilekçelerin gönderildiği bu yıllar aynı zamanda hareketin yükseldiği dönemler olarak dikkat çekmiştir. Bütün İngiltere’de örgütlenen Çartizm, iktidarın ele geçirilmesi için bir kitle hareketine dönüşmesine rağmen zaman içerisinde ortaya çıkan fikir ayrılıkları nedeniyle başarıya ulaşamamıştır. Çartist hareket içindeki bir grup silahlı ayaklanmaları desteklerken diğer grup siyaset, sendikacılık ve eğitim aracılığıyla mücadele edilmesi gerektiğini savunmuştur. Ortaya çıkan bu bölünme hareketin başarıya ulaşmasını engellemiştir. Her ne kadar Çartizm başarısızlıkla sonuçlanmışsa da 1848 öncesinde sınıf ideolojisine dayalı ilk işçi hareketi örneklerinden olması nedeniyle son derece

önemli bir yere sahip olmuştur (Engels, 1997: 304; Beer, 1941: 500- 501; European Communities, 1983: 3; Sarıca, 1983: 136).

Avrupa'da 1848 yılında işçi sınıfı mücadelesini etkileyen grevler ve ayaklanmalar dalgası başlamıştır. Fransa'da 1848 yılı Şubat ayında başlayan ayaklanmalar, son derece kanlı çatışmaların yaşanmasına neden olmuştur. Paris'in Madeleine ve Concorde Meydanı'nda başlayan gösteriler, burjuvazi ve işçi sınıfının içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik koşullar nedeniyle ortaya çıkmıştır. Ayaklanmalar sonucunda meclis işgal edilmiş, işçi sınıfı taleplerini oluşturulan geçici meclise iletmiştir. İşçi sınıfının kısmen içinde yer aldığı meclis, çalışma hakkını kabul etmiş, özgürlük, eşitlik söylemlerini ön plana çıkartmıştır. Halk ayaklanmaları ve işçilerin yoğun katılımıyla ilan edilen Fransız Cumhuriyeti, yönetim mekanizmalarında işçilere beklenen düzeyde yer vermemiştir. Ancak bu dönemde *Çalışma Hakkı* kabul edilmiş ve bu doğrultuda ulusal atölyeler kurularak bu atölyelerde on binlerce işçi istihdam edilmiştir. Ayrıca Paris'te çalışma süresi günlük on saate indirilirken, işçi bulma kurumları kurulmuş, işçi ve işverenlerin iş mahkemelerinde eşit şekilde temsil edilmesi ve kürek mahkûmluğunun kaldırılması kararlaştırılmıştır. Bu olumlu gelişmelere rağmen işçilerin, oluşturulan yönetim içinde gerektiği şekilde temsil edilmemesi, işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki çatışmaların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. İşçilerin dile getirdiği *Sosyal Cumhuriyet* talebinin, burjuvazi tarafından reddedilmesi sonucunda işçiler, 1848 yılı Haziran ayında büyük çaplı bir ayaklanma gerçekleştirmişlerdir. Bu ayaklanma sonucunda binlerce işçi katledilmiş, işçi sınıfı ve burjuvazi arasındaki çatışma son derece sert bir düzeye taşınmıştır. Fransa'da gerçekleşen gelişmeler sonucunda her ne kadar işçiler net kazanımlar elde etmemiş olsa da devrim hareketleri, Avusturya, Macaristan, İtalya, Almanya ve İsviçre başta olmak üzere Avrupa'daki diğer ülkelere de yayılmıştır (Marx, 2016: 50-63; Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler, 1988a: 100-111).

Fransa'da 1848 yılında gerçekleştirilen devrim hareketlerinin özellikle işçi sınıfı açısından net bir kazanımla sonuçlanmamasına rağmen, bu hareketler bir geleneğin oluşmasını sağlamıştır. Takip eden süreçte işçi sınıfı, düzen karşıtı mücadelelerine devam etmiş, 1800'lü yılların ikinci yarısı itibariyle grev sayılarında önemli bir artış yaşanmış, işçiler farklı isimlerle örgütler kurmaya başlamıştır. Ayrıca 1857-1867 yılları arasında yaşanan ekonomik bunalımlar, sermayenin işçiler üzerinde çok daha hissedilir

şekilde baskı kurmasına neden olmuş, bu gelişmelerin bir sonucu olarak işçiler arasında sınıf bilinci gelişmiş ve olgunlaşmıştır. Bu yönde gelişen anlayış, proleter bir devrim beklentisini de beraberinde getirmiş, yaşanan gelişmeler Paris Komünü'nün kurulmasında etkili olmuştur. Ayrıca bu dönemde Fransa ve Almanya arasında yaşanan Savaş da Komün'ün oluşturulmasını sağlayan etkenler arasında yer almıştır. Savaş sırasında hükümet tarafından silahlandırılan ve sonrasında silahlarını bırakmayan Parisli işçilerin ayaklanması sonucunda, 1871 yılı Mart ayında ilk işçi hükümeti kurulmuş, bu gelişme *Paris Komünü* olarak tarihe geçmiştir. Komün'ün yönetiminde yurttaşlar, sendikalar, dernekler, gazeteler ve kadınlar etkin görevler üstlenmiş, Komün içerisinde işçi kooperatiflerine öncelik verilmiştir. 1848 Devrimi sonrasında kapatılan atölyeler işçi birlikteleri tarafından işletilmeye başlanmış, iş bulma bürolarının yeniden örgütlenmesi hedeflenmiştir. Asgari ücret ve parasız eğitim talebi Komün tarafından dile getirilen konular arasında yer almıştır (Marx, 2016: 50-63; Pioro, 1977: 11-31; Aydoğanoglu, 2010: 37). Komün sadece 72 gün sürmüş olmasına rağmen hem Fransa emek hareketi hem de Avrupa emek hareketi açısından tarihsel anlamda son derece önemli bir yer edinmiştir.

1.2.3. I. Enternasyonal: Kurumsal Birliktelik İdeolojik Ayrışma

1800'lü yılların ikinci yarısında özellikle inşaat işkolunda yaşanan yoğun grevler, bu grevlerin durdurulması için işverenler tarafından farklı ülkelerden getirilen grev kırıcıları, Avrupa'da ücretlerin yüksekliği ve çalışma koşulları nedeniyle oluşan rekabet, özellikle İngiliz ve Fransız sendikacılar arasında yoğun ilişkilerin gelişmesine neden olmuştur. Böylece İngiliz ve Fransız sendikacıların desteğiyle, 28 Eylül 1864 tarihinde *Uluslararası Emekçiler Birliği* olarak da bilinen I. Enternasyonal kurulmuştur (Erdoğan, 2006: 164). Enternasyonal'in Londra Saint Martin Hall'de gerçekleştirilen kuruluş toplantısına, İngiltere'den çok sayıda sendika temsilcisi, Londra Meslekler Konseyi, Fransız İşçi Temsilcilerinin yanı sıra Londra'da yaşayan çok sayıda İtalyan, Alman, Polonyalı ve İsviçreli siyasi göçmen de katılım sağlamıştır. Karl Marx da Komünist Lig üyelerini temsilen toplantıda hazır bulunmuştur. Enternasyonel'in merkezinin Londra'da olması kararlaştırılırken, Avrupa'nın diğer ülkelerinde şubeler oluşturulması noktasında fikir birliğine varılmıştır (Lorwin, 1977: 9; Yeşil, 2013; 11).

Enternasyonal tarafından oluşturulan Genel Konsey'e ülkelerdeki çalışma şartlarının tespit edilmesi, işçi örgütlerinin güçlendirilmesi, üyesi olan işçilere yabancı ülkelerde iş bulmaları konusunda yardım edilmesi gibi görevler verilmiştir. Ayrıca Karl Marx'ın 8 Kasım 1864 tarihinde oluşturduğu taslak program Enternasyonal tarafından kabul edilmiştir. Enternasyonal'in 1866 yılında Cenevre'de gerçekleştirilen ilk toplantısında, sekiz saatlik çalışma, kadın ve çocukların uluslararası düzenlemelerle koruma altına alınması, gece çalışmasının yasaklanması gibi konularda fikir birliğine varılmıştır. Avrupa'da endüstri alanında yaşanan gelişmeleri takiben artan grevler beraberinde, Enternasyonal'in süreç içerisindeki etkinliği artmıştır. İngiltere, Fransa, Belçika ve İsviçre'de gerçekleşen grevler için dayanışma fonları oluşturulmuş, grev kırıncılarla mücadele edilmiştir. Bu faaliyetler birçok ülkede Enternasyonal'in etkinliğinin ve üye sayısının artmasını sağlamıştır. Ancak Paris Komünü'nün çökmesiyle birlikte işçi sınıfı üzerindeki baskılar artarken, Enternasyonal içerisinde farklı konularda anlaşmazlıklar ortaya çıkmaya başlamıştır (Lorwin, 1977: 9-12; Duclos, 1969: 319-321). Enternasyonal üzerine yürütülen tartışmalarda, dış faktörlerin yanında örgüt içerisindeki iç çatışmalar ve yaklaşım farklılıkları da görünür hale gelmiştir.

Enternasyonal, sadece ele aldığı konular açısından değil emek hareketi içerisindeki ilk kurumsal bölünmeleri ortaya çıkaracak tartışmaları içinde barındırması açısından da son derece önemli bir yere sahip olmuştur. Enternasyonal içerisinde ortaya çıkan anlaşmazlıklar, Karl Marx ve Bakunin arasındaki gerilimi önemli ölçüde etkilemiştir. Marx ve arkadaşları, işçi sınıfı mücadelesinin politik bir zeminle kuvvetlendirilmesi ve politik güçle birlikte toplumsal bir devrim aşamasına geçilmesi gerektiğini savunurken, Bakunin ise özgürlük ve eşitliğin sadece özel mülkiyeti değil devletleri de ortadan kaldıracak bir devrimle mümkün olabileceğini savunmuştur. Marx ve Bakunin arasındaki çekişme Enternasyonal'in 1872 yılında Lahey'de gerçekleştirilen kongresinde üst seviyeye tırmanmış, kongrede alınan bir kararla Bakunin ve arkadaşları Enternasyonal'den ihraç edilmişlerdir. Belirtmek gerekir ki hem Enternasyonal içerisinde çıkan anlaşmazlıklar hem de dış baskılar birliğin zayıflamasına ve güç kaybetmesine yol açmıştır. İç tartışmalar ve dış baskılar sonucunda etkinliğini yitiren birlik, gücünü yeniden toplayamamış, 1876 yılında Filadelfiya Kongresi ile

faaliyetlerine son vermiştir (Marx ve Engels, 1979: 99-101; Duclos, 1969: 262-276; Lorwin, 1977: 13-14; Erdoğan, 2006: 167).

Enternasyonal içerisinde her ne kadar Avrupa'dan katılım yoğun olarak dikkat çekse de Birliğin temel yaklaşımı, dünyanın bütün işçileri üzerine geliştirilecek politikalara yoğunlaşmıştır. Kısaca Enternasyonal, hem Avrupa emek hareketi hem de uluslararası emek hareketi açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu kapsamda tekrar belirtmek gerekir ki Avrupa emek hareketi, uluslararası emek hareketinin gelişmesinde ve şekillenmesinde etkin bir rol üstlenmiştir. Enternasyonal içerisinde ortaya konulan politikalar ve mücadele anlayışı, Avrupa'da ve bütün dünyada oluşturulan birçok harekete esin kaynağı olmuştur. Ayrıca Enternasyonal içerisinde ortaya çıkan tartışmalar ve ayrışmaların izlerine sonrasında kurulan birçok örgüt içerisinde de rastlanmıştır.

1.2.4. II. Enternasyonal: Reformistler ve Marksistlerin Çatışması

1880'li yıllarda Almanya, Fransa, Avusturya ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gibi ülkelerde kurulan çok sayıda işçi partisi ve sosyalist partinin, işçi sınıfı mücadelesi ve sendikalar üzerinde önemli etkileri olmuştur. Bu gelişmeler dönemin politik koşullarını şekillendirirken, II. Enternasyonal'in kurulması yönündeki eğilimi de güçlendirmiştir (Lorwin, 1977: 19-20). Böylece Avrupa'da ve ABD'de kurulan siyasi partiler ve sendika merkezleri II. Enternasyonal çatısı altında bir araya gelmişlerdir (Işıklı, 1995b: 88). II. Enternasyonal'in, kuruluş kongresi, 14-21 Temmuz 1889 tarihleri arasında Paris'te gerçekleştirilirken Fransız Marksistler kongreye yoğun şekilde katılım sağlamışlardır. Sosyalizm fikrinin güçlendirilmesi, sekiz saatlik iş günü, ücretlerin yükseltilmesi, çocukların çalıştırılmasının ve kadınların gece çalıştırılmasının yasaklanması, 1 Mayıs'ın uluslararası işçi bayramı olması, Enternasyonal'in kuruluş Kongresi'nde tartışılan konular arasında yer almıştır (Erdoğan, 2006: 171; Lorwin, 1977: 21). I. Enternasyonal'e benzer şekilde, II. Enternasyonal içerisinde de anarşistler ve Marksistler arasındaki çatışma devam etmiştir. II. Enternasyonal'in Brüksel'de yapılan İkinci Kongresi'nde anarşistler genel grevin gerekliliğini gündeme getirmiş, bu durum örgüt içerisinde yoğun tartışmalara neden olmuş ve Marxistleri rahatsız etmiştir. 1893 yılında gerçekleştirilen Zürih Kongresi'nde II. Enternasyonal'e üyelik şartı olarak politik eylemin işçi sınıfının mücadele aracı olarak görülmesi önerisi kabul edilmesine

rağmen, konu hakkındaki tartışmalar ve anlaşmazlıklar bitmemiştir. Bu gelişmeler sonucunda anarşistlerin örgüt içindeki etkinliği zayıflatılmış ve zamanla örgütten soyutlanmışlardır (Erdoğan, 2006: 171-172; Işıklı, 1995b: 89-91).

II. Enternasyonal içinde yaşanan önemli gelişmelerden biri de Alman Sosyal Demokrat Partisi tarafından oluşturulan *Erfurt Programı* üzerine gerçekleştirilen tartışmalar sırasında ortaya çıkmıştır. Program, Enternasyonal içerisindeki sosyal devrim ve sosyal reform tartışmaları üzerinde belirleyici olmuştur. Erfurt Programı'nda ücretlerin yükseltilmesi, kısa çalışma, sosyal sigortalar gibi temel talepler dile getirilmiş, sosyalist sisteme geçilebilmesi için bu temel taleplerin, sosyal ve ekonomik reformlar ve parlamenter mücadele aracılığıyla elde edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Ancak Programda, sosyal reformların temel amacın önünde tutulduğu dile getirilmiş ve Friedrich Engels, bu tutumu fırsatçı bir yaklaşım olarak değerlendirerek II. Enternasyonal'in daha devrimci bir çizgide yer alması gerektiğini savunmuştur. Engels'in vefat etmesi üzerine Marksistler Enternasyonal içerisindeki etkinliklerini kaybetmeye başlamış, reform yanlıları ön plana çıkmıştır. Böylece Erfurt Programı, II. Enternasyonal içinde çok daha yoğun bir şekilde kabul görmeye başlamıştır (Duclos, 1969: 333; Erdoğan, 2006: 172-173).

II. Enternasyonal'de tartışılan önemli konulardan bir diğeri, sosyalist hareket ve sendikalar arasındaki ilişkinin seyri olmuştur. Sosyalistler, I. Enternasyonal içindeki tutumlarına benzer şekilde işçi sınıfının ekonomik şartlarının ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi noktasında sendikaların önemini kabul etmekle birlikte, politik mücadele hattının maddi çıkarların önünde tutulması gerektiğini savunmuşlardır. Almanya, Avusturya, Belçika, Hollanda, İsviçre gibi ülkelerde sendikalar ve sosyalist partiler arasında iş birliği bu doğrultuda kuvvetlendirilmiş, işçi sınıfının politik ve sosyal haklar noktasındaki mücadelesi sosyalist partiler tarafından üstlenilirken, sendikaların, ücret ve toplu pazarlık stratejilerinin geliştirilmesi gibi konulara yöneldiği görülmüştür (Lorwin, 1977: 24). Ayrıca II. Enternasyonal'in 1907 yılındaki genel kurulunda, savaşa karşı genel grev çağrısı dile getirilmiş, Alman sosyalistler bu öneriye karşı çıkmışlardır. Sonuç itibarıyla savaşı önleme noktasında mücadele görevini, ülkelerdeki işçiler ve parlamento temsilcilerinin üstlenmesi gerektiği kabul görmüştür (Işıklı, 1977: 94).

II. Enternasyonal'in ilk dönemlerinde Marksistler ve anarşistler arasında yaşanan tartışmalar sonraki dönemlerde yerini, Marksistler ve revizyonistler arasında

yaşanan tartışmalara bırakmıştır. Bu tartışmalarla birlikte, savaş döneminde ortaya çıkan olumsuzluklar ve milliyetçiliğin yükselmesi, Enternasyonal'in 1914 yılında dağılmasına zemin hazırlamıştır.

1.2.5. I. Dünya Savaşı ve Sendikal Hareket

1900'lü yılların başı itibariyle Avrupa sendikal hareketinin uluslararası örgütlerin oluşturulması üzerindeki etkisi çok daha görünür hale gelmiştir. Bu örgütlerin başında 1902 yılında Almanya, Belçika ve İngiltere'nin öncülüğünde kurulan "Ulusal Sendika Merkezleri Uluslararası Sekreterliği (*International Secreteriat of National Trade Union Confederation- ISNTUC*)" gelmiştir. Sekreterliğin merkezinin Berlin'de olması kararlaştırılırken, uluslararası sekreterlik görevini sosyal demokrat kimliğiyle ön plana çıkan Alman sendikacı "Karl Liegen" üstlenmiştir. Sekreterlik ile II. Enternasyonal arasındaki iyi ilişkilere rağmen, ISNTUC, politik faaliyetlere yönelmek yerine sendikal istatistiklerin tutulması, grev süreçlerinde gerekli dayanışma ağının oluşturulması, üyelerinin bulunduğu ülkelerde çalışma yasaları ve sendikal hareket hakkında bilgi alışverişinde bulunulması gibi statik alanlara öncelik vermiştir. İlk faaliyet dönemlerinde sekreterliğin yoğun olarak Avrupa ülkeleri sendikalarından oluşmasına karşılık, 1910 yılında Amerika Emek Federasyonu (*American Federation of Labor- AFL*) da ISNTUC'a üye olmuştur. Böylece sekreterlik içerisinde üç farklı sendikal anlayışın konumlandığı görülmüştür. Birinci grubu Almanya ve Avusturya sendikalarının oluşturduğu, barışçıl toplu pazarlık stratejilerini savunan ve sosyalist partilerle iyi ilişkiler kuran reformist sendikalar oluştururken, ikinci grubu çoğunlukla meslek esasına göre örgütlenen ve kendi üyelerinin çıkarlarını ön planda tutan Amerikan ve İngiliz sendikaları meydana getirmiştir. Ağırlıklı Fransız sendikacılığında etkilenen ve daha çok antimilitarizm ve genel grev söylemlerini dile getiren diğer sendikalar ise üçüncü grubu oluşturmuştur. Bu durum Sekreterlik içerisinde özellikle Amerikan sendikaları ile Fransız sendikaları arasında bir ayrımın yaşanmasına neden olmuştur. ISNTUC, bu ayrışma ve anlaşmazlıklar nedeniyle beklenen düzeyde bir etkinlik gösterememiştir (Lorwin, 1977: 33).

ISNTUC içinde çıkan tartışmaları takiben AFL, sekreterliğin isminin Uluslararası Sendikalar Federasyonu (*International Federation of Trade Unions- IFTU*) olarak değiştirilmesini isterken, Fransız sendikaları bütün ülkelerin sendikalarını bir

araya getirecek bir kongre oluşturulmasını talep etmişlerdir. Sonuç olarak AFL'nin önerisi genel kabul görmüş, Sekreterliğin ismi, 16-19 Eylül 1913 tarihleri arasında Zürih'te düzenlenen bir Kongre ile IFTU olarak değiştirilmiştir. IFTU'nun kurucu kongresine birçok farklı devletten² sendikalar katılım sağlamıştır. Federasyon başkanlığını ise yine Karl Liegen üstlenmiştir (Lorwin, 1977: 33-34; Lefrac ve Sülker, 1966: 37). IFTU'nun kurulmasının ardından patlak veren I. Dünya Savaşı, örgütün faaliyetlerini askıya almasına neden olmuştur. Savaşın başlamasıyla Avrupa sendikal hareketi içerisinde ulusal çıkarların ön plana çıktığı görülmüştür. Savaşla birlikte birçok sendika, kendi devletlerinin politikaları doğrultusunda araçsallaştırılmıştır (Munck, 2003: 167-168; Erdoğan, 2006: 182-183).

Savaş sırasında ulusal kaygıların artmasına rağmen Avrupa sendikaları arasındaki iletişim ve Savaş'ın durdurulması yönündeki çabalar devam etmiştir. Belçika İşçi Sendikaları Konfederasyonu, 1914 yılında savaşın durdurulabilmesi adına işçi sınıfı içerisinde verilecek bir mücadele hattını tartışmak için Brüksel'de bir Konferans düzenlemiştir. Ardından 1914 yılında Almanya'da ve Fransa'da savaş karşıtı eylemler ve gösteriler gerçekleştirilmiştir. Karl Liegen, savaş sırasında işçiler arasındaki iletişimin kuvvetlendirilmesini sağlamak amacıyla, Amsterdam'da bir irtibat bürosunun kurulmasını sağlamıştır. Ayrıca 1915 yılında Leon Jouhaux öncülüğünde Paris'te de bir irtibat bürosu kurulmuştur. Farklı Avrupa şehirlerinde kurulan irtibat büroları arasındaki anlayış farklılıkları, çeşitli anlaşmazlıkların ortaya çıkmasına da neden olmuş, Karl Liegen öncülüğündeki grup, Paris'teki irtibat bürosunu tanımadığını dile getirmiştir (Türk-İş, 1968: 31-32). Belirtmek gerekir ki I. Dünya Savaşı, Avrupa sendikal hareketi içerisinde ulusal kaygıları ön plana çıkarmakla birlikte, sendikalar arasında savaş karşıtı bir dayanışma çabasının oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Ancak sendikaların ortaya koydukları bu iletişim çabaları, sendikal anlayışlar arasındaki farklılıklar nedeniyle çoğu zaman beklenen katkıyı sağlayamamıştır. Kısaca savaş döneminde Avrupa sendikal hareketi içerisindeki bölünme daha görünür hale gelmiştir. 1917 yılında gerçekleşen Ekim Devrimi ile birlikte dünya üzerinde ortaya çıkan kutuplaşma, Avrupa sendikal hareketi üzerinde de doğrudan etkili olmuştur.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği (SSCB)'nin kurulmasından sonra Avrupa sendikal hareketi içerisinde sürekli olarak iki karşıt çizginin birbiri ile çatışmasına

² İngiltere, Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Avusturya, Sırbistan, Bosna-Hersek, İtalya, İspanya ve ABD

tanıklık edilmiştir. Savaş sonrasında 1919 yılı içerisinde *Berlin Enternasyonalı*, *Amsterdam Enternasyonalı* ve *Moskova Enternasyonalı*³nin kurulduğu görülmüştür. Berlin Enternasyonalı, çoğunlukla Avrupa'da faaliyet gösteren sosyalist gruplar ve partilerden destek almış, üretim araçlarının sosyalizasyonunu gündeminde tutmuştur. Amsterdam'da düzenlenen Konferans ile yeniden faaliyetlerine başlayan IFTU ise üretim araçlarının sosyalizasyonu, savaş karşıtı çalışmalar, gericilikle mücadele gibi konuları gündemine taşımış, dünyada yaşanan politik gelişmelerin de etkisiyle sadece ekonomik kaygılar taşıyan bir çizgide hareket etmemiştir. Bu durum AFL'nin tepkisini çekmiş, örgütün politikleşmesi gerekçesiyle AFL, 1921 yılında IFTU'dan ayrılma kararı almıştır. Böylece örgüt çok daha yoğun bir şekilde Avrupa meselelerine odaklanmaya başlamıştır. 1920'li yılların başları itibariyle IFTU, Avrupa'da baş gösteren işsizlik ve ekonomik kriz problemlerine yoğunlaşırken, Avrupa'nın yeniden inşasını da hedefleri arasına almıştır (Erdoğan, 2006: 188; Işıklı, 2003: 120; Türk-İş, 1968: 46-49).

IFTU, I. Dünya Savaşı sonrasında sol bir eğilim sergilemiş olsa da sosyal demokrat bir çizginin ötesine geçememiş, Sovyet sendikalarıyla ilişkileri örgüt içerisinde sorunların yaşanmasına neden olmuştur. Sovyet sendikalarıyla ilişkilerin bir ön koşulu olarak IFTU, kendi tüzüğüne kabul edilmesini talep etmiştir. İngiltere Sendikalar Kongresi (*Trade Unions Congress- TUC*)'nin bu durumu tersine çevirme noktasındaki çabaları da sonuç vermemiş, örgüt içerisinde sağ kanadın hâkimiyeti hissedilir hale gelmiştir. 1926 yılında İngiliz madencileri tarafından gerçekleştirilen grevin başarısızlıkla sonuçlanması sonrasında TUC, hem üye sayısı hem de finansal anlamda güç kaybetmiştir. Bu gelişmenin de etkisiyle IFTU yönetimi sağ eğilimli sendikalara geçmiştir (Tabakow ve Pellar, 2006: 168). 1930'lu yılların başı itibariyle özellikle Almanya'da faşizmin yükselmesi, Avrupa sendikal hareketi içerisindeki kaygıları da bu yöne taşımış, bununla birlikte Alman Nazizmi karşısında genel grev, Alman mallarının boykot edilmesi gibi farklı stratejiler tartışılmaya başlanmıştır. IFTU, bu dönemde ekonomik sorunlar, faşizme karşı mücadele, yeni olası bir savaşın önlenmesi, Batı Avrupa sendikalarının korunması gibi konulara öncelik vermiş, bu

³ 1919 yılı Şubat ayında Berlin'de Sosyalist Enternasyonal ikinci kez kurulmuş, IFTU, Temmuz ayında Amsterdam'da düzenlenen bir konferansla yeniden faaliyetlerine başlamış ve Mart ayında III. Enternasyonal Moskova'da oluşturulmuştur. Her üç oluşumda kuruldukları şehirlerin adlarıyla anılmıştır (Lorwin, 1977: 63).

süreçte Sovyet sendikalarıyla birleşme fikri de gündeme alınmıştır. Ancak böyle bir birlikteliğin kalıcı olmayacağı süreç içerisinde anlaşılmıştır.

Moskova Enternasyonalı olarak da bilinen III. Enternasyonal ise üyelerinin komünist programı kabul etmeleri koşulunu getirirken, Proleter Enternasyonalizm ilkesini kabul etmiştir. Enternasyonalin öncülüğünü Lenin üstlenirken, yapılanma Sovyetler Birliği'nde gerçekleştirilen devrimin etkilerini yayma amacı içerisinde hareket etmiştir. Enternasyonal içerisinde Marxizmin etkileri açıkça öne çıkmış, sınıf sendikacılığının yayılması hedeflenmiştir. Diğer enternasyonallere benzer bir şekilde III. Enternasyonal içerisinde de yoğun çatışmalar yaşanmış, bu durum Enternasyonalin etkinliğini zayıflatmıştır. Sendikalar içerisinde komünist partilere bağlı ekiplerin oluşturulması ve IFTU'nun reformist anlayışına karşı mücadele yürütülmesi Enternasyonal'in amaçları arasında yer almıştır. III. Enternasyonal, 1921 yılında Kızıl Sendikalar Enternasyonaline (*Red Trade Union International- RILU*) dönüşmüş, 1943 yılında Josef Stalin tarafından kapatılana kadar III. Enternasyonal ile benzer çizgide faaliyetlerini sürdürmüştür (Lorwin, 1977: 70-71; Tabakow ve Pellar, 2006: 165; Işıklı, 2003: 126; Kota, 1977: 36; Windmuller, Pursey ve Baker, 2007: 75).

II. Dünya Savaşı öncesinde Avrupa sendikal hareketi içerisindeki bölünme sadece ideolojik boyutla sınırlı kalmamış, din temelinde de gerçekleşmiştir. Almanya, Avusturya, Belçika, Hollanda, Sovyetler Birliği, İtalya, İsveç ve İsviçre, hristiyanlık temeline dayalı sendikal anlayışın güçlü olduğu Avrupa ülkeleri arasında yer almıştır. Avrupa'daki hristiyan sendikalar 15-19 Haziran 1920 tarihinde Lahey'de bir araya gelerek Uluslararası Hristiyan Sendikalar Federasyonu (*International Federation Christian Trade Union- IFCTU*)'u kurmuşlardır. Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda, Avusturya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve İsviçre sendikaları, IFCTU'nun kuruluşunda yer almışlardır. Avrupa'da yaşanan faşizm ve totaliter uygulamalar IFCTU'nun ilk dönem faaliyetleri üzerinde etkili olmuş, örgüt bu nedenle üye kayıpları yaşamıştır (Cordova, 1968: 72-73; Tabakow ve Pellar, 2006: 171; Uçkan Hekimler, 2017: 265-267). 1968 yılında aldığı bir kararla Dünya Emek Konfederasyonu (*World Labour Confederation- WCL*) olarak faaliyetlerini sürdürmeye devam eden IFCTU, özellikle bu süreçten sonra ETUC'un kuruluşu ve Avrupa sendikal hareketinin şekillenmesi üzerinde son derece önemli bir etkiye sahip olmuştur.

2. II. DÜNYA SAVAŞI SONRASI AVRUPA VE AVRUPA SENDİKAL HAREKETİ

Dünya 20. yüzyılın ilk yarısında iki büyük savaş atlatmış, her iki savaş da devletler ve toplumlar üzerinde kendi özgün etkilerini bırakmakla birlikte ortak olarak milyonlarca insanın ölümüne, evsiz kalmasına, ekonomik ve toplumsal yıkımların yaşanmasına neden olmuştur. Dünyadaki politik seyri değiştiren önemli olaylardan bir diğeri de daha önce belirtildiği gibi 1917 yılında Doğu Avrupa'da gerçekleşmiştir. Sosyalizmin Sovyetler Birliği'nde hayata geçmesiyle dünya iki ayrı kutba bölünmüş, yaşanan gelişmeler sadece politik ve toplumsal anlamda bir sonuç doğurmamış, işçi sınıfı mücadelesi de bu süreçten yoğun olarak etkilenmiştir. Dünya genelindeki politik iklime benzer şekilde sendikal hareket içerisinde de bir kutuplaşma söz konusu olmuştur. Komünizm karşıtı bir sendikal yapılanmanın oluşturulması çabası ilgili döneme damgasını vurmuştur.

II. Dünya Savaşı toplumsal alanda birçok sorunun ortaya çıkmasına ve Avrupa'nın her anlamda tahribatına neden olmuştur. 50 milyondan fazla insanın yaşamını yitirdiği II. Dünya Savaşı'ndan yıkımla çıkan Avrupa'da yeniden yapılanma çabaları ile birlikte, birleşik bir Avrupa'nın oluşturulması düşüncesi yeniden yoğun olarak dile getirilmiştir. Dönemin kendisine özgü koşulları, girilen denge mücadelesinde farklı stratejilerin belirlenmesine ve uygulanmasına öncülük etmiştir. Bu dönemde soğuk savaşın da etkisiyle komünizm karşıtı görüş ve faaliyetler hız kazanmaya başlamıştır. Soğuk savaş ortamında belirlenen politikalar, Savaş'tan yorgun çıkan Avrupa'nın komünizm tehdidi karşısında hızla toparlanmasına yönelik olmuştur. 5 Haziran 1947 tarihinde, dönemin ABD Dışişleri ve Savunma Bakanı George C. Marshall, Harvard Üniversitesi'nde özellikle Avrupa'yı yakından ilgilendiren bir konuşma yapmıştır. Marshall konuşmasında, ABD'nin savaşta büyük hasar alan Avrupa'nın yeniden inşası için çaba göstermeye hazır olması gerektiğini dile getirmiştir. Böyle bir zeminde Avrupa Yeniden Yapılanma Programı (*European Reconstruction Programme- ERP*); Avrupa'nın yeniden inşası ve Avrupa ülkeleri arasındaki işbirliği olmak üzere iki görev üstlenmiştir (ERO, 1954b: 15). Kısaca, Marshall Planı gerek birleşik bir Avrupa fikrinin olgunlaşması gerekse hem uluslararası hem de Avrupa sendikal hareketinin şekillenmesi anlamında dönemi son derece derinden etkileyen unsurlar arasında yer almıştır.

Marshall Planı, hem Avrupa hem de Avrupa sendikal hareketi üzerinde ileriye dönük birçok yapısal etkiyi ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla bu başlık altında Plan'ın gerek uluslararası sendikal hareket üzerinde gerekse Avrupa sendikal hareketi üzerindeki etkileri anlaşılmaya çalışılacaktır.

2.1. II. Dünya Savaşı Sonrasında Yaşanan Gelişmelerin Avrupa Sendikal Hareketi Üzerindeki Etkisi

1939 yılında II. Dünya Savaşı patlak verdiğinde, dünya halklarının aklına gelen ilk düşünce halkların ve ülkelerin varlıklarını savunmak olmuştur. Birçok ülke ve halkları bu doğrultuda yaşanan yoğun ıstırapı paylaşmış, refah, mutluluk ve özgürlüğü beraberinde getirecek bir dünya umudu, farklılıkların görmezden gelinilebileceği algısını da oluşturmuştur. Barışçıl bir mücadele, sosyal ilerleme ve adalet fikri ön plana çıkmıştır. Böyle bir ortamda 1939 yılı öncesinde bütünleşmiş Avrupa fikrinin *ideal* olmasına karşın, II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'nın bütünleşmesinin *acil bir ihtiyaç* olduğu kabul edilmiştir. Avrupa'nın özellikle ekonomik anlamda bütünleşmesi, ABD ve Sovyetler Birliği ile rekabet açısından da önemli bir unsur olarak gündeme getirilmiştir. Ayrıca ekonomik bütünleşmenin politik bütünleşmeyi de getireceği fikri ön plana çıkmıştır. Avrupa'nın birleşmesi ile ilgili birçok girişim 1946-1947 yıllarında yeniden aktif hale gelmeye başlamıştır. 1948 yılındaki Lahey Kongresi tüm bu girişimleri bir araya getirme eğilimi gösterirken bu harekete muhafazakârlar, sosyalistler, katolikler, kısaca tüm taraflar olumlu yaklaşmışlardır. Avrupa'nın ekonomik yeniden inşası, sadece tehdit olarak görülen komünizmle etkin bir mücadele açısından değil aynı zamanda Amerika'nın ekonomik istikrarı için de son derece önemli bir konu olarak gündeme alınmıştır. George Marshall'ın Avrupa'daki devletlere sistematik, metodolojik ve düzenli yardımları öneren planı böyle bir atmosferde gündeme gelmiştir (Schevenels, 1959: 4-5).

Avrupa'nın yeniden canlandırılması ve Avrupa genelinde bir birlikteliğin sağlanması fikri ön plana çıkmıştır. Belirtilen hedeflerin gerçekleştirilmesi adına Uluslararası Para Fonu (*International Monetary Fund- IMF*) istikrar programları, Yeniden İmar Planları gibi farklı yöntemler denense de daha geniş bir yapılanma sürecine ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda beklenen adım George C. Marshall'dan gelmiştir. Bu adım beraberinde çizilen yol haritası *Marshall Planı* olarak devreye

sokulmuştur. Belirtilen planla birlikte Avrupa'da hâkim olan açlık, yoksulluk, işsizlik ve enflasyonla bölgesel nitelikte mücadele edilmesi gerekliliği ön plana çıkarılmıştır (Erhan, 1996: 275-286; Dowd: 2008: 254).

Marshall Planı kapsamında gerçekleştirilen yardımların Avrupa tarafından yoğun bir şekilde kabul görmesinde farklı dinamikler etkili olmuştur. 1947 yılına gelindiğinde Avrupa'nın durumu gerek sanayi üretimi gerekse tarım alanında son derece kötü bir seyir içerisine girmiştir. Avrupa ihracatı, ithalatın 1914 yılında yüzde 60'ını, 1925 yılında yüzde 52'sini karşılarken bu dönemde sadece yüzde 15'ini karşılayabilir duruma gelmiştir. İçinde bulunulan şartlar, Avrupa'nın ekonomik, sosyal ve politik felaketi ile büyük Amerikan yardımlarının kabulü arasında bir seçimi kaçınılmaz hale getirmiştir. 1947 yılı yazında Sterlin Bölgesi tarafından, sterlin dönüştürülebilirliğinin yeniden tesis edilmesiyle altı haftada 750 milyon dolarlık zarar edilmiştir. Böyle bir dönemde sıradan yardımlar kifayetsiz kalmıştır. Dolayısıyla Avrupa'nın yeniden inşası adına Marshall yardımları kabul görmüştür. Bu yardımlar paralelinde ciddi miktarda yıllık ek üretime izin verilmiş, Avrupa ekonomisinin yeniden inşası alanında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Bu kapsamda 1930'lu yıllarla karşılaştırıldığında sanayi üretiminde yüzde 20 artış sağlanmış, parasal rezervlerin kademeli olarak inşası gerçekleştirilmiştir. Ancak bu yardımlarla sağlanan gelişme ve yapılanma kalıcı bir çözüm oluşturamamıştır. 1951 yılında hammadde fiyatlarındaki artış Avrupa ekonomisindeki dengesizliği yeniden hissettirmiştir. 1938 ile 1952 yılları arasında ABD'de kişi başına toplam ürün yüzde 75 artarken, Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (*Organisation of European Economic Co-operation- OEEC*)⁴ içinde artış sadece yüzde 13'te kalmıştır. Avrupa'da çelik üretimi 1920 yılında 35 milyon tondan, 1952 yılında 41.6 milyon tona, buna karşılık ABD'de 57 milyon tondan 95 milyon tona, Sovyetler Birliği'nde 5 milyon tondan 35 milyon tona çıkmıştır. Benzer gelişmelerin yatırım alanında da yaşandığı görülmüştür (ERO, 1954). Kısaca Marshall yardımları, Avrupa'nın bir felaketten çıkmasında etkili olsa da kalıcı bir ekonomik ve politik yapılanmanın gerçekleşmesi adına yeterli olmamıştır. ABD ve Sovyetler Birliği bu dönemde Batı Avrupa'dan çok daha hızlı bir gelişim süreci yaşamıştır. Belki de bu

⁴OEEC, Marshall Yardımları'nın ve Avrupa imar planlarının koordinasyonunu sağlamak amacıyla 1948 yılında kurulmuştur. Örgüt 1961 yılından itibaren faaliyetlerine Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development- OECD) olarak devam etmiştir (Bennet and Oliver, 2015: 318).

nedenle Avrupa içerisinde kalıcı bir birlikteliğin oluşturulması ve buna bağılı olarak sağlam bir temele dayanan yapılanmanın kurulması fikri ön plana çıkmaya başlamıştır.

Belirtmek gerekir ki Marshall Yardımları'nın etkisi sadece ekonomik alanla sınırlı kalmamış, sendikal hareketin de içinde olduğu birçok farklı alan bu yardımlardan etkilenmiştir. Özellikle yeni gelişmekte olan Avrupa ülkelerinde bulunan sendikal örgütler, Marshall yardımları aracılığıyla şekillendirilmeye çalışılmıştır. Yardımların kabul edilip edilmemesi gerektiğine yönelik çatışmalar, Avrupa sendikal hareketini de derinden etkileyecek şekilde, uluslararası sendikal hareket içerisinde bölünmelere neden olmuştur. Kısaca Avrupa'nın ekonomik toparlanma planı, savaş sonrası dönemde uluslararası sendikal hareket ve Avrupa emek hareketinin kilometre taşlarını oluşturmuştur. Sendikal hareket içinde yaşanan bölünme sonrasında sosyal demokrat sendikalar, ideolojik olarak Sovyetler Birliği etkisinde olan sendikalarla ortaklığı sonlandırmış, Avrupa'da Doğu ve Batı arasındaki politik ve ideolojik bölünme sendikal hareket içerisinde de keskinleşmiştir.

2.2. Avrupa Sendikal Hareketini Bölen Gelişmeler

I. Dünya Savaşı'ndan sonra yıkılan Avrupa'da işçi sendikalarının ilk gündemi dünya barışı, ulusal ekonomilerin toparlanması, harap olan sanayilerin yeniden inşası ve yoksullaşan işçi sınıfının hayat standartlarının, ekonomik ve sosyal refahının yükseltilmesi olmuştur (Barnouin, 1986: 4). Savaş sonrası başlatılan düzenlemeler, ulusal uzlaşma programlarına dayandırılmıştır. Bu paralelde özellikle Batı Avrupa'da sendikalar, kendi ulus devletlerinin ekonomileriyle daha önce hiç olmadığı kadar bütünlük sağlamışlardır. Böylece ulusal bağlılıklar, uluslararası dayanışma pahasına kuvvetlenmiştir. Buna rağmen dünya barışının sağlanması ve faşizmle mücadele söylemleri uluslararası emek hareketi içinde geniş bir birliktelik çabasını görünür hale getirmiştir. Enternasyonalizm kendisini bir ideal olarak ortaya çıkarmıştır. Ortaya konulan çabalar 1945 yılında meyvelerini vermiş, birçok farklı ülkeden farklı yapıda sendikaları bir araya toplayan Dünya Sendikalar Federasyonu (*World Federation of Trade Unions- WFTU*) kurulmuştur (Mitchell, 2014: 405-406). İstikrarlı ve kalıcı bir barışın sağlanması, Birleşmiş Milletler halkları arasında işbirliği ve dostluğun geliştirilmesi yeni kurulan örgütün desteklediği temel hedefler arasında yer almıştır. Bu doğrultuda kalıcı barışın oluşturulmasında işçi sınıfının etkin bir şekilde temsili ve

uluslararası yeniden yapılanma sürecinde sorumluluk üstlenilmesi WFTU'nun amaçları arasında dile getirilmiştir (Left News, 1945: 3362-3366).

WFTU'nun kurulması özellikle I. Dünya Savaşı sonrasında, bölünmüş bir yapı sergileyen uluslararası sendikal hareket açısından umutla karşılanmıştır. Ancak farklı eğilimlerde birçok sendikayı bünyesinde bulunduran örgütün çoğulcu yapısı, kısa zamanda ciddi anlaşmazlıkların gün yüzüne çıkmasına da neden olmuştur. Özellikle Sovyetler Birliği ve ABD arasında yaşanan soğuk savaş ve her iki tarafa yakın sendikal yapıların aynı anda WFTU içerisinde yer alması, bölünme tartışmalarının hız kazanmasında etkili olmuştur. Ancak bölünmenin gerçekleşmesini tetikleyen asıl sorun Marshall yardımlarına ilişkin tartışmalarla açığa çıkmıştır (Daily Mail, 1949; Işıklı, 2003: 131- 132; Erdoğan, 2006: 204). Bu çatışmalar Avrupa'nın yeniden inşası için ABD'nin finansal desteğine başvurulması nedeniyle hız kazanmıştır. Bu süreç içerisinde Batı Avrupa geleneğine sahip sendikaların çoğu planı desteklemiş, Sovyetler Birliği etkisi altındaki sendikalar⁵ bu planın keskin bir şekilde karşısında durmuşlardır (Beever, 1960: 26). 1947 yılında Amerika Sanayi Örgütleri Kongresi (*Congress of Industrial Organisations- CIO*) tarafından Marshall yardımlarının kabul edilmesi yönünde çalışmaların WFTU'nun gündemine alınması talep edilmiştir. Bunun üzerine İngiltere, Hollanda ve ABD'nin içinde olduğu sendika liderleri konuyla ilgili bir toplantı talebinde bulunmuşlardır. Sovyetler Birliği'nden sendikacıların yoğun olarak yer aldığı WFTU yönetiminin böyle bir toplantıyı olumlu karşılamamasına rağmen, 1948 yılı Mart ayında TUC öncülüğünde Londra'da bir Konferans gerçekleştirilmiştir. İngiltere, İskandinav ülkeleri, Hollanda ve ABD'den sendika temsilcilerinin katıldığı bu Konferans, WFTU'nun bölünmesinde son derece etkili olmuştur (Alexander, 1952: 14; Kota, 1977: 42; Beever, 1960: 26). WFTU'nun bölünmesi sadece sendikal hareket içerisindeki tartışmalarla sınırlı olarak şekillenmemiş, siyasi saikler de bu süreçte son derece etkili olmuştur. ABD hükümeti de Sovyetler Birliği politikalarını desteklediği gerekçesiyle WFTU'nun bölünmesi için yoğun çaba harcamıştır. AFL'nin Avrupa temsilcisi Irving Brown, ABD gizli servisi ile birlikte hareket etmiş, böylece AFL WFTU'nun bölünmesinde önemli bir rol üstlenmiştir. Kısaca AFL'nin yoğun çabaları

⁵ İtalya Emek Konfederasyonu (Confederazione Generale Italiana del Lavoro/ General Italian Confederation of Labour- CGIL) ve Fransa Genel Emek Konfederasyonu (Confédération générale du travail/ General Confederation of Labour- CGT) gibi sendikalar da bu grup içerisinde değerlendirilmiştir.

ve Marshall yardımları noktasındaki ayrışma sonucunda WFTU'nun bölünme süreci hızlanmıştır (Çelik, 2009: 124-125; Öztürk, 2004: 7-8, 89-97)

1949 yılı Ocak ayında gerçekleştirilen bir Yönetim Kurulu toplantısında TUC, WFTU'nun faaliyetlerini durdurması talebinde bulunmuştur. Yönetim Kurulu'nun bu talebi reddetmesi üzerine ABD, İngiltere ve Hollanda sendikaları WFTU'dan ayrılma kararı almışlardır (Kota, 1977: 42- 43). Daha sonra Kanada, Norveç, İsveç, Belçika, İzlanda, Malta, Yeni Zelanda'da faaliyet gösteren ulusal sendikal merkezler ve İspanya'dan Genel İşçi Sendikası (*Union General de Trabajadores/ General Union of Workers- UGT*) da WFTU ile bağlarını kopardıklarını duyurmuşlardır (Industrial News, 1949; Erdoğan, 2006: 211). Kısaca bu süreçte Avrupalı sendikalar kendi taraflarını seçme eğilimi içerisinde hareket etmiş, Avrupa sendikaları arasındaki bölünme kurumsal boyuta taşınmıştır. Böylece farklı bir uluslararası örgütün oluşturulması çalışmalarına da hız verilmiştir.

Bu süreçte özellikle TUC'den Sir Vincent Tewson ve Fransa İşçilerin Gücü Genel Emek Konfederasyonu'ndan (*Force Ouvrière/ General Confederation of Labour-Workers' Strength - FO*) Leon Jouhaux yeni örgütün kurulması adına yoğun çaba harcamışlardır (Lorwin, 1977: 263). Gerçekleştirilen temaların ve çeşitli faaliyetlerin ardından 1949 yılı Aralık ayında 53 ülkeden 48 milyon işçiyi temsil eden Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (*International Confederation of Free Trade Union- ICFTU*)'nun kuruluşu doğrultusunda yeni örgüte üye olan tüm sendikalar komünizm karşıtı bir eğilim sergilemişlerdir (Barnouin, 1986: 4). 1949 yılında bu yeni oluşum ile sendikalar arasındaki ideolojik bölünme yapısal olarak da gerçekleşmiştir. Bu bölünmeyle birlikte birçok sorun ortaya çıkmış, ancak biri çok daha fazla hissedilir olmuştur. Bu sorunun temelini ise uluslararası sendikacılığın odağının neresi olacağı oluşturmuştur (Jacobs, 1973: 113).

ICFTU'nun uluslararası sendikal hareket içindeki varlığı, Avrupa sendikal hareketi açısından da son derece önemli bir yere sahip olmuştur. Üyelerinin büyük çoğunluğu Batı Avrupa ülkelerinden olan ICFTU, Batı Avrupa sendikal hareketini yoğun bir şekilde etkilerken, Batı Avrupalı ulusal sendikal merkezler de ICFTU'yu önemli ölçüde etkilemiş ve şekillendirmiştir. ICFTU'nun kurulmasının ardından Batı Avrupa sendikaları açısından dengeler değişmiş, ICFTU Batı Avrupa'nın neredeyse yüzde 80'ini temsil eden en büyük uluslararası konfederasyon haline gelmiştir. 1957

yılında Avrupa'dan 24 milyon 509 bin üyeye sahip olan ICFTU'nun üyelerinin büyük çoğunluğunu Batı Avrupalı işçiler oluşturmuştur. ICFTU'nun 1957 yılındaki genel üye sayısının 53 milyon 814 bin olduğu düşünüldüğünde Örgüt'ün Batı Avrupa sendikal hareketi üzerindeki etkisi ve etkinliği açıkça ortaya çıkmıştır (Beever, 1960: 21-22). Diğer yandan bu dönemde en önemli ikinci uluslararası işçi örgütü olarak faaliyet gösteren WFTU, 1950'lerde genel olarak ICFTU'dan daha fazla üyeye sahip olmuştur. Ancak 1957 yılında üye sayısı 90 milyon olan WFTU'nun Batı Avrupa'daki üye sayısına ilişkin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Buna rağmen, Örgüt'ün Batı Avrupa üyelerinin önemli kısmını Fransa'dan CGT ve İtalya'dan CGIL'in oluşturduğu gözlemlenmiştir. Belirtilen örgütlerin o yıllardaki üye sayıları dikkate alındığında ise WFTU'nun Batı Avrupa'dan 4 ile 4 buçuk milyon arasında üyeye sahip olduğu görülmüştür (Beever, 1960: 21-22). Dönemin bir diğer önemli işçi örgütü ise WCL⁶ olmuştur. 1950'li yıllarda paylaşılan veriler dikkat alındığında WCL'nin Batı Avrupa'da temsil ettiği üye sayısının 3 milyon ile 3 milyon 250 bin arasında olduğu belirtilmiştir (Beever, 1960: 21-22). Paylaşılan bilgiler dikkate alındığında ICFTU'nun, bu dönemde Batı Avrupa'da en çok üyeye sahip konfederasyon olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu durum uluslararası sendikal hareket içindeki gelişmelerin ve özellikle ICFTU'nun kuruluşunun Avrupa emek hareketi üzerindeki etkisinin anlaşılması açısından da son derece önemlidir.

Avrupa sendikal hareketi ile ICFTU arasındaki sıkı temas sadece üye sayıları ile sınırlı kalmamıştır. Avrupa bütünleşmesi fikrinin desteklendiğini işaret eden kimi ifadeler ICFTU Anayasası içerisinde yer verilmiştir. ICFTU Anayasası'nın ortaya koyduğu önemli amaçlardan biri ekonomik bütünleşme sorunları ile ilgili çizdiği yaklaşım olmuştur. Örgüt Anayasası'nda, genel refah seviyesini yükseltmek amacıyla uygun şekilde planlanmış ekonomik işbirliğinin artırılmasının önemi dile getirilmiştir. Bu söylem ICFTU'nun Avrupa bütünleşmesi fikrini destekleyeceği yönündeki beklentiyi de haklı olarak arttırmıştır (Beever, 1960: 29). Ayrıca ABD, Marshall yardımları aracılığıyla Avrupa'nın yeniden yapılandırılması adına sendikalar da dâhil tüm demokrasi güçlerini seferber etmiştir. Bu gelişmeler yardımlara olumlu yaklaşan

⁶Daha önce de belirtildiği gibi IFCTU, 1968 yılında aldığı bir kararla ismini WCL olarak değiştirmiştir. Konuyla ilgili bilgilere farklı başlıklar altında rastlamak da mümkün olacaktır. Dolayısıyla çalışmanın ilerleyen bölümlerinde anlam karmaşasını önlemek adına Örgüt isminin WCL kullanılması tercih edilmiştir.

sosyal demokrat sendikalar arasındaki bağların gelişmesine yardımcı olmuştur (Barnouin, 1986: 4).

II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın içinde bulunduğu durum, bu doğrultuda ortaya konulan yapılanma ve toparlanma stratejileri doğrultusunda uygulanan politikalar, uluslararası sendikal hareket içinde bölünmelere neden olmuştur. Bu gelişmeler Avrupa sendikal hareketinin temel karakterinin ve sorunlarının oluşmasında da belirleyici unsurlar arasında yer almıştır. Diğer taraftan uluslararası sendikal hareket de Avrupa sendikal hareketinden yoğun olarak etkilenmiştir. Kısaca önceki tartışmalardan da anlaşılacağı üzere uluslararası sendikal hareket içinde 1900'lü yıllarda yaşanan yapısal dönüşüm sürecini Avrupa sendikal hareketinden bağımsız okumanın mümkün olmayacağı ortaya çıkmıştır.

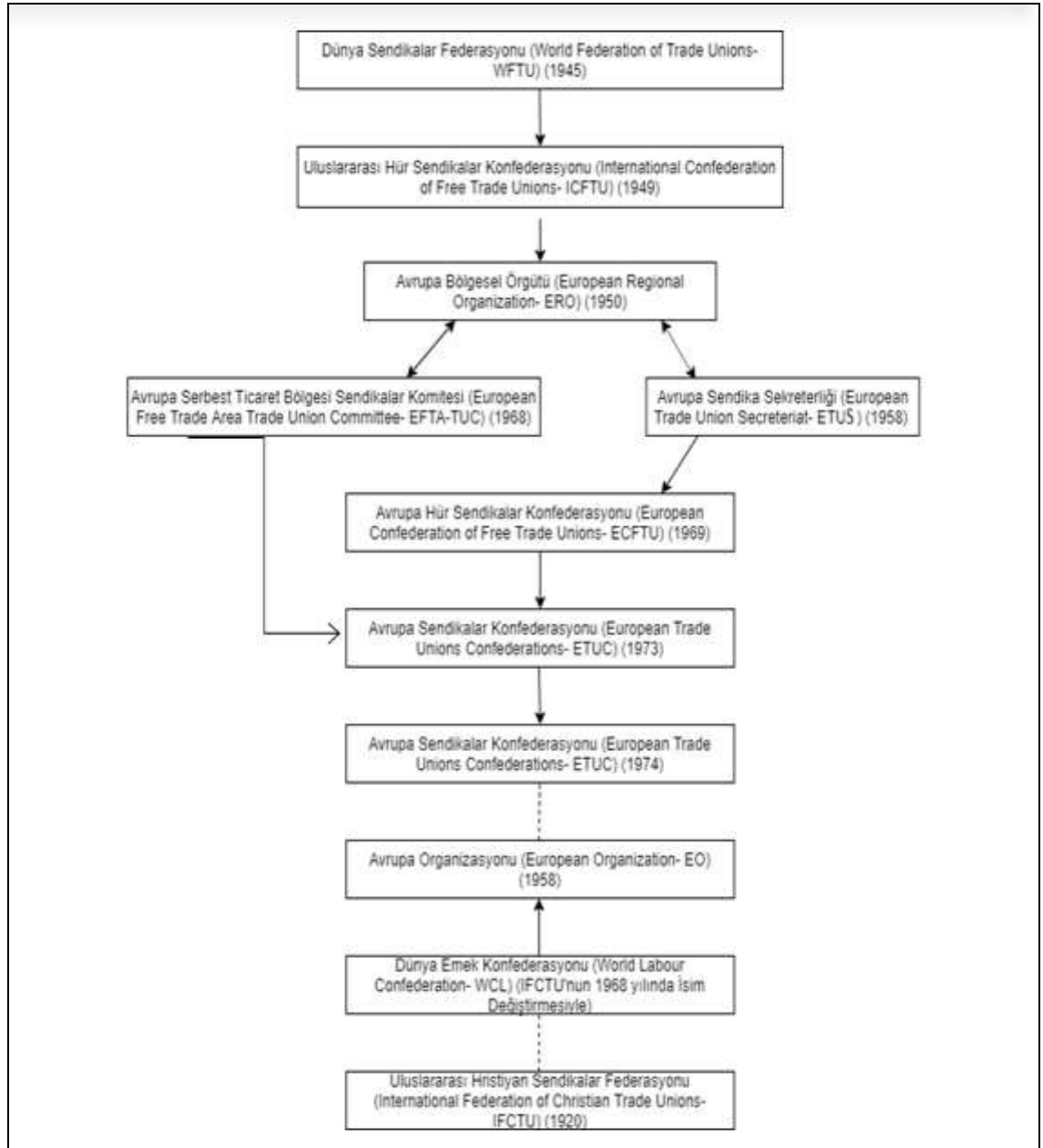
2.2.1. Avrupa'da Bölgesel Düzeyde Kurulan Sendikal Örgütler

Uluslararası sendikal hareket içerisindeki bölünme ve çatışma benzer şekilde bölgesel anlamda Avrupa sendikal hareketini de etkilemiştir. Bu bölünmüş yapı sadece farklı uluslararası sendikal yapıların birbirleriyle çatışan koordinasyon faaliyetleri nedeniyle gerçekleşmemiş, özellikle ICFTU bünyesinde de dağınık bir oluşum çabası olduğu görülmüştür. Dolayısıyla Avrupa bütünleşme sürecinin özellikle topluluklar düzeyinde gelişimini ve bu süreç içerisinde sendikal yapıların etkinliğini tartışmaya başlamadan önce Avrupa'da etkin olan uluslararası sendikal yapıların girişimleriyle kurulan bölgesel işçi örgütlerini tanımak yerinde olacaktır. Şöyle ki hem ETUC'un kuruluşunu hazırlayan süreç hem de Avrupa'nın bütünleşmesi aşamasında sendikal hareketin bu alana dâhil olma çabaları bölgede oluşturulan işçi örgütleri aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu örgütler ETUC'un öncü örgütleri olması nedeniyle de dikkat çekmiştir. Bütün bunlara ek olarak birleşik bir Avrupa düşüncesinin oluşması aşamasında, bu sürece sosyal kaygıların enjekte edilmesi çabaları yine bu örgütler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla Avrupa'da ETUC öncesinde kurulan bölgesel işçi örgütlerinin oluşum süreçleri ve yapıları üzerine bir tartışma yürütülecek, Avrupa'ya benzer şekilde Avrupa Sendikal Hareketi'nin de bir bütünleşme sürecinden geçip geçmediği sorgulanacaktır.

2.2.1.1. Uluslararası Sendikalar Güdümünde Avrupa'da Kurulan Sendikal Örgütler

Avrupa'da kurulan işçi örgütlerini ayrı başlıklar halinde tartışmaya başlamadan önce bu örgütlerin hem uluslararası sendikal yapılarla hem de birbirleriyle ilişkilerinin net bir şekilde anlaşılabilmesi için Tablo 2'de örgütlerin gelişim ve dönüşüm evrelerine yer verilmiştir.

Tablo 2. Avrupa Bölgesel Örgütleri İlişki Haritası

Kaynak: Degryse and Tilly, 2013:20

Tablo 2’den de anlaşılacağı gibi Avrupa’da kurulan bölgesel işçi örgütleri ETUC’un kuruluşuna kadar farklı nedenlerle bölünmüş bir yapı sergilemişlerdir. Bu bölünme kimi zaman Avrupa kurumlarının ve bu kurumlara üye ülkelerin kendi içindeki farklılıklarından kaynaklanmış, kimi zaman ise uluslararası üst örgütlerin ideolojik ve felsefi yapılarındaki farklılık nedeniyle ortaya çıkmıştır. ETUC’un kuruluşuna kadar geçen sürede özellikle ICFTU ve kısmen WCL tarafından kurulan örgütler son derece etkili olmuşlardır.

2.2.1.1.1. Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu’na Bağlı Kurulan Avrupa Bölgesel Örgütleri

ICFTU, Avrupa bütünleşme sürecinde her ne kadar sendikal hak ve çıkarların topluluklar düzeyinde temsili noktasında yoğun bir çaba ortaya koysa da, kendi içinden çıkan bölgesel örgütlerin mutlak bir ahenk içerisinde hareket edememesi, sendikaların Topluluk düzeyindeki etkisini olumsuz şekilde etkilemiştir. ICFTU tarafından kurulan Avrupa Bölgesel Örgütü (*European Regional Organisation- ERO*), hür sendikacılık⁷ prensiplerini ve Avrupa genelinde bütüncül bir sendikal temsili mümkün kılmaya yönelik çalışmıştır. Ancak gerek örgüt içerisindeki ulusal sendikal merkezlerin felsefi ve yapısal anlamda farklılık göstermesi, gerekse Avrupa bütünleşme sürecinde ortaya çıkan politik ayrılıklar bu çabanın başarıya ulaşmasını engellemiştir. Dolayısıyla bu başarısızlık, beraberinde ICFTU güdümünde Avrupa sendikal hareketi içerisinde farklı sendikal yapıların da ortaya çıkmasına neden olmuştur.

2.2.1.1.1.1. Avrupa Bölgesel Örgütü

ICFTU tarafından Avrupa’da oluşturulan bölgesel örgütler ETUC’un kuruluş sürecini önemli ölçüde etkilemiştir. Dolayısıyla ETUC’un kuruluş süreci, 1950’lerde Avrupa’da kurulmaya başlayan bölgesel örgütlerle yakından ilişkilidir. Bu anlamda ilk oluşum ICFTU’ya bağlı ERO’nun kurulmasıyla gerçekleşmiştir. OEEC, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (*European Coal and Steel Community- ECSC*) ve Kuzey Atlantik

⁷Hür sendikacılık (Free Trade Unionism), uzlaşmaya dayalı sosyal demokrat sendikacılığı temsil etmektedir. Ekmek, özgürlük ve barış özellikle ICFTU’nun kurulmasından sonra bu sendikal anlayışın temel sloganları arasında yer almıştır. Ekonomik güvenlik ve sosyal adalet için ekmek, ekonomik ve siyasi demokrasi vasıtasıyla özgürlük, herkes için barış talebi hür sendikacılık anlayışıyla birlikte ön plana çıkmaktadır (Türk-İş, 1968: 122).

Antlaşması Örgütü (*North Atlantic Treaty Organisation- S*)⁸ ile sendikal ilişkilerin yürütülmesi adına 18 ülkeden 20 sendikayı temsil eden ERO, 3 Kasım 1950 tarihinde ilk Avrupa Bölgesel Konferansı ile faaliyetlerine başlamıştır (Bouvard, 1972: 46; Busch, 1980: 80-82; ETUI, 1991: 7).

ERO tüzüğü oluşturulurken ICFTU'nun hedefleri de bu tüzük içerisine dâhil edilmiş ancak bölgesel hedefler ERO'nun yapısal olarak temel önceliklerini oluşturmuştur. Bu paralelde ERO, Batı Avrupa'nın bütünleşmesi ile ilgili sorunlara uzun süre en önemli gündem maddeleri arasında yer vermiştir. Avrupa'da faaliyet gösteren ICFTU'ya bağlı tüm örgütler, tüzüğünü kabul ettikleri takdirde ERO'ya üye olmaya hak kazanmışlardır. ERO tüzüğü onlara ICFTU ile aynı özerkliği garanti etmiştir. ERO üyeleri Batı Avrupa'dan ulusal sendikal merkezlerden oluşmuştur (Bouvard, 1972: 46-47). Avusturya, Belçika, İngiltere, Danimarka, Fransa, Batı Almanya, Yunanistan, İzlanda, İtalya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Norveç, İspanya, İsveç, Trieste bu ülkeler arasında yer alırken, ERO yaklaşık 24 milyon 500 bin Avrupalı işçiyi temsil etmiştir (Beever, 1960: 35).

ERO Tüzüğü'nde örgütün amaçlarıyla ilgili belirli temel hususlara dikkat çekilmiştir. Bölgedeki yeni ICFTU üyeliklerinin garanti altına alınması ve bölgedeki mevcut hür sendikal yapılara yardım edilmesi bu amaçlar arasında yer almıştır. Ayrıca sendikal yapılar arasında bölgesel sorunlar hakkında fikir alışverişinin gerçekleştirilmesi adına konferans ve tartışmaların teşvik edilmesi, bölgede hür sendikal hareketin koordinasyonu ve gerektiğinde uluslararası kuruluşlarda bölgesel düzeyde ICFTU'nun temsil edilmesi de örgütün amaçları arasında dikkat çekmiştir. Avrupa'da sendikal ve sosyal sorunlarla ilgili bilgilerin toplanması ve paylaşılması, bölgedeki ulusal sendikaların ICFTU'ya üyelik başvurularında görüş bildirilmesi ve ICFTU'nun amaçlarına ulaşması için bölgedeki propaganda faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi gibi hedeflere de ERO Tüzüğü içerisinde yer verilmiştir (Beever, 1960: 36).

1950 yılında ERO'nun kuruluşu itibariyle ilk başkanlık görevini Walter Schevenels üstlenmiş ve 1966 yılında ölene kadar görevinin başında kalmıştır (Buschak, 2003: 9). Sendikal alanda uzun bir mesleki deneyime sahip olan Schevenels bu iş için

⁸ NATO, 4 Nisan 1949 tarihinde yaygın olarak Washington Antlaşması olarak da bilinen Kuzey Atlantik Antlaşması'na dayanılarak kurulmuştur. Askeri bir ittifak olarak kurulan örgüt, üyelerini dış güçlerden gelebilecek saldırılara karşı koruma amacı taşımıştır (NATO, 2019). Ayrıca NATO'nun II. Dünya Savaşı sonrasında Sovyetler Birliği'nin Orta ve Batı Avrupa'ya askeri anlamda müdahale etmesini önlemek amacıyla sosyalist devletlere karşı kurulduğu da dile getirilmektedir (Bennet and Oliver, 2015: 307-308).

son derece yetkin bir kişi olarak ön plana çıkmıştır. Aslen metal işçisi olan Belçikalı Schevenels, 1931-1945 yılları arasında IFTU'nun genel sekreterliğini yapmış ancak WFTU 1945 yılında kurulduğunda kendisi Fransız ve Rus sendikacılar tarafından çok sağda görülmesi nedeniyle genel sekreterlik için uygun bulunmamıştır. Schevenels, WFTU içerisinde Uluslararası Meslek Sekreterlikleri ile (*International Trade Secreteriat- ITS*)⁹ ilişkileri yürüten genel sekreter yardımcılığı görevini üstlenmiş ancak WFTU politikalarıyla ters düşünce bu görevini de bırakmıştır. Schevenels, kişisel olarak Batı Avrupa'daki ekonomik bütünleşmenin savunucusu olmuştur. ERO'nun kurumsal anlamda kendisi kadar ileri gitmemiş olmasına rağmen Schevenels, Batı Avrupa için uluslarüstü bir hükümetin kurulmasını, ekonomik bütünleşmenin kontrolünün sağlanması ve komünizm tehdidine karşı son derece gerekli ve önemli görmüştür. Schevenels öncülüğündeki ERO, bu anlayışla birlikte Avrupa fikrinin yayılmasının da sendikal hareket içerisindeki öncüsü olmuştur (Beever, 1960: 42; Bouvard, 1972: 47).

ERO içinde ulusal sendikalar arasındaki tutum farklılıkları nedeniyle tam bir uzlaşma sağlanamamış, dolayısıyla Örgüt, Avrupa bütünleşme sürecine yönelik net ve kurumsal bir tanım yapmaktan kaçınmıştır. Avrupa Ekonomik Topluluğu (*European Economic Community- EEC*) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (*European Atomic Energy Community- EAEC*) üzerine gerçekleştirilen tartışmalarda, ulusal sendikalar arasında ortaya çıkan farklılıklar bu durumun temel nedenleri arasında yer almıştır (Beever, 1960: 43). Ayrıca Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (*European Free Trade Association- EFTA*)¹⁰ ülkeleri ve ECSC ülkelerinden sendikalar arasındaki yapısal farklılıklar da ERO'nun Topluluğa ilişkin konularda sabit bir tutum ortaya koymasını zorlaştırmıştır. Buna rağmen ICFTU, Batı Avrupa ile ilgili konularda uluslararası

⁹Bu oluşum 2002 yılı itibariyle Küresel Sendika Federasyonları (*Global Unions Federation- GUFs*) olarak faaliyetlerini sürdürmüştür.

¹⁰İngiltere 1955 yılında gerçekleştirilen Messina Konferansı sırasında kurulması hedeflenen EEC yerine bir serbest ticaret bölgesi kurulması önerisini gündeme getirmiştir. İngiltere'nin bu yöndeki eğilimi geniş kapsamlı uluslarüstü bir topluluktan ziyade hükümetlerarası bir birlikteliği tercih etmelerinden kaynaklanmıştır. Ayrıca EEC fikrinin korumacı tutumu ve EEC'ye üye olmayan devletlerin çıkarlarını zedeleyebilecek olması endişesi İngiltere'nin bu yönde tutumunu güçlendirmiştir. Bazı İskandinav devletleri, Avusturya ve İsviçre de İngiltere'yi desteklemişlerdir. Bu tartışmalar ve yaşanan diğer gelişmelerin de ardından EFTA, 1960 yılında İngiltere, Avusturya, Danimarka, Norveç, Portekiz, İsveç ve İsviçre'nin katılımıyla kurulmuştur. Çalışma içerisinde de sık sık karşılaçağı üzere EEC'yi kuran devletlerden sıklıkla "altı" devlet olarak belirtilmektedir. Benzer şekilde EFTA'yı kuran devletler için de "yediler" ifadesine başvurulmuştur. Bu ifade hem ilgili oluşumların üye sayısını belirtmiş hem de bu iki oluşum arasındaki rekabeti görünür hale getirmiştir. EFTA, faaliyetlerini genellikle üyeleri arasındaki serbest ticaretin desteklenmesi yönünde gerçekleştirmiştir (Salmon, 2005: 179-180).

düzyeyde danışma statüsüne sahip olmuş, Schevenels ERO üyelerinin sorunlarının ve görüşlerinin bu tarz platformlarda dile getirilmesi noktasında önemli bir rol üstlenmiştir. Schevenels tarafından yürütölen Ortak Sendika Danışma Komitesi'nin (*Joint Trade Union Advisory Committee- JTUAC*)¹¹ Genel Sekreterliği görevi bu anlamda örnek oluşturmuştur. Bu komitenin çalışmalarının çoğu bir yardımcı sekreter ve ICFTU ERO Paris ofisindeki personel tarafından yapılırsa da Schevenels, geniş politik kararların verilmesinde büyük ölçüde sorumluluk almıştır. Zaman zaman OEEC ile resmi istifaareler gerçekteşiren Schevenels, ayrıca ICFTU'yu belirli komite toplantılarında ve Avrupa Konseyi'nin Strazburg'daki genel oturumlarında da temsil etmiştir (Beever, 1960: 43).

ERO tarafından iki yılda bir düzenlenen konferanslar, Avrupa'nın bütünleşmesine ilişkin sorunların tartişılması ve kararların oluşturulması açasından önemli olmuştur. Ayrıca bu kongrelerde alınan kararlar, ERO üyelerini, ERO'nun bakış açasıyla uyumlu bir şekilde ulusal eylemlere teşvik etmeyi de amaçlamıştır. ERO çeşitli konularda ortaya koyduğu sendikal tavrın ve sorunlar üzerine oluşturduğu bakış açaslarının ulusal bir perspektifin ötesinde uluslararası ya da Avrupalı bir karaktere sahip olmasına dikkat etmiştir. ERO öncülüğünde gerçekteşirilen ulusal kampanyalarda dahi bütünleşme sorununa uluslararası bir bakış açasıyla yaklaşılmasına önem verilmiştir. ERO 1950 yılından itibaren bütünleşmeyle ilgili bir dizi girişime sürekli olarak imza atmıştır. Bu girişimlerin en önemlisi bütün Avrupa ölkelerinde tam istihdamın sürdürölmesi veya sağlanması için bütünleşme sürecinin kullanılması gerektiği yönündeki ısrarı olmuştur. ERO, *Avrupa Ortak Pazarı*¹² Projesi'nin istihdamı makül bir seviyede tutacak genişletici bir politikaya dayanmadığı sürece başarılı olamayacağını savunmuştur. Ortak Pazar modern seri üretim ve otomasyon süreçlerini devreye sokan geniş pazarlar için bir fırsat olarak görölmüştür. Böylece ERO Avrupa ekonomisinin uzmanlaşma yoluyla sürekli genişleyeceğini ve yüksek bir istihdam çağrısı eşliğinde katma değerin adil bir şekilde dağıtımı aracılığıyla, yaşam standartlarının yükseleceğini belirtmiştir. ERO, Avrupa bütünleşme sürecinin işçiler tarafından desteklenmemesi halinde başarılı olmayacağını ileri sürmüştür. Ayrıca işçilerin üretilen katma değerden

¹¹TUAC, sendikaları OEEC içinde temsil eden önemli bir aktör olarak 1948 yılında Avrupa'nın yeniden inşası için Marshall Planı çerçevesinde kurulmuştur (TUAC, 2019).

¹²Ortak Pazar ifadesi, 1957 Roma Antlaşması'ndan sonra Avrupa Ekonomik Topluluğu ile aynı anlamda kullanılmaktadır.

pay almadıkları sürece bütünleşme çabalarını desteklemeyeceklerine dikkat çekmiştir. Bu nedenle Ortak Pazar fikrinin, oluşturulan ekonomik faydaların adil dağılımına dayanması gerektiği vurgulanmıştır (Beever, 1960: 45- 46).

ERO desteğini sadece tam istihdam konusundaki geniş prensibi ile sınırlı tutmamıştır. İstihdam söz konusu olduğunda aksaklıkların giderilmesi için uluslararası organların çalışması gerektiğini de ısrarla vurgulamıştır. Sendikalar, uluslararası ekonomilerin büyük karışıklıklarını öngöremese de Avrupa ekonomisinin endüstriyel yapıda değişiklik olmaksızın rasyonalize edilemeyeceğini anlamışlardır. Edüstriyel yapıda yaşanacak dönüşümün ise istihdam alanları arasında belirli geçişlere neden olacağı, bu nedenle işçilerin geçiş işsizliği ile karşı karşıya kalacakları savunulmuştur. ERO, geçiş dönemindeki bu olası dalgalanmalara karşı uluslararası organların ve ilgili hükümetlerin tedbir almaları konusunda ısrarcı davranmıştır. Ortak Pazarın bir sonucu olarak işçilerin farklı meslekler ve endüstriler için yeniden eğitilmeleri gerektiği, bu nedenle ilgili mesleklerde eğitim programlarının oluşturulması ihtiyacı da ERO tarafından üzerinde durulan önemli konular arasında yer almıştır. ERO'nun özellikle vurgu yaptığı konulardan bir diğerini ise sendikal örgütlerin Ortak Pazar veya diğer bütünleşme projelerinin yönetilmesi aşamasında oluşturulan kurumlarda, her düzeyde temsil edilmesi ve bu anlamda işçi temsilcilerine danışılması oluşturmuştur (Beever, 1960: 46- 47).

Kısaca ERO, ICFTU içinde finansal olarak kendine yeten ve büyük bir özerklik gücüne sahip örgütlerden biri olmuştur. Kurulduğu tarihten itibaren dikkatinin büyük çoğunluğunu Batı Avrupa'daki bütünleşme projelerini teşvik etmeye adanmıştır. Üyeleri ICFTU'nun Batı Avrupalı ülkelerinden oluşmuş, örgütün yönetim kademelerinde yer alan temsilcilerin dağılımında coğrafi anlamda bir denge sağlanmaya çalışılmıştır. ERO'nun bütünleşme politikası hemen hemen tüm üyeleri tarafından kabul edilmiştir. EFTA'nın özel durumuyla ilgili olarak İngiltere ve Fransa'daki ulusal sendikalar arasında ayrışma yaşanmıştır. Bu doğrultuda hem İngiltere hem de Fransa sendikaları ERO politikalarıyla tamamen uyumlu hareket etmemişlerdir. ERO'nun bütünleşme süreci hakkında üzerinde önemle durduğu noktalar tam istihdam, daha yüksek yaşam standartları, yeterli temsil, uyumlaştırma ve diğer sendikal hak ve çıkarlar olmuştur. Kısaca ERO, daha geniş bir Batı Avrupa'nın bütünleşmesi için sendikal hareket içerisinde koordine edici bir görev üstlenmiştir (ERO, 1954). 1958 yılında Roma

Antlaşması'nın imzalanmasının ardından ERO, Avrupa Toplulukları ile ilgili görevlerinin çoğunu Avrupa Sendika Sekreterliği (*European Trade Union Secretariat- ETUS*) ve Sendikalar Arası Komite'ye devretmiştir. Örgüt bu aşamadan sonra Avrupa sendikal hareketi içerisindeki bölünmenin giderilmesi için çaba harcamaya başlamıştır. Böylece ERO, Avrupa sendikaları arasındaki diyalogun geliştirilmesi adına bölgesel bir forum görevi üstlenmiştir (Bourvard, 1972: 51).

2.2.1.1.1.2. Avrupa Sendika Sekreterliği'nden Avrupa Hür Sendikalar Konfederasyonu'na

1950'li yılların sonu ve 1960'lı yıllar, Avrupa düzeyinde sendikal yapıların genişlemesine sahne olmuştur. EEC'nin altı kurucu ülkesinde faaliyet gösteren ICFTU'ya bağlı yedi sektörler arası sendika konfederasyonu¹³ 16-17 Ocak 1958 tarihleri arasında Düsseldorf'ta bir araya gelerek bağımsız bir yapı olarak Avrupa Sendika Sekreterliği (*European Trade Union Secretariat- ETUS*)'ni kurmuşlardır. ETUS'un görevi Avrupa Toplulukları bünyesinde müzakereler gerçekleştirerek işçileri temsil etmek ve işçilerin sendikal çıkarlarını korumak olmuştur. 12 milyon işçiyi temsil eden ETUS, işçilerin ekonomik, sosyal ve kültürel çıkarlarını Topluluk kurumları karşısında korumayı görevi olarak üstlenmiştir. Sekreterliğin Yönetim Kurulu, ulusal konfederasyonların temsilcilerinden, ERO'dan bir temsilciden ve Metal İşçileri Sendikaları Koalisyonu'ndan bir temsilciden oluşturulmuştur (Buschak, 2003: 10; Degryse ve Tilly, 2013: 15). Sekreterliğin temel politikaları genel kurul ve yönetim kurulu tarafından belirlenmiştir. Her yıl toplanan ETUS Genel Kurulu, Ortak Pazar ülkelerinden sendika federasyon temsilcilerinden, çoğunluğu ERO üyesi sendikaların ve ITS'lerin gözlemcilerden oluşmuştur. ETUS, sendikal faaliyetleri koordine ederek, EEC ve EAEC kapsamında siyasi, ekonomik ve sosyal sorunlara ilişkin ortak bir bakış açısı geliştirmek için hareket etmiştir (Blanpain, 1972: 283).

¹³Almanya Sendikalar Federasyonu (Deutscher Gewerkschaftsbund/ German Trade Union Federation- DGB), Belçika Genel Emek Federasyonu (Fédération générale du travail de Belgique/ General Federation of Belgian Labour- FGTB/ABVV), Hollanda Sendikalar Birliği (Nederlands Verbond van Vakverenigen/ Dutch Association of Trade Unions- NVV), İtalyan Sendikalar Konfederasyonu (Italian Confederation of Trade Unions- CISL), İtalyan İşçi Sendikası (Italian Labour Union- UIL), Fransa Genel Emek Konfederasyonu (France General Confederation of Labour- CGT), Fransa İşçilerin Gücü Genel Emek Konfederasyonu (General Confederation of Labour- Workers' Strength- FO) ve Lüksemburg Genel Emek Konfederasyonu (Luxemburg General Confederation of Labour- CGT)

ETUS 1969 yılı Nisan ayında yeni bir örgütsel yapı benimseyerek, ismini Avrupa Hür Sendikalar Konfederasyonu (*European Confederation of Free Trade Unions- ECFTU*) olarak değiştirmiştir (Buschak, 2003: 10; Barnouin, 1986: 9; Degryse ve Tilly, 2013: 17). Bu süreçte ETUS tüzüğünde bazı değişiklikler yapılmış ve yeni bir yönetim organı oluşturulması kabul edilmiştir. NVV'den A. Kloos, ECFTU Başkanlığı'na seçilirken, başkan yardımcılarını CISL'dan B. Storti ve DGB'den H. Vetter olmuştur. Genel Sekreterlik görevini ise T. Rasschaert üstlenmiştir (Blanpain, 1972: 284). ECFTU'nun kuruluşuyla birlikte tüzük içerisinde yapılan düzenlemelerle, üye olan büyük sendikal yapıların örgüt içindeki baskınlığı ortadan kaldırılmaya çalışılmış, böylece iç demokrasi sağlanması adına çaba harcanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 2/3 oy çokluğu ilkesi yerine oybirliği ilkesi kabul edilmiştir. ECFTU üyelerinin Avrupa düzeyindeki faaliyetlerine büyük önem vermiş, Brüksel'de kalıcı ve etkin bir lobiye sahip olmuştur. Ancak belirtmek gerekir ki ECFTU'nun faaliyet döneminde ana itici güç ulusal sendikal merkezler olmaya devam etmiştir (European Communities, 1984: 2; Blanpain, 1972: 284).

ERO, ETUS'un faaliyet dönemlerinde yönetim organlarında aktif görev almamış daha geniş bir Avrupa sendikal hareketini örgütlemeye çalışmıştır. Örneğin EFTA'nın kurulmasına ilişkin antlaşmayla ilgili sendikaların taleplerinin tartışıldığı bir ekonomik komite oluşturmuştur. Böylece ERO sayesinde aslında EEC ve EFTA ülkeleri arasındaki çok daha derin bir bölünmenin önüne de geçilmiştir. Ancak buna rağmen İskandinav sendikalarının ERO'ya yönelik şüpheli yaklaşımları söz konusu olmuştur. Bu yaklaşımlar, 1959 yılı sonunda ciddi bir küçülme talebinin ortaya çıkmasına da yol açmıştır. EFTA ülkelerinden sendikal merkezler, 1960 yılında kendi sendika komitelerini kurmuşlardır. Bunun üzerine ERO, EEC ve EFTA ülkeleri arasındaki diyalogu sağlamak adına daha yoğun bir çaba içerisine girmiş, bu amaç için özel bir komite oluşturmuştur. 1968 yılında EFTA sendikalarının¹⁴ küçük bir sekreteryaya oluşturmaları ve ETUS'un ECFTU'ya dönüşmesinin ardından ERO, 1969 yılında faaliyetlerine son vermiştir. EFTA ve EEC ülkeleri arasındaki bölünme ise 1973 yılında

¹⁴ İngiltere TUC, Avusturya Sendika Federasyonu (*Österreichische Gewerkschaftsbund/ Austrian Trade Union Federation- ÖGB*), İsviçre Sendikalar Konfederasyonu (*Schweizerischer Gewerkschaftsbund/ Swiss Trade Union Confederation- SGB*), Norveç Emek Örgütü (*Landsorganisasjonen i Norge/ Norwegian Confederation of Trade Unions- LO-N*), İsveç Sendikalar Konfederasyonu (*Landsorganisationen i Sverige/ Swedish Trade Union Confederation- LO-S*) ve Danimarka Sendikalar Konfederasyonu (*Landesorganisationen i Danmark/ Danish Confederation of Trade Unions- LO-D*)

ETUC'un kurulmasıyla ancak sona ermiştir (Pasture, 2005: 113-114; Degryse ve Tilly, 2013: 15- 17; Gabaglio, 2003: 31; ETUI, 1991:8; European Communities, 1984: 3).

2.2.1.1.2. Dünya Emek Konfederasyonu'na Bağlı Kurulan Sendikal Örgütler

Hıristiyan sendikalar da Avrupa bütünleşme süreciyle yakından ilgilenmiş ve ECSC'nin kurulmasının ardından Lüksemburg'ta bir temsilcilik kurmaya karar vermişlerdir. ECSC ile ilgili konularda faaliyetleri planlayabilmek adına ilk etapta ECSC Koordinasyon Komitesi (*Co-ordination Committee ECSC*) kurulmuştur. Sonrasında 1955 yılında ise ECSC Hıristiyan Sendikalar Federasyonu'nu (*Federation of Christian Trade Unions in the ECSC- FCTU*) oluşturulmuştur. Bu Federasyon, ECSC'ye üye ülkelerden işçileri temsil eden bağımsız bir yapı olarak faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. Federasyon, işçilerin Topluluk içindeki çıkarlarının gözetilmesi ve geliştirilmesini, Toplulukla ilgili faaliyetlerin koordine edilmesini görev edinmiştir. Federasyon bir komite aracılığıyla temsil edilmiş, bu komite sonraki başlıklarda tartışılacak olan *21'ler Komitesi* ile hemen hemen aynı işleve sahip olmuştur. WCL Avrupa Örgütü (*European Organisation-EO*) kurulduktan sonra Federasyon, 1959 yılında dağılmıştır (Blanpain, 1972: 285-286).

Hıristiyan eğilimli Batı Avrupalı sendikalar, EEC'nin kurulmasının ardından EO'yu 27 Mayıs 1958 tarihinde kurmuşlardır (Degryse ve Tilly, 2013: 17; Gabaglio, 2003: 31; European Communities, 1984: 2; Blanpain, 1972: 286). EO, başlangıçta ulusal konfederasyonların üyelikleriyle faaliyet göstermiş ve sonrasında 1962 yılında meslek sekreterlikleri de bu faaliyetlere dâhil edilmiştir (Barnouin, 1986: 9; Pasture, 1994: 96). EO'nun yapısı Konferans, Komite, Yönetim Kurulu ve Sekreteryadan oluşmuştur. 35 üyeden oluşan Komite, örgütün ana organı olarak görev yapmış ve temel politikaları belirlemiştir. Sendikal faaliyetlerin koordinasyonu ve EEC ile ilgili konularda ortak görüşlerin belirlenmesi EO'nun amaçlarının başında gelmiştir. Belirtmek gerekir ki EO bu dönemde etkin bir sendikal baskı oluşturma noktasında ve mali anlamda yeterli güce sahip olamaması nedeniyle beklenen etkiyi gösterememiştir (Blanpain, 1972: 286-287).

Örgütün etkinliğini arttırmak için 1966 yılında gerçekleştirilen Amsterdam Kongresi'nin ardından Yönetim Kurulu tarafından bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu çalışma grubu ulusal federasyonların temsilcilerinden, ITS'lerden iki temsilciden ve

EO Genel Sekreteri'nden meydana gelmiştir. Faaliyetlerine 21 Aralık 1966 tarihinde başlayan çalışma grubu, 20 Aralık 1968 tarihinde *Yapıların Yönelimi ve Sendikal Hareketin Avrupa Düzeyinde Eylemi* konulu bir rapor hazırlayarak çalışmalarını sonlandırmıştır. Çalışma grubu bu raporu aracılığıyla EO'ya ulusal ve sektörel düzeyde eşgüdümlü faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için ortak eylem programları oluşturulmasını, yönetim organlarında nitelikli çoğunluk sistemine geçilmesini, EO içerisinde üye örgütlerin politikalarıyla ilgili tartışmalar gerçekleştirilmesini, ITS'lerle EO sekreteryasının toplantılar düzenlemesini, finansal ve sekreteryaya kaynaklarının geliştirilmesini önermiştir. Bu öneriler EO'nun bir Avrupa örgütü olması konusunda eksikliklerini ortaya koymasından son derece önemli bulunmuştur (Blanpain, 1972: 287). Aynı zamanda uluslararası Hristiyan sendikal hareketi hızlı bir dönüşüm içerisine girmiştir. 1968 yılında IFCTU'nun, ismini WCL olarak değiştirmesi EO'nun pozisyonunu da güncellemesine neden olmuştur. Gerçekleştirilen sadece isim değişikliği olmanın ötesine geçmiş, Hristiyan sendikal hareketi içinde bir dönüşümü hedeflemiştir. Bu durum örgüt içinde kimi anlaşmazlıkların çıkmasına da neden olmuştur. Protestan sendikalar en azından Avrupa düzeyinde Hristiyan kimliklerini muhafaza etme eğiliminde olmuşlardır (Pasture, 1994: 97). Ancak belirtmek gerekir ki bu dönüşüm sonucunda Hristiyan sendikal hareketi hem uluslararası düzeyde hem de Avrupa düzeyinde çıkan çatışmalara rağmen bir genişleme sürecine girmiştir. Gerçekleşen bu yapısal dönüşümün ardından ICFTU ve WCL arasındaki diyalog ve işbirliği gelişmiştir. Bu süreç Avrupa düzeyinde diyalogun gelişmesine de zemin hazırlamıştır. Ancak uzunca bir süre Hristiyan eğilimli sendikalar ile hür sendikalar arasında tam uzlaşma ortamı sağlanamamıştır (Dgryse and Tilly, 2013: 20). EO, kendisine üye örgütlerin 1974 yılında ETUC'a katılmalarına kadar faaliyetlerine devam etmiştir.

2.2.1.1.3. Dünya Sendikalar Federasyonu ve Avrupa'da Bölgesel Yapılanma

WFTU, II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da yaşanan gelişmeleri her zaman diğer rakiplerine göre farklı bir pencereden görmüştür. Örgütün gelişmeler karşısında ortaya koyduğu tepkiler de bu doğrultuda şekillenmiştir. WFTU, ABD tarafından uygulamaya konulan Marshall Planı sonrasında yürürlüğe giren Schuman Planı ve Avrupa Ortak Pazarı noktasındaki düşünceleri sürekli olarak eleştirmiş ve karşısında

durmuştur. Avrupa bütünleşmesi fikrinin hız kazandığı 1950'li yılların başında işçilerin ortaya koydukları direniş ve eylemleri bu sürecin kaçınılmaz bir sonucu olarak değerlendirmiştir. Gerçekleştirilen planların ve uygulanan politikaların kapitalizmin kâr hırsıyla örtüştüğü ve bu süreçte ancak işçilerin ortaya koyacakları mücadele ile ilerlemenin sağlanacağı WFTU tarafından savunulmuştur. Belirtilen dönemde ICFTU'nun bölgesel yapıların kurulması noktasındaki aktif girişimlerine karşın WFTU, örgüt yapısı içerisinde bölgesel yapılar kurulmasını ele almamış dolayısıyla WFTU'ya bağlı doğrudan bir Avrupa bölgesel örgütünün kurulması da söz konusu olmamıştır (Windmuller, 1980: 104; DSF, 1988: 73-83).

Kısaca WFTU üyesi bazı ulusal sendikalar Avrupa düzeyinde bağımsız hareket etmişlerdir. Bunlar arasında Fransa'dan CGT, İtalya'dan CGIL, Lusemburg Hür İşçi Sendikası (*Free Luxembourg Workers' Union- FLA*) ve Hollanda Birleşik Sendika Merkezi (*Einheidsvakcentrale/ Unity Trade Union Central- EVC*) yer almıştır. Bu sendikalar 1958 yılında *Ortak Pazar Eylem Komitesi*'ni oluşturmuş ancak bu komite son derece etkisiz kalmıştır. CGIL, 1963'te Brüksel'de kendi ofisini açmış, bu ofis 1965 yılında CGT ile ortak bir irtibat ofisi halini almıştır. WFTU tarafından bölgede oluşturulan Eylem Komitesi ise 1966 yılında dağılmıştır (Tabakow ve Pellar, 2006: 209-210).

2.3. Avrupa Topluluklarının Oluşum Sürecinde Sendikal Tutum

II. Dünya Savaşı'nın hemen ardından Avrupa birlikteliği oluşturma çabaları kurumsal bir kimliğe bürünmüştür. Bu çabalarla ilk dönemlerde genellikle savaş endüstrisinin yoğun olarak kullanıldığı sanayi kollarında karşılaşmıştır. Kömür ve çelik sanayi üzerindeki Almanya hâkimiyetinin ortadan kaldırılması ilk kurumsal girişimlerde dikkat çeken unsurlar arasında yer almıştır. Bu anlamda özellikle Uluslararası Ruhr Otoritesi ile başlayan sürece anlam yüklenmiştir. Sonrasında daha geniş bir Avrupa birlikteliği amacı şekillenmeye başlamış, Schuman Planı ardından ECSC'nin kurulması bu düşüncenin şekillendiği bir dönemin başlangıcı olmuştur. Sonrasında EEC ve EAEC'nun kurulmasıyla birlikte Avrupa bütünleşme süreci kurumsal altyapısını ve temellerini sağlamlaştırmaya başlamıştır. Avrupa Toplulukları'nın oluşturulduğu bu dönemde sendikal hareketin süreci etkileme çabaları her aşamada gözlemlenmiştir. Bu çaba tek taraflı bir iradenin sonucunda ortaya

çıkmamış, zaman zaman Topluluk kurumları da bir taraf olarak sendikal hareketin önerilerine başvurmuşlardır.

2.3.1. Uluslararası Ruhr Otoritesi ve Batı Avrupa Sendikaları Arasında İlk Kurumsal İlişkiler

Avrupa Topluluğu fikri henüz tam anlamıyla olgunlaşmamışken, Avrupa sendikal bilincinin oluşması anlamında ilk örnekler II. Dünya Savaşı'nın hemen ardından oluşturulan Uluslararası Ruhr Otoritesi (*International Authority for the Ruhr*) ile ortaya çıkmıştır. 1948 yılında ABD, İngiltere, Fransa, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg tarafından kurulan Otorite, Almanya'nın önemli bir sanayi bölgesi olan Ruhr'da çelik ve kömür üretimini kontrol etmeyi amaçlamıştır. Bu uluslararası otoritenin oluşturulmasındaki temel eğilim ise Ruhr bölgesindeki üretimin savaş endüstrisinin tasarımları için kullanılmaması ve Ruhr'un ağır sanayi ürünlerinin erişiminin komşu demokratik ülkelere de adil şekilde ulaştırılmasını sağlamak olmuştur. Bu kontrol mekanizmasının oluşturulmasıyla birlikte bölgedeki işsizliğin ve yoksulluğun önlenmesine yönelik tartışmalar da başlamıştır (Times, 1948; ETUC; 1949).

1949 yılı Mart ayında, ABD, Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda ve Almanya'nın temsilcileri, işçilerin Ruhr yönetiminin ekonomik ve sosyal yönleri hakkındaki görüşlerini savunmak için bir "*Sendikalararası Daimî Komite*" kurmuşlardır (Degryse ve Tilly, 2013: 13; Times, 1948). Beraberinde Ruhr'da kurulan bu otoritenin bir güvenlik meselesi olduğu tartışılan konular arasında yer alırken, bu Komite aracılığıyla Ruhr ağır sanayinin yeniden örgütlenmesi ve Batı Avrupa ekonomisiyle bütünleşmesi hedefiyle birlikte, işçilerin yaşam ve çalışma koşullarının yükseltilmesinin göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır (ICFTU, 1950; ETUC, 1949). 1950 yılı Ocak ayında düzenlenen bir Konferans ile Ruhr kontrolüne katılan ülke sendikaları, "*hür sendikaların*" Ruhr'daki demir ve çelik endüstrilerinin kontrolüne tam katılımını talep etmişlerdir. Ayrıca bu Konferans'ta Ruhr ile sınırlı uluslararası kontrol otoritesinin, Batı Avrupa'nın ağır sanayileri üzerinde bir planlama ve kontrol sistemine genişletilmesi önerilmiştir. Dolayısıyla, Ruhr sorununun çözümünün ancak tüm Batı Avrupa ağır sanayinin sorunlarının toptan çözümüyle mümkün olacağı savunulmuştur (AFL, 1950).

ICFTU, konuyla ilgili çeşitli konferanslar aracılığıyla ve Ruhr Sendika Komitesi ile kurduğu ilişkilerle, Otorite kapsamında ilgili sektörlerde çalışan işçilerin etkin katılımı adına çaba harcamıştır. Avrupa sendikaları, II. Dünya Savaşı sonrasında ulusötesi kurumların oluşturulmasına dair genel bir görüşe sahip olmuşlardır. 1949 yılının başında ABD ve İngiliz sendika temsilcilerinin de bulunduğu bir ekip, Ruhr'daki kömür ve çelik endüstrilerinde yaşanan gelişmeleri yerinde gözlemek için bir sendika konferansı talep etmiştir (Jacobs, 1973: 121). ICFTU tarafından 1950 yılında Düsseldorf'ta gerçekleştirilen *Ruhr Hakkında Sendika Konferansı* bu yöndeki çabalara örnek teşkil etmiştir. Almanya, Fransa, Benelüks ülkeleri, İngiltere, ABD ve İsveç gibi ülkelere ek olarak Maden ve Metal İşçileri Uluslararası Sekreterliği ve Uluslararası Ruhr Sendika Komitesi de Konferans'ın katılımcıları arasında yer almıştır. Konferans'ta Ruhr'un Batı Avrupa'nın genelinin ekonomik yaşamındaki hayati önemi üzerinde durulmuştur. İşçilerin yönetime katılımı ve 1945 yılı öncesinde Ruhr'daki Alman militarizminin ve milliyetçiliğinin yeniden yeşermesinin önüne geçilmesi gibi konulara dikkat çekilmiştir. Ayrıca kurulacak olan bir Uluslararası Danışma Komitesi aracılığıyla Ruhr Yönetimi faaliyetlerinde sendikaların doğrudan katılım hakkının sağlanması ve bu yapının sadece danışma niteliğinde sınırlı kalmayıp, hükümet temsilcileriyle benzer yetkilerle donatılması da dile getirilen talepler arasında yer almıştır (ICFTU, 1950). Burada dikkat çeken unsurlardan biri de ABD'nin mesele üzerinde baskın rol oynama çabası olmuştur. Marshall Planı'na benzer şekilde ABD ne Avrupa bütünleşmesinden ne de Avrupa sendikal hareketi üzerinden ellerini çekme eğilimine girmemiştir.

2.3.2. Avrupa Sendikal Hareketi'nin Schuman Planı'na Yönelik Tavrı

Ağır sanayinin bölgesel kontrolünün sadece Ruhr Otoritesi ile sınırlı kalmaması ve diğer bölge ağır sanayilerinin de benzer şekilde oluşturulacak bir birliktelikle kontrol edilmesi talebi Schuman Planı ve ardından ECSC'nin kurulması ile pekiştirilmiş ve gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla konuya Avrupa'nın bütünleşmesi açısından önem arz eden ve sendikal hareketin şekillenmesinde de son derece önemli bir yere sahip olan Schuman Planı ile devam etmek faydalı olacaktır. Belirtmek gerekir ki Schuman Planı hem Avrupa bütünleşme süreci hem de Avrupa Sendikal Hareketi için son derece önemli bir yere sahiptir. 9 Mayıs 1950 tarihinde Fransa Dışişleri Bakanı Robert

Schuman, kendi vatandaşı Jean Monnet'in Avrupa planından¹⁵ ilham alarak son derece önemli bir açıklama yapmıştır. Bu açıklaması doğrultusunda Fransız ve Alman kömür ve çelik üretiminin açık ve uluslararası bir havuzda toplanmasını önermiştir. Bu teklif 1952 yılında ECSC'nin kurulmasına yol açan süreci de başlatmıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 13).

Schuman Planı, dönemin ICFTU Genel Sekreter Yardımcısı Gust De Muynck tarafından üç temel hedef altında kategorize edilmiştir. Muynck'un çizdiği bu çerçevenin yorumlanması Schuman Planı'na sendikal hareket açısından yaklaşmayı da mümkün hale getirmiştir. Muynck öncelikle Fransa ve Almanya ekonomilerinin birbirine kaynaştırılması ile birlikte iki ülke arasındaki savaş ihtimalinin kalmayacağını belirtmiştir. Aynı zamanda işçilerin yaşam ve çalışma standartlarını yükselterek, kömür ve çeliğin üretim maliyetlerinin düşürülmesi, üretim ve üretkenliğin artırılması, altı kurucu ülke arasında ortak bir pazarın oluşturulması ve geniş bir modernizasyon programının ortaya konulmasını da önemli hedefler arasında saymıştır. Barışın korunması ve sürdürülmesi adına bir Avrupa birliğinin temellerinin atılması diğer önemli bir hedef olarak vurgulanmıştır (Muynck, 1951). Son vurguyla birlikte WFTU etkisindeki sendikalarla müzakere yolunun kapalı tutulduğu bir kez daha vurgulanırken, diğer Avrupa sendikalarının ise plana karşı çıkmalarının önü kesilmiştir.

1951 yılı başlarında Avrupa'daki sosyal demokratlar güçlü bir Avrupa birliğinin sağlanması için ICFTU'nun Schuman Planı üzerine bir propaganda kampanyası ve ortak eylem programı düzenlemesi gerektiğini savunmuşlardır. ICFTU ise bu tür eylemlerin Avrupa emek örgütlerinin temel kaygısı olması gerektiğini kabul etmiş, konuyu ERO'nun gündemine taşımıştır. Bu dönemde ERO, geniş bir Avrupa birliği için lehte tutumunu ortaya koymuştur. Ortak hedeflere sahip oluşumlar arasında daha etkin bir koordinasyonun sağlanması, ortak eylem ve programların oluşturulması hedefi ERO çalışmalarında ön plana çıkmıştır (ERO, 1951). ICFTU liderliğindeki sosyal demokrat sendikalar her ne kadar bu plana ilişkin olumlu bir tutum sergilemiş olsalar da ABD

¹⁵Monnet 1943 yılında Fransız Kurtuluş Komitesi'nin üyeliğine getirilmiştir. Kalıcı barışın inşası ve korunması için bir Avrupa birliği vizyonu Monnet'te ilk olarak bu dönemde şekillenmiştir. Bu Komite'nin 5 Ağustos 1943'teki toplantısında Monnet; ulusal egemenlik eğiliminin yoğun olduğu bir Avrupa'da kalıcı barışın mümkün olmayacağını dile getirmiştir. Avrupa devletlerinin, halklarına gerekli refahı ve sosyal gelişmeyi sağlamak için çok küçük olduklarını vurgulamıştır. Dolayısıyla Avrupa devletlerinin bir federasyon oluşturmaları gerektiğini belirtmiştir. Artan uluslararası gerilimler altında Avrupa birliğine doğru adım atmanın zamanının geldiğini kabul eden Monnet, ekibi ile birlikte bir Avrupa Topluluğu kavramı üzerinde çalışmaya başlamıştır. Schuman Planı da böyle bir çabanın ilhamı ve etkisiyle ortaya çıkmıştır (EC, 2019a).

sendikaları ve altı katılımcı ülkenin¹⁶ sendikaları planı desteklerken, İngiltere ve İsveç sendikaları Schuman Planı karşısında bir tutum sergilemişlerdir. Belirtmek gerekir ki ABD sendikaları, Avrupa bütünleşmesine ilişkin gelişmelerin ve bununla uyumlu bir şekilde Schuman Planı'nın yanında yer almışlardır. Diğer taraftan TUC, planın nasıl işleyeceğini gözlemlemeyi tercih ederek tedbirli hareket etmiştir. Plana bağlı kalmanın kendi ulusal planları ile istihdam ve sosyal politikalara ilişkin stratejilerini olumsuz etkileyebileceği TUC'un endişeleri arasında yer almıştır. Bu kaygı sadece TUC'de değil, diğer sendikal merkezlerde de ortaya çıkmış, üretimin kısıtlanması, yüksek kâr hırsı gibi nedenlerle işçiler üzerinde oluşabilecek baskı riski sendikaları Schuman Planı'na karşı tedbirli hareket etmeye yöneltmiştir. Ancak sendikaların Plan'ın dışında kalmaları durumunda işçiler açısından daha kötü sonuçların ortaya çıkabileceği de dikkate alınmış, Plan'ın sendikalar tarafından şekillendirilmesi çabasının, emek lehine politikalar doğrultusunda bir etkiyi oluşturabileceği görüşü ön plana çıkmıştır. Plan içerisinde olan ülkelerdeki ICFTU üyesi sendikaların ilgili sektörlerde 2 milyon 200 bin olmak üzere toplamda 8 milyon işçiyi temsil ettiklerine dikkat çekilmiştir. Böylece Schuman Planı'nın sendikal hareket tarafından desteklenmesinin ancak kayıtsız şartsız kabul edilmemesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Dolayısıyla, Plan kapsamındaki sektörlerde çalışan işçilerin ve katılımcı ülkelerdeki toplumsal düzenlemelerin dikkate alınması adına Plan'ın ilgili ülkelerdeki ulusal sendikal merkezler tarafından katılımcı bir anlayışla desteklenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (Muyneck, 1951).

2.3.2.1. Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu Schuman Planı Komitesi

Dönemin ICFTU Genel Sekreter Yardımcısı Gust De Muyneck, Schuman Planı'nı Avrupa'nın birleşmesine yönelik ilk somut adım olarak değerlendirmiştir (Muyneck, 1951). Birleşik bir Avrupa için her zaman hevesli ve olumlu bir tutum sergileyen ICFTU, bu öneriyi kendi Schuman Planı Komitesi'ni kurarak desteklemiştir. Komite, kurucu altı ülkenin konfederasyon delegelerinden ve metal ve maden işçileri uluslararası işkolu sekreterlikleri temsilcilerinden oluşmuştur. Schuman Planı Komitesi aracılığıyla sendikalar ve hükümetler arasında koordinasyon kurulması ve yüksek otoriteye öneriler sunulması hedeflenmiştir. Bu girişimlerle, özellikle ICFTU'nun projenin operasyonel aşamalarına katılımının sağlanması ve Plan dâhilinde istihdam ve

¹⁶Belçika, Federal Almanya, Lüksemburg, Fransa, İtalya ve Hollanda bu altı devleti oluşturmaktadır.

sosyal politikaların etkilenmesi hedeflenmiştir (Barnouin, 1986: 4-5;). Schuman Planı Komitesi, belirtilen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için sendikalar arasında, Schuman Planı'na ilişkin faaliyetlerin koordinasyonunu temel görevleri arasında belirlemiştir (Kinnock, 1993: 8).

Komite, Roma Antlaşması'nın hükümlerinde emek lehine değişiklikler yapılması, Yüksek Otorite'nin rolü, istihdam politikaları ve yaşam standardının yükseltilmesi sorunlarının çözüme ulaşması için yoğun çaba harcamıştır. Ayrıca Komite, ECSC kurumlarına sendikaların katılımı için sürekli olarak baskı yapmıştır. Schuman Komitesi'nin çabaları ECSC Antlaşması'ndaki sosyal politika hükümleriyle, ECSC kurumlarına sendika katılımının kabulüyle ve ICFTU ve ulusal sendikaların Yüksek Otorite'ye aday listeleri sunma hakkı tanınmasıyla sonuca ulaşmıştır. Bir Danışma Komitesi'nin kurulması ve bir sendika temsilcisinin Adalet Divanı'na atanması da Komite'nin diğer başarıları arasında yer almıştır. Kısaca bu Komite'nin çabaları sayesinde sendika çıkarlarını gözeten kişiler Yüksek Otorite'de yer almış, işçilerin çıkarlarına yönelik kimi özel güvencelerin benimsenmesi mümkün hale gelmiştir. Ancak ECSC'nin kartelleri ortadan kaldırmaması Komite'nin hayal kırıklıkları arasında yer almıştır. Ayrıca Genel Kurul'a verilen yetkiler, Komite'nin talep ettiği Yüksek Otorite'nin demokratik kontrolüne olumsuz yansımıştır (Bouvard, 1972: 44-46).

Bu çabalara paralel şekilde aynı dönemlerde Jean Monnet tarafından kurulan Avrupa Birleşik Devletler Eylem Komitesi (*Comité d'action pour les États-Unis d'Europe/ Action Committee for the United States of Europe*)¹⁷, ne de işçi sendikaları katılmıştır. Monnet, sendikaları Komite'nin kuruluşundan itibaren en aktif üyeleri olarak tanımlamıştır. Sendikaların da Jean Monnet'in eylemine karşı tutumları son derece olumlu olmuştur. Sendikalar bu Komiteyi, Avrupa fikrinin canlanması için son derece değerli bir araç olarak görmüşlerdir. Kısaca sendikalar bu dönemde sadece Robert Schuman tarafından başlatılan süreci takip etmekle kalmamış, aynı zamanda Avrupa birliğine doğru yöneltilen tehditlere karşı çözüm çabaları içinde olan oluşumlarda da yer almışlardır. Hür ve demokratik sendikaların, Avrupa Birleşik Devletler Eylem Komitesi'ne aktif olarak katılmaları ve Başkan Jean Monnet'i

¹⁷ Bu komite, Avrupa bütünleşmesinin ruhunu canlandırmak için kurulmuştur. Avrupa bütünleşmesinde Komite aracılığıyla Ortak Pazarın oluşturulması, Avrupa Para Sistemi, Avrupa Konseyi'ndeki zirveler ve seçim gibi birçok gelişmenin fikrine yönelik çalışmalar yapılmıştır (EC, 2019).

desteklemeleri bu duruma verilebilecek önemli örnekler arasındadır. Ayrıca Monnet tarafından kurulan Komite'nin Hristiyan ve sosyal demokrat sendikalar için önemli bir buluşma noktası olması da anlamlıdır. Böylece iki farklı sendikal anlayışın, Avrupa sorunları ile ilgili tartışmalar ve öneriler konusunda Komite aracılığıyla bir araya gelerek temas içerisinde hareket etmeleri mümkün kılınmıştır. Sonrasında Komite içindeki bu yaklaşma ETUC'un oluşum sürecindeki görüşmelere ve uzlaşmaya da katkı sağlamıştır (Barnouin, 1986: 6).

2.3.3. Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Antlaşması ve Sendikal Tutum

Ağırlıklı olarak politik ve ekonomik kaygıları ön plana çıkaran, ancak sosyal anlamda da ortak bir işleyiş oluşturma amacı taşıyan ECSC, Belçika, Federal Almanya, Lüksemburg, Fransa, İtalya ve Hollanda arasında 18 Nisan 1951 tarihinde imzalanan Paris Antlaşması ile kurulmuştur. ECSC Antlaşması 23 Temmuz 1952 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İlgili Antlaşma, savaş için kullanılan temel maddeler arasında yer alan kömür ve çeliğin üretim ve dağıtımını, özellikle Almanya'nın denetiminden çıkararak uluslararası niteliğe sahip bir *Yüksek Otorite'nin (High Authority)* yönetiminde gerçekleştirme amacı taşımıştır. Kısaca Antlaşma ile Fransa ve Almanya arasındaki rekabete son verilmesi böylece en azından materyal olarak savaş riskinin ortadan kaldırılması gözetilmiştir. Serbest dolaşım ve serbest rekabetin sağlandığı bir ortak pazar fikri de Antlaşma içerisinde güdülen önemli amaçlar arasında yer almıştır. Böylece dünya tarihinde ilk defa devletler, kendi iradeleri ile egemenliklerinin bir kısmını uluslararası bir kuruma devretmişlerdir (Gülmez, 2003: 6-7; Tokol, 2017: 135; Çelik, 2017: 348; Bozkurt, Özcan ve Köktaş, 2008: 15- 16).

ECSC Antlaşması, ekonomik kaygıları ön planda tutmasına rağmen az sayıda sosyal hüküme de yer vermiştir. Ancak ECSC Antlaşması'nda yer verilen sosyal hükümler, kömür ve çelik sanayi ile sınırlı tutulmuştur. İstihdamın geliştirilmesi ve yaşam düzeyinin yükseltilmesi, işçilerin yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, işletmelerin teknik alanda yaşanan değişimlere uyumlu hale getirilmesi ve işlerini kaybeden işçilerin yeniden çalışma yaşamına adaptasyonu ve istihdama kazandırılmaları, işçi ve işveren sendikalarının kömür ve çelik ortak pazarının işleyişine katılmaları, iş güvenliği, ücretlerin garanti altına alınması, ilgili sektörlerde çalışanların sosyal güvenlik hakları ve serbest dolaşım haklarının düzenlenmesi gibi konular ECSC

Antlaşması'nda ele alınan sosyal hükümler arasında yer almıştır. Kömür ve çelik sektörlerinde yeniden yapılanma sürecinden olumsuz etkilenen işçiler gözetilerek 1954-1965 yılları arasında 188 bin işçi parasal yardımlar aracılığıyla çalışma yaşamına yeniden dâhil edilmeye çalışılmıştır (Gülmez, 2005: 7-8; Tokol, 2017: 152-153; Çelik, 2014: 113).

ECSC'nin oluşturulması aşamasında ülkelerin Topluluğun oluşturulmasına yönelik tepkileri farklılık göstermiştir. Özellikle İngiltere, bu doğrultuda bir oluşuma çekinceli yaklaşmıştır. ABD, Milletler Topluluğu (*Commonwealth*)¹⁸ ile ilişkilerinin kötüleşmesine neden olabilecek tekliflere ve girişimlere mesafeli bir duruş sergilemiştir. Almanya ve Fransa arasında oluşturulacak olan işbirliğinin İngiltere'ye karşı kullanılabileceği düşüncesi de bu mesafeli duruşu güçlendirmiştir. Almanya ise bu oluşuma siyasi bağımsızlığını güçlendireceği düşüncesiyle olumlu yaklaşmıştır. İtalya ve Benelüks ülkeleri ise ekonomik beklentiler nedeniyle ECSC'ye katılma eğilimi içinde hareket etmişlerdir. İsviçre, Avusturya, İsveç ve Finlandiya gibi ülkeler tarafsızlık politikalarını gerekçe göstererek topluluğa üye olmamışlardır (Bozkurt, 1993: 42-43).

ECSC'nin kurulmasına işverenlerin verdiği tepki de sendikal refleksin değerlendirilmesi açısından son derece anlamlı bir yere sahiptir. Özellikle Alman ağır sanayicileri, böylesi bir Topluluk fikrine sıcak yaklaşmış, ilgili oluşum içerisinde yer alma yönünde olumlu bir tutum sergilemişlerdir. Ancak bununla birlikte kimi temel çekincelerini de dile getirmişlerdir. Topluluğun, Fransız ekonomik çıkarlarını geliştirilmesi kaygısı taşıyor olabileceği özellikle Alman ağır sanayicilerinin en çok tedirgin oldukları konular arasında yer almıştır. ECSC Antlaşması içinde yer verilen antitröst¹⁹ şartları ise işverenlerin endişelerini artıran diğer bir konu olarak dikkat çekmiştir. Buna rağmen Alman sanayicileri Ruhr Bölgesi Uluslararası Otoritesi'nin Alman kömür ihracatı üzerindeki kontrolünden kurtulmak adına ECSC Yüksek Otoritesi'ni olumlu karşılamışlardır. Fransız sanayicileri de belirli endişelere sahip olmakla birlikte ECSC'yi destekleyen bir tutum içerisinde hareket etmişlerdir. İtalya sanayicilerinin, ECSC'nin kurulması karşısındaki tutumları ise olumsuz olmuştur.

¹⁸Britanya İmparatorluğu tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak yönetilen devletler tarafından kurulmuş olan uluslararası bir birlikteliktir. İlk etapta İngiliz Milletler Topluluğu olarak kurulmuştur. 1949 yılında Milletler Topluluğu olarak bugünkü halini almış, böylece Afrika, Amerika, Avrupa ve Pasifik'ten bağımsız devletler de Milletler Topluluğu'na katılmıştır (Commonwealth, 2019).

¹⁹ Tekelleşmeyi ve beraberinde haksız rekabeti engellemek için uygulanan politikalardır.

İtalyan sanayicilerin bu olumsuz tutumunun nedeni, İtalya'daki çelik endüstrisinde maliyetlerin yüksek olmasından ve İtalya'nın dâhil olacağı ve kömür ve çelik alanında oluşturulacak ortak bir pazarın rekabet edebilirlik anlamında kendilerini olumsuz etkileyebilecek olmasından kaynaklanmıştır. İngiliz sanayicileri ise konuyla ilgili olumlu ya da olumsuz bir tutum sergilemekten kaçınmışlardır. Genel olarak değerlendirildiğinde ECSC'ye üye ülkelerin işverenlerinin büyük çoğunluğunun konuya olumlu yaklaştıkları görülmüştür (Bozkurt, 1993: 52-56).

Avrupa sendikal hareketi içinde ECSC'ye karşı tutumun nasıl şekillendiğini anlamak açısından bazı ülke sendikalarının konuya yaklaşımlarına değinilmelidir. DGB başta olmak üzere Alman sendikaları ECSC'nin oluşumuna destek verirken, bunun koşulsuz bir anlaşma içerisinde gerçekleşmediği görülmüştür. Fransa'da CGT, ECSC'ye karşı çıkarken, FO ve Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu (*Confédération française des travailleurs chrétiens/ French Confederation of Christian Workers- CFTC*) tam istihdam ve Topluluk'ta sendikal temsil beklentilerini dile getirerek, aslında koşullu bir tutum ortaya koymuşlardır. İngiltere'de TUC ise böylesi bir oluşumu olumlu karşıladıklarını açıklarken, ECSC'nin kısıtlayıcı bir kartel olmaması gerektiğini dile getirmiştir. Ayrıca Topluluk karar mekanizmalarında sendikal temsilin önemi TUC tarafından vurgulanan konular arasında yer almıştır. Konuya ilişkin yaklaşım bir hükümet politikası olarak değerlendirilmiş ve çok büyük bir ilgiyle karşılanmamıştır. Genel Kurulu sonrasında TUC, özellikle 3 Ekim 1956 tarihinde hükümet tarafından Avrupa ile ekonomik ilişki konusunda yapılan açıklama ve 23 Ekim'deki Ticaret Kurulu Başkanı, Başbakan ve temsilciler arasındaki toplantıları dikkate alarak, 2 Kasım 1956 tarihinde bir politika bildirisi yayınlamıştır. Bu bildiri İngiltere Hükümeti'nin tartışılan mevcut haliyle bir Avrupa Ortak Pazar ve Gümrük Birliği'ne tam üye olamayacağı yönündeki görüşüne TUC'un de katıldığı belirtilmiş ancak İngiltere'nin Avrupa'nın geri kalanındaki gelişmelerden kendisini dışarıda tutması halinde hem ekonomik hem de politik olarak ciddi dezavantajların ortaya çıkabileceği de dile getirilmiştir (TUC, 1956).

Belçika'da Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu (*Confédération des syndicats chrétiens/ Confederation of Christian Trade Unions of Belgian- CSC*), oluşturulmaya çalışılan Avrupa birlikteliği düşüncesine karşı olmadıklarını belirtirken, Belçika Genel Emek Federasyonu (*General Federation of Belgium Labour- FGBT*), ECSC'ye yönelik

tekliflere katıldıklarını ve oluşumu desteklediklerini dile getirmiştir. İtalya'da WFTU etkisindeki sendikalar ECSC'nin oluşumuna net bir şekilde karşı çıkarken, Lüksemburg sendikaları ise ECSC'nin oluşumunu olumlu karşılayan tarafta yer almışlardır (Bozkurt, 1993: 56-61). Kısaca Avrupa sendikalarının çoğu ECSC'nin oluşturulmasına sıcak yaklaşırken, tam istihdam ve Topluluk kurullarında sendika temsilcilerinin yer alması, sendikaların üzerinde önemle durdukları konular arasında yer almıştır. Sürece olumlu yaklaşan Avrupa sendikalarının koşullu bir desteğin altını çizdikleri görülmüştür.

2.3.3.1. 21'ler Komitesi

Schuman Deklerasyonu öncesinde hem Hristiyan hem de sosyalist sendikalar, yaşam standartlarının yükseltilmesi ve ekonomik çelişkilerin ortadan kaldırılması arasında bağ olduğunu belirtmiş, Avrupa'nın bütünleşmesi lehine tutumlarını bu doğrultuda ortaya koymuşlardır (Degryse ve Tilly, 2013: 14). Avrupa Sendikal Hareketi ECSC içinde kendilerine lobi ve temsil hakkı sağlayacak bir pozisyona ihtiyaç duymuş, bu doğrultuda bir sendika komitesinin oluşturulması kararlaştırılmıştır. Ayrıca Schuman Planı ile ilgili eski Sendikalar Komitesi'nin görevini tamamladığı öne çıkan görüşler arasında yer almıştır (ERO, 1952: 11). Böylece ECSC'nin faaliyete geçmesiyle birlikte Schuman Planı Komitesi dağılmış, bu dönemde ERO, ECSC içerisindeki sendikal faaliyetleri koordine etme eğiliminde olsa da kurucu altı ülkenin metal ve maden işçileri örgütleri kendi koordinasyon komitelerini kurma konusunda daha istekli bir tutum sergilemişlerdir (Bouvard, 1972: 1972).

ECSC içinde sendikal faaliyetleri koordine etmek adına bağımsız iki sendika komitesi ortaya çıkmıştır. Altı ülkenin maden ve metal işçilerini, onların uluslararası işkolu sekreterliklerini, ICFTU ve ERO'dan temsilcileri kapsayacak şekilde 15 delegeden oluşan 15'ler Komitesi bunlardan ilki olmuştur. 15'ler Komitesi'ne ulusal sendika federasyonlarının eklenmesiyle birlikte ise 21'ler Komitesi meydana gelmiştir. Bu Komite, Maden İşçileri Federasyonu'ndan 6, Metal İşçileri Federasyonu'ndan 6, ulusal sendikal merkezlerden 6, ICFTU'dan, Metal İşçileri Enternasyonalisi'nden ve Maden İşçileri Enternasyonalisi'nden birer delegeden oluşmuştur (Bouvard, 1972: 51-52; ERO, 1954c: 14- 15; ERO, 1952: 11; ETUI, 1991: 7; Degryse ve Tilly, 2013: 14). Kısaca Komite'nin üyeleri, ICFTU'ya bağlı ulusal sendikal merkezlerin yanı sıra ECSC üyesi altı ülkede, kömür çelik endüstrilerinde faaliyet gösteren işkolu sendikalarıyla

sınırlı kalmıştır (Belçika, Fransa, Almanya, Lüksemburg, Hollanda, İtalya) (European Communities, 1984: 1). Komite, 1952 yılı sonbaharında Lüksemburg'da açılan bir irtibat bürosu aracılığıyla çalışmıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 14; ERO, 1954c: 14-15). Ayrıca İrtibat Bürosu'na ek olarak 21'ler Komitesi'nin oturumları arasındaki güncel işlerin yönetimine yardımcı olmak üzere 6 kişilik küçük bir komite daha oluşturulmuştur (ERO, 1954c: 15).

21'ler Komitesi'nin amacı ECSC'nin Yüksek Otoritesi karşısında sendika çıkarlarını teşvik ve temsil etmek olmuştur. Yüksek Otorite ile periyodik olarak temasa geçmek ve üretimin dağıtımını, maliyet fiyatları, işçi ücretleri, vb. konuları teknik yönleriyle ele almak Komite'nin üstlendiği görevler arasında yer almıştır. Komite'de kararlar oybirliği ile alınmıştır. Komite, üye sendikalarının çıkarlarını ve faaliyetlerini koordine ederken aynı zamanda sendikalar ulusal özerkliklerini de sürdürmeye devam etmiştir. ERO, Komite'yi kendi bünyesine dâhil etme yönünde girişimlerde bulunsa da üye örgütlerin tercihleri özerklik yönünde olmuştur. Belirtmek gerekir ki 21'ler Komitesi siyasi güçten yoksun lobi merkezi olarak çalışan bir irtibat bürosu olarak kalmıştır (European Communities, 1984: 1; Gabaglio, 2003: 31; ERO, 1952: 11). Komite, EEC'nin ve paralelinde ETUS'un kurulmasından sonra faaliyetlerine Lüksemburg'ta ECSC Sendikalar Arası Komite (*ECSC Inter-Union*) ismi ile devam etmiştir. Bu Komite ise maden ve metal işçileri ulusal sendikaları ve onların uluslararası işkolu sekreterliklerinden 25 temsilciden oluşmuştur. Sendikalar Arası Komite'nin tek amacı ECSC ile ilgili konularda bilgi paylaşmak, koordinasyon sağlamak ve işçilerin Topluluk düzeyinde etkin şekilde temsil edilmesi olmuştur. Komite faaliyetlerini, politika uygulamalarını etkileyen güçlü bir organ olmaktan çok etkin bir koordinasyon aracı olarak gerçekleştirmiştir (Blanpain, 1972: 282; Buschak, 2003: 10).

2.3.3.2. Avrupa Sendikal Hareketi'nin Tutumu

1950'li yılların başları ICFTU ve sosyal demokrat sendikaların, toplumsal ve politik anlamda başarılar elde ettikleri bir dönem olmuştur. ECSC'nin başarılı bir şekilde işlemesi için hükümetlerin sendikaların desteğine ihtiyaç duymaları ve sosyal demokrat sendikaları, WFTU etkisindeki sendikalar karşısında güçlü konuma getirme çabası, bu dönemde sendikalara önemli ölçüde statü ve güç kazandırmıştır (Kinnock, 1993:8). ECSC üyesi olan altı devlet tarafından gerçekleştirilen Topluluğun oluşturulma

sürecindeki ön tartışmalara uluslararası sendikalar da aktif şekilde katılım sağlamışlardır. Sendikalar, Paris Antlaşması ile ilgili kararları etkilemek için hem ulusal hem de Avrupa düzeyinde, ilgili hükümetler ile sürekli temas halinde bulunmuşlardır. ECSC'yi kuran Paris Antlaşması'nda, uluslararası güçler, sendikaların Yüksek Otorite aracılığıyla ortak bir üyeye temsil edilmesine olanak tanımıştır. 1950 yılı Eylül ayı ile 1951 yılı Nisan ayı arasındaki çabalar, işverenlerin ve sendikacıların eşit olarak temsil edileceği bir Danışma Komitesi'nin kurulmasını sağlamıştır. Danışma Komitesi, sendikaların Yüksek Otorite'de temsilini sağlamasının yanında, görüşlerini ve taleplerini doğrudan dile getirebilecekleri güçlü bir alan olması itibarıyla de önemsenmiştir (Schevenels, 1965). Dolayısıyla henüz Komite safhasında sendikaların etkin katılımının da bir sonucu olarak ECSC'yi kuran Paris Antlaşması, işçi sınıfının kaygı ve sorunlarına yönelik daha önceki başlıklarda belirtilen çeşitli olumlu düzenlemeleri içermiştir. Bununla birlikte belirli bir dönem Paul Finet²⁰'in başkanlığını da yürüttüğü Yüksek Otorite'de işçi sınıfı kökenli üç temsilcinin görev alması sendikalara avantaj sağlamıştır. ECSC Danışma Komitesi'nde emeğin sosyal demokrat sendikalarca temsili gözetilmiş ve mümkün kılınmış, böylece dönemin ruhuna uygun ve ortaya konulan oluşumların felsefesini karşılayacak şekilde komünizm karşıtı bir anlayış sürece hâkim olmuştur (Kinnock, 1993: 8; Bouvard, 1972: 124; Jacobs, 1973:121; Barnouin, 1986:5).

1950'li yıllarda ECSC'nin kuruluşu öncesinde ve sonrasında en başından itibaren hür sendikacılık ilkelerine bağlı sendikalar, ortaya çıkabilecek sonuçlar konusunda çeşitli kaygılara sahip olsalar da Avrupa'nın bütünleşmesi fikrine yoğun ilgi duymuş, süreci desteklemişlerdir. ECSC'nin kurulmasıyla birlikte ilk dönemlerde sendikaların sürece etkin katılımının mümkün olması ve işçilerin sorunlarının belirli alanlarla sınırlı kalsa da gözetilmesi, bunu destekleyen şekilde belirtilen dönemde maden ve metal işçilerinin çalışma koşullarının ve ücretlerinin kötüleşmemesi, aksine iyileşmeye başladığının görülmesi, sendikacılar arasında bütünleşmeye olan desteği

²⁰Belirli bir dönem yerel ve bölgesel düzeyde aktif bir sendikacı olarak görev yaptıktan sonra 1936 yılında FGTB'nin ulusal sekreterliğine atanmıştır. Savaş döneminde bir süre Londra'da bulunan Finet, İletişim Bakanlığı'nda sosyal çalışmalarla ilgilenmiştir. Belçika'ya döndüğünde çalışmalarına FGTB Genel Sekreteri olarak devam etmiştir. Uluslararası Çalışma Konferansı'nda delegelik ve Uluslararası Çalışma Ofisi'nde Yönetim Kurulu üyeliği de yapan Finet, ECSC kurulduktan sonra Yüksek Otorite üyeliğine kabul edilmiştir. Kömür krizinin yaşanmasıyla üye devletlerin hükümetleri Paul Finet'i Yüksek Otorite Başkanlığı'na atamışlardır. Finet bu görevi 1958 yılı Ocak ayı ile 1959 yılı Eylül arasında yürütmüştür (EC,1992).

daha da güçlendirmiştir. Bu iklimde Avrupa'nın hayatta kalmasına ilişkin bir program Genel Sekreter Walter Schevenels'in imzasıyla formüle edilmiştir. İlgili program aracılığıyla sosyal bütünleşme, mali sistemlerin aşamalı olarak uyarlanması, malların, sermayenin ve emeğin serbest dolaşımı çağrısında bulunulmuştur (Barnouin, 1986: 5). Ayrıca 1955 yılı Ağustos ayında ERO öncülüğünde *Avrupa Fikrinin Canlandırılmasına* ilişkin Brüksel'de bir Konferans gerçekleştirilmiştir. Konferans sonucunda, ERO'nun süreç içerisinde Avrupa'nın bütünleşmesine yönelik tutumunu yansıtan bir bildiri yayınlanmıştır. Bildiride tüm ülkelerde yaşam standartlarının yükseltilmesi ve tam istihdamın sağlanabilmesi için hür sendikaların Avrupa çapında ekonomik sorunların çözümünde de aktif rol üstlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Dolayısıyla, hür sendikaların ekonomik işbirliğine ve bütünleşmeye yönelik girişimlerde, toplumsal koşulların yukarı doğru düzenlenmesi amacıyla tam istihdam ve toplumsal ilerleme politikalarının oluşturulması ve geliştirilmesi için mücadele etme kararlılıkları Konferans'ta dikkat çekilen konular arasında yer almıştır (Beever, 1960: 44-45). Ayrıca Konferans bütüncül bir ulaşım sistemi ve atom enerjisinin barışçıl bir şekilde gelişmesi, emek gücünün daha fazla hareketliliği ve Avrupa yatırım fonu kurulması için ekonomik ve sosyal politikaların uyumlaştırılması gerektiğini konularına da dikkat çekmiştir (ERO, 1955; 1-4). Kısaca bu Konferans özellikle Batı Avrupa bütünleşmesine adanmış, Avrupa'daki ulusal sendikaları ve uluslararası kampanyaları Avrupa fikri için ortaklaştırmayı hedeflemiştir. Avrupa'da faaliyet gösteren ICFTU üyesi sendikalar kendi ülkelerindeki süreci bu doğrultuda etkilemek için ellerinden geleni yapmaya ve bir baskı unsuru oluşturmaya çağrılmıştır. Avrupa'nın bütünleşmesinin ancak işçilerin tam desteğinin alınması, geliştirilen projelerde işçi örgütlerine yer verilmesi ve emeğin temsil edildiği yönetim ve idari komitelerin oluşturulması koşuluyla başarıya ulaşabileceği dile getirilmiştir (ERO, 1955: 1- 4).

Belirtmek gerekir ki bu dönemde ECSC içinde işçi temsili her ne kadar diğer dönemlere oranla iyi bir seviyede olsa da Avrupa bütünleşme sürecinde işçilerin kilit sektörlerin işleyişinde söz sahibi olmalarına izin verileceği yönündeki umut en başından beri çeşitli hayal kırıklıklarını da beraberinde getirmiştir. Özellikle 1950'li yılların ortalarında metal sektöründe, Avrupa düzeyinde geliştirilmeye çalışılan kimi müzakere ve anlaşma çabaları sonuçsuz kalmış ve bu doğrultuda sosyal aktörler ulusal stratejilerini sürdürmeye devam etmişlerdir. Belçika FGTB'den George Debbune,

Avrupa düzeyinde araçların yeterli olmaması nedeniyle ulusal düzeyde kampanyalar düzenlemenin önemine dikkat çekmiş, sendikaların ulusal mücadele alanlarına odaklanmaya devam etmeleri gerektiğini belirtmiştir (Degryse ve Tilly, 2013: 15-16). Bu aşamada ICFTU ve ERO, en azından bütünleşme sürecinin biçimlendirici dönemlerinde izleme görevinin ulusal hareketlerle birlikte yapılması gerektiğini kabul etmişlerdir. Bu görüş paralelinde ulusal hareketlerin kamuoyunu etkilemesi için tutarlı bir baskı oluşturması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca ulusal sendikaların, işçiler için gerekli güvencelerin ve teminatların sağlanmasını garanti altına alacak anlaşmaların imzalanması ve istişarelerin gerçekleştirilmesi adına hükümetlerini etkilemeleri gerektiği vurgulanmıştır. İlgili dönemdeki bütünleşme çabaları, sendikal hareketin katılımı anlamında sadece ulusal bir çerçeveye de sıkıştırılmamıştır. Schevenels, çeşitli hükümetlerarası kuruluşlarla sık sık iletişim ve istişare halinde olan diğer ICFTU temsilcileriyle birlikte, mümkün olan her alanda işçiler lehine politikaların oluşturulması adına baskı oluşturmak için çaba harcamışlardır. Ayrıca sendikalar, sadece örgütlü işçiler adına konuşan bir pozisyonda olmak yerine milyonlarca tüketici adına da mücadele hattı oluşturmayı denemişlerdir. Dolayısıyla sendikalara, bütünleşme sürecinin her alanında danışılması gerektiği, bütünleşme fikrinin ancak bu şekilde geniş kitlelerce kabul göreceği vurgulanmıştır (Beever, 1960: 45-47).

2.3.4. Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması ve Sendikal Tutum

ECSC'nin kurulmasından sonra özellikle dış politika ve savunma politikası alanında gerçekleştirilmeye çalışılan girişimler beklenen şekilde sonuçlanmamış, bu doğrultuda ekonomik bütünleşme, siyasi bütünleşmenin ön koşulu olarak kabul edilmeye başlanmış, dolayısıyla ekonomik bütünleşme çabalarına ağırlık verilmiştir. Ayrıca Roma Antlaşması'nın imzalandığı dönemde hâkim siyasi anlayışın piyasa eksenli olması da bu eğilimi güçlendirmiştir. EEC ve EAEC'yi kuran Roma Antlaşması belirtilen koşullar altında 25 Mart 1957 tarihinde imzalanmıştır. Bu Antlaşmalar, ekonomik ilerlemenin önündeki engellerin kaldırılması, kalkınmanın sağlanması, yaşam standartlarının yükseltilmesi ile uluslararası ticaret üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması gibi temel hedeflere öncelik vermiştir. ECSC ve EAEC'nin aksine, belirli sektörlerle sınırlı kalmaksızın genel ekonomik bir amacın benimsenmesi, EEC'yi kuran Roma Antlaşması'nı Paris Antlaşması'ndan farklı kılan özellikler arasında yer almıştır

(Bozkurt, Özcan ve Köktaş, 2008: 18-19; Çelik, 2014: 114). Roma Antlaşması'nda siyasi alandaki yaklaşıma benzer bir şekilde sosyal politika alanında da ekonomik bütünleşmenin sosyal bütünleşmenin ön koşulu olduğu kabul edilmiştir (Çelik, 2014: 114; Çelik, 2004). Dolayısıyla, Roma Antlaşması sonrasında işleyen süreçte sosyal politikalar son derece sınırlı rol oynamış ve ekonomik kaygılar ön plana çıkarılırken sosyal politikalara ikincil önem verilmiştir. Kısaca Roma Antlaşması, Avrupa sosyal politikasının oluşması için önemli bir hüküm içermemiştir (Kinnoek, 1993: 9; Çelik, 2017: 349- 350).

EAEC Antlaşması'nda yer verilen sosyal politika düzenlemeleri daha çok sektörde çalışan işçilerin ve halkın radyoaktif tehlikeler karşısında sağlık ve güvenliklerine ilişkin kaygılar taşımıştır. Antlaşma içindeki bir başka düzenleme de *Topluluk içinde uzmanlara istihdam serbestisi tanınması* konusunda ortaya çıkmıştır. İstihdam serbestisinin gerçekleşebilmesi için serbest dolaşım ve sosyal güvenlik haklarının korunması gerektiğinden, sosyal güvenlik alanında dolaylı da olsa bir düzenlemeye gidilmiştir (Tokol, 2017: 155; Çelik, 2017: 349). Genel olarak değerlendirildiğinde ise EAEC Antlaşması, ECSC Antlaşması'na benzer bir şekilde sadece belirli bir sektörle ilgili düzenlemelere yer vermiş, ancak bu düzenlemeler de son derece yetersiz kalmıştır.

EEC Antlaşması ise belirli bir sektörle sınırlı olmaması nedeniyle daha kapsamlı bir yapı sergilemesine rağmen yine de sosyal politika anlamında somut ve önemli düzenlemeler içermemiştir. Adil bir rekabet ortamının korunması yönündeki eğilimler, yetersiz olan bu düzenlemelerin temelini oluşturmuştur (Tokol, 2017: 156). Sosyal düzenlemelere uyum konusu EEC'nin kurulması öncesindeki önemli tartışma konuları arasında yer almıştır. Alman delegasyonu başta olmak üzere delegasyonun büyük çoğunluğu serbest piyasa işleyişinin sürdürülmesini desteklerken, sosyal politika düzenlemelerinin Avrupa ölçekli olmasına karşı çıkmışlardır. Fransa ise kendi ülkesindeki yüksek maliyetli sosyal düzenlemelerin Fransa'yı rekabette zayıf düşürebileceği kaygısıyla Topluluk nezdinde de sosyal düzenlemelerin yapılması gerektiğini savunmuştur. İtalya, ekonomik sıkıntılar nedeniyle sosyal düzenlemelerin özellikle Güney İtalya'da kendilerini çok daha zor bir duruma sokabileceği noktasındaki kaygılarını dile getirmiştir (Tokol, 2017: 156; Çelik, 2017:350). Çıkan anlaşmazlıklara rağmen, EEC Antlaşması'na bazı sosyal hükümler eklenmiştir. Ortak Pazar hedefine

giden yolda işçilerin serbest dolaşımının sağlanabilmesi adına mevcut engellerin kaldırılması yönündeki görüş, EEC Antlaşması'na sosyal hükümlerin de eklenmesinin bir diğer nedeni olmuştur (Tokol, 2017: 156). Antlaşma'nın oluşturulmasında taşınan temel kaygılara uygun şekilde, Avrupa halkları arasında sıkı bir işbirliğinin geliştirilmesi, Avrupa ülkelerinin ekonomik ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunulması, yaşam ve istihdam koşullarının iyileştirilmesi, farklı bölgeler arasında ekonomik gelişme farklılıklarının ortadan kaldırılması, kaynakların bir araya getirilerek barış ve özgürlüğün korunması ve daha önce de belirtildiği üzere işçilerin serbest dolaşımlarının sağlanması EEC Antlaşması'nın sosyal alana yönelik üzerinde durduğu genel kaygılar arasında yer almıştır (Koray, 2005: 243-244; Tokol, 2017: 156).

Avrupa emek hareketi, Avrupa'nın bütünleşmesini desteklemeye devam ederken, Roma Antlaşması'nın hazırlık aşamasında sendikaların büyük bir etkisi olmadığı görülmüştür. Avrupa bütünleşmesi fikrinin ilk dönemlerinin aksine sendikalar, bütünleşme süreci sırasında güçsüzleştirilmiştir. Kısaca Roma Antlaşması'nın sosyal taahhüdü Paris Antlaşması'ndan daha sınırlı olmuştur (Jacobs, 1973: 121-122). Sendikaların ECSC'nin kurulmasında oynadığı rol, Roma Antlaşması'na taşınmamıştır. Sendikalar, Avrupa bütünleşme sürecinin şekillenmesinde etkisiz hale gelmiştir. Kısaca ulusötesi demokratik yapılarda bir Avrupa siyasi birliği oluşturulması söylemi, siyasi ve ekonomik kararlara her düzeyde katılımı mümkün kılmamıştır. Böylece Bakanlar Konseyi'nin yetkilerini genişletme eğiliminde olan ve Avrupa çıkarlarından ziyade ulusal temsili ön plana çıkaran bir sistem ön plana çıkmıştır (Barnouin, 1986: 7; Kinnock, 1993: 8-9).

Roma Antlaşması öncesinde yaşanan gelişmeler, belirtilen anlamda bir yapılanmaya ağırlık verilmesinin temelini oluşturmuştur. Bu dönemde ulusal hükümetler bütünleşme siyasetinde belirleyici olmuştur. Bunun sonucu olarak birçok grup ve derneğin talepleri göz ardı edilmiştir. Roma Antlaşması öncesinde gerçekleştirilen müzakereler ve mevzuat oluşturma sürecinde işçi sınıfının talepleri gerektiği şekilde dikkate alınmamıştır. Ulusötesi demokratik yapılarla bir Avrupa siyasi birliği kurma hedefine yönelik beklentiler Roma Antlaşması'nda gerçekleşmekten uzak kalmıştır. Kısaca Roma Antlaşması'ndan sonra sendikalar, içsel bir danışma statüsü elde edemezken operasyonel alanlarda ve karar alma süreçlerinde etkin bir rol üstlenmemişlerdir. Dolayısıyla sendikalar Topluluk politikalarını içerden etkilemenin

zorluğunu anlamış, böylece dışardan baskı oluşturabilecekleri kanalların arayışı içerisine girmişlerdir. Belirtmek gerekir ki bu şartlar altında sendikalar, EEC içinde bir baskı grubu olmaktan uzaklaşmıştır. Roma Antlaşması sonrasında sendikalar ve ulusal hükümetler arasında işbirliği söz konusu olmamış, ekonomik politikalarda yaşanan genişleme, sosyal alana yansımamıştır. Dolayısıyla ECSC ve EEC'nin kurulması arasındaki dönem, Avrupa emek hareketi açısından önemli bir geçiş süreci haline gelmiştir. Sendikaların etki çabalarının dışsallaştırıldığı bu dönemde, ulusal hükümetlerin ancak kendi çıkarlarıyla uyumlu olması halinde sendikalara aktif bir etki şansı verecekleri anlaşılmıştır. Bu dönemde sendikal hareketin, Avrupa'nın bütünleşmesine ilişkin temel tutumu süreci destekleme yönünde devam ederken, Ortak Pazara olan bağlılıkları Roma Antlaşması'nın hazırlık aşamasında dışlanmaları ve sürece dâhil olmalarının hükümetler tarafından engellenmesi nedeniyle zayıflamıştır. Dolayısıyla Roma Antlaşması, Avrupa sendikal hareketi açısından hayal kırıklığı olmuştur (Kinnock, 1993: 7-11).

Bu dönemde yaşanan gelişmeler sendikaların, Avrupa kurumlarının yürütme organlarında sandalye sayısı anlamında temsiline de olumsuz yansımıştır. 1967 yılında DGB'den Wilhem Haferkamp Brüksel'deki Komisyon üyelerinden biri oluncaya kadar yeni kurulan yapıların yetkilileri arasında hiçbir sendikacı yer almamıştır. Bu durum bütünleşme sürecinde sendikaların azalan etkisinin de simgesi haline gelmiştir. Ekonomik ve Sosyal Komite²¹'nin kurulmasıyla elde edilen temsil şansı ise Komite'nin yetkinliğiyle de bağlantılı olarak sendikaların baskıları sonucunda üye devletlerin Bakanlar Kurulu'na sunulan önerilerle sınırlı kalmıştır. Böylece Komite, bir danışma organı niteliği taşımıştır (Jacobs, 1973: 121- 122; Kinnock, 1993: 9; Barnouin, 1986: 7).

2.3.5. Sendikaların Avrupa'nın Bütünleşmesine İlişkin Genel Tutumları

ERO, 1955 yılı Ağustos ayında Brüksel'de "*Avrupa Fikri'nin Yeniden Canlandırılması*" amacıyla düzenlediği özel konferansta ticaretin mümkün olduğu kadar çok Avrupa ülkesi arasında serbestleştirilmesini desteklediğini açıklamıştır. Bu Konferans'ta tarife engellerinin istikrarlı ve istemli bir şekilde kaldırılması da savunulmuştur. ERO, Avrupa'da tam bütünleşme fikrinin sadece gümrük birliği ile

²¹Komite, Avrupa Toplulukları'nın politika oluşturma sürecine ilişkin tavsiyelerin oluşturulması ve sosyal tarafların Avrupa'nın gelişmesinde söz sahibi olması hedefiyle 1957 yılında Roma Antlaşması ile kurulmuştur (EECS, 2019).

sınırlandırılması halinde yetersiz kalacağını ve dolayısıyla ekonomik işbirliği planlarına destek vermeye hazır olduklarını vurgulamıştır. ERO tarafından 1956 yılında Brüksel’de gerçekleştirilen “*Avrupa Atomik Enerji Sendikalar Komisyon*”u toplantısından sonra, atom enerjisi ve bölünebilir malzemelerin üretiminin barışçıl amaçlarla kullanılabilmesi için EAEC kurumları tarafından kontrol altına alınmaları gerektiği belirtilirken, Avrupa’nın bütünleşmesiyle ilgili talepler altı topluluk ülkesinden daha geniş bir boyutta değerlendirilmiştir (Beever, 1960: 49-50). ERO, ulusal egemenliklerin savunucusu olmamış, bütünleşmiş bir Batı Avrupa’da güçlü uluslarüstü kurumların oluşturulmasının yollarını aramıştır.

ERO, işgücünün serbest dolaşımı üzerine genişletici politikaların üretilmesi gerektiğini savunurken bu doğrultuda işgücünün serbest dolaşımı adına çaba gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Serbest dolaşımın sorunsuz işleyebilmesi için göçmen işçilere ve ülkelere yönelik sosyal garantiler verilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Belirtilen temelde Ortak Pazar’a atıf yapılmış, II. Dünya Savaşı’ndan bu yana Batı Avrupa’nın tüm ülkeleri arasında sınırlı bir emek hareketi yaşandığı, Ortak Pazar ve EFTA’nın ortaya çıkmasıyla katılımcı ülkeler arasındaki emek hareketi yönündeki baskının da artacağı vurgulanmıştır. Ortak Pazar’ın katılımcı ülkeler arasında işçilerin serbest dolaşımını harekete geçireceği ve bu harekete karşı engelleri kaldırmak amacıyla OEEC ve ILO bünyesindeki mevcut mekanizmaların etkin rol oynamaları gerektiği ERO tarafından dile getirilen öneriler arasında yer almıştır (Beever, 1960: 51).

Avrupa sendikal hareketi, Avrupa bütünleşmesine ilişkin olarak Ortak Pazar’ın gerekliliği, daha geniş bir Avrupa bütünleşmesi ve işçilerin serbest dolaşımı üzerine yoğunlaşmıştır. ERO, Ortak Pazar fikrinin sorunsuz bir şekilde hayata geçirilebilmesi için önerileri ve taleplerini de dile getirmiştir. Bu doğrultuda 1958 yılında gerçekleştirilen Konferansı’nda Avrupa için uyumlaştırmayı teşvik edecek tüm ILO sözleşme ve tavsiyelerinin derhal onaylanmasını ve uygulanmasını talep etmiştir. Bütünleşmeyle ilgili açıklamalarda Ortak Pazar’ın desteklenmesinin bir ön koşulunun sosyal mevzuatın yukarı yönde uyumlaştırılması olduğu ERO tarafından vurgulanmıştır. Serbest dolaşım hakkının gerektiği şekilde düzenlenebilmesi için sosyal yardımlarla ilgili mevzuatta EEC kurucusu altı ülke ile diğer Avrupa ülkeleri arasındaki farklılıkların giderilmesi gerektiği ERO’nun üzerinde durduğu konular arasında yer almıştır. ERO, farklı ülkelerde aynı ürünler üzerindeki üretim maliyetlerine dâhil edilen

sosyal harcamaların farklılık göstermesine de dikkat çekmiş ve bu durumun haksız rekabete neden olacağını ve Ortak Pazar fikrini çıkmaza sokacağını savunmuştur. Dikkat çekilen sorunlar doğrultusunda sendikalar, sosyal mevzuatın yukarı doğru uyumlaştırılmasını ve Avrupa’lı işçiler için yüksek sosyal faydaların sağlanması ve adil rekabet ortamının oluşturulması için asgari sosyal standartların getirilmesini talep etmişlerdir (Beever, 1960: 47- 48).

Avrupa bütünleşmesi doğrultusunda önerilen sosyal asgari standartlar, 1958 yılında ERO Konferansı’nda onaylanan sosyal uyum konusunda bir kararla belirlenmiştir. Sendikalar için örgütlenme ve toplu pazarlık hakkı, grev hakkı ve zorunlu tahkimin reddedilmesi ERO’nun belirlediği standartlar arasında yer almıştır. İşçilerin tüm kademelerde yönetime katılımı, tam istihdamın gerekliliği ve kapsamlı bir işsizlik güvencesinin önemi de dile getirilen talepler arasında sayılmıştır. Eşit değerde iş için eşit ücretin uygulanması ve çalışma saatlerinin ücret konsolidasyonunu içeren bir şekilde kısaltılması gerekliliği de belirtilen konular arasında yer almıştır. Fazla mesai ve pazar çalışmasının en aza indirilmesi ve yeterli şekilde telâfi edilmesi üzerinde de durulmuştur. Kadınlar ve gençler için gece çalışmasının kaldırılması gerekliliği ve herkese yeterli yıllık izin hakkı verilmesi de dikkat çekilen konulardan bazıları olmuştur. İşçi sağlığı ve iş güvenliği için özel denetim tedbirlerinin güvence altına alınması ve yaşam standardı, yeterli sosyal güvenlik sistemleri de çalışanlar lehine alınması gereken önlemler arasında sayılmıştır. Bir emek örgütü olarak ERO, öncelikle işçilerin maddi refahı ile ilgilenmiş ancak ERO’nun bütünleşme sorununa ilgisinin nedeni sadece ekonomik ve sosyal kaygılar olmamıştır. Aslında ERO’nun bütünleşmeyle ilgili kampanyalarının temel ilham kaynağını, ekonomik bakış açısı yanında politik bakış açısı da şekillendirmiştir. Kıta Avrupalı sendikacılar politik sorunlara karşı nesnel ve mantıklı bir yaklaşıma sahip olmuşlardır. Avrupa’nın bölünmüş yapısı ve birbirinden ayrı ekonomik ve politik birimler modası geçmiş ve çağdışı olarak değerlendirilmiş, dolayısıyla bu anlamda bir uyum ve modernizasyon beklentisinin olduğu da dikkat çekmiştir (Beever, 1960: 48).

Belirtmek gerekir ki ERO içindeki ulusal sendikalar, Ortak Pazar ve emeğin serbest dolaşımı hakkında tamamen aynı tutum içerisinde hareket etmemişlerdir. Ulusal hükümetlerin eğilimleri ve bağlantılı olarak ulusal sendikaların tavırları farklılık gösterebilmiştir. Örneğin İngiltere Hükümeti, Birleşmiş Milletler dışındaki ülkelerden

gelecek olan işçilerin İngiltere’de yaşamaları için oturma izni konusunda çekinceli ve hassas bir tavır ortaya koymuştur. Ayrıca EFTA ülkeleri arasında işçilerin serbest dolaşımını göze almadığını ve dolayısıyla bu konuda kendi politikalarını izleyeceğini belirtmiştir. TUC, İngiltere Hükümeti’nin belirtilen kararıyla uyumlu bir muhtırayı 14 Mart 1957 tarihinde İngiltere Başbakanı’na iletmıştır. Bu muhtırada Ortak Pazar ve EFTA’ya girişin katılımcı ülkeler arasında işçilerin mobilizasyonu yönünde bir baskı oluşturacağı belirtilirken, konuyla ilgili bir Avrupa politikası belirlemenin değerli olup olmadığı ve OEEC ile ILO bünyesinde mevcut danışmanlık mekanizmalarında bir değişikliğin gerekliliği sorgulanmıştır. EEC ülkelerindeki ERO üyeleri, sosyal koşulların mevzuat gereğince yukarıya doğru uyumunu savunmuş ancak TUC bunu EFTA’da istememiştir. TUC, sosyal standartları yasal mevzuatlarla değil daha uzun bir dönemde doğal yollarla yukarı taşımanın mümkün ve mantıklı olduğunu savunmuştur. EEC üyesi ülkelere sendikaların ulusal ve uluslararası kurumların güçlendirilmesine yönelik ilgileri, yüksek derecede ulusal egemenliği sürdürmeyi hedefleyen İngiliz sendikacılar için kabul edilmemiştir. ERO bu sıkıntıyı aşabilmek için karar alma sürecinde oybirliği kuralından bir süre ayrılmanın söz konusu olabileceğini ancak Ortak Pazar Antlaşması’nda olduğu gibi gereken kararın niteliğinin (oybirliği mi yoksa çokluğu mu) söz konusu konunun önemine göre değişebileceğini savunmuştur (Beever, 1960: 51-52).

İngiliz sendikaları ile Kıta Avrupa sendikaları arasındaki bakış açısı farklılıkları bu anlamda temel ve önemli bir sorun oluşturmuştur. Bu farklılıklar “altı” dan daha kapsamlı bir Avrupa birlikteliği sağlamak için üstesinden gelinmesi gereken engelleri de ortaya koymuştur. İngiltere sendikalarının özetlenen bağımsızlık arzusu Avrupa Kıtasıyla ilişkilerin genel sorunlarına bir bütün olarak İngiliz tutumunun doğrudan yansımaları göstermiştir. Dolayısıyla, bu farklılıkları büyütmek için özen gösterilmesi gerekliliği ön plana çıkmıştır. Kısaca üyelerinin bir kısmının görmeyi istemediği tam kapsamlı bütünleşme gerçekleşirse bile, ERO “*yarım bir somunun ekmezsiz olmaktan daha iyi olacağını*” ileri sürmüştür. Ortak Pazar ülkeleriyle OEEC ülkeleri arasında bağ kuracak herhangi yeni bir plan, İngiliz ve Fransız hükümetlerinin bakış açıları arasında bir çeşit uzlaşma sağlanması açısından anlamlı görülmüştür. Bu ülkelerdeki ICFTU’ya bağlı olan sendikal merkezler, kendi hükümetlerinin daha geniş bir bütünleşme fikrine dair görüşlerini yansıtmışlardır. Yaşanan gelişmeler paralelinde

hükümetler arasındaki bir uzlaşmanın TUC ve FO arasında bir uzlaşmayı da beraberinde getireceği görülmüştür. Bunun ise ERO için birçok açıdan kolaylaştırıcı olacağı düşünülmüştür (Beever, 1960: 52- 53).

ERO özellikle TUC ve FO arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ilgili dönemde zor bir pozisyona girmiştir. TUC'un ERO'nun en büyük üyesi ve finansal destekçisi olması bu durumu pekiştirmiştir. Aynı zamanda bu dönemde ERO'nun başkanlık görevini bir İngiliz'in üstleniyor olması da durumu zorlaştırmıştır. FO'nun gücünün, TUC'ye göre sınırlı olması ve ICFTU'dan aldığı sürekli destek olmasa çok daha zayıf bir pozisyona düşebilecek olduğu gerçeği ERO'yu hassasiyetleri noktasında TUC'ye sırt çeviremez bir pozisyona sokmuştur. Öte yandan ERO'nun tümüyle İngiliz bakış açısına yakın bir duruş sergileme ihtimali ise başka sorunların ortaya çıkabileceğini işaret etmiştir. Böyle bir durumun altı topluluk ülkesini temsil eden ulusal sendikal merkezler tarafından hoş karşılanmayacağı dikkate alınan konular arasında yer almıştır. Ayrıca Almanya, İtalya, Benelüks ülkeleri sendikaları, Fransa'ya paralel ERO'nun EFTA tekliflerine daha az itiraz etmiş, ancak Ortak Pazarla ilgili konularda ERO'nun çok büyük rol oynamasını istememişlerdir. EEC kurucusu ülkelerden sendikalar, ERO'nun kendilerinin hassasiyet ve taleplerine öncelik vermesini beklemişlerdir. 16-17 Ocak 1958 tarihinde Düsseldorf'da toplanan altı EEC ülkesinden ulusal sendikal merkezler, ERO'nun yeni sendika koordinasyon mekanizmasında küçük bir rol üstlenmesi gerektiğine karar vermişlerdir. Bunun nedeni ERO'nun ya da onun temsilcisinin, Ortak Pazar ve EAEC konusunda eğilimi belli olan İngiltere ve İskandinav ülkelerine yakınlaşma riski olarak belirtilmiştir. Dolayısıyla, ERO'dan beklentiler dile getirilmiş, ilk olarak ERO'nun Roma Antlaşması'nın yazıldığı, imzalandığı ve uygulamaya geçtiği dönemde Avrupa bütünleşmesi için daha fazla zaman harcaması, ikinci olarak ERO'nun daha geniş bir Avrupa için sendikal hareketin koordinasyonunda öncü bir rol oynaması gerektiği savunulmuştur (Beever, 1960: 54). Belirtilen bu süreç yukarıda detaylarıyla anlatılan ETUS'un kurulması yönündeki eğilimi de ortaya çıkarmıştır. ETUS ve EFTA-TUC arasındaki rekabetin bu tartışmalarla kuvvetlendiği görülmüştür.

1960'larda EEC'de sendikal çıkarların ve bakış açısının yeniden gelişmesine neden olan bazı olumlu dönüşümler yaşanmıştır. Özellikle sosyo-ekonomik konularda ve Avrupa bütünleşmesi hakkında farklı görüşleri olan yeni bir liderliğin siyaset sahnesine çıktığı, Fransa ve Almanya'nın etkisiyle, EEC içindeki sendikal rol

konusunda hükümet tutumunda değişiklikler yaşandığı görülmüştür. Bu yeni gelişmelerin daha önce özellikle ilgili sektörlerde herhangi bir sosyal ilerlemeyi engellemiş olan iki ülkede yaşanmış olması konuya atfedilen önemi de arttırmıştır (Kinnock, 1993: 11-12). De Gaulle yönetimindeki Fransa, daha önce EEC'nin bütünleştirici sürecini kabul etmemiş, Avrupa ulusları hakkındaki algısında ulusüstü Avrupa kurumlarının hiçbir yeri olmadığını vurgulamıştır. De-Gaulle, ulus devletin zayıflamasına yol açması muhtemel bir bütünleşme sürecini kabul etmemiştir. Önce Ekonomi Bakanı ve sonrasında Şansölye²² olarak görev yapan (1948-1966) Erhard yönetimi altındaki Almanya ise EEC içindeki sosyo-ekonomik güçlerin rolünü artırma çabalarını ısrarla engellemiştir. Erhard, EEC içindeki sosyo ekonomik güçlerin rolünü artırma yönündeki çabalara da ısrarla engel olmuştur (Kinnock, 1993: 12; Barnouin, 1986: 8).

1960'larda Fransa'da iktidara Pompidou gelmiş, bütünleşme sürecinde Avrupa dış politikasında siyasi işbirliğini kabul etmiş, Fransa'nın EEC'nin genişlemesi üzerindeki vetosunu kaldırmıştır. Almanya'da Willy Brandt'ın şansölye olarak atanmasıyla ise ekonomik ve sosyal politika konularında sosyal taraflarla daha fazla istişare zemininin oluşturulmasına yönelik planlamalar yapılmıştır (Barnouin, 1986: 8). Bu süreçte sosyal politikanın ortak pazarın kalbine ekonomik bütünleşmenin bir karşılığı olarak uyumlaştırılması için tartışmalar artmıştır. Seleflerinin politikalarından belirgin bir şekilde ayrılan Pompidou ve Brandt, 1970'lerin başında EEC'de *Sosyal Eylem Programı*'nın²³ oluşturulmasına öncülük etmişlerdir. Sosyal Eylem Programı işçilere yönelik düzenlemeler oluşturmayı, işsizliği azaltmayı ve ekonominin yönetimini denetlemeyi amaçlayan bir platform haline gelirken EEC genelinden geniş destek almıştır (Mitchell, 2014: 407). Dolayısıyla, hükümetler Avrupa fikrine ve onun gerekliliğine daha fazla ilgi duydukça, sendikaların, siyaseti çevreleyen olaylar üzerinde etkili bir rol oynamalarına da daha fazla izin vermişlerdir (Kinnock, 1993: 12).

²² Şansölye (Bundeskanzler, Kanzler) Almanya ve Avusturya'da hükümet başkanı, başbakan anlamında kullanılmaktadır.

²³ EEC üyesi devletlerin hükümetleri, 1972 yılı Ekim ayında Avrupa Topluluğu'nun genişlemesi düşüncesiyle birlikte sadece parasal ve ekonomik politikalarla ilgili değil sosyal, bölgesel, endüstriyel, teknolojik ve bilimsel politikaları kapsayan bir eylem planı formüle etmişlerdir. 21 Ocak 1974 tarihinde Sosyal Eylem Planı kabul edilmiştir. Tam istihdam, yaşam ve çalışma koşullarının yükseltilmesi, işçilerin ekonomik ve sosyal karar alma sürecinde daha aktif rol almaları Plan'ın temel hedeflerini oluşturmuştur (Reinalda, 2009: 431).

EEC düzeyinde daha fazla bütünleşme noktasında şekillenen yeni tutum, üye devletlerin sosyal politikaya olan ilerici bakışını da yansıtmıştır. Topluluk, 1969 yılındaki Lahey Zirvesi'nde, gümrük birliğinin ötesinde sosyal politikanın da gerekli ve önemli bir unsur olacağını kabul eden daha derin bir ekonomik ve parasal birlik niyetini ortaya koymuştur (Kinnock, 1993: 13). Üye devletlerde ekonomik uyumlaşmanın planlamasının gittikçe daha önemli hale geldiği bir zamanda toplumsal gereklilikleri hesaba katmadan ekonomik ve parasal yönleriyle Topluluğun geliştirilmesinin ve güçlendirilmesinin düşünülmemeyeceği ön plana çıkmıştır (Barnouin, 1986: 9). Bu eğilim 1972 yılında Paris Zirvesi'nde yeniden ön plana çıkarılmış ve buna bağlı olarak Almanya Başbakanı Brandt, sosyal adalet ve ilerlemenin ekonomik büyümenin bir uzantısı olarak görülmesi gerektiğini ve etkili bir sosyal politikanın Avrupa'daki insanların çıkarlarını yeniden canlandıracağını dile getirmiştir. Toplantıda, sosyal tarafların EEC karar alma sürecine daha fazla katılımının sağlanmasını mümkün hale getirecek ortak bir sosyal politika programının detaylarının oluşturulması için ilk adımlar atılmıştır (Barnouin, 1986: 9; Kinnock, 1993: 14).

Bu dönemde müzakereler çeşitli seviyelerde yürütülmüştür. Sendikacıların, Bakanlar Kurulu toplantıları öncesinde başkanlar ile görüşme hakkı ve komiserlerle yılda üç kere toplanma hakları kendilerini ifade edebilmeleri adına önemli araçlar olmuştur. Uygun komiser veya bölüm müdürleri önemli konularda sendikalara danışmış, emek tarafının temsilcileri özellikle taşımacılık ve tarım işkollarında bir dizi danışma komitesinde işverenlerle eşit haklara sahip olmuşlardır. Sendikaların bu dönemde düzenli katılım sağladığı iki önemli forum olan 1957 yılında kurulan Ekonomik ve Sosyal Komite ile 1970 yılında kurulan İstihdam Daimî Komitesi²⁴ süreçte başvurulan diğer temsil alanları olarak dikkat çekmiştir. Ancak komitelerde sendika temsilcilerinin azınlıkta olması ve bu platformlarda dile getirilen görüşlerin sadece tavsiye niteliğinde kalması platformların zayıf yanları olarak dikkat çekmiştir. Dolayısıyla, böyle bir zeminde sendikaların Topluluk üzerindeki somut etkileri son derece kısıtlı kalmıştır (Jacobs, 1973: 124). Bu doğrultuda sendikalar, Avrupa Parlamentosu ve Konsey'deki karar sistemlerinde değişiklik yapılması ve Komisyon içinde sosyal tarafların temsiline imkân tanıyacak yeni araçların oluşturulması

²⁴ İstihdam Daimî Komitesi (Standing Committee on Employment), 27-28 Nisan 1970 tarihleri arasında Lüksemburg'ta düzenlenen istihdam sorunlarına ilişkin konferansta, işçi ve işveren örgütlerinin talebi üzerine, 24 Aralık 1970 tarihli Konsey Kararı ile oluşturulmuştur (Eur-lex, 2019).

noktasında taleplerini dile getirmişlerdir. Böylece, sendikalar EEC'yi dönüştürmenin en istekli savunucuları arasında yer almıştır. Avrupa bütünleşme sürecinin sadece bir pazar olarak değil, demokratik siyasi bir oluşum olarak şekillenmesi gerektiği sendikaların talepleri arasında yer almıştır (Jacobs, 1973: 125).

Bu gelişmeler doğrultusunda sendikalar 1970'lerin başında Avrupa Komisyonu'nun politikasını etkilemede önemli bir başarı elde etmişlerdir. 1970 yılında Komisyon, Birleşik Avrupa'nın yaratılması için önerilerini yayınladığında, oluşturulan teklifte ECFTU'nun özellikle de DGB'nin tavrını dikkate aldığını göstermiştir. Bu doğrultuda ECFTU tarafından Alman yönetim sisteminin bir versiyonunun mevzuatta yer alması önerilmiştir. Komisyon'un önerileri sendikalarla çok yakın içerikte oluşturulmuştur. Ayrıca 14 Aralık 1970 tarihinde Komisyon ve sosyal taraflar arasında danışma ve ortak eylemi kolaylaştırmaktan sorumlu İstihdam Daimî Komitesi'nin kurulması sendikal hareket tarafında umutları arttırmıştır. Bu komitenin oluşturulması sendikalar için bir zafer olarak kabul edilmiştir (Kinnock, 1993: 15; Degryse ve Tilly, 2013: 19; Jacobs, 1973: 125-126). Özetle, ilerleyen süreçte Avrupa emek hareketi hızla Avrupa düzeyinde önemli bir baskı grubuna dönüşerek, EEC ile etkileşime daha fazla dâhil olmaya başlamıştır.

II. BÖLÜM

AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN KURULUŞ SÜRECİ VE ÖRGÜTSEL YAPISI

1. ORTAK BİR AVRUPA KONFEDERASYONU TARTIŞMALARI

1960'lı yıllarda yaşanan gelişmeler beraberinde Avrupa emek hareketinin parçalanmış niteliği ve bu dönemdeki Topluluk kurumları ile ilişkilerinin gayri resmi karakteri, sendikaların Topluluk politikasına yaptıkları katkının operasyonel anlamda tam olarak başarıya ulaşmasını engellemiştir. Bu nedenle, Topluluk seviyesinde sendikal yapıların son derece yetersiz hale geldiği tartışılmaya başlanmış ve bu tartışmalar sonucunda yeni bir Avrupa örgütünün oluşturulması konusu ilk olarak 1969 yılında gündeme gelmiştir. Bu durum ulusal sendikalar arasında güçlü olan ideolojik farklılıkların hızlı bir şekilde bertaraf edilmesi için yeterli olmamış ancak yeni ve kapsayıcı bir Avrupa bölgesel örgütünün kuruluşunun çok daha somut bir düzeyde tartışılmasına imkân sağlamıştır (Kinnock, 1993: 13- 14).

Ağırlık kazanmaya başlayan tek bir Avrupa sendika örgütü oluşturma fikrinin hangi koşullar altına sağlanabileceği ve oluşturulacak bu örgütün asıl amacının ne olacağı tartışılmaya başlanmıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 17). Ortak bir Avrupa örgütünün oluşturulması farklı nedenler üzerinden gerekçelendirilmiştir. Belirtmek gerekir ki bu nedenlerin başında yukarıdaki tartışmalardan da anlaşılacağı gibi Avrupa kurumları nezdinde emek örgütlerinin etkin bir şekilde temsil edilmesi gelmiştir. Böylece, yeni oluşturulan güçlü bir Avrupa sendikal örgütü aracılığıyla, özellikle Topluluk düzeyinde politika üretim sürecine sendikal hareket tarafından getirilen önerilerin ve tekliflerin fiilen yansıtılabilmesi amaçlanmıştır.

Ortak ve güçlü bir Avrupa sendikal örgütünün oluşturulmasını ihtiyaç haline getiren ikinci neden, Topluluktaki ekonomik ilişkilerde olduğu gibi uluslararası ticaret ilişkilerinde yaşanan dönüşüm olmuştur. Gümrük Birliği ve Avrupa Toplulukları endüstriyel politikası, Çok Uluslu Şirketlerin (*Multinational Companies- MNCs*) konumunu pekiştirmiş ve onları güçlendirmiştir. Bu nedenle sendikalar, çok uluslu şirketlerle mücadele edebilmek için de uluslararası düzeyde faaliyet göstermeleri gerektiğini fark etmişlerdir (Cajo, 1993: 15). Üçüncü olarak ise işveren örgütlerinin artan gücü birleşik bir Avrupa emek hareketi fikrinin gelişmesini de etkilemiştir (Cajo,

1993: 15). Bütün bu nedenler sendikaların Avrupa Toplulukları düzeyinde yapılarının zayıf olduğu sonucunu doğururken, genişletilmiş bir Avrupa örgütü oluşturulması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

1.1. Topluluklar Düzeyinde Sendikal Hareketin Etkin Temsil Edilmesi

İlk Avrupa kurumları ortaya çıktıkça bu yeni kurumlarla birlikte Avrupalı bir sendikanın varlığına yönelik ihtiyaç da hissedilmiştir. 1950'lerde Avrupa topluluklarının kurulmaya başlaması ve 1960 yılında EFTA'nın kuruluşu Avrupa'ya özgü bir sendikal örgüt ihtiyacını çok daha görünür hale getirmiştir (Degryse ve Tilly, 2013: 11-13). Merkezi Avrupa kurumlarının daha güçlü hale gelmesiyle sendikaların da ulusal sınırların ötesine geçmesi ve organize olması gerekliliği gündeme alınmıştır (Mitchell, 2014: 406). ECSC öncesinde dâhi sendikalar, Avrupa sorunlarını gündemlerine almış, hem ICFTU hem de WCL içinde Avrupa bölgesel yapıları oluşturulmuştur. Bölgesel örgütlerin çoğalması, koordinasyonu zorlaştırmış ve rekabeti ortaya çıkarmıştır. Avrupa sendikal hareketinin bölgesel sendikal yapılar arasındaki bölünmüşlüğü (ERO, ECFTU, EFTA-TUC ve EO), Avrupa bütünleşme sürecinde yaşanan gelişmelere ayak uydurma noktasında sendikal harekette sorunlara neden olmuştur. ECFTU ve EO arasındaki sorunlu ilişkiler ve yaşanan gerilimler çatışma ortamının kalıcılığını da beraberinde getirmiştir. Avrupa düzeyinde hangi kurumun gerçekten işçileri temsil ettiği konusunda bir fikir birliği oluşturulamamıştır. Sendikalar, Avrupa düzeyinde kurumsal düzenlemelerin son derece yetersiz olduğunu ve rasyonelleştirilmesi gerektiğini fark etmiş ve kabul etmişlerdir (Mitchell, 2014: 406; Degryse ve Tilly, 2013: 17). Avrupa düzeyinde sendikaların etkisi hakkında endişe duyulmasının ilk nedeni, sendikaların 1957 Roma Antlaşması görüşmeleri sırasında sürecin dışında bırakılmaları olmuştur. ECSC'nin kuruluş aşamasında şekillenen başarının aksine sendikalar, EEC'nin kuruluşunda güçlü bir etkiye sahip olamamışlardır. Roma Antlaşması sadece istihdam ve sosyal politikalar konusunda sendika taleplerinin geçiştirilmesi değil, ECSC'de güvence altına alınan işçi temsil biçimlerinin geri çekilmesi açısından da olumsuz bir tabloyu ortaya koymuştur (Mitchell, 2014: 406-407). Bir başka ifadeyle Roma Antlaşması sonrasında Avrupa sendikaları, karşı karşıya kaldıkları durum nedeniyle, Avrupa bütünleşme sürecinde karar verme aşamalarında mümkün olduğu kadar aktif rol oynamaları gerektiğini fark

etmişlerdir (Kinnock, 1993: 11). Dolayısıyla, karar alma sürecine sendikaların katılım düzeylerinin, sosyal politikalara Topluluk düzeyinde verilen önemle bağlantılı olduğu görülmüştür. Bu paralelde Roma Antlaşması sonucunda, üye devletlerin, bütünleşme sürecinin ulus ötesi yönlerini kısıtladığı ve böylece sendikal temsil gruplarının sürece etkin katılımının sınırlandığı düşünülmüştür. Bu dışlama sonucunda çıkar grubu özelliğini yitirip birer baskı grubu haline gelen sendikalar, varlıklarını sosyal mevzuatın oluşturulmasında hissettirmek ve kurumsal alana daha fazla dâhil olmak için çaba harcamaları gerektiğini görmüşlerdir (Kinnock, 1993: 11). Özellikle Roma Antlaşması'ndan sonra sendikaların dışsallaştırılmaları sonucunda, Avrupa emek hareketinin ihtiyaç halinde başvuru alan, aksi halde göz ardı edilen bir sömürü aracı haline geldiği hissedilmiştir. Bununla birlikte sendikalar, koşulların Schuman Komitesi'nde elde ettikleri aynı katılım düzeyine tekrar gelmesinin çok olası olmadığını da fark etmişlerdir. Sendikalar, süreçte dışarıda kalmalarına rağmen karar verme sürecini etkilemek için yeterli güce sahip olacak şekilde bütünleşip bir baskı grubu olarak birleşmeye karar vermişlerdir (Kinnock, 1993: 11).

Ulusal sendikal merkezler arasındaki işbirliğinin yetersizliği ve ulusal sendikaların benimsedikleri pozisyonlardaki tutarsızlık da Avrupa sendikal hareketinin zayıflamasına neden olmuştur. Böylece sendikaların topluluk kararları üzerindeki etkisi azalmış ve sendikalar bütünleşme sürecinden dışlanma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır. EEC'nin İngiltere, İrlanda, Danimarka'ya doğru genişleme fikri, ortak bir Avrupa sendika örgütünün kurulmasında etkili olan diğer nedenler arasında yer almıştır. Bu genişlemeyle ilgili sorunların üstesinden gelebilmek için ortak bir cephe oluşturma ihtiyacı her zamankinden çok hissedilmiştir (Degryse ve Tilly, 2013: 17). EEC'nin altıdan, dokuzaya veya ondan fazla devlete genişleyeceği gerçeği göz önüne alındığında, sendikal merkezler Batı Avrupa'daki sendikal yapılarını gözden geçirmek için istekli hale gelmişlerdir (Barnouin, 1986: 12). Avrupa sendikaları, genişleme sürecinde verdikleri yanıtlarla giderek daha pragmatik hareket etmişler ve birleşik olarak kendilerini yeni duruma adapte etmeye çalışmışlardır. Bu da asıl amacı üyelerinin çıkarlarını Avrupa düzeyinde korumak ve savunmak olan bir Avrupa Konfederasyonu kurulması fikrine öncülük etmiştir (Kinnock, 1993: 7). 1971 yılının Kasım ayında Oslo'da bu amaçla düzenlenen bir toplantıda, EEC ve EFTA ülkelerinden ICFTU üyesi

sendikalar, Batı Avrupa sendikaları arasındaki işbirliğinin artırılması için birkaç temel madde üzerinde uzlaşmaya varmışlardır (Barnouin, 1986: 12).

Avrupa'nın bütünleşmesinin sosyal yönünü güçlendirme arzusu ulusal sendikalardan gelen baskılar da dâhil olmak üzere kendini göstermeye başlamıştır. Özellikle 1970'li yılların ortalarında en az ekonomik kalkınma kadar toplumsal sorunlara çözüm bulmanın da EEC'nin temel bir hedefi olduğu gerçeği kabul edilmeye başlanmıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 17). Sendikalar, Avrupa bütünleşmesinde rol oynamak istiyorlarsa bunun birleşik bir mücadele hattının oluşturulmasından geçtiğini görmüşlerdir (Mitchell, 2014: 406). Sendikaların daha büyük bir birliktelik oluşturmasını teşvik eden farklı bir etken de Werner Raporu²⁵ olmuştur. Bu raporda sosyal tarafların topluluk istişare süreçlerine sistematik katılımının önemini altı çizilmiştir. Raporda ekonomik ve parasal birliğin tutarlılığına ilişkin konularda, Topluluk politikaları formüle edilmeden ve uygulanmadan önce sosyal taraflara danışılmasının daha iyi olacağı vurgulanmıştır. 1970'lerin ortalarında ekonomik ve parasal birlik planının terk edilmesiyle birlikte bu Rapor'dan somut bir şey çıkmamıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 17- 18). Ancak tek sesle konuşan bir Avrupa sendikal örgütünün oluşturulmasının bir dizi engelin aşılması için oldukça önemli olduğu genel kabul görmüştür.

1.2. Çokuluslu Şirketlerin Gelişimi ve İşveren Örgütlerinin Güçlenmesi

Çokuluslu şirketlerin çoğunun Avrupa kökenli olmasına rağmen, bu şirketlere karşı ilk tepkiler ABD'li sendikalardan gelmiştir. Avrupa sendikaları arasındaki bölünmüş yapı, Avrupa sendikalarının, çok uluslu şirketlere karşı gösterdikleri tepkilerin gecikmesine neden olmuştur (Jacobs, 1973: 115). Sendikaları Topluluk işleriyle ilgilenmeye iten nedenlerden bir diğeri de iş dünyasında yaşanan gelişmeler olmuştur. Gümrük Birliği'nin kurulmasının ardından şirket birleşmelerinde artışlar yaşanmış ve bu durumun bir sonucu olarak şirket kapanmaları hız kazanmıştır. Ayrıca değişen teknoloji, bazı ülkelerdeki ekonomik durgunluk ve artan otomasyon, 1967 yılından itibaren şirketlerin birleşme sayısında bir artışı beraberinde getirmiştir. Üretim

²⁵1-2 Aralık 1969 tarihinde altı EEC üyesi devletlerin hükümet başkanları Avrupa ekonomik ve parasal birliği ilkesini benimsemiştir. Bunun üzerine Lüksemburg Başbakanı Pierre Werner'e konuyla ilgili ayrıntılı bir öneri ve aşamalı bir plan hazırlaması için görev verilmiştir. Werner Raporu'nun geçici versiyonu 20 Mayıs 1970 tarihinde Bakanlar Kuruluna sunulmuştur. Nihai rapor ise 8 Ekim 1970 tarihinde EEC, Merkez Bankası Hükümetler Komitesi'ne sunulmuştur (CVCE, 2019).

ve pazarlama süreçlerinin uluslararasılaşması, büyük şirketlerin ekonomik faaliyetlerini en çok etkileyen unsur haline gelmiştir. Bu yeni ulus-ötesi eğilim düşünüldüğünde sendikaların ulusal düzeydeki sınırlı faaliyetleri, dönemin gereklerini karşılamaları noktasında yetersiz kalmıştır (Barnouin, 1986: 8). Dolayısıyla, sendikalar yüksek sosyal standartların sağlanması için etkili bir lobi faaliyeti sürdürebilmek adına birlikte hareket etmeleri gerektiğini de anlamışlardır (Kinnock, 1993: 12).

EEC'nin kurulmasından sonra işverenler arasındaki örgütlenme çabalarının da hız kazandığı görülmüştür. Bu süreçte Avrupa Topluluğu Sanayicileri Birliği (*Union of Industries of the European Community- UNICE*)²⁶ 28 Şubat- 1 Mart 1958 tarihleri arasında gerçekleştirilen Kongre sonrasında kurulmuştur. Kamu katılım işletmeleri için ise Kamu Hizmeti Sunan Avrupa İşveren ve İşletmeler Merkezi (*European Centre of Employers and Enterprises Providing Public Services- CEEP*) 1961 yılında faaliyete geçmiştir. İşverenlerin bu örgütlenme hamlesinin ardından, işçi sendikaları Topluluk düzeyinde, birleşik bir sendikal mücadelenin ortaya konulması gerektiğini daha yoğun şekilde hissetmişlerdir (Gabaglio, 2003: 26). Avrupa işveren örgütlerinin güçlü hale gelmesiyle birlikte, Avrupalı sendikalar kendi içlerinde bir birlikteliğin sağlanmasını ihtiyaç olarak görmüşlerdir (Barnouin, 1986: 8). Avrupa kurumları tarafından uygulanan politikalar üzerinde işveren örgütlerinin etkin hale gelmemesi için Avrupa sendikal hareketi içindeki bölünmüşlüğe son verilmesi gerektiğini fark etmişlerdir (Mitchell, 2014: 407; Kinnock, 1993: 13). Kısaca, işveren örgütlerinin Avrupa düzeyindeki güçlü örgütlenmeleri, sendikaları Avrupa düzeyindeki gelişmelere daha duyarlı hale getirmiştir.

2. AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN KURULUŞ SÜRECİNDE YAŞANAN TARTIŞMALAR

Ortak bir Avrupa sendikal örgütünün kurulması her ne kadar güçlü bir irade olarak Avrupa sendikaları arasında yayılsa da örgütün kurulması aşamasında gerçekleştirilen girişimlerde çeşitli anlaşmazlıklar, çatışmalar ve zorluklar da yaşanmıştır. Avrupa sendikal hareketinin bölünmüş yapısı ve iç çatışmaları farklı nedenlere dayanmıştır. Uluslararası sendikal hareketin kendi içerisindeki bölünmüşlüğü,

²⁶ UNICE, 2007 yılında kurum ismini BusinessEurope olarak değiştirmiştir. Çalışma içerisinde değinilen konular çoğunlukla 2007 öncesinde gerçekleştiği için BusinessEurope yerine daha çok UNICE kullanılmıştır.

Kuzey ve Güney Avrupa sendika kültürleri arasındaki farklılıklar, Batı Avrupa'nın coğrafi açıdan EEC ve EFTA olmak üzere ikiye bölünmüşlüğü bütüncül bir Avrupa sendikal hareketinin oluşturulmasını çok daha karmaşık bir zemine taşımıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 13; Mitchell, 2014: 407).

1960'larda sendikal hareket içerisinde işbirliğinin artırılması yönünde eğilim görünür hale geldikçe, bu doğrultuda ortaya konulan somut girişimler de artmıştır. Bu dönemde gerçekleştirilen toplantılar sonucunda belirlenen ilkeler temelinde Batı Avrupa sendikaları arasında işbirliğinin geliştirilmesi için nasıl bir yöntem izlenmesi gerektiğinin tartışılması amacıyla bir çalışma grubu oluşturulması kararlaştırılmıştır. Bu grup, oluşturulması amaçlanan örgütün hedef ve yapısı hakkında somut önerilerde bulunmaya çalışmıştır. Çalışma Grubu'nun bu görevi üstlenmesinin ardından birkaç toplantı sonrasında bazı temel konularda uzlaşmaya varmanın gittikçe zorlaştığı görülmüştür. Ortak bir Avrupa işçi örgütü kurulması yönündeki fikir birliğine rağmen, bu örgütün coğrafi uzantısı, amaçları ve hedefleri, uluslararası üst örgütlerle bağlantısının ne şekilde olacağı önemli tartışmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Barnouin, 1986: 12).

Bölgesel örgütlenmede hangi uluslararası üst örgütün söz sahibi olacağı, yeni kurulacak olan örgütün sadece EEC ile sınırlı kalıp kalmayacağı, EFTA ve hatta herhangi bir topluluğa üye olmayan ülke sendikalarını da kapsayıp kapsamayacağı gibi sorulara yanıt ve çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Ayrıca örgütün ideolojik sınırlarının nasıl belirlenmesi gerektiği de tartışılan önemli konular arasında yer almıştır.

2.1. Uluslararası Sendikal Hareketin Yeni Bir Avrupa Örgütü Üzerinde Belirleyici Etkisi

Uluslararası sendikal hareket içindeki bölünmüş yapı, uluslararası sendikal örgütlerin kendi bölgesel yapılarını oluşturmalarıyla, Avrupa düzeyinde de görünür hale gelmiştir. Sosyal demokrat ve Hristiyan eğilimli Avrupa sendikaları, II. Dünya Savaşı'ndan olumsuz etkilenen Avrupa'da barış ve refahın sağlanabilmesi için çeşitli faaliyetler yürütmeye başlamışlardır. Bu doğrultuda ortaya konulan çabalar, ECSC ve EEC'nin kurulmasıyla birlikte daha da somutlaşmıştır. ICFTU ve WCL, ECSC ve EEC ile ilgili faaliyetleri koordine etmek amacıyla kendi bölgesel örgütlerini kurmuşlardır. ICFTU'nun ERO'yu ve WCL'in EO'yu kurmasının üzerine bölgesel örgütlerin Avrupa

sorunlarıyla ilgili faaliyetlerinde bir temsil sorunu da ortaya çıkmıştır. Özellikle altı kurucu devletten sendikalar, bölgesel bütünleşmenin getireceği ekonomik etkiyi kabul etmişlerdir. Avrupa kurumları kurulduktan ve ilgili ülkelerdeki işçileri etkileyecek ekonomik ve sosyal politikalar hayata geçirilmeye başladıktan sonra özellikle altı kurucu ülkenin ICFTU ve WCL'ye üye ulusal sendika merkezleri, sendikaların görüşlerini nasıl dile getireceği ve sendikal temsilin hangi uluslararası örgüt üzerinden gerçekleştirileceğini irdelemeye başlamışlardır. ILO'da temsil sorunu ve bu anlamda ICFTU'nun görevi baskın bir şekilde üstlenmesi iki örgüt arasındaki anlaşmazlıkların derinleşmesine de neden olmuştur. Sosyal demokrat ve Hristiyan sendikaların Avrupa bütünleşmesini destekleyen tavırlarına rağmen, WFTU ve ona bağlı Batı Avrupalı sendikalar Avrupa bütünleşmesine karşı muhalif bir tutum ortaya koymuşlardır (Degryse ve Tilly, 2013: 18; Mitchell, 2014: 406). Kısaca uluslararası sendikal üst örgütlerin Avrupa kurumları tarafından tanınma çabaları, Avrupa sorunları üzerine işçi sınıfının taleplerinin tek bir sesle dile getirilmesini engellemiştir.

Uluslararası sendikal örgütler arasındaki bölünmüşlük ve farklılıklarla birlikte, ICFTU bünyesindeki iç tartışmalar konunun diğer boyutunu oluşturmuştur. Kapsayıcı bir Avrupa emek örgütünün kurulmasına ilişkin tartışmalar devam ederken, ICFTU bünyesinde eski ERO'nun aksine, Batı Avrupa'daki üye kuruluşları temsil edecek ancak ICFTU ile herhangi organik bağı olmayan bir yapının oluşturulması düşüncesi dile getirilmiştir. Bu şekilde bir yapılanmanın, ICFTU'nun Avrupa sendikal hareketi üzerindeki etkisini ve örgüt içerisindeki birliğini tehdit edebileceği kaygısıyla, Avrupalı olmayan ICFTU üyelerinin çoğu böyle bir teklife olumsuz yaklaşmışlardır. 10-14 Temmuz 1972 tarihleri arasında Londra'da düzenlenen ICFTU'nun 10. Kongresi'nde bağımsız bir Avrupa sendikal örgütünün kurulmasının, ICFTU payına düşen ve zaten az olan maddi kaynakların dağılmasına neden olabileceği, ICFTU Başkanı Donald McDonald tarafından dile getirilmiştir. McDonald, belirtilen şekilde bir bölgesel yapılanmanın oluşturulması halinde Avrupa kurumlarının ICFTU'ya olan desteklerinin azalacağı endişelerini de ifade etmiştir (Degryse ve Tilly, 2013: 20). Ayrıca ICFTU ile organik bağı olmayan bölgesel bir örgütün kurulması aşamasında ortaya çıkabilecek iki ihtimal üzerinde durulmuştur. ICFTU üyelerinin yüksek katılımıyla oluşturulan, ICFTU'dan bağımsız bölgesel bir yapının tamamen Avrupa sorunlarına odaklanacağı ve bu nedenle ICFTU'nun politikalarına uzaklaşacağı düşünülmüştür. Ayrıca böyle bir

sendikal yapının oluşmasıyla gelişmekte olan ülkelerin ve özellikle bu ülkelerden sendikaların sorunlarına olan ilginin azalacağı kaygıları dile getirilmiştir. Kurulacak yeni örgütün ICFTU'nun Avrupa'daki rolünü zayıflatabileceği ve Avrupa ile ilgili sorunların enternasyonal bir bilinçten uzak, kurulan bu bağımsız örgüt tarafından üstlenilebileceğine dair kaygılar da tartışmalar arasında yer almıştır (Barnouin, 1986: 16).

Bağımsız bir bölgesel örgütün gerekliliğini savunan sendika temsilcileri ise dile getirilen bu kaygılar üzerine, kurulacak olan yeni örgütün ICFTU'ya rakip olmayacağını altını çizmişlerdir. Danimarka LO'dan L'Nielsen, Avrupa sorunları ile başa çıkamaması nedeniyle ERO'nun faaliyetlerine 1969 yılında son verildiğini belirtirken, Avrupa kurumlarında işçi haklarının etkin bir şekilde temsilini sağlayacak bir örgütün gerekliliğini vurgulamıştır. Örgütün, özellikle Ortak Pazar'a yönelik hassas hedefler çerçevesinde oluşturulacağına dikkat çekmiştir (Barnouin, 1986: 16).

ICFTU'dan bağımsız bir Avrupa örgütü'nün kurulmasını savunan sendikalar, kurulacak olan bu örgütle ICFTU arasındaki ilişkilerin sorunsuz bir şekilde yürütülebileceğini savunmuşlardır. Kurulması hedeflenen yeni sendikal yapının, bağımsız kimliğine rağmen ICFTU ile ortak faaliyetleri ve hedefleri gözeticeğini dile getirmişlerdir. Dolayısıyla aslında yeni örgütün uluslararası birlikteliği tamamlayıcı bir rol üstleneceği üzerinde durulmuştur. Bu durum Avrupalı sendikaların uluslararası anlamda taahhütlerinin değişeceği ve ICFTU'nun Avrupa ile ilgili sorunlarda etkisini yitireceği yönündeki kaygıları azaltmıştır. Oluşturulacak yeni bir Avrupa örgütünün, uluslararası üst sendikal yapılarla ilişkileri tamamen olmasa da belirli oranda çözülmüş, bu sefer de örgütün coğrafi sınırlarının nasıl belirleneceği ve ideolojik farklılıklar hususunda ortaya çıkan tartışmaların nasıl çözüme ulaştırılacağı gündeme alınmıştır.

2.2. Farklı İdeolojik Eğilimler Karşısında Hür Sendikacılığı Koruma Çabası

Önceki başlıklarda da değinildiği gibi, ideolojik farklılıklar sendikal anlamda Avrupa düzeyinde büyük bir işbirliği için ciddi engeller oluşturmuştur. Konunun uluslararası sendikal hareket boyutunun ele alındığı aşamada yüzeysel olarak değinilen uluslararası sendikal yapılar arasındaki ideolojik farklılıklar, ortak bir Avrupa emek örgütü kurulmasının önündeki en önemli engeller arasında yer almıştır. Bu dönemde faaliyet gösteren üç farklı uluslararası örgütün, Avrupa bütünleşme sürecine

yaklaşımının birbirinden farklı olması, bölgesel düzeyde tamamen ortak hareket edilmesini ve kurulacak olan yeni sendikal yapının herhangi bir ayrım gözetilmeksizin Avrupalı tüm işçileri temsil etmesini önlemiştir. ICFTU ve WCL, her ne kadar en başından beri Avrupa bütünleşme sürecine ilişkin pozitif bir yaklaşıma sahip olmuşlarsa da iki örgüt arasında yöntem ve ideoloji açısından önemli bir ayrışma yaşanmış, bu durum tamamen ortak bir hareket alanının önüne geçmiştir. Daha önce de üzerinde durulduğu gibi hür sendikalar ile Hristiyan sendikalar arasında kimi zaman artan çabalara rağmen iletişim son derece zayıf kalmış, ortak mutabakat tam olarak sağlanamamıştır. WFTU etkisindeki sendikalar ise Sovyetler Birliği'nin tutumuyla da örtüşen bir şekilde Avrupa bütünleşme sürecine karşı çıkmış dolayısıyla ICFTU'nun ve WCL'nin konuyla ilgili tutumunu eleştirmişlerdir. Bu sendikalar Anti-bütünleşmeci bir anlayışla 1957 yılında *Tekellerin Avrupası* adında bir eylem komitesi oluşturmuşlardır (Cajo, 1993: 17).

1960'lı yılların sonu ve 1970'li yılların başı itibariyle özellikle Hristiyan sendikal hareketi içerisinde gözlemlenen sekülerleşmeye paralel olarak ICFTU ve WCL arasındaki ideolojik çekişme yerini uzlaşma ve diyalog çabalarına bırakmıştır. Yıllar içerisinde Hristiyan sendikaların görüşleri sosyal demokrat sendikalara yakın hale gelmiştir. Benzer şekilde bazı WFTU üyesi sendikaların Avrupa bütünleşme sürecine yaklaşımlarında da bir yumuşama yaşanmış, bu dönüşüme paralel olarak WFTU etkisindeki bazı sendikalar da Avrupa Komisyonu tarafından tanınmışlardır. Bunun üzerine Fransa'dan CGT ve İtalya'dan CGIL, Brüksel'deki irtibat bürolarını kurarak Topluluk düzeyinde faaliyetler gerçekleştirmeyi hedeflemişlerdir. 1960'ların sonunda Avrupa düzeyinde birçok sendikanın Brüksel'de kendi irtibat büroları kurulmuştur (European Communities, 1984: 3; Cajo, 1993: 15; Gabaglio, 2003: 31-32).

Özellikle Hristiyan eğilimli sendikalarda yaşanan dönüşüm, sosyal demokrat ve Hristiyan sendikaları kapsayan bir Avrupa örgütünün oluşturulabileceğine dair umutları arttırmıştır. Hristiyan sendikalar arasında Avrupalı bir konfederasyon planı 5-6 Şubat 1972 tarihleri arasında Lahey'de düzenlenen bir toplantıda gündeme alınmıştır. Gizli olan bu toplantı yeni bir Avrupa emek örgütüne dair birçok tartışmanın filizlenmesine de öncülük etmiştir. Bu toplantıda ICFTU ve WCL arasında daha önce gerçekleştirilen görüşmelerin uyumlaştırılması ve somutlaştırılması adına bir niyet beyanı da ortaya konulmuş, kurulacak olan yeni Avrupa örgütü hakkında prensipte anlaşmaya varılmıştır.

Hristiyan sendikalar ilk etapta bu oluşumun bir parçası olmak için istekli davranmış ancak özellikle ILO'da temsil üzerine yaşanan çatışmalar bu ilerlemenin önünü kesmiştir (Dgryse ve Tilly, 2013: 19).

Hristiyan sendikaların yeni kurulacak olan Avrupa örgütüne doğrudan dâhil olmasına dair çekinceler sadece WCL'nin tutumu doğrultusunda değil, ICFTU içerisindeki sendikaların dile getirdiği kaygılar nedeniyle de gerçekleşmiştir. Sosyal demokrat sendikalar için Hristiyan sendikalar her ne kadar WFTU etkisindeki sendikalara oranla daha kabul edilebilir olsalar da Hristiyan eğilimli sendikaların yeni kurulacak Avrupa örgütüne dâhil edilmemesi konusunda bazı ICFTU üyeleri ısrarcı davranmışlardır. ICFTU bünyesindeki bazı sendika liderleri yeni örgütün Hristiyanlara açılmasının WFTU etkisindeki sendikalar için de bir yeşil ışık anlamına geleceğini belirtmiş ve ideolojik anlamda verilecek bir tavizin önünün alınamamasından korkmuşlardır. Böylesi erken bir açılımın örgütün etkin işleyişi için vazgeçilmez olan içsel uyuma engel teşkil edeceğini iddia etmişlerdir. Dolayısıyla, her şeyden önce yeni kurulacak olan örgütün yapısal anlamda güçlü bir temele dayandırılması gerektiği ve üzerine tartışılacak konuların da bu doğrultuda belirlenmesinin yerinde olacağı dile getirilmiştir (Barnouin, 1986: 19; Degryse ve Tilly, 2013: 19- 20).

Süreç içerisinde belirtilen yöndeki endişelerin yersiz olmadığı anlaşılmış, Doğu Bloğu ülkeleri ve sendikalarıyla ilişkiler gündeme gelmiştir. Özellikle TUC, oluşturulacak olan yeni örgütte daha geniş bir anlayışın hâkim olması gerektiğini savunurken, Hristiyan eğilimli ve WFTU etkisindeki sendikaların dışlanmadığı bir yapının savunucusu olduğunu belirtmiştir. Avrupa'daki en büyük işçi sendikası olması nedeniyle TUC'un bu tutumu yeni kurulacak örgütün coğrafi ve ideolojik anlamda genişlemesinde etkili olmuştur (Jacobs, 1973: 124; Gabaglio, 2003: 32). Böyle bir tartışmanın başlamasının ardından WFTU etkisindeki sendikaların yeni kurulacak örgüt içerisinde yer almak istedikleri daha açık bir şekilde görülmeye başlamıştır.

Yeni örgütün kuruluş aşamasında ideolojik farklılıkların etki ettiği başka bir tartışma da kurulacak olan örgütün ismi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Süreç ilerledikçe yeni örgüte verilmesi muhtemel isim üzerinde tartışılmaya başlanmıştır. Bu tartışma aslında örgütün rolüyle birlikte bir dizi farklı politik ve ideolojik tartışmayı da simgelemiştir. Tartışma, *hür* (*free*) kelimesinin yeni örgüt ismine eklenip eklenmeyeceği sorusu etrafında odaklanmıştır (Barnouin, 1986: 19). Alman, Fransız,

Avusturya ve İsviçre sendikaları, ICFTU'nun bugüne kadar Avrupa politikalarına yönelik gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerin sürekliliğini yansıtmaması ve yeni kurulacak örgütle WFTU etkisindeki sendikalar arasındaki mesafenin belirlenmesi açısından hür ifadesinin yeni örgütün ismi içerisinde yer alması gerektiğini savunmuşlar. Bu tutum az da olsa Hristiyan sendikaların geleneksel ayrılığını da temsil etmiştir. Kısaca hür kelimesinin kullanılması örgütün Hristiyan eğilimli ve WFTU etkisindeki işçi konfederasyonlarına açılmasından kaçınmak için doğrudan bir niyetin altını çizmiştir (Barnouin, 1986: 19). Örgütün oluşumu aşamasında yeni kuruluşun isminde ICFTU ile bir bağ olması ve hür ifadesinin kullanılması DGB'nin öncelikleri arasında yer almıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 21).

Belirtmek gerekir ki yeni kurulacak örgütte Hristiyanların yer alması kısmen kabul edilebilirken, WFTU etkisindeki sendikaların kurulacak olan örgütte yer alma ihtimalleri çözümü zor çatışmaların yaşanmasına neden olmuştur. WFTU etkisindeki sendikaların, Avrupa bütünleşmesi doğrultusunda oluşturulan kuruluşları Soğuk Savaş'ın bir yansıması ve ABD'nin Batı Avrupa üzerindeki etkisini daha da genişletmek için kullandıkları bir araç olarak görmeleri sendikalar arasındaki politik ayrımı oldukça sert bir noktaya taşımıştır. Ancak WFTU üyesi tüm örgütler aynı görüşü paylaşmamış, bazı sendikaların ETUC'a kabul edilmek için erken bir aşamada tutumlarını değiştirdikleri görülmüştür. Ancak Avrupa konusunda ETUC ile uyumlu bir çizgiyi kabul eden WFTU etkisindeki sendikalara dâhi yeni örgütün kuruluş sürecinde sıcak bakılmamış, komünizmle uyumlu politikaların örgütün içine sızmasından endişe edilmiştir.

2.3. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Sınırlı Kalmayan Bir Avrupa Örgütü Talebi

Kurulması hedeflenen yeni örgütün bir Avrupa bölgesel örgütü olacağı kesin olarak kabul görmüş ancak Avrupa'daki coğrafi sınırlarının nasıl belirleneceği farklı bir sorun olarak gündeme gelmiştir. Avrupa'daki ulusal sendikalar arasındaki yapısal ve felsefi farklılıklar coğrafi sınırlara yönelik tartışmalarda fikir birliği sağlanması önünde engel teşkil eden önemli bir faktör olarak dikkat çekmiştir. Bu tartışmalar ERO'nun Avrupa bütünleşme sürecindeki etkisinin neden zayıf kaldığının anlaşılması açısından da belirleyici bir unsur olmuştur.

Kurulması hedeflenen yeni Avrupa bölgesel örgütü üzerine yürütülen tartışmalar aracılığıyla oluşturulmaya çalışılan diyalog zemini, İngiltere ve Kuzey Avrupa ülkelerinden sendikalar ile EEC üyesi ülkelerden sendikalar arasındaki yapısal farklılıkların aşılmasını sağlayamamıştır. TUC, her ne kadar Schuman Planı sonrasında Avrupa bütünleşmesine destek verdiğini açıklamış olsa da bu sürecin işletilmesi noktasında her zaman koşullu bir duruş ortaya koymuştur. TUC, İngiltere'nin EEC'ye üyeliğine ve İngiliz özerkliğini kısıtlayan herhangi bir Avrupa politikasına her fırsatta karşı çıkmıştır. Bu süreçte TUC ve İskandinav sendikaları hükümetler arası bir işbirliğini savunurken, EEC'ye üye devletlerden sendikalar, ulusüstü Avrupa yapısının oluşturulması gerektiğini dile getirmişlerdir. Bu farklılık ERO içerisindeki tartışmalara da yansımış, bu nedenle ERO Avrupa bütünleşmesine yönelik tek ve tutarlı bir tutum geliştirememiştir. Dolayısıyla ERO'nun bütünleşme sürecindeki tutumu *çift vitesli* bir yapı sergilerken, bu durum örgütün Avrupa kurumları üzerindeki etkinliğine de olumsuz yansımıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 15; Mitchell, 2014: 408).

1970'lerin başında EEC'nin genişleme eğilimi, Danimarka, İrlanda ve İngiltere'nin Topluluğa katılması yönündeki tartışmalar, sendikal hareketin EEC ve EFTA arasında bölünmüş yapısını çözülmesi gereken bir sorun olarak Avrupa sendikalarının gündemine getirmiştir. Bu sorunun çözümüne yönelik bir dizi konferans gerçekleştirilmiş, ilgili konferanslar sonucunda hem EFTA hem de EEC ülkelerinden sendikal merkezleri kapsayan bir örgütün kurulması kararı alınmıştır. Kurulacak olan bu yeni örgütün, EEC'ye katılması söz konusu olmayan Batı Avrupa ülkelerinden sendikaları da kapsamı gerekliliği ve bu şekilde oluşturulacak bir koordinasyonun önemi sendikal hareketin üzerinde durduğu konular arasında yer almıştır (ETUI, 1991: 9; European Communities, 1984: 3). 1971 yılı Kasım ayında Oslo'da düzenlenen bir konferansta, EEC ve EFTA ülkelerinden ICFTU üyesi sendikalar, Batı Avrupa sendikaları arasında işbirliğinin artırılması için birkaç temel ilkeyi kabul etmişlerdir. Böylece sendikaların kendi aralarında uzlaşmalarına yardımcı olması beklenen bir çalışma grubu da oluşturulmuştur. Belirtilen dönemde yeni örgütün kurulması konusunda bir mutabakat sağlanmasına rağmen, örgütün coğrafi sınırları konusunda bir anlaşma söz konusu olmamıştır (Cajo, 1993: 16). Dolayısıyla, yeni bir örgütün kurulması yönündeki tartışmalarda, bu örgütün coğrafi sınırlarının ne olacağı sorusu sürekli olarak gündeme gelmiştir. EEC'nin genişlemesi, EFTA ve EEC üyesi ülkelerin

sendikalarının aynı örgüt içerisinde temsil edilmesi, hatta her iki kuruluşa üye olmayan ülkelerden sendikaların da yeni örgüt tarafından kapsanması, süreç içerisinde gerçekleştirilen tartışmaların farklı boyutları arasında yer almıştır.

Ortak Pazar'a ve Avrupa bütünleşmesine temkinli yaklaşan TUC, bu tutumuyla uyumlu olarak yeni kurulacak olan örgütün coğrafi sınırları anlamında da İskandinav ülkelerinden sendikalarla birlikte farklı bir duruş sergilemiştir. TUC, Batı Avrupa'da faaliyet gösteren tüm sendikaların yeni kurulacak olan örgüte dâhil edilmesini talep etmiş, EEC içindeki bütünleşmenin uluslar üzerindeki baskılarını küçümsemek adına yeni bölgesel örgütün, hem ideolojik hem de coğrafi anlamda mümkün olduğu kadar geniş bir Avrupa üyeliği içermesini önermiştir. TUC'un bu önerisi özellikle İskandinav sendikaları, İtalyan Sendikalar Konfederasyonu (*Confederazione Italiana Sindacati Lavoratori/ Italian Confederation of Trade Unions- CSIL*) ve İtalyan İşçi Sendikası (*Unione Italiana del Lavoro/ Italian Labour Union- UIL*) tarafından da desteklenmiştir. Çeşitli belirleyici faktörler EFTA-TUC'ye üye sendikaların Batı Avrupa'da kurulacak kapsayıcı bir örgüte destek olmaları noktasındaki eğilimlerini güçlendirmiştir. Özellikle İskandinav sendikaları arasındaki uzun süreli işbirliği geleneği, bu sendikalar açısından önem taşıyan konular arasında yer almıştır. Dolayısıyla olası bir Avrupa emek örgütüne ilişkin görüşmelerde bu birlikteliğin bozulmaması yönünde bir çaba ön plana çıkmıştır. Bu nedenle İskandinav ülkelerinin sendika merkezleri, Avrupa'da faaliyet gösteren ICFTU üyesi tüm sendikaların yeni kurulacak olan örgüte dâhil edilmesini talep etmişlerdir. Belirtilen talep doğrultusunda Avusturya ve İsviçre sendikalarının yeni örgütte yer alması gerekliliği vurgulanmıştır (Cajo, 1993: 16- 17; Barnouin, 1986: 15; Mitchell, 2014: 408).

Buna karşılık bazı ECFTU üyesi sendikalar daha dar bir örgüt yapısının oluşturulmasını desteklemiş, DGB ve FO, örgütün EEC içinden sendikalarla sınırlandırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Özellikle DGB, Topluluk kurumlarıyla ilişkilerde geniş kapsamlı bir örgütün temsil ve etki anlamında zayıflık oluşturabileceği yönünde kaygılarını dile getirmiştir. Dolayısıyla bütün enerjisini Topluluk kurumlarıyla ve politikalarıyla ilgilenmeye adanmış bir örgütün çok daha verimli olacağı savunulmuştur. Ayrıca DGB ve FO genişletilmiş bir örgüt yapısının ideolojik anlamda kontrolü de zorlaştıracağını ve bu durumun çok daha fazla karışıklığa ve soruna neden olacağını ileri sürmüşlerdir. Bu kaygılar ilgili dönemde ECFTU yönetimi tarafından da

desteklenmiştir. Dar bir örgüt anlayışı nedeniyle özellikle EEC dışından ülkelerin sendikalarının dışlanması sonucunda ortaya çıkabilecek tepkilerin önüne geçilebilmesi için ise Topluluk dışı üyelerin *ortak/fahri üye* olarak kabul edilmeleri önerilmiştir. Bu tutum karşısında özellikle TUC ve Danimarka LO, üyeliklerin EEC ile sınırlanması durumunda yeni kurulacak olan örgütü boykot edeceklerini duyurmuşlardır (Barnouin, 1986: 17-19; Mitchell, 2014: 408). Kısaca yeni kurulacak örgütün coğrafi kapsamıyla ilgili tartışmalar, amaç ve hedeflere yansımaları doğrultusunda da ele alınmıştır. Örgütün Batı Avrupa sendikaları arasında sağlam bir işbirliği aracı olarak faaliyet göstermesi genel olarak kabul edilirken, bu işbirliğinin hedefleri arasında farklılıklar ortaya çıkmıştır. Yeni örgütün sadece Ortak Pazar sorunlarıyla mı ilgileneceği yoksa EFTA-TUC sendikalarının önerdiği gibi Avrupa konusuna çok daha geniş bir perspektifle mi yaklaşacağı tartışılmıştır.

Bu tartışmalar çerçevesinde coğrafi sınırların belirlenmesine ilişkin yoğun bir çaba içerisine girilmiştir. Bu süreç aynı zamanda Avrupa'da faaliyet gösteren ulusal sendikalar arasında bazı çatışmaların ortaya çıkmasına da neden olmuştur. 6 Haziran 1972 tarihinde Cenevre'de gerçekleştirilen Avrupa sendika liderleri toplantısında, her ne kadar hedeflerin kapsamı anlamında bir uzlaşma sağlanamasa da EEC'den sendikaların üstünlüğünün sağlanması koşuluyla geniş bir Avrupa örgütü kurulması fikri ön plana çıkmıştır. 1972 yılı Ekim ayında, Lüksemburg'ta Avrupa sendika liderleri toplantısı, yeni örgütün kurulmasıyla ilgili yoğun tartışmalara sahne olmuştur. Katılımcılardan bazıları coğrafi sınırların geniş tutulması halinde yeni örgütün EEC sorunlarıyla başa çıkma noktasında sıkıntı yaşayacağından duydukları endişeyi dile getirmişlerdir. Bu endişelerin temelini TUC'un bütünleşme sürecine ilişkin keskin ve karşıt tutumu oluşturmuştur. Ayrıca EFTA-TUC temsilcilerinin genel sendikal sorunlara yoğunlaşan bir eğilim içinde olmaları sonucunda, Topluluk politikalarına ilişkin hedeflerin aksayabileceği düşüncesi de bu kaygıları artırmıştır. Ancak geniş bir Avrupa örgütünün kurulmasında en önemli engellerin başında, DGB'nin sadece EEC üyeleriyle sınırlı bir yapının oluşturulması yönündeki ısrarı gelmiştir. Bu nedenle, istenilen genişleme konusunda bir uzlaşma sağlanabilmesi amacıyla DGB'nin tavrını değiştirmesi için çaba harcanmıştır (Barnouin, 1986: 15-17).

20 Ekim 1972 tarihli toplantısında konuyu gözden geçiren DGB Yönetim Kurulu, coğrafi olarak EEC ile sınırlı olmayan bir örgütün kurulmasına açıkça karşı

çıkıştır. DGB, EEC üyesi olmayan ülkelerden sendikaların yeni örgüte katılmalarının, Topluluk düzeyinde Avrupa kurumları içinde işçi çıkarlarının temsili anlamında çeşitli sorunların ortaya çıkmasına neden olacağını dile getirmiştir. Ayrıca TUC'un Ortak Pazara ilişkin tutumu doğrultusunda genişletilmiş bir sendikal yapının TUC tarafından EEC'ye karşı bir araç olarak kullanılabilmesine dair ihtimaller de tartışılmıştır. Diğer taraftan Danimarka LO tarafından sergilenen ılımlı tavır, İskandinav ülkelerinin pozisyonu adına da yansıtıcı olmuştur. Belirtmek gerekir ki Norveç LO başta olmak üzere İskandinav sendikalarının çoğu EEC ve EFTA arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. 24-25 Eylül 1972 tarihinde Norveç'in Ortak Pazara girmesine ilişkin gerçekleştirilen referandumun olumsuz sonuçlanmasıyla birlikte, sadece Topluluk üyeleri ile sınırlı bir Avrupa sendikası kurulması halinde, İskandinav sendikalarının yeni yapı içerisinde son derece sınırlı kalacağı üzerinde durulmuştur. Bu nedenle İskandinav sendikaları, yeni kurulacak örgütün coğrafi sınırlarının EEC ile sınırlı tutulmaması yönündeki baskılarını artırmışlardır (Barnouin, 1986: 17- 18).

Danimarka LO, Batı Avrupa'da işçi hareketinde bir bölünmenin yaşanması ihtimalinden kaygı duymuş, TUC kongrelerinde alınan sert kararlar nedeniyle Avrupa sendikal hareketi içinde ortaya çıkabilecek iç çatışmaları önlemek istemiş, bu doğrultuda bazı girişimlerde bulunmuştur. Özellikle Paris Zirvesi sonrasında EEC'de sosyal politikaların genişletilmesine ve sosyal tarafların politika oluşturma sürecine yaklaştırılmasına yönelik kararlar alınmasından sonra, Avrupa emek hareketinin coğrafi anlamda genişlemesi yönündeki eğilim de güçlenmiştir. Böylece bir uzlaşmanın sağlanabilmesi için ulusal sendikalar arasında ikili istişareler gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Cajo, 1973: 15). Danimarka LO Genel Sekreteri Thomas Nielsen'in öncülüğünde İskandinav sendikalarının temsilcileri DGB yönetimini ziyaret etmişlerdir. İskandinav sendikaları bu ziyarette, Avrupa kurumlarıyla ilişkilere ve Topluluk düzeyinde gerçekleştirilmesi beklenen amaçlara önem verdiklerini vurgulamış, DGB'yi sadece EEC ile sınırlı kalmayan bir örgütün kurulması konusunda ikna etmeye çalışmışlardır. Genel itibariyle değerlendirildiğinde yeni kurulacak olan örgütün coğrafi sınırlarının kapsamı noktasındaki tartışmalar DGB'nin omuzlarına yüklenmiştir. EEC'ye yeni üye devletlerden iki önemli ulusal sendikanın dışarıda kaldığı bir örgütün, Topluluk içindeki işçi çıkarlarının temsilinde sorunlar yaratacağı dile getirilmiştir.

Özellikle TUC'un örgütsel büyüklüğü sorunun uzlaşmayla çözümünü çok daha anlamlı hale getirmiştir. TUC'un üye sayısının neredeyse EEC'nin tüm örgütlü işçi hareketine eşit olması, TUC'un dışarıda kaldığı bir örgüt düşüncesine sıcak bakılmamasına neden olmuştur. DGB'nin tavrında ısrarı halinde Avrupa işçi hareketinde büyük bir kriz yaşanabileceği üzerinde durulmuştur. Eğer yeni örgütün coğrafi sınırları konusunda bir uzlaşma sağlanamazsa Avrupa sendikal hareketinin sadece üç ideolojik gruba değil aynı zamanda iki farklı bölgesel bloğa ayrılacağına dikkat çekilmiştir. Bu görüşmeler ve baskılar üzerine DGB yönetim kurulu olağanüstü bir oturumla kısıtlı bir örgüte olan eski ısrarından vazgeçme ve çözümü kabul etme kararı almıştır. Avrupa'da faaliyet gösteren 21 ulusal sendika, 1 Aralık 1972 tarihinde Avrupa Sendika Liderleri Konferansı'nda coğrafi genişleme hakkında uzlaşmak için Lüksemburg'ta toplanmıştır (Barnouin, 1986: 18-19; Mitchell, 2014: 408). Böylece 1972 yılı sonlarında coğrafi tartışmalar çözülmüş, ideolojik tartışmalar ise ertelenmiştir. TUC-DGB uzlaşması sonucunda yeni örgütün en azından geçici olarak ICFTU'ya bağlı "*hür sosyal demokrat*" sendikalardan oluşmasına karar verilmiştir. Uzlaşma sonucunda 1973 yılı Şubat ayında ETUC'un kuruluş yolu açılmıştır (Mitchell, 2014: 408).

3. AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN KURULUŞU: DEVAM EDEN İDEOLOJİK VE YAPISAL FARKLILIKLAR

Bu başlık altında ETUC'un kuruluşunu hazırlayan süreçler birbiriyle bağlantılı şekilde aktarılmaya çalışılacaktır. ETUC'un kuruluşunu detaylarıyla ele alan ilk tartışmalar DGB Başkanı Heinz Oskar Vetter'in insiyatifinde 1971 yılı Haziran ayında Frankfurt'da gerçekleştirilen bir toplantı ile şekillenmeye başlamıştır. Resmi müzakerelerin gerçekleştirilmeye başlandığı 1971 yılı Kasım ayında Oslo'da düzenlenen bir toplantıya 14 Avrupa ülkesini temsilen ICFTU üyesi 16 ulusal sendikal merkezi katılmıştır. Bu toplantıda EEC ve EFTA'dan ulusal sendikal merkezler bir araya gelmişlerdir. Katılımcılar arasında ETUC'un başlıca kurucuları arasında bulunan Bruno Storti (CSIL), George Dubbune (FGTB), Thomas Nielsen (LO Danimarka), Heinz Oskar Vetter (DGB) ve Victor Feather (TUC) yer almıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 19).

ETUC'un kuruluş aşamasında, önceki başlıklarda değinilen sorunların yanında Avrupa Sanayi Komiteleri'nin yeni kurulacak örgüt içerisindeki rolleri de önemli bir

sorun haline gelmiştir. Tüm tartışmalarda olduğu gibi bu konuda da ulusal sendikaların farklı konumu ve geleneksel anlamdaki farklılıklar konunun tartışılması aşamasında belirleyici olmuştur. Almanya, Belçika ve Fransız sendikaları, Sanayi Komiteleri'nin ETUC'la bütünleşmesini desteklerken, İngiliz ve İskandinav sendikaları uluslararası örgütlerin zayıflamasına neden olabileceği ve komitelerin özerk yapılarına zarar verebileceği endişesiyle bu doğrultuda kurumsal bir bütünleşmeye karşı çıkmışlardır. Bu doğrultuda İngiliz ve İskandinav sendikaların karşı çıkışına uyumlu bir şekilde, Sanayi Komiteleri'nin özerk yapıları korunarak yeni kurulacak örgütün kongrelerinde temsil edilmesi ve oy hakkı elde etmeleri yönünde bir mutabakat sağlanmış, ancak finansal ve yasal konular oy hakkına dâhil edilmemiştir (Gabaglio, 2003: 33).

Yeni Örgüt'ün anayasası ve yapısal yönleri hakkındaki nihai anlaşma 1972 yılı sonunda Lüksemburg'da gerçekleştirilen bir toplantı sonrasında sonuca bağlanmıştır. ETUC'un 8 Şubat 1973 tarihinde kurucu Meclisi ve 9 Şubat 1973 tarihinde kurucu kongresi FGTB'nin genel merkez binasında Maison des Hurt Heures'de gerçekleştirilmiştir. FGTB Genel Sekreteri Georges Debunne, 17 ulusal örgütün katıldığı bu meclise başkanlık etmiştir. Başkan TUC'den Victor Feather olurken, Genel Sekreterliğe Theo Rasschert seçilmiştir. Üç başkan yardımcısı ise DGB'den H.O. Vetter, LO'dan T. Nielsen ve FGTB'den G. Debunne olmuştur. Kuruluşunda ETUC'un "*demokratik*" ülkelerden tüm sendikaları kapsamı yönünde mutabakat sağlanmıştır. Bu karar aslında Franco, Salazar ve Albaylar rejiminin (İspanya, Portekiz ve Yunan sendikalarının) hüküm sürdüğü ülkelerdeki sendikaların ETUC'un dışında tutulması anlamına gelmiştir. Ancak İspanyol UGT Franco rejiminin muhalifi olması nedeniyle, istisnai bir şekilde ETUC'un kurucu üyesi olarak kabul edilmiştir. Yeni Konfederasyon EEC üyeleri, EFTA üyeleri, Finlandiya, İzlanda ve İspanya'dan (Exiled Movement/Sürgün Hareketi) ulusal sendikalar tarafından kurulmuştur. Örgütün adı iç tartışmalara rağmen oy çokluğuyla Avrupa Sendikalar Konfederasyonu olarak belirlenmiştir. Seçilen isim DGB'nin istediğini yansıtmamış ve örgüt ismi ile ICFTU arasında hiçbir organik bağlantı kurulmamıştır. DGB için yetersiz kalmakla birlikte ETUC'un Anayasası'nın başlangıcında ICFTU'ya bağlı kuruluşlar tarafından kurulduğu belirtilmiş, böylece en azından örgütün kapsadığı sendikalar anlamında bir ICFTU etkisine dikkat çekilmiştir. Ayrıca ETUC'un sadece EEC ve EFTA ile ilgili sorunlarla değil, tüm Avrupa'daki sendikal ve toplumsal sorunlarla ilgilenmesine ve politikalarını

çok daha geniş bir alanda şekillendirmesine karar verilmiştir (European Communities, 1984: 4; ETUI, 1991: 9; Gabaglio, 2003: 34).

ETUC ilk etapta Hristiyan eğilimli ve WFTU etkisindeki sendikaları kapsamamıştır. Örgütün kuruluş aşamasında EO, WCL'e bağlı bölgesel bir örgüt olarak varlığını sürdürme yönünde ısrarcı hareket etmiştir. Bu durum üzerine ICFTU'lu sendikalar kendi içlerinde gerçekleştirdikleri görüşmeler sonucunda bağımsız bir bölgesel örgüt kurma düşüncesini, EO'yu dışarıda tutarak uygulamaya geçirmişlerdir. Sonrasında yeni oluşumun dışında kalan EO'nun bölgede güçsüz kalması, ETUC ile ilişkiler kurmasını zorunlu hale getirmiştir. Yoğun tartışmalar sonucunda EO'ya bağlı üyelerin de ETUC'a katılması yönünde fikir birliği sağlanması ve ETUC'un kendi iç tartışmalarının da sonuçlanmasıyla birlikte Hristiyan sendikaların ETUC'a üyeliği sonuçlanmıştır. İlk başlarda WCL üyesi sendikal merkezler her ne kadar ETUC'a blok halinde katılmak ve yeni örgütün kuruluşunda bu şekilde yer almak isteseler de katılım bireysel üyelikler şeklinde ETUC'un kuruluşundan sonra gerçekleşmiştir (ETUC, 1974d, 2-3; ETUC, 1973y; ETUC, 1973z: 2-6; ETUC, 1973x: 3; ETUC, 1974g). ETUC'un 23-25 Mayıs 1974 tarihleri arasında gerçekleştirdiği olağanüstü kongresinde WCL üyesi hristiyan sendikalar²⁷ ETUC üyeliğine kabul edilmişlerdir. Hristiyan sendikalar ETUC'a üye olmalarının ardından WCL üyeliklerini devam ettirmişlerdir (Gumbrell, 2013: 12).

ETUC üyeliğine ilk olarak kabul edilen daha önce WFTU üyesi olan sendika İtalya'dan CGIL olmuştur. II. Dünya Savaşı'ndan bir kaç yıl sonra İtalyan sendikal hareketindeki bölünme iki büyük konfederasyonun ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bunlardan biri 1948 yılında kurulan ve Hristiyan kökenli CSIL diğeri ise Sovyetler Birliği ile yakın ilişki içerisinde olan CGIL'dır. Ancak CGIL, 1950'lerin sonunda

²⁷ Belçika'dan Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu (*Algemeen Christelijk Vakverbond/ Confederation of Christian Trade Unions- ACV*), İspanya'dan Bask İşçi Dayanışması (*Euskal Langileen Alkartasuna / Basque Workers Solidarity-ELA-STV*), Hollanda'dan Katolik Sendikalar Federasyonu (*Nederlands Katholiek Vakverbond/ Netherland Catholic Trade Union Federation- NKV*) ve Ulusal Hristiyan Sendikalar Federasyonu (*Christelijk Nationaal Vakverbond/ National Federation of Christian Trade Unions- CNV*), Fransa'dan Demokratik İşçi Konfederasyonu (*Confédération française démocratique du travail/ French Democratic Confederation of Labour- CFDT*), Lüksemburg'dan Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu (*Luxemburg Confederation of Christian Trade Unions- LCGB*), Danimarka'dan FDTF, İrlanda'dan Sendikalar Kongresi (*Irish Congress of Trade Unions- ICTU*), Malta'dan Genel İşçi Sendikaları (*General Workers' Union- GWU*), Finlandiya'dan Merkezi Sendikalar Örgütü (*Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö/ Central Organisation of Finnish Trade Unions- SAK*), İsviçre'den Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu (*Christlich Nationale Gewerkschaftsbund der Schweiz/ Swiss Confederation of Christian Trade Unions- CNG*) ve Protestan İşçi Birliği (*Schweizerischer Verband Evangelischer Arbeiter und Angestellter/ Swiss Association of Protestant Workers- SVEA*)

görüşlerini yeniden gözden geçirmiş, sendikal yapısını değişen iç ve dış çevreye uyarlamak için bir takım değişiklikler gerçekleştirmiştir. Başlangıçta Avrupa Toplulukları'na karşı diğer WFTU üyesi sendikalarla benzer tutumu paylaşan CGIL, daha sonra ekonomik bütünleşmenin değerli olduğunu, hedeflenen bütünleşmenin işçilerin yaşam standartlarını arttırabileceğini kabul etmiştir. Bu nedenle CGIL, Avrupa Toplulukları'ndan sendikaların, Ortak Pazar içinde çok uluslu şirketler ve hükümetlerin emek karşıtı politikalarına karşı mücadele etmek için işbirliği yapmaları gerektiğini savunmuştur. Bu tutumları doğrultusunda kendilerine WFTU içinde destek bulmaları mümkün olmamış,²⁸ belirtilen tutum karşısında CGIL, WFTU'dan daha büyük bir bölgesel ve ulusal özerkliğe dönüşmüştür. CGIL liderleri kendi tutumları doğrultusunda EEC ülkelerinden WFTU üyesi ulusal sendikal merkezlerden destek almaya çalışmışlardır. Ancak görüşlerinin kabul edilmediğini anlayınca inisiyatiflerini kendileri belirlemeye karar vermişlerdir. Brüksel'deki irtibat bürosu böyle bir sürecin sonunda kurulmuştur. Ayrıca benzer bir inisiyatif ulusal düzeyde de alınmış, CGIL, Hristiyan CISL ve sosyal demokrat UIL ile uzlaşma için gittikçe daha fazla çaba harcamıştır. Kısaca CGIL, WFTU'ya bir değişiklik getirmeye çalışmış ancak sert bir muhalefete karşı karşıya kalınca WFTU üyeliği devam etmesine rağmen ilgisini ETUC'a yöneltmiştir. ETUC ile temas kurulmasının ardından CGIL liderleri yeni kurulan örgüte üyelik için baskı oluşturmuşlardır. CISL ve UIL'in desteğine rağmen CGIL, WFTU üyeliği nedeniyle ETUC tarafından reddedilmiştir (Cajo, 1993: 19-20). Sonuç olarak CGIL, WFTU içindeki statüsünü ve durumunu tek taraflı olarak yeniden tanımlamış, herhangi bir WFTU kararına bağlı kalmayacağını belirtmiştir. Tüm bu çabalara rağmen ETUC içinde CGIL'in üyeliği ile ilgili Yönetim Kurulundaki ayrışma devam etmiştir.

İtalyan CISL ve UIL, CGIL'in adaylığını ilk destekleyen konfederasyonlar olmuştur. CGIL'in üyeliği, ETUC'un başlıca amacının tüm Avrupalı işçileri temsil edecek bir örgüt oluşturulması görüşünü savunan TUC de dâhil diğer sendikalar tarafından da desteklenmiştir. Birleşme yönünde artan eğilimler ve sendikal gücün ulusal düzeyde genişletilmesi gibi fikirler arttıkça, bazı sendikaların sırf ideolojik

²⁸Dikkat çekilmesi gereken nokta, ETUC ve ICFTU gibi örgütlerin ancak net duruşlarından taviz veren WFTU etkisindeki sendikalara kapıları açmalarıdır. Dolayısıyla genel itibarıyla değerlendirildiğinde aslında her iki örgüt de kendi felsefe ve politikalarını benimsemeyen örgütleri üyeliğe kabul etmemektedir. Bu doğrultuda ETUC ve ICFTU'nun farklı ideolojilerden sendikalara yapıları içinde yer verdiklerine dair bir yorum yerine farklı ideolojilerdeki sendikaların kendi duruşlarından taviz vermeleri ve çizgilerini kaybetmeleri sonucunda ilgili örgütlerin çatısı altında kendilerine yer bulabildiklerini belirtmek daha doğru olacaktır.

nedenlerle Avrupa düzeyinde dışlanmaması gerektiği vurgusu ön plana çıkmış, aksi halde Avrupa sendikal hareketinin kan kaybedeceği dile getirilmiştir. Öte yandan, Alman DGB ve benzer şekilde yönlendirilen Fransız FO farklı nedenlerden dolayı CGIL üyeliğine karşı çıkmışlardır. DGB, CGIL ile WFTU arasındaki yakın ilişkileri sebep göstererek CGIL'ın ETUC üyeliğini engellemeye çalışmıştır. FO ise CGIL'ın kabulünün CGT'nin de ETUC'a üyeliğini mümkün hale getireceği kaygısıyla hareket etmiştir. ICFTU içinde de CGIL üyeliği yoğun şekilde tartışılmıştır. Özellikle de Asya'daki bazı üyeler CGIL'ın ETUC üyeliğinin hem Avrupa'da hem de Asya'da WFTU etkisindeki sendikalara ve komünist politikalara sendikal hareket içinde avantaj sağlayacağını düşünmüşlerdir. Ancak dile getirilen tüm bu kaygılar ve eleştiriler CGIL'ın WFTU'nun konumunu zayıflatacağını savunan ETUC yöneticileri tarafından geçerli sebepler olarak değerlendirilmemiştir (Cajo, 1993: 21).

9 Temmuz 1974 tarihli Yönetim Kurulu kararıyla İtalyan CGIL'da ETUC üyeliğine kabul edilmiştir. CGIL'ın kabul süreci bir yılı aşkın tartışmalar ve örgüt içerisindeki yoğun muhalefet sonucunda gerçekleşmiştir. 9 Temmuz 1974 tarihli Yönetim Kurulu'nda Alman DGB, CGIL'ın üyeliğine karşı duruşunu WFTU ile ilişkilerinin belirsizliği nedeniyle korumuş, müzakerelerin ertelenmesini talep etmiştir. Bu talep Yönetim Kurulu'nda oylanmış ve 18 karşı oyla reddedilmiştir. Yönetim Kurulu'nda gerçekleştirilen diğer tartışmaların ardından CGIL'ın üyeliği oylanmış, 21 olumlu oya karşı 7 olumsuz oyla CGIL, ETUC üyeliğine kabul edilmiştir (ETUC, 1974e: 1-7; ETUC, 1974f). Böylece Hristiyanlar ve sosyalistler aynı dönemlerde ETUC içerisinde kendilerine yer bulmuştur.

Fransız CGT'nin durumu CGIL'dan biraz daha farklı ve karışık bir süreç izlemiştir. WFTU'nun genel politika çizgisini sıkı bir şekilde savunan CGT, Ortak Pazar projesinin yürürlüğe girmesinden sonra Avrupa bütünleşmesini en katı eleştirenler arasında yer almıştır. CGT Ortak Pazar'ın kurulmasının Fransa'da yüksek işsizlik ve sosyal dampingle sonuçlanan felakete yol açacağını ileri sürmüştür. Bu nedenle CGT, WFTU sekreterliği ile uyum içinde 1960'lı yılların ortalarına kadar CGIL'ın sosyal demokrat sendikalarla işbirliği girişimlerini sürekli olarak engellemiş ve eleştirmiştir. Fransa'daki De Gaulle hükümetine karşı sosyal demokrat güçlerle işbirliği sonrası CGT tavrını kısmen değiştirmiştir. WFTU etkisindeki sendikaların sendikal hareket içinde daha etkili bir aktör haline gelmeleri için EEC karşısında aldıkları sert tutumu

yumuşatmaları gerektiğini kabul etmiş, 1965 yılında Brüksel’de CGIL ile oluşturulan ortak komite bu doğrultuda ortaya çıkmıştır. 1973 yılında ETUC’un kurulmasından sonra CGT, yeni Avrupa örgütüne katılım sağlamak ve EEC Ekonomik ve Sosyal Komitesi’nin işçi grubuna tam bütünleşme olasılığını araştırmak için bir dizi girişim başlatmıştır. Ancak bu girişimlere rağmen Ortak Pazar konusunda ETUC politikalarını eleştirmeye de devam etmiştir. Belirtilen tutumu nedeniyle CGT, ETUC üyeleri özellikle DGB tarafından eleştirilmiştir. CGT’nin ETUC müzakerelerini engelleyen faktörler, bir yandan WFTU üyeliği iken diğer yandan FO’nun güçlü muhalefeti olmuştur. ETUC’un aynı ülkenin bağlı kuruluşunun onayı olmadan hiçbir kuruluşun üyeliğe kabul edilemeyeceği yönündeki kriteri nedeniyle bu muhalefet son derece etkili bir sonuç ortaya koymuş ve CGT’nin ETUC’a üyeliği uzun bir süre mümkün olmamıştır (Cajo, 1993: 21-22).

Bu tartışmalar devam ederken ETUC’da üyeliğe kabul kriterleri sorunu ortaya çıkmış, bu sorun ancak 1979 yılında çözülebilmiştir. Gerçekleştirilen düzenlemeler sonucunda, bir sendikanın faaliyetlerinin hür, demokratik ve bağımsız sendikacılıkla uyumlu olması zorunluluğu üyeliğe kabul için temel bir kriter haline gelmiş, buna rağmen ETUC’un CGT’yi üyeliğe kabul süreci sorunsuz ilerlememiştir. 1980 yılında CGT, üyelik talebini yenilemiş ancak ETUC bu başvuruyu da olumsuz karşılamış, CGT’nin ETUC üyeliği ancak 1999 yılında gerçekleşebilmiştir (Buschak, 2003: 11). Sonuç olarak ETUC’un ilk yıllarında, örgüt içerisinde ortaya çıkan ideolojik çatışmalar, sorunsuz bir Batı Avrupa işçi hareketinin önünde büyük bir engel oluşturmuştur. Görüldüğü gibi, ETUC; ICFTU, WCL ve bunlar dışında iki örgüte de üye olmayan birçok sendikayı aynı örgüt çatısı altında toplamıştır. Bölgesel düzeyde oluşturulan bu çoğulcu yapı, dünya genelinde oluşturulacak benzer bir yapıya yönelik umutları da tazelemiştir (Gumbrell, 2013; 12; Cajo, 1993: 18-23).

Şemsiye bir örgüt olarak faaliyet gösterme çabasında olan ETUC içerisindeki çeşitlilik ve ulusal sendikalar arasındaki yapısal ve geleneksel farklılıklar Örgüt’ün ilk dönemlerinde faaliyet ve politikalarının belirlenmesinde çok fazla paradigmanın belirleyici olmasına yol açmıştır. ETUC’un kurulmasıyla birlikte farklılıklara dayalı çatışmalar da ortaya çıkmış, ideolojik genişleme sorunu ICFTU’ya bağlı olmayan sendikaların katılımıyla yeniden gündeme gelmiştir. Hristiyan sendikaların katılımı bireysel olarak çözülürken, CGIL’in katılımı ciddi tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Belirtmek gerekir ki ulusal sektörel sendikalardan oluşan ve ETUC'un ikinci bileşeni olan Avrupa Sanayi Komiteleri, ETUC içinde sürekli bir uyumsuzluk kaynağı oluşturmuştur. Anlaşmazlık politik ve organizasyonel olmak üzere iki eksen üzerinden ilerlemiştir. Hristiyan eğilimli ve WFTU etkisindeki sendikaların bütünleşmesi Örgüt içindeki en önemli sorunlar arasında yer almıştır. Sektörelizm ve konfederalizm arasındaki etkileşimin sonu ise kaçınılmaz bir şekilde karanlık bir alanı işaret etmiştir. ETUC içinde çıkarların temsili ve politikaların tanımı başından itibaren düşmanca bir karışıklık ve politik uyumsuzlukla yüzleşmiştir. ETUC içindeki örgütlerin sendikal mirasları ve ulusal gelenekleri farklılık göstermiş, bu farklılıklar örgütün ilk yıllarında ETUC'un özellikle Topluluk düzeyinde etkin bir aktör olmasının önünü tıkamıştır (Gabaglio, 2003: 35-38).

ETUC'un belirlediği misyon, işçilerin tüm Avrupa düzeyinde özellikle de Avrupa kurumları açısından sosyal ekonomik ve kültürel çıkarlarını temsil ve teşvik etmek olmuştur. Sonuç olarak konsensus sağlanması için faydacı bir arayışa girilmiş ve büyük ölçüde fikir birliği gerekli görülmüştür. Böylece kurumsal çerçeve, bilgi alışverişine ve politikaların gönüllü olarak eşgüdümüne uyarlanmıştır. Bu eğilimle birlikte ulus-öteciliğin başlangıcı söz konusu olurken, genel fikir birliği öne çıkmış özellikle DGB ve TUC gibi büyük üye sendikaların örgüt içerisindeki hegemonyası engellenmeye çalışılmıştır (Gabaglio, 2003: 34- 35). Bu gelişmeler ETUC içerisinde hemen gerçekleşmemiş, Avrupa bütünleşme süreciyle eşgüdümlü şekilde ihtiyaç ortaya çıktıkça, Örgüt yaşanan gelişmelere cevap veremeyecek hale geldikçe çeşitli reformlarla örgütsel yapısını ve işleyişini güncellemiştir. ETUC'un iç işleyişindeki dönüşümler hem çeşitli sorunların çözüm arayışıyla iç tartışmalar sonucunda hem de Topluluk politikaları üzerinde etkin bir rol üstlenmek amacıyla dış gereklilikler nedeniyle gerçekleşmiştir. Ancak ETUC'un kuruluşu sonrasında çözülmesi gereken birçok sorunun varlığı kabul edilmiştir. ETUC içerisinde üyeler arasındaki farklılıklar, çeşitli konulardaki tartışmaları ve çatışmaları da beraberinde getirmiştir.

4. AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN AMAÇLARI VE ÖRGÜTSEL YAPISI

ETUC'un örgütsel yapısı, Avrupa sosyal politikasına²⁹ ETUC katkısının değerlendirilmesi ve anlaşılması açısından son derece önemli bir yere sahiptir. Örgüt içerisindeki yapısal dinamikler, ETUC'un sosyal politikaya ilişkin sendikal stratejilerinin şekillenmesinde ve faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde etkili olmuştur. ETUC, özellikle ilk faaliyet yıllarında, örgüt içi sorunların çözülmesine ve daha etkin bir mücadele aracı olarak faaliyet gösterebilmek adına yapısal dönüşüm gerekliliklerini tamamlamak için yoğun çaba harcamıştır. Bu nedenle ETUC, ilk dönemlerinde Avrupa politikaları üzerinde daha çok genel beyanlarda bulunmuş, sosyal politikalara doğrudan etki edebilen bir pozisyon edinememiştir. ETUC'a faaliyetlerinin ilk dönemlerinde, üyesi ulusal sendikal merkezler arasındaki uyum sorunları, gerekli finansal kaynakların kısıtlılığı, güvenilirlik ve prestij tartışmaları eşlik etmiştir. Dolayısıyla, ETUC'un belirtilen dönem içindeki çabası Avrupa Birliği sosyal politikasına doğrudan katkı sağlamak yerine, Avrupa kurumları üzerinde bir baskı aracı olabilmek adına gerçekleşmiştir. Avrupa kurumları içerisinde gerçekleşen parametrik dönüşümlerle birlikte ETUC, bu süreçlere ayak uydurabilmek amacıyla kendi örgütsel yapısı içerisinde de çeşitli reformlara giderek örgütsel işleyişini bu doğrultuda şekillendirmiştir. Bu hamleler ETUC'un Avrupa sosyal politikası üzerinde daha etkin bir araç olabilme niyetinin dışı vurumu olarak da oldukça önemlidir.

4.1. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Amaçları

8- 9 Şubat 1973 tarihleri arasında Brüksel'de bir araya gelen ETUC'un kurucu meclisi, örgütün amaçlarını çok genel bir şekilde tanımlamıştır. Bu doğrultuda Örgüt'ün, işçilerin sosyal, ekonomik ve kültürel çıkarlarını genel olarak Avrupa düzeyinde ve özellikle Avrupa Toplulukları ve EFTA dâhil olmak üzere Avrupa kurumları içinde temsil etmesi ve geliştirmesi gerektiği fikri ön plana çıkmıştır. Bu niyet temelinde Avrupalı işçilerin haklarının ve çıkarlarının korunması ve desteklenmesi

²⁹ Çelik, Avrupa Birliği düzeyindeki sosyal politika ile Avrupa sosyal politikasının kısmen örtüştüğüne, AB sosyal politikasının, Avrupa sosyal politikasının ayrılmaz bir parçası olduğuna, ancak Avrupa sosyal politikasının tarihsel kökenlerinin çok daha eskilere dayandığına dikkat çekmiştir. AB sosyal politikasının ise, AB düzeyinde oluşturulan sosyal politika uygulamalarını ifade ettiğini belirtmiştir. Bu çalışmada Avrupa sosyal politikası ile anlatılmak istenilen AB düzeyinde oluşturulan sosyal politikalar (Çelik, 2014:111).

amacıyla ortak eylemlere yönelik uluslararası işbirliğini teşvik etmek, ETUC'un en önemli hedefleri arasında yerini almıştır. Siyasal özgürlüklerin korunması, genel olarak insan haklarına ve özellikle işçi haklarına saygı, her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması, her ülkede ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi gerektiği ve bu kalkınmanın çevresel olarak kabul edilebilir olması ETUC'un temel hedeflerini oluşturmuştur. Ayrıca endüstriyel demokrasi, işçiler için daha iyi yaşam ve çalışma koşullarının sağlanması, özgürlük, adalet ve dayanışma ilkelerine dayanan bir "*Avrupa Toplumu*" oluşturulması da ETUC'un genel hedefleri arasında sıralanmıştır (ETUC, 1973u: 2; ETUC, 1973v; Barnouin, 1986: 47; ETUC, 1976h: 2-3). Dolayısıyla Sosyal Avrupa'nın şekillenmesinde aktif bir rol üstlenme çabası ETUC'un kuruluşundan itibaren dikkat çeken konular arasında yer almıştır.

ETUC, faaliyetlerinde Kurucu Antlaşmalarda öngörülen yeterlilikleri ve Antlaşmalara dayanan mevzuatı dikkate alarak, Avrupa kurumları ile ilişkiler yürütmeyi hedefleyerek, demokrasiyi güçlendirmeyi ve sosyal gelişmeyi sağlamayı amaçlamıştır. Ayrıca Avrupa sosyal boyutunun geliştirilmesi adına Avrupa işverenleri ile etkin bir diyalog çabası içerisine girmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki özellikle Avrupa bütünlüğüne ilişkin tutum ve stratejiler noktasında ETUC üyesi ulusal sendikal merkezler arasında çatışmalar da yaşanmıştır. Bu durum ETUC'un uzun süre ortak hedeflere odaklanmasını geciktirmiştir. Dolayısıyla özellikle ilk faaliyet dönemlerinde üzerinde daha kolay uzlaşma sağlanabilecek, iddiası az ve genel hedeflerin ön plana çıkarıldığı dikkat çekmiştir. ETUC tarafından oluşturulan ilk eylem programları somut bir politik faaliyet hedefi yerine, sorunların listesini temsil eden çok genel ve belirsiz bir niyetler manzumesi niteliği taşımıştır. Dolayısıyla ETUC ilk faaliyet yıllarında spesifik konular üzerinde hedeflerini belirleme noktasında bir fikir birliği sağlayamamış ve üyeleri arasında Avrupa düzeyinde ortak bir tutum oluşturamamıştır (ETUC, 1974c; Barnouin, 1986: 47; Barry Braunthal, 1973). Tam istihdamın desteklenmesi, işyeri yönetimine daha fazla işçi katılımının sağlanması ve işyerinde kadınlar ve göçmen işçiler için eşitlik, üzerinde mutabakat sağlanabilen genel konular olarak dikkat çekmiştir (ETUC, 1974c; Mitchell, 2014: 9). ETUC üyesi ulusal sendika merkezlerinin farklı Avrupa hedeflerine sahip olmaları Örgüt'ün amaçlarına ilişkin etkin bir program oluşturulmasını engellemiştir.

ETUC üyesi ulusal sendikal merkezler arasında ortaya çıkan farklılıklar ETUC'un Avrupa düzeyinde etkin bir örgüt profili oluşturmasını engellemiştir. Bahsedilen doğrultuda iç konsolidasyonun sağlanarak örgüt etkinliğinin artırılması hedeflenmiştir. ETUC'un, 22-23 Nisan 1976 tarihleri arasında Londra'da gerçekleştirilen 2. Olağan Kongresi'nde ekonomik ve sosyal sorunlarla sadece ulusal düzeyde mücadelenin yeterli olmayacağı görüşü öne çıkarken, bütünlüklü bir Avrupa sendikal stratejisi için ETUC içerisinde yapısal bir düzenlemenin gerekliliği tartışılmıştır. Kongre'de ortaya konulan bu özeleştirici ve konuyla ilgili gerçekleştirilen tartışmalar sonrasında ETUC'un tüm üyeleri tarafından kabul edilecek temel ortak hedefler üzerinde bir uzlaşmaya varılmıştır. Bu dönemde işsizliğin Avrupa düzeyinde oldukça önemli bir sorun haline gelmesi ve hükümet politikalarının işsizlikle mücadele noktasındaki eksiklikleri gibi konular üzerinde ETUC üyeleri arasında ortak bir tutum sergilenebilmiştir. Dolayısıyla işsizlik ve endüstriyel demokrasi Örgüt'ün temel anlamda mutabakat sağlanan hedefleri arasında yerini almıştır. Her ne kadar detaylara ilişkin bazı konularda anlaşmazlıklar devam etse de, istihdam yaratma ve işçilerin şirket yönetimlerinde karar alma süreçlerine katılımının artırılması gibi konularda kapsamlı bir anlaşmaya ulaşılabilmektedir (ETUC, 1976a; ETUC, 1976b: 5-17).

ETUC, 1991 yılında Anayasası ve örgüt yapısında önemli reformlar gerçekleştirmiştir. Bu reformlar beraberinde çalışanların Avrupa düzeyindeki haklarının ve çıkarlarının korunması ve geliştirmesi gibi hedeflere odaklanılmıştır. Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için uluslararası işbirliği ve ortak eylemlerin organize ve teşvik edilmesi örgütün Anayasal şartları içerisine dâhil etmiştir. Ayrıca, siyasi özgürlüklerin genişletilmesi ve birleştirilmesi için çaba harcanması, insan hakları ve sendikal haklara saygı, cinsiyet, renk, ırk, milliyet, siyasi ve dini görüşe bakılmaksızın her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması, eşit fırsatların teşvik edilmesi ETUC'un önemle üzerinde durduğu konular arasında yer almıştır. Coğrafi olarak dengeli ve çevresel açıdan sağlam ekonomik gelişme, herkes için serbestçe seçilmiş ve üretken istihdam, ekonominin demokratikleşmesi, yaşam ve çalışma koşullarında istikrarlı bir gelişme ve özgürlük, adalet ve dayanışma ilkelerine dayanan bir Avrupa toplumu da örgütün hedefleri arasında sıralanmıştır. ETUC ayrıca Avrupa kurumlarının ve hükümetlerinin, tüm halklar için barışın sağlanmasına ve gelişmekte olan ülkelere yardımcı olmaları konusunda aktif rol oynamaları gerektiğini vurgulamıştır (ETUC, 1991a: 1-8; ETUC,

1991b: 48-53). Yukarıda değinilen ve ilerleyen başlıklarda detaylandırılacak olan örgüt içi sorunlar dikkate alındığında ETUC, amaçlarına ulaşmak için gereken politika ve eylemleri en üst düzeyde birlik ve tutarlılıkla belirlemeyi ve gerçekleştirmeyi hedeflemiştir.

Yıllar içerisinde ekonomik ve sosyal koşullardaki değişim ve dönüşüm ETUC'un hedeflerini yeniden gözden geçirmesine ve şekillendirmesine neden olmuştur. ETUC, 21-24 Mayıs 2019 tarihleri arasında Viyana'da gerçekleştirilen 14. Kongresi'nde oluşturduğu manifesto aracılığıyla, düzensiz küreselleşme, ekonomik krizler ve kemer sıkma politikalarının etkilerine dikkat çekmiştir. Aynı manifestoda ETUC, iklim değişikliği, dijitalleşme ve otomasyon beraberinde ortaya çıkan işgücü piyasasındaki değişimler, Avrupa sosyal modeline yönelik saldırılar, her alanda eşitsizliğin artması ve göçle ilgili sorunlar üzerindeki kaygılarını dile getirmiştir. Tüm bu gelişmelerin, sosyal hakları tehdit ettiği ve Avrupa Birliği'nin demokratik değerlerini riske soktuğu vurgulanmıştır. Bu doğrultuda sendikal hareketin demokrasiyi ve Avrupa sosyal modelini savunma sorumluluğu olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla yeni, ilerici ve sürdürülebilir ekonomik politikaların oluşturulması, ülkeler ve sektörler arasında ücret artışlarının sağlanması, kaliteli işlerde istihdam ve ücret kesintisi yapılmaksızın çalışma sürelerinin azaltılması ETUC'un önerilerini oluşturmuştur. Ayrıca ETUC, işçi haklarının savunulması ve genişletilmesini, sosyal koruma ve kamu hizmetlerini, sosyal diyalogun yeniden başlatılmasını, toplu pazarlığın güçlendirilmesini ve kapsamının genişletilmesini sorunların çözümünde önemli araçlar arasında saymıştır. İşçilerin yönetime katılımının teşvik edilmesi, sürdürülebilir politikalar çerçevesinde küreselleşme sürecine uyum, adil hareketlilik ve haklara saygı ile eşit muamele temelinde ortak bir göç ve iltica politikası oluşturulması da ETUC'un dikkat çektiği konu ve sorunları oluşturmuştur. Belirtilen hedeflere ulaşılabilmesi için Avrupa'da demokrasiyi ve sosyal ilerlemeyi güçlendirmeye katkı sağlayan daha güçlü bir sendikal hareketin inşa edilmesi gerektiği savunulmuştur (ETUC, 2019a: 2).

4.2. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Üyelik Sistemi ve Üye Örgütlerin Özellikleri

ETUC üyeleri ulusal sendikalar ve Avrupa Sendika Federasyonlarından oluşmaktadır. (ETUC, 2019b: 8). ETUC'un kurulduğu 1973 yılından günümüze kadar

geçen süre değerlendirildiğinde, üyelerin yapısal ve karakteristik özellikleri, ETUC'un politika belirleme ve karar alma süreçlerinde son derece etkili olmuştur.

Bu başlık altında ETUC üyesi örgütler sahip oldukları sendikal kültürleri, farklı ideolojik duruşları ve güçleri paralelinde, örgüt içerisindeki etkileri açısından detaylı olarak değerlendirilmeye çalışılacaktır. ETUC'un Avrupa sosyal politikasını etkileme çabası içerisinde üyeler bazında ortaya çıkan yapısal özellikler ve farklılıkların etkileri sonraki başlıklarda yürütülecek olan tartışmalarla daha anlaşılır hale gelecektir.

4.2.1. Farklı İdeoloji ve Farklı Yapısal Özellikleri ile Ulusal Sendika Konfederasyonları

ETUC, 1973 yılındaki kuruluş kongresinde tümü ICFTU üyesi 15 farklı ülkeden 17 ulusal sendikal merkez tarafından oluşturulmuştur. ETUC'un üye sayısı kuruluşundan bu yana sürekli olarak artış göstermiştir. Bu sayısal anlamda bir artışın ötesinde üye örgütlerin yapısal çeşitlilikleri açısından da geçerli olmuştur. Bu genişleme, ETUC'un özellikle ilk faaliyet yıllarında çok daha hissedilir bir şekilde gerçekleşmiştir. WCL üyesi Hristiyan sendika konfederasyonlarının 1974 yılında ETUC üyeliğine kabul edilmesi bu genişlemenin ilk aşaması olmuştur. Söz konusu kabul süreci daha önce de değinildiği üzere oldukça sancılı tartışmalar ve uyuşmazlıklar eşliğinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde sendikalar, Avrupa bütünleşme sürecine sosyal boyuta yönelik kaygıların dâhil edilmesini amaçlamışlardır. Bunun için ise Avrupa sendikal hareketi içinde güçlü bir dayanışmanın oluşturulması gerektiği fikri ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla, ETUC'un 1974 yılı içerisinde hem Hristiyan sendikaları hem de CGIL'ı kapsayacak şekilde genişlemesi ve şemsiye bir örgüt haline gelmesi söz konusu olmuştur.

Bu gelişmelerin ardından önemli bir dalga da 1991 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucunda gerçekleşmiştir. Bu süreçte ilk etapta WFTU etkisindeki Batı Avrupalı sendikaların ETUC'la bütünleşmesi tamamlanırken, sonrasında özellikle de 1990'ların ikinci yarısından sonra Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden sendikal merkezler ETUC'a kademeli olarak kabul edilmiştir. Bu süreçte oluşturulan *Avrupa Sendika Forumu*, Orta ve Doğu Avrupalı sendikaların ETUC üyeliklerinin gerçekleşmesi öncesinde bir bekleme odası niteliği taşımıştır. Bu platform aracılığıyla Orta ve Doğu Avrupa sendikalarının ETUC kriterlerine uyumu noktasında

önemli tartışmalar gerçekleştirilmiştir. Orta ve Doğu Avrupa sendikaları, ETUC üyeliğine kabul edilmeden önce bu Forum aracılığıyla gözlenmiş, ETUC kriterlerini karşılayıp karşılamadıkları sorgulanmış, ETUC kriterlerini karşılayan sendikalar üyeliğe kabul edilirken, diğerleri ile ilişkiler üyelik kriterleri karşılanıncaya kadar Forum aracılığıyla sürdürülmüştür (ETUC, 1990a; Morozowicki, 2017: 202-203; Henning, 2015: 81-82; Degreyse ve Tilly, 2013: 73).

ETUC, örgüt yapısındaki genişlemeleri belirtilen dönemler itibariyle gerçekleştirmiş, birçok farklı örgütsel yapıda ve ideolojik yönelimde sendikayı aynı çatıda toplamıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde, örgüt yapısı içerisindeki bu geniş yelpaze, ETUC'un sendikal politikalarının belirlenmesinde etkili olmuştur. ETUC, stratejilerini bu geniş yapısını göz önünde tutarak belirlemeye özen göstermiştir. 2019 yılı itibariyle ETUC, 38 farklı Avrupa ülkesinden, 90 ulusal sendika ile 45 milyon işçiyi temsil eden bir örgüt haline gelmiştir (ETUC, 2019c).

ETUC üyesi ulusal örgütlerin üye sayısı ve güç bakımından da farklılaştığını ifade etmek gerekir. ETUC'un ilk kuruluşundan itibaren bazı ülkelerde sadece bir ETUC üyesi sendika merkezi bulunurken, bazılarında ise farklı ideolojik veya dini yönelimleri temsil eden birden fazla sendika merkezi yer almıştır. Daha önce de belirtildiği üzere, TUC ve DGB temsil ettikleri üye sayısı bakımından ETUC içerisindeki baskın güçler olmuşlardır. CGIL, CSIL ve UIL arasındaki işbirliği göz önüne alındığında, İtalyan sendikaların da ETUC içerisindeki gücü dikkat çekmiştir. İsveç, Finlandiya, Norveç, Danimarka ve İzlanda sendikaları da ETUC içerisinde dikkat çekilmesi gereken sendikal merkezler arasındadır. Bu örgütler "*Nordic Sendikalar Konseyi*" altında bir birliktelik oluşturmuşlar böylece TUC ve DGB'den sonra ETUC içerisindeki üçüncü büyük güç haline gelmişlerdir. Ayrıca bu koalisyon ETUC karar alma süreçlerinde ortak görevler üstlenmesi nedeniyle de önemli hale gelmiştir (Degryse ve Tilly, 2013: 72-73; Kurczewska, 2013: 77-80; Goetschy, 1996: 254-255).

ETUC üyesi örgütler sadece üye sayıları ve güçleri bakımından değil, aynı zamanda örgüt yapıları, sahip oldukları siyasi kültür ve sendikal gelenekleri açısından da farklılık göstermişlerdir. Bu sendikal merkezler bazı ortak özellikler ve değerler bağlamında sınıflandırılmaya çalışıldığında; Fransa, İtalya ve İspanya sendikaları örgütlenme modelleri ve sendikal eylemlere verdikleri önem dikkate alınarak aynı grup içerisinde değerlendirilmiştir. Adı geçen ülkelere sendikalar genellikle "*latin*

sendikacılık” anlayışı içerisinde sınıflandırılmıştır. Nordic ülkelerinden sendikalar ve İngiltere’den TUC ise “*Anglo Saxon Sendikacılık*” anlayışı içerisinde değerlendirilmiş, bu ülkelerden sendikaların özellikle sol kanadı temsil eden siyasi partilerle kurdukları ilişkilere dikkat çekilmiştir. Almanya, Avusturya, İsviçre ve Belçika’dan sendikalar ise “*Alman Sendikacılığı*”nın etkisinde görülmüştür. Bu sendikaların farklı alanlarda ürettikleri hizmetlere ve devletle kurdukları ilişkilere vurgu yapılmış, genel itibariyle sosyal demokrat bir yönelime sahip oldukları belirtilmiştir (Cajo, 1993: 26- 27). Belirtilen farklılıklar ETUC’un Avrupa karar sürecinde yer alma çabalarında, iç tartışmalar sırasında oldukça belirleyici bir rol oynamıştır. Yukarıda genel hatlarıyla değinilen konular dikkate alındığında ETUC içerisinde işleve, siyasi bağlantılara ve dini yönelime bağlı tarihi bir bölünmenin olduğu görülmektedir. Bu bölünmelerin zaman içerisinde kısmen aşıldığı dile getirilse de sorunların arka planda varlığını devam ettirdiği bilinmektedir.

4.2.2. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu İçindeki Konuları Tartışmalı Olan Avrupa Endüstri Federasyonları

ETUC’un ilk faaliyet dönemlerinde üzerinde durulan önemli konulardan biri de endüstri federasyonları³⁰ ile ilişkileri olmuştur. ETUC’un özellikle topluluk sosyal boyutunu etkileme aşamasında üstüne düşen görevleri yerine getirebilmesi için endüstri federasyonları ile kurulacak olan sağlam ilişkilerin önemli bir yere sahip olduğu ifade edilmiştir.

Endüstri federasyonları, endüstri bazında oluşturulan bölgesel sendika federasyonları olarak faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Bu yapılar ilk faaliyet yıllarından itibaren belirli sektörlerdeki sanayi işçilerini temsil etmiş, toplum ve sanayi tabanı arasında doğrudan bir bağlantı kurmuşlardır. Endüstri federasyonları, 1880’li yıllar itibariyle kurulmaya başlanan Uluslararası Meslek Sekreterlikleri ile farklı boyutlarda ilişki içinde hareket etmişlerdir (ETUC, 1973f: 6-9). Avrupa düzeyinde en uzun tarihe sahip federasyonlar, ECSC’yi oluşturan metal ve madencilik sektörlerinde kurulmuştur. Endüstri federasyonlarının aynı anda hem ETUC’a hem de uluslararası örgütlere üyeliği özellikle ETUC ile ilişkilerinde tartışmalı bir yapının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

³⁰ Endüstri federasyonları ETUC’un ilk faaliyet dönemlerinde endüstri komiteleri olarak isimlendirilmiştir. Ancak 1995 yılında Brüksel’de gerçekleştirilen ETUC Kongresi’nde Avrupa Endüstri Komiteleri’nin ismi Avrupa Endüstri Federasyonları olarak değiştirilmiştir (Dolvik, 1997a: 57).

Bu durum endüstri federasyonlarının ideolojik çeşitlilikleri ve yeterlilikleri arasındaki farklılıklar nedeniyle çok daha karmaşık bir hal almıştır.

Endüstri federasyonları, ETUC ile ilişkilerinde başından itibaren bağımsız ve özerk yapılarını koruma eğiliminde hareket etmişlerdir. Federasyonlar özerk yapılarına rağmen zaman içerisinde sektörden sektöre değişmekle birlikte ITS'ler ile çok daha fazla iletişim ve etkileşim içerisine girmişlerdir. Bu durum ETUC açısından önemli bir sorun haline gelirken federasyonların ETUC'la bütünleşmesi geniş bir yaklaşımın konusunu oluşturmuştur. ETUC'un coğrafi ve ideolojik uzantısının endüstri federasyonları ile farklılık göstermesi sorunun derinleşmesini de beraberinde getirmiştir. Özellikle ideolojik ve dini yönelim anlamında ortaya çıkan genişleme tartışmalarında federasyonlar daha muhafazakâr bir pozisyon benimsemişlerdir. Bu anlamda ortaya çıkan tartışmalarda ITS'lerin konuyla ilgili görüşlerine büyük ölçüde bağlı kalan federasyonlar, ETUC'un genel politikasını her zaman takip etme taraftarı olmamışlardır. Benzer şekilde coğrafi uzantılar noktasında da temel birtakım sorunlar ortaya çıkmıştır. Endüstri federasyonlarının temsil ettikleri örgütler coğrafi olarak bazen EEC çerçevesi içinde kalırken, bazen ETUC tarafından temsil edilen daha geniş sınırlara ulaşmıştır. Federasyonlar kimi zaman coğrafi anlamda ETUC'un temsil sınırlarının ötesine de geçebilmişlerdir. Dolayısıyla coğrafi anlamda temsil alanının sınırları da ETUC ile federasyonlar arasındaki tartışma konuları içerisinde yer almıştır (Barnouin, 1986: 50; Degryse ve Tilly, 2013: 86-88).

ETUC, endüstri federasyonlarının örgütle bütünleşmesi konusunda ciddi bir çaba harcamıştır. Aynı zamanda endüstri federasyonlarının ETUC üyeliği de bu paralelde gerçekleşmiştir. Bazı endüstri federasyonları ETUC'a hemen üye olurken bazı federasyonların üyelikleri zaman içerisinde tamamlanmıştır. Endüstri federasyonlarının ETUC içerisinde yer alması örgüt içerisinde en başından itibaren genel kabul görmesine rağmen, federasyonların ETUC tarafından tanınmaları belirli kriterlere bağlanmıştır. ETUC'un kapsadığı coğrafi alanları kapsamaları, ETUC tarafından temsil edilen ulusal endüstri federasyonlarını bir araya getirmeleri, bağlı oldukları ITS'lerin ilgili federasyonlara ilişkin olumlu görüşleri, bilgi alışverişi ve toplantılara katılım sağlanması gibi hususlarda karşılıklılık noktasında teminat, bu kriterler arasında yer almıştır. Belirtilen kriterler federasyonların ETUC'a kabulü noktasında önem taşımakla birlikte, federasyonların uluslararası örgütlerle olan ilişkilerinde daha fazla özerklik

kazanmaları, kendi inisiyatifleri, kendi kuralları ve kendi yapılarıyla donatılmaları ETUC tarafından beklenen diğer hususlar arasında ifade edilmiştir (ETUC, 1973f: 6-9; ETUC, 1973i: 1-2; Buschak, 2003: 11-12).

Konuya ETUC'un kurucu Anayasası'nın 4. maddesinde de "*ETUC'un Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen endüstri komitelerini içereceği...Avrupa'daki bir veya daha fazla ekonomik sektörden sendika gruplarının endüstri komiteleri olarak kabul edileceği...Bu komitelerin kendi iradeleriyle kurulacağı ve kendi yönetmeliklerini belirleyeceği...Yönetim Kurulu'nun bu Anayasa çerçevesinde bir endüstri komitesinin ETUC çalışmalarına katılmasına karar vereceği...ETUC'un tüm ekonomik faaliyet alanlarında endüstri komitelerinin kurulmasını desteklediği...*" şeklinde yer verilmiştir. Kısaca bu madde ile yukarıda tartışılan beklentileri de kapsayacak şekilde endüstri federasyonlarının ETUC faaliyetlerine katılımının Yönetim Kurulu kararına bağlı olduğu açıkça belirtilmiştir (ETUC, 1973i: 1-2; ETUC, 1974h: 2).

Tablo.3. ETUC Üyesi Endüstri Federasyonları

ETUC Üyesi Endüstri Federasyonları	
Avrupa Sanayi ve İmalat İşçileri Federasyonu	<i>European Federation for Industry and Manufacturing Workers- IndustriAll Europe</i>
Avrupa Kamu Hizmeti Sendikaları Federasyonu	<i>European Federation of Public Service Unions- EPSU</i>
Avrupa Hizmetler ve İletişim Federasyonu	<i>European Federation of Services and Communication- UNI</i>
Avrupa Ulaştırma Federasyonu	<i>European Transport Federation- ETF</i>
Avrupa Eğitim Sendikaları Komitesi	<i>European Trade Union Committee for Education- ETUCE-CSEE</i>
Avrupa Yapı ve Ağaç İşçileri Federasyonu	<i>European Federation of Building and Woodworkers- EFBWW-FETBB</i>
Avrupa Gıda Tarım ve Turizm Federasyonu	<i>European Federation of Food Agricultural and Tourism- EFFAT</i>
Avrupa Medya ve Eğlence Birliği	<i>European Arts and Entertainment Alliance - EAEA</i>
Avrupa Gazeteciler Federasyonu	<i>European Federation of Journalists- EFJ-FEJ</i>
Avrupa Polis Konfederasyonu	<i>European Confederation of Police- EuroCop</i>

Kaynak: ETUC, 2019b

Endüstri federasyonlarının ETUC içerisindeki konumu ilk dönemlerde etkiden uzak, gözlemci statüsünde olmuş, ancak ETUC'un 13-17 Mayıs 1991 tarihinde gerçekleştirilen 7. Kongresi'nde kabul edilen reformlarla birlikte komitelerin ETUC içerisinde oynadıkları rol Anayasal bir zeminde değiştirilmiştir. İlgili Kongre ile başlatılan süreç 1995 yılında gerçekleştirilen ETUC Kongresi ile daha da genişletilmiştir. Bu değişimle birlikte endüstri federasyonları gözlemci statüsünün ötesinde oy kullanma hakkına da sahip olmuşlardır. 1990'lı yıllardan itibaren Avrupa düzeyinde sektörel sosyal diyalogun gelişmesi ve Avrupa Komisyonu'nun bu dönemde sunduğu destekler, ETUC içerisinde gerçekleşen iç değişimde son derece etkili hale gelmiştir (ETUC, 1191xa: 4; Cajo, 1993: 27; Dolvik, 2000: 62-64).

4.3. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Organları

ETUC'un organları ve bu organların işleyiş şekilleri örgütün ilk faaliyet yıllarından günümüze kadar olan süreçte değişiklik göstermiştir. ETUC tarafından örgüt yapısı içerisinde gerçekleşen reformlar ilerleyen başlıklar altında detaylı şekilde tartışılacaktır. Dolayısıyla, bu başlık altında ETUC'un mevcut organları ve işleyişi hakkında sınırlı bir tartışma yürütülecektir. ETUC'un bugün itibariyle Kongre, Yönetim Kurulu, Yürütme Kurulu ve Sekreteryaya olmak üzere dört ana organı bulunmaktadır.

4.3.1. Kongre

Kongre, ETUC'un her dört yılda bir Yönetim Kurulu tarafından toplanan en yüksek organıdır. Kongreler, tüm üye ülkelerdeki kuruluşlardan ve endüstri federasyonlarından delegelerin bir araya gelmesini sağlamakta ve bu nedenle Konfederasyon takviminde önemli bir yer teşkil etmektedir. Konfederasyon'un gelecek stratejilerinin ve genel politikalarının belirlenmesi, Yönetim Kurulu ve üye kuruluşlar tarafından sunulan karar ve diğer politika önerilerinin kabul edilmesi, faaliyet raporlarının oluşturulması, Yönetim Kurulu'nun yapısının onaylanması, Kongrenin görevleri arasında sayılmaktadır. Ayrıca Başkan ve Genel Sekreter, Genel Sekreter Yardımcıları ve Denetçilerin seçilmesi, ulusal sendika konfederasyonları ve Avrupa Sendika Federasyonları tarafından yapılan üyelik başvurusu veya gözlemci statüsü hakkında Yönetim Kurulu tarafından verilen kararların onaylanması da Kongrenin temel görevleri arasındadır. Konfederasyon'un Anayasası'nı değiştirme yetkisi de tek başına Kongreye aittir (ETUC, 2019b: 10).

ETUC Anayasası uyarınca, ulusal sendika konfederasyonlarının;

- 100 bin üyeye kadar bir delege,

- 250 bin üyeye kadar iki delege hakları bulunmaktadır.

Ayrıca her 250 bin üye için bir ekstra delegeye izin verilmektedir. Ulusal sendika konfederasyonu;

- 500 bin üyeye kadar ilave delege hakkı bir

- 500 binden fazla üyesi varsa ilave delege hakkı iki ile sınırlı tutulmuştur.

ETUC tarafından tanınan endüstri federasyonları ise *federasyon başına üç delege ve her 500 bin üye için bir ilâve delege* ile kongrelere katılım sağlamaktadır.

Belirtilen delege sayılarına ek olarak *kadın komitesine on ve gençlik komitesine on delege* hakkı verilmiştir (ETUC, 2019b: 11).

Yukarıda belirtilen sandalye dağılımı 500 binden fazla üyeye sahip olan ulusal konfederasyonların ilâve delege haklarını en çok iki ile sınırlı tutmuştur. Bu dağılım dikkate alındığında, üye sayısı fazla konfederasyonlar ile üye sayısı az konfederasyonlar arasında bir dengenin sağlanması amaçlanmıştır. Kongrelerde, cinsiyet dengesi de önem verilen konular arasında yer almıştır. Kongreye temsilci gönderme hakkına sahip tüm kuruluşlardan, temsilcilerinin temsil ettikleri üyelerin kompozisyonunu yansıtacak şekilde delegelerini erkekler ve kadınlar arasında dengeli şekilde seçmeleri beklenmiştir. Her durumda her iki cinsiyetten delegelerin sayısal farkının birden fazla olamayacağı ETUC Anayasası'nda açıkça belirtilmiştir. Dengesiz bir cinsiyet dağılımının söz konusu olması halinde oy hakkının ortalama olarak azaltılacağı da ETUC Anayasası'nda yer verilen düzenlemeler arasındadır (ETUC, 2019b: 11).

Kongrelerde Avrupa Sendika Federasyonları, Kadın Komitesi ve Gençlik Komitesi delegeleri, finansal sorular ve üyelik başvuruları dışında diğer alanlarda oy kullanma hakkına sahiptir. Kongre kapsamlı bir anlaşma ilkesini dikkate almakta ve kongrede 2/3 çoğunlukla karar alınmaktadır. Oylama kural olarak el kaldırmak suretiyle yapılmakta ancak talep üzerine yoklama oyu verilebilmektedir. Bu durumda, her bir ulusal sendika konfederasyonu, her bir Avrupa Sendika Federasyonu, Kadın Komitesi ve Gençlik Komitesi, hak sahibi oldukları delege sayısına eşit sayıda oy hakkına sahiptir. 2/3'den az ancak oyların yarısından fazlasını alan değişiklikler ve teklifler inceleme ve karar için Yönetim Kurulu'na geri gönderilmektedir (ETUC, 2019b: 12-13).

ETUC'un son olarak düzenlenen 14. Kongresi, 21-24 Mayıs 2019 tarihleri arasında Viyana'da gerçekleştirilmiştir. Kongreye 38 farklı Avrupa ülkesinden 90 ulusal sendika konfederasyonu ve 10 Avrupa Sendika Federasyonu'nu temsilen 600'den fazla delege katılmıştır. Portekiz Başbakanı Antonio Costa, Avusturya Başbakanı Alexander Van der Bellen, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, eski İtalya Başbakanı Enrico Letta da davetli katılımcılar arasında yer almıştır (ETUC, 2019d).

4.3.2. Yönetim Kurulu

Yönetim Kurulu, Kongreler arasındaki sürede yılda en az dört defa toplanan ETUC'un en üst yetki organıdır. Bu kilit yapı, ulusal sendika konfederasyonlarından, Avrupa Sendika Federasyonlarından, Kadın ve Gençlik Komitelerinden oluşmaktadır. Kongre tarafından kabul edilen genel stratejilerin uygulanması için gereken politikalara karar verilmesi, Avrupalı işveren örgütleri ve Avrupa kurumları karşısında alınacak pozisyonların belirlenmesi, ortak sendikal talep ve pozisyonları destekleyen sendikal eylemlere karar verilmesi, Avrupa'daki bağlı kuruluşların talepleri ve sözleşme politikaları ile gerekli uyumun sağlanması, Yürütme Kurulu ve Sekreteryası'nın çalışmalarının denetlenmesi ve sonrasında Yönetim Kurulu oturumlarında faaliyetler hakkında raporlar oluşturulması, iç prosedür kurallarının hazırlanması, üyelik aidat seviyelerinin sabitlenmesi ve bütçe ile bütçe dışı kaynakların onaylanması, daimî komitelerin oluşturulması, Bölgeler arası Sendika Konseylerinin yapılarının onaylanması, Kongrelerin toplantıya çağırılması ve hazırlanması, Genel Sekreter tarafından verilen tekliflere dayanarak, Kongre tarafından seçilecek sekreteryası üyeleri listesinin oluşturulması, kendi inisiyatifleri ile veya bağlı kuruluşların üçte birinin talebini izleyen olağanüstü bir Kongre toplanması, ve örgütlenme sorunu gibi belirli konularda kongreler arası dönemde konferanslar düzenlenmesi Yönetim Kurulu'nun temel görevleri arasındadır. Kurul ayrıca Avrupa işveren örgütleri ile sosyal diyalog çerçevesinde müzakerelere katılacak delegelerin belirlenmesi ve görevlerinin tespit edilmesi ve müzakerelerin sonuçlarının değerlendirilmesi görevini de üstlenmektedir (ETUC, 2019b: 13-14).

Yönetim Kurulu;

- 1 milyon üyeye kadar her ulusal sendika konfederasyonu için bir;

- 1 milyon ile 3 milyon arasında üyeye sahip her ulusal sendika konfederasyonu için iki;

- 3 milyon ile 5 milyon arasında üyeye sahip her ulusal sendika konfederasyonu için üç;

- 5 milyon ile 7 milyon üyesi olan her sendika konfederasyonu için dört;

- 7 milyondan fazla üyeye sahip her ulusal sendika konfederasyonu için beş temsilciden oluşmaktadır.

Avrupa Sendika Federasyonları ise;

- 3 milyon üyeye kadar bir;

- 3 milyon ile 5 milyon arasında üyeye kadar iki;

- 5 milyondan fazla üyeye sahiplerse 3 temsilci ile İcra Kurullarında temsil edilmektedirler.

Bununla birlikte İcra Kurulları, Kadın Komitesinden üç ve Gençlik Komitesinden üç temsilciyi de içermektedir.

Yönetim Kurulu üyelerine danışmanlar eşlik edebilmektedir. Avrupa Sendika Federasyonları, Kadın Komitesi ve Gençlik Komitesi temsilcileri, finansal meseleler ve üyelik başvuruları dışında oy kullanma hakkına sahiptirler (ETUC, 2019b: 15).

Yönetim Kurulu kapsamlı bir anlaşma ilkesini dikkate almakta ve Kurul'da 2/3 çoğunlukla karar alınmaktadır. Her toplantının başında Sekreteryaya, Yönetim Kurulu'nun alınacak oy için yeterince temsili olup olmadığını belirlemektedir. Yönetim Kurulu'nun müzakereleri ancak tam üyelerin en az 3/4'ü mevcut veya temsil edilirse geçerli olmaktadır. Mevcut veya temsil edilen üyelerin oylarının en az 2/3'si ile teklif hazırlanabilmektedir. Mevcut veya temsil edilen üyelerin oylarının en az 2/3'ünü almayan ancak Yönetim Kurulu üyelerinin oylarının en az yarısını alan teklif, gündemde kalmakta ve tekrar gözden geçirilmesi için Sekreteryaya gönderilmektedir (ETUC, 2019d: 17).

4.3.3. Yürütme Kurulu

Yürütme Kurulu, Yönetim Kurulu tarafından belirlenen politikaların yerine getirilmesi için uygulanacak acil ve orta vadeli eylemlere karar vermekten sorumludur. İşveren örgütleriyle gerçekleştirilecek müzakerelerin ve Avrupa kurumlarındaki temsilcilerle yapılan görüşmelerin takibi de Yürütme Kurulu'nun sorumluluğundadır.

Komite, mali ve idari konularla ilgilenmekte, Yürütme Kurulu'nun gündemini hazırlamakta ve Yönetim Kurulu'na tavsiyelerde bulunmaktadır. Yürütme Kurulu, Avrupa Sendika Federasyonları temsilcileri, Kadın Komitesi Başkanı ve Gençlik Komitesi Başkanı ile Yönetim Kurulu tarafından seçilen üyelerden oluşmakta ve kural olarak yılda sekiz defa toplanmaktadır (ETUC, 2019b: 18).

4.3.4. Sekreteryaya

Sekreteryaya, Konfederasyon sözcüsü Genel Sekreter, iki Genel Sekreter Yardımcısı ve Konfederasyon Sekreteri'nden oluşmaktadır. Sekreteryaya, ETUC'un günlük işlerini yönetmekte, Avrupa kurumları ve işveren örgütleri ile ilişkileri takip etmektedir. Avrupa genelinde belirli konularla ilgili gelişmelerin takip edilmesi, sendikal eylemlerin planlanması ve ETUC'un iç işleyişinin denetlenmesi de sekreteryanın görevleri arasındadır. Sekreteryaya'nın oluşturulmasında cinsiyet dengesinin gözetilmesi ETUC Anayasası'nda üzerinde durulan konular arasında yer almıştır. Genel Sekreter, Konfederasyon'un sözcüsü ve tüm faaliyetlerin koordinatörü olarak görev yapmakta ve Sekreteryaya'nın iç organizasyonu için genel sorumluluğa sahip olmaktadır. Genel Sekreter Yardımcıları, Genel Sekreter'e bu görevlerde yardımcı olmakta ve Genel Sekreter'in yokluğunda sorumluluk üstlenmektedirler. Sekreteryaya, çalışmalarında Konfederasyon'un bu amaçla oluşturduğu komiteler tarafından desteklenmektedir (ETUC, 2019b: 18-19).

4.4. Avrupa Sendikalar Konfederasyonunun Finansmanı

ETUC üyesi kuruluşlar tarafından ödenen üyelik aidatları, ETUC'un finansal gelirlerinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Konfederasyon giderlerinin büyük bir kısmı da Yürütme Kurulu'nun tavsiyesi üzerine Yönetim Kurulu'nun belirlediği bu üyelik aidatlarından karşılanmaktadır. ETUC tarafından belirlenen üyelik aidatlarının belirlenme şekli ETUC'un kuruluşundan bu yana farklılık göstermiştir. Aidatlar üyelerin temsil ettikleri işçi sayısına göre hesaplanmakta ve ETUC gelirlerinin yüzde 80'ninden fazlasını oluşturmaktadır. Aidatlar ETUC'un ilk faaliyet yıllarında üye örgütlerin ulusal para birimleri üzerinden toplanmış ancak 1980'li yılların ortalarında ulusal para birimlerinde yaşanan değer kayıpları bu sistemin uygulanmasını güçleştirmiştir. Bunun üzerine ETUC, 1988 yılında gerçekleştirdiği Kongre'de daha

düzenli aidat sistemi geliştirilmesini içeren beş yıllık bir plan kabul etmiştir. Bu plan 1990 yılında yürürlüğe girerken tüm üye örgütler Belçika Frankı üzerinden aidat ödemeye başlamışlardır. Günümüzde ise aidatlar, her yıl Ocak ve Temmuz aylarında, yarım yıl önceden peşin olarak Euro şeklinde ödenmektedir (Abbott, 1997: 472-473; ETUC, 2019b: 21).

ETUC'un diğer önemli gelir kaynağı, çeşitli sübvansiyonlar ve bağışlar sağlama konusunda uzun bir geçmişe sahip olan Avrupa Komisyonu'dur. Bu kaynak aracılığıyla elde edilen gelirlerin, tarihsel olarak, ETUC'un toplam gelirleri içindeki payı artış göstermiştir. Avrupa Komisyonu ETUC'a yaptığı parasal yardımların yanında aynı zamanda ücretsiz toplantı salonlarının sağlanması, tercümanlar temin edilmesi, seyahat sübvansiyonları, teknik yardımlar gibi birçok farklı alanda ETUC'u desteklemiştir (Abbott, 1997: 472). ETUC'un Komisyon'dan aldığı finansal destekler, örgütün Komisyon'la kurduğu ilişkilerde bağlılık açısından eleştiri konusu da olmuştur. Bu doğrultudaki gelişmeler Delors'un Komisyon başkanlığına geldiği 1980'li yılların ortalarında çok daha görünür bir hal almıştır. Konuya ilişkin daha detaylı tartışmalar ilerleyen başlıklarda gerçekleştirilecektir.

4.5. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Bünyesinde Faaliyet Gösteren Özerk Kurumlar

Bu başlık altında ETUC ile yakın ilişki içerisinde hareket eden, ETUC'un sendikal stratejilerini geliştirmesinde ve bölgesel politikaları etkilemesinde önemli bir role sahip iki özerk yapı değerlendirilecektir. Bunlardan ilki ETUC'un sendikal stratejilerinin geliştirilmesinde ve akademik alanla ilişkilerinde son derece etkili olan Avrupa Sendikalar Enstitüsü iken, diğeri bölgesel politikaların şekillenmesinde ve etkilenmesinde hayati bir rol üstlenen Bölgelerarası Sendika Konseyleri'dir.

4.5.1. Avrupa Sendikalar Enstitüsü

Bir Avrupa Sendika Enstitüsü kurma fikri ilk olarak 1972 yılında Paris'te düzenlenen EEC Zirve toplantısından sonra gündeme gelen Sosyal Eylem Programı tartışmaları sırasında olgunlaşmıştır. ETUC, 10 Ekim 1973 tarihli Yönetim Kurulu sonucunda oluşturduğu "*Avrupa Topluluğu Sosyal Programı için Sorular*" başlıklı bildirisinde, Avrupa Sendikalar Enstitüsü kurulması çağrısında bulunmuştur. Bu

doğrultuda kurulacak olan enstitünün, sendikalara bilgi üretimi konusunda yardımcı olması, üniversitelerle sendikalar arasında özellikle sosyal alanla ilişkilerin güçlendirilmesi, sendikaların araştırma faaliyetlerine katkı sağlaması gerektiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca kurulacak olan enstitünün, bağımsız olması ve sendikalar tarafından yönetilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Benzer bir bildiri aynı dönemde EO-WCL tarafından da yayınlanmıştır. Bu açıklamaların ardından Konsey, 21 Ocak 1974 tarihli toplantısında sosyal programın bir parçası olarak, sendikalara yardımcı olması ve Avrupa ile ilgili konularda eğitim ve bilgi sağlaması için bir Avrupa sendika enstitüsünün kurulmasına destek olmaya karar vermiştir (ETUC, 1975a: 1-2; ETUC, 1975b: 1-2).

Konsey'in kararının uygulanması hemen mümkün olmamış, ETUC'un Komisyon, Konsey ve rahat iletişim kurabildiği hükümetler üzerindeki baskısından sonra, Avrupa Sendikalar Enstitüsü (*European Trade Union Institution- ETUI*), ETUC'un 9-10 Şubat 1978 tarihli Yönetim Kurulu kararı ile kurulmuştur. ETUI'nin üyelerini ETUC üyesi ulusal sendikal merkezler oluşturmuştur (ETUC, 1976c; ETUC, 1978a; ETUC, 1978b).

Kuruluşunun ardından ETUI Yönetim Kurulu, 22 Haziran 1978 tarihinde Viyana'da toplanmış, ETUI'nin ilk çalışma planını oluşturmuştur. Bu çalışma planı içerisinde ETUI tarafından kabul edilen prensiplere de yer verilmiştir. ETUC'un beklenti ve gerekliliklerinin sağlanacağı, Avrupa sorunlarına önem verileceği, farklı Batı Avrupa ülkelerindeki ekonomik, sosyal ve politik gelişmelerin özellikle işçiler ve sendikalar açısından dikkate alınacağı ve üretilen bilgilerin bilimsel ve teorik bir alt yapıyla destekleneceği prensipler arasında sayılmıştır. ETUI'nin üç temel görevi; (a) politika odaklı araştırmalar gerçekleştirmek, (b) Avrupa ekonomik, siyasi, sosyal ve sendikal konularda bilgi ve dokümantasyon merkezi olarak hareket etmek ve (c) sendikal eğitim faaliyetlerine Avrupa bağlamında destek vermek olmuştur. Enstitü'nün araştırma faaliyetleri temel olarak pratik konulara yönelmiştir. ETUI böylece ETUC'un AB ve Avrupa kurumları çerçevesinde tartışılan konularla ilgili olarak temeli sağlam olan politikalar oluşturmasına yardım etmeyi hedeflemiştir (ETUC, 1978c).

ETUC'un bağımsız araştırma ve eğitim merkezi olarak faaliyetlerine Brüksel'de devam etmekte olan ETUI, özellikle üniversitelerle, akademik ve uzman ağlarıyla olan bağları sayesinde edindiği uzmanlığı, işçilerin Avrupa düzeyindeki çıkarlarına ve

Avrupa Birliği'nin sosyal boyutunun güçlendirilmesi adına kullandığını vurgulamaktadır. Enstitü, araştırma ve eğitim olmak üzere iki birimden oluşmaktadır. ETUI, sosyoekonomik konular ve endüstri ilişkileri üzerine çalışmalar yürütmekte ve Avrupa emek dünyası için stratejik önemdeki politik gelişmeleri takip etmektedir. Ayrıca, emek dünyasıyla ilgili belirleyici temel konulara ilişkin bağımsız araştırmaları teşvik etmek adına akademi, araştırma dünyası ve sendikal hareket arasında köprü oluşturma çabası içerisinde (ETUI, 2019). ETUI genel amacını sosyal diyalogun ve sosyal Avrupa'nın geliştirilmesi olarak belirtmekte, Avrupa sendikal hareketinin desteklenmesini görevleri arasında saymaktadır. Kriz tartışmaları, işçilerin yönetime katılımı, sürdürülebilir gelişme ve endüstri politikaları, çalışma şartları ve işin kalitesi ile sendikal canlanma ETUI'nin beş temel önceliği arasında yer almaktadır (ETUI, 2016). Kısaca ETUI, ETUC'un sosyal Avrupa'nın oluşturulması anlamında ortaya koyduğu stratejilerin belirlenmesi ve politika önerilerinin ortaya çıkması noktasında son derece önemli bir yere sahiptir.

4.5.2. Bölgelerarası Sendika Konseyleri

Bölgelerarası Sendika Konseyleri (*Inter Regional Trade Union Councils-IRTUC*), AB üyesi devletlerden iki veya daha fazla komşu bölgeyi kapsayan sendikalar arasındaki bölgesel sınır ötesi birliklerdir. Bu yapılanmalar kuruldukları dönemden beri ETUC'dan bağımsız, ancak ETUC tarafından kabul edilen genel politika çerçevesinde hareket etmişlerdir. IRTUC'lar ETUC temsilcileri ve Topluluk kurumlarıyla düzenli toplantılar gerçekleştirmişlerdir. ETUC ise IRTUC faaliyetlerinin koordinatörü olarak hareket etmiş ve karşılıklı çıkarları gözeten bilgi alışverişini desteklemiştir (Cajo, 1993: 31).

İlk IRTUC, 1976 yılında Ren, Moselle, Saar ve Meuse arasında bulunan SaarLorLux bölgesinde kurulmuştur. 1980'li yılların ilk yarısında çoğunluğu Kuzey Batı Avrupa'da yoğunlaşmış sekiz IRTUC faaliyet göstermeye başlamıştır. 1990'lı yılların başında IRTUC'lar ETUC Yönetim Kurulu'nda temsil edilme taleplerini dile getirmişlerdir. 1991 yılında gerçekleştirilen ETUC Kongresi'nde ise bir IRTUC temsilcisinin Yönetim Kurulu toplantılarında gözlemci statüsünde yer alması ve sosyal politika, toplu pazarlık ve bölgesel uyum politikalarıyla ilgili komite toplantılarına katılmasına karar verilmiştir. IRTUC'lar resmi olarak ETUC'tan bağımsız olarak faaliyet göstermelerine karşın zaman içerisinde Avrupa düzeyinde faaliyet ve

koordinasyon yaklaşımının bir parçası haline gelmişlerdir. 2013 yılı itibariyle İsveç'in uzak kuzeyinden İspanya'nın güneyine, İrlanda'dan Macaristan'a kadar faaliyet gösteren 45 IRTUC kurulmuştur (ETUC, 2013; Degryse ve Tilly, 2013: 85; Hammer, 2010: 353).

İlk IRTUC'lar 1970'lerin sonlarında temel AB sanayi bölgelerinde kurulmuş, sınır ötesi emek piyasalarında ekonomik ve sosyal asgari standartları güvence altına almak için aşağıdan yukarıya bir işbirliğini temsil etmişlerdir. Madencilik ve çelik sektöründeki endüstriyel düşüş ve kontrolsüz rekabet, işgücü piyasalarının bu bölgelerde bütünleşmesi ve sınır ötesindeki işçi sayılarının artması, vergi ve sosyal sigorta mevzuatındaki farklılıklardan kaynaklanan dezavantajlar, Avrupa'nın yapısal uyum politikalarına paralel olarak, AB'nin iç ve dış sınırlarında Avro bölgesi olarak adlandırılan yerel ve bölgesel otoritelerin sınır ötesi işbirliği IRTUC'ların gelişmesinde önemli faktörler arasında yer almıştır. Avro bölgesinde resmi bir oyuncu olmasa da, IRTUC'lar işçilerin çok seviyeli Avrupa politikası noktasındaki boşluğunu doldurmuş ve ekonomik, işgücü piyasası ve sosyal politika konularında kampanya yürütmek için bir araç haline gelmişlerdir. Böylece ekonomik yeniden yapılanma, serbestleşme ve Avrupa bütünleşmesi, art arda gelen genişleme dalgalarındaki ekonomik büyüme, istihdam ve ücretler arasındaki sınır ötesi eşitsizliklerin artması karşısında sınır ötesi sendika işbirliğine yönelik teşvikler IRTUC'ların temel önceliklerini oluşturmuştur (Hammer, 2010: 352-354).

Her ne kadar IRTUC'lar işleyiş şekilleri, kapsamaları ve işbirliğinin yoğunluğu bakımından çok çeşitli olsalar da, ele alınan konular bağlamında genel bir çerçeve oluşmuştur. Toplu pazarlık komitelerine karşılıklı katılım dâhil olmak üzere, toplu pazarlık turlarında sendika gözlemcilerinin karşılıklı değişimi, toplu pazarlık konularında ortak bilgi sisteminin geliştirilmesi, sendikaların toplu iş sözleşmesi politikaları üzerine ortak eğitim seminerleri, toplu pazarlık konularında ortak çalışma grupları, sendika üyeliğinin karşılıklı olarak tanınması IRTUC'ların özellikle kolektif haklar noktasında oluşturdukları bir çerçeveyi ortaya koymuştur. Sektörel ve şirket düzeyinde sınır ötesi ağları kolaylaştıracak ve destekleyecek bir kaynağın yanı sıra, sendika kapasitesinin artırılması ve bölgesel otoriteler karşısında siyasi temsil şansı elde edilmesi de IRTUC'ların öncelik verdikleri hedefler arasında yer almıştır (Hammer, 2010: 352-355).

4.6. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Avrupa Politikalarını Etkileme Kanalları

ETUC, Avrupa politikalarını Topluluk düzeyinde etkileyebilmek adına farklı kanallar aracılığıyla hareket etme çabası içerisinde olmuştur. Kimi zaman Topluluk kurumları ile kurulan doğrudan temaslar, kimi zaman gerçekleştirilen lobi faaliyetleri aracılığıyla sendikal hareketin görüş ve taleplerini Topluluk kurumlarıyla paylaşmaya çalışmıştır. Ayrıca Topluluk düzeyinde oluşturulan sosyal diyalog mekanizmaları ve danışma organları da ETUC'un görüş ve önerilerini dile getirmesi adına önemli araçlar olarak dikkat çekmiştir. Bu başlık altında ETUC'un Topluluk düzeyinde etki oluşturma çabaları, hem Topluluk kurumları ile kurulan ilişkiler ve lobi faaliyetleri üzerinden hem de diyalog mekanizmaları aracılığıyla oluşturulan kurumsal temaslar noktasında incelenmeye çalışılacaktır.

4.6.1. Bölgesel, Ulusal ve Konu Düzeyinde Topluluk Kurumları ile İlişkileri

Bölgesel konsolidasyonun sağlanması ETUC'un ilk dönem faaliyetlerinde önemli bir yere sahip olmuş ve bu doğrultuda oldukça büyük bir çaba harcanırken farklı alanlarda politika oluşturma sürecine daha aktif katılım sağlama çabası içinde hareket edilmiştir. ETUC, faaliyetlerinin Birlik ötesine uzanmasına, Konfederasyon'un AB'yi aşan bir coğrafi sınırı bulunmasına rağmen çoğu zaman dikkatinin asıl odağını Birlik ve kurumları oluşturmuştur. Konfederasyon üyesi sendikalar arasındaki farklılıklara rağmen belirli temel sorunların ulusal düzeyde çözülemeyeceği düşüncesi ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla belirtilen farklılıkları aşan bir şekilde Birlik düzeyinde gerekli çözümlerin bulunması noktasında fikir birliği oluşmuştur. Ortak Pazar dinamikleri ve Birlik içerisinde gelişen sayısız ekonomik ve sosyal olay, ETUC'u Birlik politikalarını etkileme noktasında daha çok motive etmiştir. Dolayısıyla ETUC genel olarak AB ile ilgili konular üzerinde durmuştur. ETUC'un Avrupa kurumlarını ve Birlik düzeyinde alınan kararları etkileme çabası önemli amaçları arasında yer almıştır. Bu doğrultuda ETUC, çeşitli Avrupa kurumları ile doğrudan temaslar kurarak çok yönlü bir danışma süreci çerçevesinde istihdam, sosyal işler, makroekonomik politikalar, mesleki eğitim, çalışma koşulları, işçi sağlığı ve iş güvenliği gibi alanlarda Avrupa politikalarını etkilemeyi amaçlamıştır (Calvano, 2002: 40; ETUC, 1973s: 1).

ETUC, AB içinde çıkar temsilini “konular düzeyinde”, “bölgesel düzeyde” ve “ulusal düzeyde” olmak üzere üç farklı seviyede gerçekleştirme çabası içerisinde hareket etmiştir.

Konular düzeyinde, Birlik karar mekanizmalarını, gündemde olan konular ve sorunlar hakkında görüşlerini dile getirerek etkilemeye ya da Birlik kurumlarının dikkatini, özellikle önemli gördüğü ve mevzuatla düzenlenmesini istediği konulara çekmeye çalışmıştır. Ancak Birlik düzeyinde karar alma süreçlerinin karmaşık yapısı ETUC’un bu anlamda önemli çıkmazları arasında yer almıştır (ETUC, 1973s: 2; Barnouin, 1986: 68).

Bölgesel düzeyde ETUC politikaları sıklıkla Birlik kurumları içinde sendikaların etkisini artırma yönünde şekillenmiştir. Birlik danışma yapıları hakkında çekincelerini sıklıkla dile getiren ETUC, sendikalar, hükümetler ve işverenlerle sağlıklı bir istişare zemini oluşturulabilmesi için üçlü yapıların kurulması ve güçlendirilmesini teşvik edici önerilerde bulunmuştur. Ayrıca diyalogun sadece sosyal konulara sıkıştırılmasının önüne geçilmesini savunurken ekonomik ve mali önlemlerle ilgili konularda sosyal tarafları da kapsayacak istişare zeminlerinin oluşturulması gerektiğini dile getirmiştir (Barnouin, 1986: 68). Dolayısıyla, sadece sosyal sorunların ele alındığı platformları değil, makroekonomik konularla ilgili farklı alanlardaki politikaları da etkileme çabası içerisinde hareket etmiştir.

Ulusal düzeyde ise ETUC iki kanal üzerinden amaçlarına ulaşmaya çalışmıştır. Önemli gördüğü konularda hükümetlerin bakış açısını etkileyebilmek amacıyla ulusal sendika konfederasyonlarını hükümetler üzerinde baskı ve algı oluşturmaya çağırmıştır. Bunun yanı sıra Konsey dönem başkanlığını üstlenen ülkelerin devlet başkanlarıyla doğrudan temaslar kurmuş ve taleplerini dile getirdiği toplantılar düzenlemiştir (Barnouin, 1986: 68).

Belirtmek gerekir ki ETUC’un her üç düzeyde ortaya koyduğu çaba birbiriyle doğrudan ilişkili olup, bunlar arasında net bir ayırımın ortaya konulması son derece güçtür.

ETUC, AB politikalarını ve yasal sistemini yıllık Üçlü Sosyal Zirveler, Ekonomik Sosyal Komiteye katılım, Avrupa Komisyonu ile sıklıkla kurulan doğrudan temaslar, Avrupa Parlamentosu üyeleriyle yakın işbirliği, komitoloji prosedürü çerçevesinde istihdam, sosyal konular ve makroekonomik politikalarla ilgili danışmaya

yönelik düzenli temaslar çerçevesinde çıkar temsili yoluyla etkilemeye çalışmaktadır. Birlik içerisinde sosyal taraf statüsüne sahip olan ETUC, Avrupa işveren örgütleriyle sektörel ilişkilerin şekillenmesi sürecinde de aktif olarak yer almaktadır (Kurczewska, 2013: 76).

Birlik içerisindeki kurumların çok düzeyli yapısı, özellikle ETUC ve Avrupa Sendika Federasyonları gibi resmi statüsü olan sosyal taraflar için çeşitli erişim noktaları oluşturmuştur. Ancak AB kurumsal çerçevesinin karmaşıklığı, daha önce de belirtildiği gibi, ETUC'un politikalar üzerinde gerçek bir etki oluşturmasını engellemiştir. AB politikaları ve mevzuatı, sendikaları ve üyelerini etkilese de, sosyal diyalog mekanizmaları çoğunlukla çalışma koşulları, sağlık ve güvenlik ve eşit haklar gibi bazı temel politika alanlarına odaklanmıştır. Ayrıca belirtmek gerekir ki sendikalar, Birlik kurumlarıyla lobi faaliyetlerinde işveren tarafından daha atıl bir pozisyon sergilemişlerdir. Dolayısıyla, sendikaların Avrupa kurumsal yapılanması içerisindeki yeri işverenlere nazaran daha dezavantajlı olmuştur. ETUC belirtilen bu durumun önüne geçebilmek için süreç içerisinde birçok hamle ortaya koymuş ancak genel itibarıyla Avrupa karar mekanizmasında bir etki oluşturulabilmesi için Komisyon'la mücadele yerine işbirliği yapılması fikri Örgüt içerisinde genel kabul görmüştür. Bu durum ise ETUC'un Avrupa Komisyonu'nun gündeminde olan AB politikalarını ve mevzuatını etkilemek yerine kurumlarla sembolik bir "*Avro-korporatizm*" ilişkisi içine girme riskini ortaya çıkarmıştır (Larsson, 2015: 103).

"*Ulusal Rota*" ve "*Brüksel Rotası*" da sendikaların AB karar alma süreçlerini etkileme noktasında ortaya koyduğu stratejiler arasındadır. Brüksel Rotası aracılığıyla temel itibarıyla Avrupa kurumlarının, Brüksel'de gerçekleştirilen lobi faaliyetleri ve diğer araçlar vasıtasıyla etkilenmesi kastedilmiştir. Lobi faaliyeti gerçekleştirmek adına tercih edilen araçlar çeşitlilik gösterse de sendikalar, AB politikalarını ve sosyal boyutunu çoğunlukla sosyal diyalog aracılığıyla etkilemeye çalışmışlardır (Larsson, 2015: 104).

ETUC, kuruluşundan itibaren hem Avrupa Komisyonu ile sıkı ilişkiler geliştirmeyi hem de karar alma süreçlerini etkilemeyi hedeflemiştir. 1980'lerin ortalarından sonra sosyal diyalogun kurumsallaşmasıyla ETUC, Avrupa işveren örgütleriyle direktiflere dönüştürülecek bağlayıcı anlaşmalar oluşturma amacı edinmiştir. Böylece sosyal taraflar korporatist yarı yasama organı olarak işlev görmeye

başlamıştır. Sosyal diyaloga ilişkin sendikalar açısından ikinci önemli uğrak ise 1991 yılından beri var olan ancak ilk kez 1997 yılında uygulamaya geçen işveren ve sendikalara verilen “*özerk anlaşmalar*” müzakere etme hakkı olmuştur. Belirtmek gerekir ki Avrupa Komisyonu’nun 1990’ların sonlarından bu yana müzakere edilecek konular üzerindeki azalan ilgisi, anlaşmalardaki düşüşü de beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla sosyal diyalog aracılığıyla elde edilen sonuçların Avrupalı işçiler üzerindeki etkilerinin son derece mütevazı kaldığı da dile getirilen görüşler arasında yer almıştır. Ancak yine de sosyal diyalog ETUC’un AB politikalarını etkileme yönünde kullandığı önemli etki araçları arasında gösterilmiştir (EU, 2019: 415 ; Larsson, 2015: 104).

Yukarıda tartışılan gelişmelerden de anlaşılacağı üzere özellikle 1985 yılında Jacques Delors’un Komisyon başkanlığına gelmesinden sonra Komisyon’un destekleyici tutumu ETUC’un Avrupa politikaları çerçevesinde konumlandırılması noktasında önemli bir etkiye sahip olmuştur. Ayrıca, Komisyon’un belirtilen dönemde sosyal meselelere ilgisinin yoğunlaşması, Komisyon’un sürece ilişkin iç eksikliklerinin giderilmesi ve ihtiyaç duyduğu uzmanlık bilgisini temin etmesi eğilimiyle de açıklanmıştır. Kısaca Komisyon, etkin bir sivil toplum ağı oluşturarak bu alanda kendi meşruiyetini arttırmaya çalışmıştır. Mevzuat tekliflerini düzenleyen kurum olarak Komisyon ile etkileşim, mevzuatın bazı kısımlarını belirli ve olumlu yönde etkilemek için ETUC açısından önemli bir yere sahip olmuştur. ETUC’un Komisyon ile kurduğu temaslar hem resmi hem de gayri resmi düzeyde gerçekleşmiştir. ETUC, bu süreçlerde çeşitli tekliflerle ilgili olarak Komisyon’a danışmış, tekliflerin oluşturulması öncesi ve aşamasında çeşitli pozisyon raporları aracılığıyla kararları etkileme çabası içerisine girmiştir. Bu doğrultuda ETUC özellikle İstihdam ve Sosyal İşler Genel Müdürlüğü ile de sıkı bir ilişki geliştirmeye çalışmış, Sosyal İşler Komiserleri ile temaslara önem vermiştir. Ancak bu çaba her zaman ETUC’un beklediği etkinlik düzeyinde gerçekleşmemiştir. Ayrıca işveren örgütlerinin ETUC teklifleri noktasında Komisyon’la gerçekleştirdikleri karşı lobi faaliyetleri ve Konsey’in ETUC tarafından başlatılan teklifleri dikkate alma noktasındaki isteksizliği de ETUC’un Avrupa politikalarını etkileme noktasında karşılaştığı sorunlar arasında yer almıştır (Cajo, 1993: 31-33; Lampe, 2006: 14-15).

ETUC, Komisyon üyeliği seviyesinin altında genel müdürlükler ve personelleri ile de ilişkiler kurmuştur. ETUC Sekreteryası’nın bu doğrultuda geliştirdiği ilişkilerin

özellikle bilgi paylaşımı açısından sürece önemli katkıları olmuştur. Günlük temaslara dayanan bu ilişkiler sayesinde etkili bir çalışma ortamı kurulmuş, Komisyon tekliflerinin müzakereleri öncesindeki hazırlık aşamalarında yoğun bir etkileşim şansı elde edilmiştir. Yasaları değiştirme ve birlikte karar verme yetkisine sahip olan Avrupa Parlamentosu ve üyeleriyle ilişkiler de ETUC tarafından kullanılan önemli etki kanalları arasında yer almıştır. Komisyon dışında Avrupa Parlamentosu, ETUC'un Avrupa politikalarını sosyal hükümler lehine etkileme çabalarında en güçlü müttefiklerinden olmuş ancak Parlamento'nun sosyal politikalarla ilgili yetkilerinin zayıf kalması bu anlamda net kazanımların ortaya çıkmasını engellemiştir. Farklı siyasi gruplardan Parlamento üyelerinden oluşan Avrupa Parlamentosu Sendikalar Grubu ile sendikalar arasındaki aylık toplantılar, ETUC'un etki oluşturma anlamında önem verdiği araçlar arasında yer almıştır. ETUC bu toplantılar sayesinde Parlamento içerisinde sosyal konularla ilgili gündem oluşturulması noktasında bir sonuç elde etmeye çalışmıştır. Yasama organı olarak güçlü bir Parlamento'nun oluşturulması da en başından beri ETUC'un gözettiği hedefler arasında belirtilmiştir. ETUC, 1979 yılı öncesinde Parlamento'ya doğrudan seçimlerin başlatılması için çeşitli lobi faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Bu lobi faaliyetleri doğrultusunda ETUC, örgüt olarak seçim kampanyaları döneminde üstlenmesi gereken rolü ve göçmen işçilerin oy haklarına yönelik konuları da gündemine almıştır. Ancak Avrupa Parlamentosu seçimlerinin, ulusal seçim sistemlerine sıkı bir şekilde bağlanması, ilgili dönemde ETUC'un soruna Avrupa düzeyinde bir çözüm geliştirmesini zorlaştırmıştır. Doğrudan seçim sisteminin uygulamaya girmesinden sonra ETUC ile Parlamento ve çeşitli çalışma komiteleri arasındaki temaslara yoğunlaşmıştır. ETUC Sekreteryası, özellikle endüstriyel politikalar, çalışma koşulları, göçmen işçiler, kısmi süreli çalışma, araştırma ve geliştirme programları gibi Konfederasyon'un yakından ilgilendiği ve kendi pozisyonuna uygun konularda yasaların çıkarılması amacıyla Parlamento ile ilişkilerini sıkı tutmuştur (Degryse ve Tilly, 2013: 30; Larsson, 2015: 104).

ETUC, Ekonomik ve Sosyal Komite, İstihdam Daimî Komitesi ve Avrupa İstihdam Stratejisi ile ilgili Makroekonomik Diyalog ile istişare yoluyla makroekonomik konularda da AB politikalarını etkileme hedefinde olmuştur. Ancak bu kanallar temelde etki oluşturma yerine bilgi ve danışma vazifesi görmüş, ETUC'un bu

kanallar üzerinden oluşturmaya çalıştığı baskı sınırlı kalmıştır (Larsson, 2015: 104-105).

Sektörler arası sosyal diyaloga ilişkin beklentiler 1990'ların sonunda azalırken, sektörel sosyal diyalogun önemi, 1998 yılında Sektörel Sosyal Diyalog Komiteleri'nin kurulmasına bağlı olarak artmıştır. Bu komiteler sendikalar açısından Avrupa Sendika Federasyonları tarafından koordine edilmiş ve Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa politikaları hakkında istişare için forumlar şeklinde düzenlenmiştir. Diyalogların sonucu sektörler arasında değişmekle birlikte, bağlayıcı birkaç çerçeve anlaşmanın görüşülmesi dışında ortak açıklamalar ve tavsiyelere yoğunlaşmıştır. Ancak yine de sektörel diyalog Avrupa politikalarını etkilemede önem taşıyan kanallar arasında yer almıştır (Larsson, 2015: 105).

Yukarıda değinilen konular dikkate alındığında sosyal diyalogun ve sosyal diyalogun işlemlerini sağlayan araçların ETUC'un Avrupa sosyal politikasını etkilemesi noktasında etkisi ve katkısı önemlidir. Dolayısıyla ETUC'un AB kurumları ve sosyal taraflarla istişare şansı yakaladığı bazı temel sosyal diyalog araçları biraz daha detaylandırılacaktır. Bu amaç doğrultusunda Ekonomik ve Sosyal Komite, Üçlü Sosyal Zirveler, özellikle üzerinde durulması gereken önemli araçlar arasındadır.

4.6.2. Kurumsal ilişkiler ve Üç Taraflı Diyalog Mekanizmaları

Ekonomik ve Sosyal Komite, sendikaların, işverenlerin ve çeşitli çıkar gruplarının temsil edildiği AB'nin danışma organıdır. Komite başından beri politika oluşturma süreçlerindeki rolü kısıtlı bir kurum olarak görülmüştür. Sendikalar sürekli olarak Komite'nin rolünün kuvvetlendirilmesi ve işçi tarafının Komite içerisinde daha etkin temsil edilmesi için bir dizi reform yapılması gerektiğini savunmuşlardır. Belirtmek gerekir ki ETUC, Ekonomik ve Sosyal Komite içerisinde blok halinde değil ortakları aracılığıyla temsil edilmektedir. Ancak 80 sendikanın temsilcisinin oluşturduğu "*Komite işçi grubunun*" büyük çoğunluğu ETUC üyesi örgütlerden veya ETUC'a bağlı sektörel federasyonlardan oluşmaktadır (EESC, 2018, EESC, 2019a; EESC, 2019b; Çelik, 2014: 187-188).

Bu durum bir süre ETUC tarafından sorun olarak gündemde tutulmuş, ETUC Sekreteryası'nın işçi grubu ile ETUC arasındaki koordinasyonu sağlamasına rağmen, Komite içinde temsil edilmemesi, ETUC'un Komite'ye yönelik eleştirel bakışını

kuvvetlendirmiştir. Bu doğrultuda Komite toplantılarında ETUC Sekreteryası'nın katılımını mümkün kılmak amacıyla çeşitli öneriler getirilmiştir. İşçi ve işveren temsilcilerinin Komite'de eşit sayıda temsil edilmesi, ETUC'un Komite'ye doğrudan üye atamasına izin verilmesi, temsilcilere olası sorunlara karşı yedek temsilci atanması, Komite'nin inisiyatif alma hakkını daha etkin kullanması, ETUC ile Komite arasında daha etkin iletişim ve bilgi alışverişinin oluşturulması, ETUC'un Komite'nin reformu noktasında verdiği öneriler arasında yer almıştır. Muhalif fikirlerin Komite içerisinde ifadesinin mümkün olmaması da ETUC tarafından dile getirilen sorunlar arasında dikkat çekmiştir. En azından talep ettiği reformların bir kısmının gerçekleştirilebilmesi için 1978 yılı Nisan ayında Avrupa Konseyi ile gerçekleştirilen toplantı süreç içerisinde ETUC açısından önem taşımıştır. Bu doğrultuda Komite düzeyinde baskılar da arttırılmıştır. 1978-1980 yılları arasında Komite başkanlığını bir sendika liderinin yürütmesi, bu baskıların sonuç vermesini kolaylaştırmıştır. Belirtilen doğrultuda ETUC tarafından önerilen reformların bazıları 1980 yılında kabul edilmiş, muhalif fikirlerin Komite görüşlerine ek olarak yayınlanabileceği konusunda fikir birliğine varılmıştır (ETUC, 1977a: 3-4; ETUC, 1977b).

Ekonomik ve Sosyal Komite'nin çeşitli konularda Parlamento komiteleriyle müzakereler dâhil Avrupa Parlamentosu ile kurduğu geniş kapsamlı ilişkiler geçmişten beri ETUC'un ilgisini çekmiş, ETUC bu müzakereleri etkileme gayreti göstermiştir. Ancak hem Avrupa Parlamentosu hem de Ekonomik ve Sosyal Komite'nin yetkilerinin sınırlı olması, bu çabasının sosyal politikaya ilişkin somut sonuçlar vermesini engellemiştir. Ekonomik ve Sosyal Komite'ye yönelik oluşturulan çalışma grupları ve yayınlanan raporlar aracılığıyla Ekonomik ve Sosyal Komite'nin çalışma prensibi etkilenmeye çalışılmış, Komite'de eşit temsil ETUC'un ilk faaliyet dönemlerinde gündemine aldığı konulardan olmuştur. ETUC ilk faaliyet yıllarında her ne kadar Ekonomik ve Sosyal Komite'nin çalışma şekli üzerinde bir etki oluşturmaya çalışsa da kısa vadede tatmin edici bir sonuç alamayacağına farkına varmıştır (ETUC, 1974b: 2).

Komite içerisinde işverenlerin aşırı temsili de ETUC'un dile getirdiği sorunlar arasında yer almıştır. ETUC, bu durumun farklı çıkar grubu temsilcilerinden kaynaklanması nedeniyle bu çıkar gruplarına ilişkin karşı tutumunu hissettirmiştir. Farklı çıkar gruplarının sınırlı yaklaşımları nedeniyle Topluluğun genel, sosyal ve ekonomik sorunlarına yönelik tartışmaların verimlilikten uzak olduğu dile getirilmiştir.

ETUC, bu ve benzeri sorunların yakın gelecekte çözüleceğine dair bir umuda sahip olmaması nedeniyle, Komite'nin danışma organı olarak kalması ve herhangi bir karar alma sürecine aşırı derecede dâhil olmaması gerektiğini savunmuştur. Bu görüşüne paralel olarak Komite'de daha fazla reform yapılmasını desteklemekle birlikte somut sonuçlara ilişkin umutlarını üçlü kurumlar ve üçlü konferanslar üzerinde saklı tutmuştur (Barnouin, 1986: 82-83).

Komite halen Avrupa Parlamentosu, Konsey ve Avrupa Komisyonu'na tavsiyelerde bulunmaktadır. Sivil toplum örgütlerinin görüşlerini dikkate almak ve AB mevzuatının AB vatandaşlarının yaşamları üzerindeki etkisine ilişkin farkındalıklarını artırmak, AB içindeki ve dışındaki örgütlü sivil toplumu desteklemek ve güçlendirmek faaliyet alanlarının temelini oluşturmaktadır. Tam istihdam, Avrupa'daki işçilerin yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve tüm AB vatandaşlarının yanı sıra diğer kıtalardaki işçiler ve ailelerinin refahı Komite işçi grubunun öncelikleri arasındadır. Komite işçi grubu, AB'nin refah, özgürlük ve demokrasi, dayanışma ve sosyal uyum ekseninde genişlemesi ve güçlendirilmesi için işçilerin Avrupa politika oluşturma süreçlerinde etkin rol oynamalarını sağlamayı amaçlamaktadır (EESC, 2018; EESC, 2019b). Ancak yukarıdaki tartışmalar dikkate alındığında ETUC, Komite'den sosyal sorunlara yönelik etkin bir politika oluşturması noktasında diğer etki araçlarına oranla daha düşük bir beklentiye sahiptir.

Üç taraflı diyalog AB organları, işverenler ve sendikalar arasında kurulan ve danışma mekanizması görevi üstlenen ilişkilerden oluşmaktadır. Her ne kadar günümüzde belirli mekanizmalar aracılığıyla üçlü taraflı diyalog etkin bir şekilde sürdürülse de üçlü temaslara özellikle 1970'li yıllarda da önem verilmiştir (Çelik, 2014: 188). 1970'li yıllarda sendikalar için Topluluğun mevcut danışma yapısının beklenen sonuçları vermediği ortaya çıkmış, Ekonomik ve Sosyal Komite'nin etkinliği, çeşitli çıkar gruplarının dâhil edilmesiyle büyük ölçüde engellenmiştir. Bu dönemde sadece hükümetler, işverenler ve sendikaların temsil edildiği tek kurum olan ve 14 Aralık 1974 tarihinde kurulan İstihdam Daimî Komitesi, istihdam politikalarının birçok yönüyle ilgilenmiştir. İstihdam Daimî Komitesi'nin Konsey üzerindeki etkisi de diğer komitelerde olduğu gibi sadece danışma niteliğinde ve çok sınırlı kalmıştır (ETUC, 1973s: 3; Cajo, 1993: 36).

ETUC, istişareler için daha etkili yollar bulmaya çalışmış, ekonomik ve sosyal sorunlar üzerine bağlayıcı kararların alınabileceği, Topluluk karar sürecine etki edebilecek mekanizmaların oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. Belirtilen kapsamda üç araca dikkat çekilmiştir. Bunlardan ilki, Komisyon, Hükümet, işçi ve işveren temsilcilerinin katılacağı ve detaylı fikir alışverişine dayalı üçlü ekonomik ve sosyal konferansların düzenlenmesi olmuştur. Bu doğrultuda 1975 yılının ilk yarısında ekonomi bakanlarının da katılacağı bir konferans düzenlenmesi ETUC tarafından talep edilmiştir. ETUC'un önerilerinden bir diğeri İstihdam Daimî Komitesi'nin canlandırılması olmuştur. Bu kapsamda özel bir grup oluşturularak Komite'de tartışılacak öncelikli konular üzerine çalışma ve hazırlık yapılması önerilmiştir. ETUC tarafından dile getirilen diğeri bir öneri ise belirli sektörlerdeki istihdam sorunları üzerine çözümler üretilmesi amacıyla ortak endüstri komitelerinin hayata geçirilmesi olmuştur (ETUC, 1974i: 7-8).

Bu dönemde ETUC, talep edilen konferanslara sosyal sorunların genel ekonomik durumdan ayrı düşünülmemeyeceğini belirterek maliye ve ekonomi bakanlarının da katılımını talep etmiştir. ETUC, Konsey ile gerçekleştirilen görüşmelerde bu doğrultudaki talebini dile getirmiştir. Böylece talebe konu olan üçlü ekonomik ve sosyal konferans, 18 Kasım 1975 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilmiştir. İlgili toplantıda, 1970'lerin ortalarındaki ekonomik durumun doğası ve buna ilişkin sorunların yapısal ve kısa vadeli sebepleri üzerine bir fikir birliği sağlanırken, sorunların çözümüne yönelik alınması gereken tedbirler noktasında gruplar arasında önemli farklılıklar ortaya çıkmıştır. İlgili konferansta somut sonuçlara ulaşılamamasına rağmen, bu tür bir toplantının oldukça karmaşık konularda fikir alışverişine izin vermesi nedeniyle değerli olduğu genel kabul görmüştür. Dolayısıyla 1976 yılının ilk yarısında bir toplantının daha yapılması talep edilmiştir (ETUC, 1974i, 7; ETUC, 1974j:1; ETUC, 1975c).

Bir sonraki üçlü konferans, 24 Haziran 1976 tarihinde Lüksemburg'da toplanmıştır. İlgili toplantıda, yeni istihdam alanlarının yaratılması, Topluluk'ta daha fazla fiyat istikrarının oluşturulması gibi kimi hedefler üzerinde mutabakat sağlanmıştır. Ayrıca enflasyon ve büyüme oranlarına ilişkin kimi temel hedefler de bu konferansta belirlenmiştir. Bu kapsamda Komisyon, önerilerini bir program dâhilinde sekiz noktada ifade etmiştir. ETUC bu sekiz noktadan sadece fiyatlar ve gelire ilgili olanı kabul

edilemez olarak değerlendirmiştir. Ancak konferansta genel anlamda bir mutabakat sağlanmış, böylece Topluluk tarihinde ilk defa yasal bağlayıcılığı olmasa da sendikalar, işverenler, hükümetler ve Komisyon ortak bir ekonomik program oluşturmuştur (ETUC, 1976d: 2-8; Council of EC, 1976; Commission of EC, 1976a). İlgili Konferans'ın ardından Komisyon, tarafları Lüksemburg'ta alınan kararların nasıl uygulanacağı konusunda görüşmek üzere 28 Temmuz 1976 tarihinde resmi olmayan bir toplantıda buluşturmuştur (Commission of EC, 1976b; ETUC, 1976e).

Dönemin ETUC Başkanı Heinz O. Vetter'in 29 Kasım 1976 tarihinde Konsey ve Hükümet temsilcilerine hitaben yayınladığı bir bildiriye, Topluluğun durumunun hedeflere ulaşılmasına izin vermeyeceği ortaya çıkmıştır. ETUC hükümetleri, işverenleri ve Komisyonu konferans kararlarını takip etmemekle suçlamış ve böylesi bir stratejiye taraf olmayacağını belirtmiştir. ETUC, belirtilen süreçte konuyla ilgili olarak Komisyon başkanından toplantı talep ederken, üyelerini hükümetlerine Lüksemburg kararlarına uymaları noktasında baskı yapmaya çağırmıştır. Bu olumsuz atmosferde bir sonraki üçlü konferans 27 Haziran 1977 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Bu konferansla birlikte başlayan süreç alınan kararlara uyulmaması ve hedeflerin dikkate alınmaması nedeniyle ETUC'un hayal kırıklığına uğramasına neden olmuş, bu hayal kırıklığı 9 Kasım 1978 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilen üçlü konferansla üst seviyeye çıkmıştır. Bunun üzerine ETUC, 13 Kasım 1978 tarihli bir bildiri aracılığıyla basını bilgilendirerek üçlü konferanslarda alınan kararların uygulanmaması ve hedeflere ulaşılması adına tarafların isteksizlikleri noktasındaki eleştirilerini dile getirmiştir. ETUC Yönetim Kurulu'nun benzer bir çizgide düzenlenecek başka konferanslara katılmama yönünde hemfikir olduğunu duyurmuştur. Bildiriye işsizliğe karşı mücadele ve ülkelerin karşı karşıya kaldığı büyük ekonomik sorunların üstesinden gelmek için, Avrupa düzeyinde harekete geçilmesi ve üçlü konferansların alınacak önlemlerde son derece önemli bir rol oynaması gerektiği vurgulanmıştır. Hükümetlerin bu konferansları sadece dinlemek için kullandıkları, toplanatılara hazırlıksız geldikleri yönünde eleştiriler dile getirilmiştir. Belirtilen nedenle ETUC Yönetim Kurulu'nun üçlü konferansların gelecekteki rolleri ve doğası üzerine temel bir sorgulamaya gitmeye karar verdiği duyurumuştur. ETUC'un karar sürecini etkilemek ve Avrupa'daki işçilerin çıkarlarını savunmak amacıyla farklı araçları dikkate alacağı belirtilmiştir. Kısaca ETUC, benzer şekilde düzenlenecek başka konferanslara katılmama kararı verirken

1979 yılında Komisyon ile olan temaslarını da askıya aldığını duyurmuştur (ETUC, 1976f; ETUC, 1976g; ETUC, 1977c; ETUC, 1978d).

1970’li yıllar boyunca sosyal taraflar arasında ortaya çıkan krizler üçlü toplantıların gerçekleşmesini engellemiştir. 1984 yılı itibariyle üçlü diyalogların yeniden canlanması için ortaya konulan çabalar artmaya başlamıştır. Bu amaç kapsamında gerçekleştirilen ilk toplantı, dönemin Fransız İstihdam Sosyal İşler ve Dayanışma Bakanı Pierre Bregovoy öncülüğünde 28 Şubat 1984 tarihinde Val Duchesse’de gerçekleştirilmiştir. Tamamen informel bir zeminde ve kişisel inisiyatifle gerçekleştirilen bu toplantılar özellikle süreç içerisinde ortaya çıkan gerginlikleri dindirme amacı taşımıştır. Toplantılarda herhangi somut bir sonuç alınamamış olmasına rağmen Delors öncülüğünde gerçekleştirilen Val Duchesse toplantılarına esin kaynağı oluşturmuştur (Lapeyre, 2018: 27-28). Delors öncülüğünde gerçekleştirilen “Val Duchesse³¹” toplantılarının gerçekleştirildiği 1985 yılı ise aynı zamanda Avrupa sosyal diyalogunun tanıtım tarihi olarak kabul edilmiştir (Degryse ve Tilly, 2013: 91-92).

Yukarıda yürütülen tartışmaların ötesinde üçlü ilişkiler Amsterdam Antlaşması ile Kurucu Antlaşma’da gerçekleştirilen değişikliklerle birlikte farklı bir zemine oturmuştur. Lizbon Antlaşması ile birlikte ise sosyal tarafların rolünü düzenleyen Antlaşma’ya, Büyüme ve İstihdam için Üç Taraflı Sosyal Zirve yeni bir unsur olarak eklenmiştir. Bu zirvelerin Konsey, Komisyon ve sosyal tarafların temsilcilerinden oluşmasına karar verilmiştir (Çelik, 2014: 188). Bu yeni oluşum İstihdam Daimî Komitesi’nin ortadan kalkması adına ilk adımı oluşturmuştur. İlk resmi Zirve Konsey’in 6 Mart 2003 tarihinde Büyüme ve İstihdam için Üç Taraflı Sosyal Zirve’nin kurulmasına karar vermesinin ardından 20 Mart 2003 tarihinde Brüksel’de gerçekleştirilmiştir. Avrupa Sosyal Modeli’ni modernize etme yöntemleri bu Zirve’de tartışılan konular arasında yer almıştır (Lapeyre, 2018: 233).

³¹ Val Duchesse, Brüksel’de Belçika devletine ait eski bir manastırdır. 1984’te yapılan üç gayri resmi toplantı ve Ocak 1985 ve Kasım 1985’teki ilk iki Sosyal Diyalog Zirvesi burada gerçekleşmiştir. 1986 yılında EEC’nin genişlemesinin ardından sonraki toplantılar, Brüksel’in merkezinde, aynı zamanda Belçika devletine ait bir konak olan Palais d’Egmont’ta yapılmıştır (Lapeyre, 2018: 27).

III. BÖLÜM
AVRUPA BİRLİĞİ ANTLAŞMASI ÖNCESİ
AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN FAALİYETLERİ

1. 1973-1984 YILLARI ARASI FAALİYETLER: AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN KURULUŞU SONRASINDA İLK DENEYİMLER

Küresel olarak Bretton Woods Sistemi'nin sona ermesi ve parasal istikrarsızlık ile birlikte ortaya çıkan petrol fiyatlarında yaşanan şok ve beraberinde gelen ekonomik kriz, Topluluğun İngiltere, İrlanda ve Danimarka'yı kapsayacak şekilde genişletilmesi, 1970'li yıllarda yaşanan önemli gelişmeler olarak dikkat çekmiştir. Ekonomik koşulların kötüleşmesi, parasal istikrarsızlık, işsizliğin artması gibi nedenlerle bu dönemde yerel sorunlar daha fazla dikkate alınmıştır. 1972 yılında gerçekleştirilen Paris Zirvesi sonrasında politik ve sosyal bütünleşmeyi güçlendirmek amacıyla çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Yaşanan tüm bu gelişmeler Avrupa sendikal hareketini de yakından ilgilendirmiş, bu gelişmelere uygun sendikal stratejilerin ortaya koyulması sendikaların öncelikli gündemlerini oluşturmuştur.

Bu başlık altında dönem içerisinde yaşanan gelişmeler, Avrupa sendikal hareketi ve ETUC göz önünde bulundurularak değerlendirilmeye ve tartışılmaya çalışılmıştır.

1.1. Bretton Woods Sisteminin Çöküşü: Kriz, Enflasyon, İşsizlik ve Sendikal Refleks

II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'nin ekonomik ve sosyal modeli Topluluk için önemli bir referans noktası olmuştur. 1944 yılında imzalanan Bretton Woods Anlaşmaları, Avrupa'nın ekonomik anlamda yeniden yapılanmasını kolaylaştırması ve uluslararası düzeyde parasal istikrarın sağlanması amacıyla yeni bir dünya düzeninin oluşturulmasında kaldıraç görevi üstlenmiştir. Bu anlaşmalar, Avrupa'nın ekonomik anlamda iyileşmesini finanse etmek için krediler sağlamak üzere kurulan Uluslararası Para Fonu ve Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası'nın kuruluşlarına da eşlik etmiştir (Munck, 2003: 42-43; Dowd, 2008: 254).

1973 yılında Topluluğun İngiltere, İrlanda ve Danimarka'yı da kapsayacak şekilde genişlemesi, ortak pazarın kademeli olarak uygulanmasına, gümrük vergilerinin

ve ticaret engellerinin kaldırılmasına eşlik etmiştir. Bu durum ilgili dönemde önemli sosyo-ekonomik gelişmelerin meydana gelmesine de yol açmıştır. Belirtilen genişleme, Avrupa’da sosyal korumanın uyumlaştırılması ve üye devletlerin ilkelerine dayanan bir sosyal refah sisteminin oluşturulması umudunu canlandırmıştır. Ayrıca bu dönem Almanya, Hollanda ve Lüksemburg’da iktidarda olan sol hükümetlere ek olarak, İşçi Partisi’nin İngiltere’de iktidara geldiği bir politik bir tabloyu ortaya çıkarmıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 25-27).

Bretton Woods Sistemi’nin çökmesinden sonra parasal istikrarsızlık baş göstermiş, 1973 yılı Ekim ayındaki Arap-İsrail Savaşı’nın ardından, Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (*Organization of the Petroleum Exporting Countries- OPEC*)’nün Arap üyeleri bir petrol ambargosu ilan etmişlerdir. 1973 yılındaki ilk petrol şoku ile birlikte yapısal enerji krizinin ortaya çıktığı döngüsel bir sürece girilmiştir. Böylece yaşanan gelişmelerle birlikte 1945 yılından 1973 yılına kadar süren, tam istihdamı da içeren kesintisiz ekonomik büyüme sona ermiş, *görmekli otuz (glorious thirty)* sekteye uğramıştır. Enerji fiyatlarındaki yükseliş sadece ödeme dengelerini değil aynı zamanda sanayi üretimini de etkileyen enflasyonist sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum en çok istihdamı etkilerken, işsizlik oranlarında ani yükselmeler yaşanmıştır. Ciddi bir krizle karşı karşıya kalan hükümetler, Topluluk içinde bir koordinasyon olmaksızın kendi politikalarını belirleme çabası içerisine girmişlerdir. Bazıları enflasyonla mücadeleye öncelikleri arasında yer verirken bazıları da işsizliğe odaklanmıştır (ETUC, 1975d; Dowd, 2008: 254-261; Fülbert, 2011: 260).

1975 yılı sonlarında II. Dünya Savaşı’ndan sonra görülen en ciddi işsizlik oranlarıyla karşılaşmıştır. Uygulanan çeşitli politikalar ve önlemlerle birlikte 1976 yılının sonlarına doğru ekonomide ve işsizlik oranlarında hafif bir toparlanma kaydedilmiş olsa da bu eğilim 1977 yılı sonunda tersine dönmüştür. İşsizlik rakamları OECD ülkelerinde 16,3 milyona ulaşmış, bu nedenle göçmen işçilerin ülkelerine geri gönderilmeleri konusunda ciddi bir baskı ortaya çıkmıştır. Böylece hükümetlerin istihdam yaratan faaliyetleri teşvik etme amaçlı tedbirlerinin başarısızlığı fark edilirken, yatırımların sermaye yoğun bölgelere doğru yöneldiği anlaşılmıştır. 1978 yılının sonunda, Avrupa’da istihdam oluşturulması anlamında belirli bir istikrar sağlanabilmiştir. Ancak durum bir kere daha tersine dönmüş, 1979 yılından sonra ikinci petrol şokunun etkisi şiddetlendikçe kriz ağırlaşmıştır. OECD ülkelerinde işsizlik

oranları 1979 yılından 1982 yılına kadar yüzde 5,1'den yüzde 8,2'ye yükselmiş, işsiz sayısı 19 milyondan 30 milyona çıkmıştır. Bu dönemde Topluluk içerisindeki işsiz sayısı ise 7 milyondan 11 milyona ulaşmıştır (ETUC, 1982a; Barnouin, 1986. 103).

Yukarıdaki tartışmalardan da anlaşılacağı üzere ETUC, kuruluşundan çok kısa bir süre sonra kendisini bir dizi ekonomik kriz ve yapısal işsizlik sorunuyla karşı karşıya bulmuştur. Dolayısıyla işsizlikle mücadele ETUC'un ilk faaliyet yıllarında önemli gündem konuları arasında yer almıştır. ETUC, enflasyonist baskılarla bağlantılı olarak artan işsizliğin tehlikelerinin farkına erken bir aşamada varmış, Batı ekonomilerinde köklü yapısal değişikliklerin ortaya çıktığını iddia etmiştir. Kamu yatırımlarının artırılması, çalışma sürelerinin kısaltılması, Avrupa sanayi politikalarının oluşturulması, belirli işgücü piyasası politikalarının hayata geçirilmesi, teknolojik değişimle başedilebilmesi için özel önlemlerin alınması ETUC'un istihdamın yaratılmasına yönelik kaçınılmaz olarak vurguladığı önlemler arasında yer almıştır.

1.2. İşsizlikle Mücadele: Protesto, Diyalog ve İstihdam Talebi

ETUC, ilk kuruluş yıllarında karşılaştığı yapısal işsizlik sorununun çözülmesi amacıyla farklı kanallar ve stratejiler aracılığıyla yoğun bir mücadele vermiştir. Bu mücadele süreci kimi zaman Avrupa kurumlarıyla kurduğu temaslar, üyeleri aracılığıyla hükümet politikalarını etkileme çabaları gibi diyaloga dayalı araçlar vasıtasıyla gerçekleşirken kimi zaman da düzenlenen protesto ve eylemler aracılığıyla sürdürülmüştür. Ancak belirtmek gerekir ki ETUC'un ilk yıllarında Avrupa'nın sosyal boyutunun geliştirilmesine yönelik faaliyetleri ve katkılarında, istihdam ve işsizlik sorununun önemli bir yeri olmuştur. Dolayısıyla ETUC'un ilk dönem faaliyetlerinde Avrupa'nın sosyal yönünün güçlendirilmesi ve geliştirilmesinden ziyade büyük bir kriz ve işsizlik gibi önemli bir sorunla başa çıkma çabası ön plana çıkmış, ilgili sorunlarla mücadele adına belirli talepler sıralanmıştır.

ETUC, 18 Kasım 1975 tarihli üçlü ekonomik ve sosyal konferans hazırlıkları sırasında içinden geçilen kriz dönemini değerlendirmiş, istihdam ve gelir güvencesinin garanti altına alınmasını krizden çıkarılması gereken iki önemli sonuç olarak vurgulamıştır. ETUC, 1976 yılında gerçekleştirilen Londra Kongresi'nden sonra ise ekonominin toparlanmasını teşvik etmek ve istihdamın iyileştirilmesi amacıyla Topluluk kurumları ve hükümetler üzerinde ciddi bir baskı oluşturma çabası içerisine

girmiştir. 1976 yılında gerçekleştirilen Kongre sonucunda, istihdamın geliştirilmesine yönelik ETUC tarafından belirlenen pozisyon İstihdam Daimî Komitesi'ne sunulmuştur. 1976 yılı Haziran ayında gerçekleştirilen üçlü konferansta ortaya çıkan, 1980 yılına kadar tam istihdama geri dönülmesini hedefleyen anlaşma ile ETUC pozisyonu uyumlu bir içeriğe sahip olmuştur. Bu hedefler *Topluluğun Dördüncü Orta Vadeli Politika Programı*'na dâhil edilmesine rağmen ne Konsey ne de Komisyon hedeflerin gerçekleştirilmesi noktasında yoğun bir çaba ve ilgi göstermemiştir. 1976 yılının sonuna gelindiğinde ise ETUC, üçlü konferanslarda belirlenen hedeflere ulaşamayacağını farkına varmıştır (ETUC, 1975d; ETUC, 1976a: 5-11; ETUC, 1976d; Council of EC, 1976; ETUC, 1978d; ETUC, 1979a: 27).

Bu nedenle ETUC Yönetim Kurulu, daha fazla kazanım elde edilebilmesi umuduyla bağlı kuruluşlarından hükümetlerine baskı yapmalarını talep etmiştir. ETUC, 1977 yılı Kasım ayında gerçekleştirilen Yönetim Kurulu'nda hükümetlerin ve Avrupa kurumlarının, ekonomik durumla ilgili ETUC tekliflerine verdikleri tepkiyi değerlendirmiş, Batı Avrupa'daki istihdam durumunun iyileşmekten ziyade kötüye gittiğini, birçok hükümetin izlediği politikaların hem yetersiz hem de çelişkili olduğunu ve işveren örgütlerinin esnek ve gerici tutumlarını sürdürdüğünü belirtmiştir. Dolayısıyla Yönetim Kurulu, işsizlikle ilgili bir "*Avrupa Eylem Günü*" düzenleyerek üyelerini Avrupa düzeyinde harekete geçirmeye karar vermiştir. Bu girişim 5 Nisan 1978 tarihinde Topluluğun farklı bölgelerinde kitlesel toplantılar, gösteriler ve grevler şeklinde gerçekleştirilmiştir. Belirtmek gerekir ki bu girişim işveren örgütleri üzerinde beklenen etkileri ortaya çıkarmamış, ancak eylemler sonrasında UNICE ile karşılıklı bir iletişim söz konusu olmuştur. Genel itibariyle gerçekleştirilen eylemler, Avrupa sendikal hareketinin, işçileri Avrupa sorunları için harekete geçirmesi ve örgüt içinde daha geniş bir iç konsolidasyon sağlanması açısından önemli bir adım sayılmıştır (ETUC, 1977d: 8; ETUC, 1979a: 27-28; ETUC, 1978e).

1978 yılı içerisinde ETUC'un istihdamın geliştirilmesine yönelik ortaya koymuş olduğu pozisyona dair olumlu tepkilerin ortaya çıktığı görülmüştür. İstihdam Daimî Komitesi, belirli sektörlerde çalışma süresinin kısılması ve istihdam oluşturulması sorunlarını gündemine almıştır. Ekonomik Politika Komitesi, ETUC ve işverenlerle yatırım ve istihdam politikaları üzerine istişareler gerçekleştirmiştir. Avrupa Konseyi, 1978 yılı Temmuz ayında Bonn Zirvesi'nde Avrupa ve dünya ekonomisini harekete

geçirmek için ortak bir rota belirlenmesine karar vermiştir. Bu doğrultuda ETUC, tüm üyelerine yönelik açık ve kapsamlı bir bildiri yayınlamış, ilgili bildiriye ulusal sendikal merkezlerin hükümetlerinin dikkatine sunmalarını talep etmiştir. Ancak bu gelişmelere rağmen, dönem içerisinde gerçekleştirilen üçlü konferanslar ETUC’u hayal kırıklığına uğratmış, ETUC’un pozisyonu işveren temsilcileri ve hükümetler tarafından olumsuz karşılanmıştır. Bunun üzerine ETUC, konferansları boykot kararı almıştır. Bu gelişmelerle birlikte ETUC, Avrupa kurumları üzerinde baskı uygulamaya devam ederken, Avrupa işçilerini, ekonomi ve istihdam politikaları noktasında harekete geçirmek amacıyla kitlesel kampanya ve gösterilere ağırlık vermesi gerektiğine karar vermiştir. ETUC Yönetim Kurulu, 1979 yılı Eylül ayında, ETUC üyelerini Batı Avrupa’da kısıtlayıcı politikalara karşı seferber etme kararı almıştır. Bu doğrultuda 1979 yılı sonunda gösteriler, mitingler, hükümetler ve işveren örgütleriyle toplantılar, basın açıklamaları ve iş durdurma eylemlerinin gerçekleştirildiği bir *eylem haftası* düzenlenmiştir. 1980 yılı Şubat ayında ise ETUC Yönetim Kurulu, Sekretarya’ya yeni bir eylem programı için ayrıntılı teklifler hazırlama talimatı vermiş, bu teklif 1980 yılı Haziran ayında gerçekleştirilen Stockholm’deki EFTA 20. Yıldönümü toplantılarına ve Venedik Avrupa Konseyi’ne sunulmuştur. Ayrıca Avrupa Konseyi’nin toplantısı sırasında Venedik’te ETUC’a üye örgütlerin de katılım sağladığı gösteriler gerçekleştirilmiştir. ETUC, her iki gösterinin de istenilen sonuçları yaratmadığını düşünerek, 1980 yılı Ekim ayında *İstihdam ve Ekonomik İyileştirme* isimli bir Kampanya başlatmıştır. Bu Kampanya ile ETUC stratejisini altı maddelik bir programda özetlemiştir (ETUC, 1978e; ETUC, 1979a: 29-31; ETUC, 1982a: 36).

Daha yüksek yatırım sağlanması, istihdam yaratılması ve eğitim programları düzenlenmesi, çalışma sürelerinin azaltılması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, gelişmekte olan ülkelere verilen yardımların artırılması, sosyal olarak adil ve işsizliği önleyici politikalar aracılığıyla enflasyonla mücadele edilmesi ETUC’un önerileri arasında yer almıştır. Kampanyanın, işçilerin eylemliliğinin ve siyasi gruplar üzerindeki baskıların artırılması yoluyla Avrupa düzeyinde gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır (ETUC, 1979a: 27-31).

Bu dönemde ETUC, siyasi grupların ve Parlamento’nun dikkatini programına çekmeye çalışmıştır. Parlamento’daki sosyalist grup liderleriyle bir araya gelmiş, parti temsilcileriyle işsizlik sorunu üzerinde genel bir mutabakat oluşturmayı amaçlamıştır.

Avrupa Parlamentosu başkanı, komünizmi savunan temsilciler, Hristiyan demokratlar da ETUC'un temas kurduğu gruplar arasında yer almıştır (Barnouin, 1986: 118).

Avrupa Konseyi'nin 29 Haziran 1981 tarihinde Lüksemburg'ta gerçekleştirilen toplantısında, ETUC istihdama ilişkin stratejilerinin toplantı ve halk üzerinde etkili olması amacıyla bir gösteri düzenlemiştir. Gösteri, ETUC yönetimi tarafından düzenlenen ve Batı Avrupa'nın her yerinden 3000'den fazla kişinin katıldığı yürüyüşle başlamıştır. Bu gösteri sonucunda ETUC, işçilerin Konsey üzerinde bir baskı oluşturduğunu ve bu sayede toplantıda daha gerçekçi bir yaklaşım benimsendiğini düşünmüştür. ETUC, eylem ve gösterilerle oluşturduğu baskının yanı sıra Topluluk kurumlarıyla diyalogu da devam ettirmeye çalışmıştır. Bu doğrultuda Konsey'den işsizlik sorununu tartışmak üzere Ekonomi, Maliye ve Sosyal İşler Bakanları ile ortak toplantı talep etmiştir. ETUC'un bu talebi 1981 yılı Haziran ayında gerçekleşmiştir. Toplantı genel itibariyle olumlu olarak değerlendirilse de sonuçları itibariyle ETUC tarafından önemsiz kabul edilmiştir. Bu dönemde ETUC, sendikaların İstihdam Daimî Komitesi içerisinde de gerçek bir diyalog zemininden uzak olduğunu belirtmiş, ETUC ile Komisyon arasındaki toplantıların olumlu bir sonuç vermemesinden duyduğu şikâyeti dile getirmiştir (ETUC, 1982a: 36-38).

1982 yılında hükümetlerin politikalarını değiştirmeleri ve özellikle de kamu yatırımlarını uyumlu bir şekilde artırmaları için sürekli baskı yapılması gerektiğine karar verilmiştir. Bu doğrultuda Ekim ve Kasım aylarında Daimi İstihdam Komitesi, Jumbo Ekonomik ve Sosyal Bakanlar Konseyi ve EFTA Bakanlar Konseyi ve Avrupa Konseyi ile temaslar kurulmuştur. Ancak Daimi İstihdam Komitesi toplantısındaki bakanlar ve işverenlerin çoğu, işsizlikle mücadele için genel stratejileri tartışmayı reddetmiş, sonuç olarak ETUC heyeti toplantıyı protesto etmiştir. Aynı şekilde, o yılki toplantılarda da hükümetler işsizliğin artmasına rağmen mevcut konumlarını koruma noktasında ısrarcı davranmışlardır. Bu nedenle, 1983 yılında ETUC Yönetim Kurulu, hükümetlere ve işverenlere, ETUC'un tekliflerinin gerisinde kaldıklarını göstermek için üyelerin seferber edilmesi yönünde karar almıştır. 1983 yılının ilk iki ayında ETUC Başkanı ve Genel Sekreteri EFTA ve Topluluk üyesi hükümetlere ziyaretler gerçekleştirmişlerdir. 1983 yılı Şubat ayında ETUC'un 10. Kuruluş yıldönümünde Avrupa'nın dört yanından 6 binin üzerinde sendikacının katıldığı bir yürüyüş düzenlenmiş, Mart ayında ise ETUC, Avrupa Konseyi'ne baskı yapmak üzere

Sendikalar Zirvesi Toplantısı'nı gerçekleştirmiştir. Oluşturulan bu baskılar sonucunda ETUC, işçi tarafının seferber edilmesi noktasında önemli bir aşama kaydetmiştir. 1983 yılı Haziran ayında Avrupa Konseyi'nin hemen öncesinde Stuttgart'ta ETUC tarafından kitlesel bir eylem daha gerçekleştirmiştir. Gösterilere en az 10 bini Batı Almanya dışından gelen 80 bin sendikacı katılım sağlamıştır. ETUC'un sağladığı bu ivme sonucunda, Avrupa Parlamentosu 1983 yılı Nisan ayında İstihdam Özel Oturumu düzenlemiş ve Batı Avrupa'dan Çalışma Bakanları aynı yıl mayıs ayında Paris'te toplanmışlardır (ETUC, 1985a: 47).

ETUC tarafından 1984 yılı Nisan ayında Strazburg'da düzenlenen İstihdam Konferansı da dönem içerisinde gerçekleşen önemli gelişmelerden biri olmuştur. Bu konferansa ETUC'un kendi üyelerine ek olarak, dört Hükümet Başkanı, sekiz Çalışma Bakanı ve Avrupa kurumlarının (EC, EFTA ve Avrupa Konseyi) ve işveren kuruluşlarının temsilcileri katılmıştır. Konferans sonucunda, 1984 yılı sonu için planlanan ETUC ile UNICE arasındaki görüşmeler başlatılmıştır (ETUC, 1985a: 47-48).

Yukarıda bahsedilen tartışmalar değerlendirildiğinde, ETUC süreç içerisinde Avrupa kurumları, hükümetler ve işveren temsilcileri ile istihdam ve işsizlik üzerine temaslarını yürütme çabasında ısrarcı olmakla birlikte, gerçekleştirdiği eylemler aracılığıyla bir baskı alanı oluşturma çabası içerisine de girmiştir. Bu eylemler sayesinde her ne kadar somut bir politika ve gelişme gerçekleştiği söylenemese de Avrupa kurumları, hükümetler ve işverenler üzerinde bir algı ve farkındalık oluşturulmuştur. Ayrıca ortaya konulan eylemler aracılığıyla ETUC, kendisinin işçileri seferber etme noktasındaki etkisini ve gücünü keşfetmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki gelişmeler ETUC'u diyaloga dayalı ya da eyleme dönük saldırgan bir strateji izlemesi anlamında seçim yapmaya zorlamıştır. Gerçekleştirilen eylemler aracılığıyla sert bir baskı politikası üzerinde durulsa da Avrupa kurumlarıyla diyalog zeminine dayalı ilişki şansını riske atma ihtimali ETUC'un iç tartışmalarında gündem oluşturmuştur.

1.3. Paris Zirvesi Sonrasında Ortaya Konulan İlk Çabalar

DGB tarafından desteklenen Alman Şansölyesi Willy Brandt, sosyal Avrupa tartışmalarının canlanmasına yardımcı olmuştur. Brandt, 1969 yılında iktidara geldikten sonra, 1972 yılında Avrupa'da istihdam ve mesleki eğitim ile sosyal diyalogun önemini

vurgulayan bir bildiri sunmuştur. Genişlemeden iki ay önce 19-21 Ekim 1972 tarihleri arasında Topluluğa yeni katılacak olanlar da dâhil dokuz devlet Paris'te düzenlenen Avrupa Zirvesi'ne ilk defa birlikte katılmışlardır. Bu Zirve'de devlet ve hükümet başkanları, ekonomik ve parasal politikalar kadar sosyal alana yönelik faaliyetlerin de önemli olduğu konusunda fikir birliğine varmışlardır. Topluluğun ekonomik ve sosyal alanlardaki karar süreçlerinde işçi tarafının sürece katılımının sağlanmasının önemi üzerinde durulmuştur. Bu Zirve'de Komisyon'a 1 Ocak 1974 tarihinden önce bir sosyal eylem programının hazırlanması noktasında yetki verilmiştir. Bu programın istihdam ve mesleki eğitim için koordine bir politika yürütmesi, yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirmeyi hedeflemesi, çalışanların yönetime katılımını teşvik etmesi ve Avrupa düzeyinde toplu iş sözleşmelerine yönelik niyetleri ortaya koyması gerektiği üzerinde durulmuştur (ETUC, 1974a: 3; Degryse ve Tilly, 2013: 27).

İlgili Zirve'de devlet başkanlarından Topluluk karar alma süreçlerine sosyal tarafların katılımını desteklemeleri talep edilmiştir. ETUC kuruluşunun ilk dönemlerinde gerçekleşen bu gelişmeleri yakından takip etmiştir. Konuyla ilgili taleplerini dile getirmiştir. Belirtilen anlamda bir etkinin oluşabilmesi için sendikaların siyasi iktidarın merkezine daha yakın olmaları gerektiği, kısaca Konsey'in ulusal makamlar ve daimi temsilcilere benzer bir önemi İstihdam Daimî Komitesi'ndeki çalışmalara da vermesi gerektiği ETUC tarafından vurgulanmıştır. ETUC, ekonomik, finansal veya endüstriyel tüm politikaların amaçlarının sosyal alanla ilişkili olduğuna dikkat çekmiştir (ETUC, 1973j: 1-2). Dolayısıyla ETUC, tüm bu alanlarda sendikaların görüşlerinin de dikkate alınmasının önemi üzerinde durmuştur.

Zirveyi takip eden süreç sonucunda Komisyon'un sendikalarla ilişkilerinin biçimlendirilmesi yönünde kararlar alınmıştır. Bu kararlarla birlikte ETUC, EO-WCL ve CGT-CGIL Daimî Komitesi, Avrupa düzeyinde sendika temsilcisi örgütler olarak kabul edilmiştir. Sendikalar, Komisyon üyeleri ve Genel Müdürlük düzeyinde irtibat şansı elde etmişlerdir. Bu doğrultuda sendikaların, Komisyon'un çeşitli faaliyet alanlarını sağlamak ve teklif oluşturmalarını mümkün hale getirmek için her Genel Müdürlük, sendikalarla yılda iki kez çalışma toplantısı düzenlemekle yükümlü hale gelmiştir. Bu toplantıların amacının nitelikli görüş alışverişinde bulunmak olduğu belirtilmiştir. Ancak ETUC, bu düzeyde temasların beklenen etkiyi oluşturmadığını dile getirmiştir (ETUC, 1973s: 2-3). Sosyal Programın oluşturulma süreci ETUC tarafından

taleplerini somut bir araçta şekillendirmek açısından önemli görülmüştür. Henüz yeni kurulmasından kaynaklı kapasite anlamında güçsüzlüğüne, süreci etkileme noktasında sahip olduğu araçların etkisizliğine rağmen ETUC, Topluluk genelinde sosyal konularda aktif bir rol üstlenmek adına yoğun çaba harcamıştır. Kısaca süreç içerisinde ortaya konulan mücadele Topluluk politikaları üzerinde bir etki oluşturmaktan ziyade ETUC'un var olma ve kabul edilme çabasını yansıtmıştır.

1.3.1. Kurumsal Temsil Sorunu: Topluluk Düzeyinde Kabul Görme Çabası

ETUC'un ilk faaliyet yıllarında İstihdam Daimî Komitesi ve sosyal konferanslardaki sandalye dağılımı ve sendikaların temsili üzerine önemli tartışmalar yürütülmüş, bu doğrultuda ETUC, kimi zaman sorunun çözümden uzaklaştığı noktalarda İstihdam Daimî Komitesi'ni ve konferansları boykot etme yönünde tutum sergilemiştir. Sorun her ne kadar işçi grubunun konferanslarda etkin temsil edilebilmesi için verilen mücadeleye dayansa da konuyu ETUC'un kendisini Avrupa kurumları ve hükümetler nezdinde bir taraf olarak kabul ettirme çabası bağlamında okumak da mümkündür. ETUC, üçlü temsil mekanizmalarında temsil sorununun çözülmemesi halinde başka alanlarda temsil konusunda oluşabilecek sorunlar adına da endişelenmiştir. Dolayısıyla konu basit bir temsil problemi olarak görülmemiş, özellikle Yönetim Kurulu toplantılarında üzerine yoğun tartışmalar yürütülmüştür.

ETUC Yönetim Kurulu toplantılarında, sosyal konferanslarda temsil üzerine yürütülen tartışmalar beraberinde, Konsey'e gönderilen mektuplar aracılığıyla ETUC'un sorunun çözümüne yönelik talepleri de dile getirilmiştir. Bu mektuplarda sendika temsilcilerinin bu konferanslarda daimi temsilileri üzerinde durulmuştur. Sosyal konferanslarda işçi tarafına ait sandalye dağılımının sendikalara danışılmaksızın gerçekleştirilmesi, ilgili dönemde ETUC'un tepkisini çekmiştir. ETUC, sendikal yapıların Topluluk düzeyinde temsilinin belirli standartlara bağlanması gereken politik bir mesele olduğunu her fırsatta vurgulamıştır. ETUC'un bu doğrultuda dile getirdiği taleplerin Konsey tarafından dikkate alındığı dönemler de olmuş, hatta 21 Mayıs 1973 tarihinde Konsey, ETUC'un taleplerini birkaç sandalye ek temsil hakkıyla karşılamaya çalışmıştır. Ancak, bu sınırlı ilerleme ETUC nezdinde ilke sorununun çözülmemesi nedeniyle kabul görmemiştir. Bu doğrultuda ETUC, belirli dönemlerde sosyal konferanslara katılmama kararı almıştır. ETUC, konferanslara katılmaması halinde

sosyal sorunların ve işçilerin hak ve çıkarlarının toplantılarda gerekli hassasiyetle ele alınmayabileceğini kabul ederken, prensip olarak sendikal taleplere ve taahhütlere saygı duyulan bir ortamda katılımcı olarak yer almanın anlamlı olacağını savunmuştur (ETUC, 1973a; ETUC, 1973b; ETUC, 1973c: 2-3; ETUC, 1974b:3).

ETUC, 1973 yılı içerisinde sosyal konferanslarda işçi grubuna yönelik sandalye dağılımı noktasında taleplerini ve standartlarını ilgili taraflara iletmiştir. 9 Mart 1973 tarihinde Konsey ve özellikle Fransız Hükümeti tarafından kabul edilmeyen bu standartlarda ETUC ısrarcı olmuştur. Konuyla ilgili anlaşmazlık sonucunda bu dönemde sosyal konferans gerçekleşmemiş ve İstihdam Daimî Komitesi toplanamamıştır. Konsey, 21 Mart 1973 tarihli kararı ile sendikal yapılar arasında sandalye dağılımını yeniden düzenlemiş, ETUC'un sandalye sayısını artırmıştır. Ancak 16 Haziran 1973 tarihli Yönetim Kurulu kararı ile bu dağılım da ETUC tarafından reddedilmiş ve konferans yine ertelenmiştir. ETUC'un, ilgili Yönetim Kurulu kararını Konsey'e iletmesi üzerine, Konsey kararın yeniden gözden geçirileceğini belirtmiştir. Bu süreçte ETUC, Almanya Ücretli Çalışanlar Sendikası (*Deutsche Angestellten-Gewerkschaft/ German Salaried Employees' Union- DAG*) ve Danimarka Profesyoneller Konfederasyonu (*Funktionærernes og Tjenestemaendenes Fællesråd/ Confederation of Professionals in Denmark- FTF*)'ye tahsis edilen sandalyelerin kendisine verilmesini talep etmiştir. Ancak Konsey, ETUC tarafından sunulan bu öneriyi reddetmiş, daha çok mutabık kalınabilecek bir çözüm bulunması yönünde iradesini ortaya koymuştur. Ortaya konulan çabalara rağmen dönem içerisinde olumlu bir çözüm üretilmemiştir (ETUC, 1973s: 4-5; ETUC, 1973n; ETUC, 1973t). ETUC'un konuyla ilgili eleştirileri sadece konferanslardaki temsil sisteminin sendikaların iradesi dışında belirlenmesi ya da işçi temsilinin konferanslar içinde zayıf kalması noktasında olmamış, sendikalar arasındaki sandalye dağılımını da sorun haline getirmiş ve sosyal meselelerin tartışıldığı platformlarda konfederasyon olarak görünür hale gelmeyi ve etkin bir rol edinmeyi hedeflemiştir.

Konuyla ilgili farklı çözüm yolları aranmasına rağmen, bu dönem içerisinde bütün tarafları memnun edecek bir yöntem geliştirilemeyeceği anlaşılmıştır. ETUC'un ilgili süreçte ortaya koyduğu konferansları boykot tavrı, konferansların ve İstihdam Daimî Komitesi'nin aksamasına yol açmıştır. ETUC bu tutumundan geri adım atması halinde, sendikal temsil konusunda ilerleyen dönemde başarı elde edilmesinin daha da

zorlaşacağını dile getirmiş, tutumunun keskinleşmesi halinde ise Topluluk kurumlarıyla ilişkilerin farklı alanlarda da aksayabileceği kaygıları ortaya çıkmıştır. Kısaca ETUC, Topluluk kurumları üzerindeki etkisinin kısa bir sürede oluşmayacağını, bunun uzun ve zor bir süreç sonunda gerçekleşebileceğini kabul etmiştir. Paris Zirvesi tarafından kabul edilen ilk Sosyal Eylem Programı oluşturulması fikri de böyle bir dönemde şekillenmiş ve tartışılmıştır.

1.3.2. Sosyal Eylem Programı: Sosyal Avrupa Adına İlk Çabalar

1972 yılında Paris Zirvesi'nde ilk Sosyal Eylem Programı'nın oluşturulmasına karar verilmesinin ardından, ilgili eylem programı kapsamında istihdam ve mesleki eğitim konusunda koordineli bir politikanın uygulanması, çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi, işçilerin şirket yönetimine katılmaları gibi konular ön plana çıkmış, bu doğrultuda düzenlenmelerin oluşturulması hedeflenmiştir. Ayrıca Avrupa düzeyinde toplu sözleşmelerin imzalanmasının kolaylaştırılması, tüketiciyi korumak adına çeşitli faaliyetlerin gerçekleştirilmesi gibi konular da eylem planı kapsamında tartışılmıştır (ETUC, 1973c: 2). Bu süreç ETUC'a taleplerini ifade etmek için ilk fırsatı da vermiş, böylece Sosyal Eylem Programı, ETUC'un ilk faaliyet yılında en fazla çaba harcadığı konular arasında yer almıştır. Gerçekleştirilen çabalar kısmen de olsa Sosyal Eylem Programı üzerinde ETUC'un bir etkiye sahip olmasını sağlamıştır (ETUC, 1973f: 10). Ayrıca ETUC, bu süreçte Program'ı elinden geldiğince tartışmaların ilk aşamalarında etkileme stratejisini benimsemiş, süreç ilerledikçe Programın netleşeceğini ve etkilemenin zorlaşacağını düşünmüştür (ETUC,1973j: 3-4). ETUC, 1973 yılında yayınladığı bir bildiri aracılığıyla Sosyal Eylem Programı ile ilgili düşünce ve önceliklerini dile getirmiştir. Bu doğrultuda ETUC, daha adil ve daha iyi bir yaşam ve çalışma ortamı oluşturmak amacıyla Topluluğu bir araç olarak gördüğünü dile getirirken, Topluluk kapasitesinin sosyal hedeflerin gerçekleştirilmesi için çok daha fazla kullanması gerektiğini vurgulamıştır. Dolayısıyla Topluluğun, ekonomik, finansal ve parasal politikaların yanında bir Sosyal Eylem Programı oluşturmasının Batı Avrupa için önemli sonuçlar doğuracağını savunmuştur (ETUC, 1973k: 1-2).

ETUC'un kuruluşunun hemen öncesinde 31 Ekim 1972 tarihli Yönetim Kurulu toplantısında ECFTU, Sosyal Eylem Programı'na ilişkin noktaların, Komisyon, işverenler ve işçiler arasında gerçekleştirilecek sosyal bir konferansa konu edilmesi

gerektiğini dile getirmiştir. 9 Kasım 1972 tarihinde Konsey bu teklifi kabul ederek konferansın 1973 yılı Nisan ayında toplanmasına karar vermiş, sonrasında bu tarih 1973 yılı Mayıs ayına ertelenmiştir. İlgili konferans öncesinde ETUC temsilcileri kendi aralarında bir hazırlık toplantısı düzenlemiş, Mayıs ayında gerçekleşecek olan sosyal konferansta ele alınacak konular hakkında ortak bir duruş belirlemeye çalışmışlardır (ETUC, 1973c: 1).

ETUC, 15 Mayıs 1973 tarihinde Sosyal Eylem Programı'na yönelik önceliklerini belirlediği bir mutabakatı Avrupa kurumlarına ulaştırmıştır. Bölgesel kalkınma, işsizlik sigortası, fiyat istikrarı, tam istihdam, işçilerin yönetime katılımı, işçi sağlığı ve iş güvenliği, kadın ve erkekler için eşit haklar, mesleki eğitim, göçmenlerin korunması, Avrupa düzeyinde toplu pazarlık bu mutabakatın temel çerçevesini oluşturmuştur. ETUC tarafından hazırlanan bildirin sonucunda, oluşturulacak ilk Sosyal Eylem Programı'nın beş yıllık bir süreyi kapsamaması ve ardından yeni bir program ile takviye edilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir (ETUC, 1973k: 3-12; ETUC, 1973r: 5-6; Degryse ve Tilly, 2013: 28).

Tatışmalardan da anlaşılacağı gibi ETUC, etkin bir Program hazırlanabilmesi için son derece yoğun bir çaba içerisinde hareket etmiştir. İlk dönemlerde daha etkin bir temsilin oluşturulması adına hükümetler, Konsey ve Komisyon ile doğrudan ilişkiler kurmayı deneyen ETUC, işverenlerle birlikte oluşturulacak politikaların önemine de dikkat çekmiş, işverenleri diyalog zeminine davet etmiştir. ETUC, başarılı bir Eylem Programı'nın gelişmesini hem ulusal hükümetlerin hem de Topluluk kurumlarının etkin ve samimi çalışmasına bağlamıştır (ETUC, 1973k: 2).

23 Eylül 1973 tarihinde Sosyal Eylem Programı ve ilişkili konular üzerine bir taslak rapor ETUC tarafından oluşturulmuştur. Bu rapor içerisinde Topluluğun gündemine girmesi olası bölgesel politikalar, endüstri politikaları, teknoloji, enerji ve nüfus, ekonomik ve parasal işbirliği, tarım destek sistemi, döviz sistemi gibi konularla ilgili görüşlere yer verilmiştir. Ayrıca raporda; finansal istikrarsızlık, iş güvenliği, yaşam kalitesi gibi alanlarda yaşanan olumsuz gelişmeler, gelir ve refah dağılımında adaletsizlik, düşük ücretler, engellilere ilişkin sorunlar, yaşlılar ve ailelere ilişkin görüşler gibi konulara da değinilmiştir. Yaşanan gelişmelerin Avrupa'da genel bir işbirliğini gerekli hale getirdiğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca sendikaların Avrupa nüfusunun büyük çoğunluğunu temsil ettiği hatırlatılırken, sendikaların tekliflerine bu

açından önem verilmesi gerektiği belirtilmiştir (ETUC, 1973r: 2-3). ETUC, kendisine sağlanan biçimsel alanın dışında ulusal sendikal merkezler aracılığıyla ulusal hükümetlerin ilgili bakanlıklarını da etkilemeye çalışmıştır. Ayrıca Komisyon Başkan yardımcılarını ile yemekler organize ederek bu yemeklerde sendikal hareketin talep ve görüşleri noktasında bir algı oluşturulmasını amaçlamıştır (ETUC, 1973l; ETUC, 1973m).

Sosyal Eylem Programı ile ilgili dikkat çeken gelişmelerden biri de CGT-CGIL Daimî Komitesi'nin 21 Haziran 1973 tarihinde ETUC'a bir mektup aracılığıyla yaptığı çağrı olmuştur. Bu mektupta, Konsey'in tutarsız bir şekilde hareket ettiği ve işveren tarafının sosyal meseleleri ötelemesi noktasındaki ısrarı üzerinde durulmuştur. Ayrıca hükümetler tarafından çalışma hayatına ilişkin temel konularda ortaya konulan tutarsızlıklara dikkat çekilmiştir. Bu sorunların üstesinden gelebilmek için Avrupa sendikalarının ortak ve koordineli bir şekilde hareket etmeleri gerektiği vurgulanmış, Avrupa'daki sendikalar arasında ortak bir toplantı gerçekleştirilmesi önerilmiştir (ETUC, 1973p). ETUC, bu talebi 28 Eylül 1973 tarihli Yönetim Kurulu toplantısında değerlendirmiş, ilgili talebe yönelik olumlu yaklaşımını deklare etmiştir. Bu doğrultuda Sosyal Eylem Programı'na yönelik görüş, duruş ve taleplerin farklı ideolojik ve yapısal özelliklere sahip Avrupa sendikaları arasında istişare edilmesine karar verilmiştir (ETUC, 1973l: 14). Belirtilen gelişmeler her ne kadar ilgili dönemde somut sonuçlar üretememiş olsa da Avrupa düzeyinde faaliyet gösteren farklı yapıdaki sendikal örgütlenmeler arasında bir diyalogun gerçekleşmesi için atılan adımlar noktasında son derece anlamlı bir gelişme olarak dikkat çekmiştir.

Genel itibarıyla değerlendirildiğinde ETUC, hazırlanacak olan Sosyal Eylem Programı'nı desteklemiş, hazırlık aşamasında olan Program'ın Topluluk sosyal politikası için temel oluşturacağını düşünmüştür (ETUC, 1973r: 6-17). 1974 yılında kabul edilen ilk Sosyal Eylem Programı tam ve daha iyi istihdamın elde edilmesi, yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve yukarı doğru uyumlaştırılması, işçilerin şirket yönetimlerine daha yoğun katılması gibi genel konulara yer vermiştir. Oluşturulan Program, sosyal politikanın tüm yönlerini kapsayan ortak danışma kurullarının oluşturulmasına ve çeşitli sosyal direktiflerin kabul edilmesine neden olmuştur (Cajo, 1993: 32-33; Degryse ve Tilly, 2013: 28).

Bu Program sonucunda iki farklı sosyal direktif kabul edilmiştir. Bunlar, 10 Şubat 1975 tarihinde “*Kadınlar ve Erkekler için Eşit Ücret Üzerine Direktif*” ile 17 Şubat 1975 tarihinde kabul edilen “*Toplu İşten Çıkarmalarla İlgili Yasaların Yakınlaştırılmasına İlişkin Direktif*”’tir. İlgili metinler, kurumsal yeniden yapılanma için Avrupa çapında yasal bir çerçeve oluşturulmasına yardımcı olmuştur. Böylece müzakere zemininde sosyal tarafların varlığını sağlayacak bir çerçeve oluşturulmuştur. Dolayısıyla bu direktifler aracılığıyla, üye devletlerdeki işçiler için karşılaştırılabilir bir koruma sağlamak adına temel bazı adımlar atılmıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 28). Kısaca ETUC, kuruluşunun henüz gerçekleştiği 1970’li yılların ilk yarısında temel önceliklerini, oluşturulan bir Eylem Programı aracılığıyla görünür kılmış, Avrupa düzeyinde toplu pazarlık, işsizlik ve istihdam, işçilerin yönetime katılımı gibi konuların ön plana çıkmasına aracılık etmiştir.

1.4. Örgütsel Genişleme, Konsolidasyon ve Saldırı

Çalışmanın bu kısmına konu edilen dönemde ETUC tarafından gerçekleştirilen kongreler ve bu kongreler sonucunda çizilen yol haritaları, Konfederasyon’un ilk faaliyet yıllarında oluşturduğu çerçevenin ve sosyal sorunlara karşı konumunun anlaşılabilirliği açısından son derece önemli görülmüştür. Bu kongrelerde yürütülen tartışmalar ve kongreler sonunda ortaya çıkan bildirimler ETUC’un döneme ilişkin politikalarının ve faaliyetlerinin iç değerlendirilmesi açısından ve mevcut dönem ile gelecek dönem stratejileri arasında bağ kurulabilmesi için de tartışılmaya değer bulunmuştur.

ETUC’un kurucu kongresinden kısa bir süre sonra, ETUC üyesi ulusal sendikal merkezler, üyelik başvuruları ve istişareler üzerine yeni bir müzakere talebinde bulunmuşlardır. Özellikle EO-WCL’den gelen üyelik başvuruları belirtilen süreci belirgin hale getirmiştir. Bu talepleri göz önünde bulundurarak Yönetim Kurulu, 23-25 Mayıs 1974 tarihleri arasında Kopenhag’da yapılacak olağanüstü bir kongre düzenlemeye karar vermiştir. Böylece belirtilen üyelik başvuruları ETUC Anayasası’nın 2. maddesine uygun şekilde onaylanmıştır. Farklı ülkelerden 12 yeni sendika konfederasyonunun ETUC üyeliği gerçekleşmiştir (ETUC, 1976h: 7).

Kopenhag Kongresi, kabul edilen üyelikler dışında ETUC Anayasası’nda değişiklik yapılması açısından da önem taşımaktadır. Bu doğrultuda Kongre, Yönetim

Kurulu'nda ortaya çıkan dengesizliklerin engellenmesi amacıyla Anayasa'nın 12. maddesinde değişiklik yapmıştır. Böylece Yönetim Kurulu'nun, her bir üye konfederasyonun bir temsilcisinden oluşmasına ve her bir ülkeden tam üye sayısının ikiyle sınırlanmasına karar verilmiştir. Ayrıca 5 milyondan fazla üyesi olan konfederasyonların üç temsilciye hak kazanacağı belirtilmiştir (ETUC, 1976h: 13).

İlgili Kongre sadece yapısal konular üzerine yürütülen tartışmalarla sınırlı kalmamış, Avrupa sorunları ile sendikal harekete ilişkin görüş ve önerilere de yer vermiştir. Avrupa toplumunun ekonomik kalkınmanın demokratik planlamasını ve kontrolünü gerçekleştirmesi ve toplumun sağlanacak olan büyümeden faydalanması gerekliliğinin altı çizilmiştir. Ayrıca Batı Avrupa ülkeleri ve diğer tüm ülkelerde temel hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi noktasında ETUC tarafından çaba harcanması noktasında mutabık kalınmıştır. Enerji sorunu ve olası çözüm önerileri de Kopenhag Kongresi'nde tartışılan başlıklar arasında yer almıştır. Sendikalar arası işbirliğinin geliştirilmesi, ücretlere karşı oluşturulacak politikalar karşısında sendikal dayanışmanın sağlanması da Kongre'de ele alınmıştır. Sendikaların, Topluluk düzeyindeki danışma ve istişare süreçlerine katılımına, özellikle demokratik bir Avrupa bütünleşmesinin sağlanabilmesi açısından dikkat çekilmiştir. Ayrıca, sendikaların Avrupa karar mekanizmalarına etki edebileceği özgün stratejilerin geliştirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bütün bu belirtilen hedeflere ulaşılabilmesi adına ETUC tarafından hazırlanacak bir eylem programı üzerine de tartışmalar gerçekleştirilmiştir. Enerji krizinin önlenmesi, enflasyonla başa çıkılması, çalışma hakkının her seviyede geliştirilmesi, çok uluslu şirketlerin kontrol altına alınması gibi temel ve genel hedeflerin ön plana çıktığı eylem programı kimi üyeler tarafından çok genel bir amaçlar listesi olması nedeniyle eleştirilmiş, daha spesifik hedeflerin ortaya konulması gerektiği üzerinde durulmuştur (ETUC, 1974k: 4-6; ETUC, 1974l; Routledge, 1974).

ETUC'un ikinci Olağan Kongresi, 22-24 Nisan 1976 tarihleri arasında Londra'da gerçekleştirilmiştir. Londra Kongresi'nde temel tartışmaların başında önceki başlıklarda da detaylarıyla tartışıldığı üzere ilgili dönemin en önemli sorunu olan işsizlik ve istihdam gelmiştir. ETUC, Londra Kongresi sonucunda 1976-1979 yılları arasında Konfederasyon adına önüne koyduğu hedefleri belirlemiş ve kamuoyu ile paylaşmıştır. Bu kararlar ETUC'un takip eden üç yıl içerisindeki çalışmalarının da temelini oluşturmuştur. İstihdam ve enflasyon başlığı altında toplanan hedefler

doğrultusunda Konfederasyon'un işsizlik ve enflasyonla mücadele aşamasında Avrupa kurumları ve hükümetlere yönelik önerileri sıralanırken, konuya ilişkin öneriler, istihdam, yatırım ve enflasyonla mücadele başlıkları altında detaylandırılmıştır. Hükümetlerin istihdamı korumak adına geliştirdikleri politikaları güçlendirmeleri gerektiği, zorunlu işten çıkarmalarda fesih bildirimlerinin önceden yapılması ve kriz süreci atlatılana kadar geçici istihdamın teşvik edilmesi gibi konular ETUC tarafından dile getirilen dikkat çekici öneriler arasında yer almıştır. Aktif işgücü politikalarının desteklenmesi ve ihtiyaç olan sektörler, bölgeler ve gruplar için istihdam yaratacak desteklerin sağlanması gibi önemli konular üzerinde de durulmuştur. Uzun süreli işsizlik nedeniyle çalışanların işsizlik maaşı hakları noktasında sıkıntılar yaşadığı, dolayısıyla hükümetlerin kriz nedeniyle istisnai bir durumla karşı karşıya kaldığının bilinciyle işsizlik maaşı ödemelerinin süresini uzatmaları gerektiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca işsizlik maaşlarıyla ilgili olarak Avrupa genelinde yukarı doğru bir uyumun sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Kriz sürecinde Topluluğun faaliyetlerinin, sosyal ve bölgesel fonların kullanılması noktasında eksik kaldığı dile getirilirken, Konsey'e bu kaynakların Topluluk ülkelerinde daha etkin kullanılmasını sağlayacak düzenlemeler yapması önerilmiştir. Çalışma koşullarının iyileştirilmesi, çalışma sürelerinin kısaltılması da gündeme alınan tartışma başlıklarından olmuştur. İstihdam ve gelirin korunması için toplu pazarlık mekanizmasının önemine dikkat çekilirken, çalışma haftasını kısaltıp izin süresini uzatarak çalışma sürelerinin düşürülmesi için ETUC'un çeşitli kampanyalar düzenlemesi gerektiği üzerinde durulmuştur (ETUC, 1976a: 7-8).

Yatırımlar konusunda kamu otoritelerinin istihdam yaratılması amacıyla doğrudan harekete geçmesi ve özel sektör yatırımlarıyla ilgili olarak gerçekleştirilen faaliyetlerin ise kamu hedeflerine uygun şekilde dizayn edilebilmesi için endüstri politikalarının güçlendirilmesi ETUC'un önerileri arasında yer almıştır. Topluluk içinde ve Avrupa genelinde bir bütün olarak temel amacın, yatırımın sıkışık alanlardan, ortalamanın üstünde işsizlik seviyelerinin olduğu alanlara kaydırılmasının teşvik edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Enflasyonun yeniden canlanmasını önlemeye yönelik tedbirlerin işsizliği azaltmak için alınan önlemlerle birlikte yürütülmesine yönelik tutum da Kongre'de öne çıkan tartışmalar arasında yer almıştır. Kendi içinde planlanan ekonomik bir iyileşmenin, mevcut kapasitenin daha iyi kullanılması ve daha iyi bir

bölgesel denge sayesinde enflasyonu düşüreceği, bunun ise birim maliyetlerin azaltılması noktasında etkiye sahip olacağına dikkat çekilmiştir. Etkin işgücü piyasası, endüstriyel ve bölgesel politikaların geçmişte enflasyonist baskılara neden olan belirli darboğazların giderilmesini mümkün kılacağı savunulmuştur (ETUC, 1976a: 8-10).

Londra Kongresi'nde bölgesel, işletme ve endüstri bazında her seviyede ekonominin demokratikleştirilmesi gibi talepler üzerinde de durulmuştur. Hükümetlerin bu sürece katkıda bulunması ve yasal düzenlenmeler oluşturması gerektiği ifade edilmiştir. EEC ve EFTA üyesi devletlerin hükümetleri, işçilerin temsil hakları ve katılım hakları noktasında işbirliğine çağırılmıştır. Topluluk politikasının sosyal ve ekonomik hedefleri bakımından girişimlerin yoğunlaşmasını mümkün kılacak yasal bir araç oluşturulması talebi dile getirilmiştir. ETUC'un, konuyla ilgili olarak Avrupa "*çok uluslu şirketler grubu ile ilgili eylem programı*" hazırlayarak hükümetlere sunacağı duyurulmuştur (ETUC, 1976a: 12-16).

ETUC, bazı temel ilkelere dayanan Avrupa enerji politikası oluşturulması noktasında da taleplerini Kongre aracılığıyla duyurmuştur. Enerji sorunu dışında temel haklar ve eşitlik konusu da gündeme gelmiştir. ETUC, Avrupa'da işçiler arasında hâlâ temel bazı alanlarda eşitlikler söz konusu olduğuna dikkat çekmiştir. Bu eşitsizliklerin genellikle, eğitim ve öğretim, istihdama erişim, gelir, çalışma koşulları, sosyal güvenlik ve yükselme gibi alanlarda ön plana çıktığı dile getirilmiştir. Bu eşitsizliklerin ise kadın, genç, göçmen, engelli ve yaşlılar olmak üzere belirli kategorileri etkilediği vurgulanmıştır. Bu eşitsizliklerle mücadele amacıyla Avrupa düzeyinde sendikal eylemin teşvik edilmesi ve koordine edilmesi ETUC'un görevleri arasında sayılmıştır. Ayrıca ETUC, göçmen işçiler için bir eylem programı girişimini de bu Kongre vasıtasıyla başlatmıştır (ETUC, 1976a: 30-48).

Londra Kongresi, ETUC'un ilk dönem eylem programlarıyla uyumlu bir şekilde genel beklenti ve amaçlara yönelik tartışmalara zemin hazırlamıştır. Ancak özellikle göçmen işçilere ve ekonominin demokratikleştirilmesine yönelik kimi öneriler ETUC'un kullandığı etki araçları noktasında spesifik bir alana da yoğunlaşmıştır. Genel itibariyle değerlendirildiğinde istihdam ve enflasyonla mücadele Londra Kongresi'nde de en önemli gündem konusu olma özelliğini korumuştur.

ETUC'un 3. Olağan Kongresi, 14-18 Mayıs 1979 tarihleri arasında Münih'te gerçekleştirilmiştir. Bu Kongre'de alınan kararlar, Eylem Programı, Genel Kararlar ve

Özel Kararlar şeklinde toplanmıştır. Ayrıca Kongre, Yönetim Kurulu'nu, üyelik başvurularını karara bağlama noktasında yetkilendirmiştir. Bu değişiklikler Yönetim Kurulu, Sekreteryaya ve diğer yasal organların karar ve faaliyetlerinin siyasi temelini güçlendirmeye ve genişletmeye yardımcı olmuştur. Bu durum, Yönetim Kurulu'nun ETUC'un idari organı olarak rolünü de güçlendirmiştir. Kongre aracılığıyla kabul edilen Eylem Programı ve Genel Kararlara, Avrupa kurumlarının somut önerileri ve projelerinde sendikal taleplerin görünür hale gelmesine yardımcı olması ve çeşitli sorunlar üzerinde kapsamlı görüş ve değerlendirmeleri detaylandırması açısından önem atfedilmiştir (ETUC, 1982a: 3).

Kongre boyunca özellikle eylem programı ile ilgili yoğun tartışmalar yürütülmüştür. Ulusal sendikal merkezler ve endüstri federasyonları temsilcileri konuşmaları sırasında Programla ilgili olumlu düşüncelerini ve kimi bazı önerilerini dile getirmişlerdir. Genel itibarıyla Program üzerinde bir mutabakat sağlanmıştır (ETUC, 1979b: 90-124). 1979-1982 yıllarını kapsayan Eylem Programı, önceki kongrelerde ve Konfederasyon hedeflerinde belirtilen temel konuları kapsamıştır. Tam istihdam ve işsizlikle mücadele bu Eylem Programı'nda da ön plana çıkarılmıştır. Diğer programlardan farklı olarak bu programda sorunların çözümüne ilişkin daha detaylı bir analize ve öneriler kısmına yer verilmiştir. Ekonominin demokratikleştirilmesi noktasında ETUC talepleri, çalışma standartlarının geliştirilmesine dair program, Topluluk düzeyinde ortak tarım politikalarına dair öneriler, genç işçiler için program, kadınlar için eşit haklar ve fırsatlar programı, göçmen işçiler ve tüketiciler için programlar, çok uluslu şirketler ve yaşam kalitesinin yükseltilmesine dair öneriler Eylem Programı'nın çekirdeğini oluşturmuştur. Program genel hatlarıyla değerlendirildiğinde, 1974 yılında hazırlanan Programa göre daha kapsamlı ve öneriler noktasında daha detaylı bir yapı sergilemiştir. Özellikle kadınlar için eşit haklar ve fırsatlar üzerine program, toplumsal cinsiyet konusunun örgüt içerisinde de daha fazla tartışılmasına fırsat vermiştir (ETUC, 1979c: 8-41). Kongre kapsamında kabul edilen genel kararlar da Eylem Programı ile uyum göstermiş, aynı konular ve sorunlar üzerine öneriler karara bağlanmıştır (ETUC, 1979c: 52-55).

Kongre'nin diğer önemli yanlarından biri de saldırgan bir sendikal stratejiyi ve bu doğrultuda işçilerin seferber edilmesini ön plana çıkarması olmuştur. Kongre'de, ETUC'un Avrupalı işçilerinin temsilcisi olduğu, dolayısıyla ortak hedefleri ve talepleri

ayrıntılı bir şekilde dile getirmesi ve Avrupa işçilerini bu hedefler doğrultusunda harekete geçirmeyi üstlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. İşverenlerin ve Avrupa kurumlarının mevcut tutumlarının sosyal meseleler yönünde etkilenmesi doğrultusunda ETUC'un alternatif stratejilerine duyulan ihtiyaca dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla ETUC'un kendi eylem araçlarını ve genel olarak karar verme yöntemlerini geliştirmesi ve güçlendirmesinin hayati öneme sahip olduğu belirtilmiştir. ETUC üyesi bağlı kuruluşların Avrupa'nın ekonomik ve sosyal yaşamında önemli rollere sahip olduklarına dikkat çekilirken, Kongre'de kabul edilen Eylem Programı'nın uygulanabilmesi amacıyla ETUC'un ulusal düzeyde hükümetler ve işverenlere karşı, ETUC üyesi örgütler tarafından koordine edilmiş eylemlerin koordinasyonunu yoğunlaştıracağı belirtilmiştir. Bu kapsamda ETUC'un 5 Nisan 1978 tarihinde gerçekleştirdiği Tam İstihdam için Avrupa Eylem Günü'ne dikkat çekilmiştir (ETUC, 1979c: 50).

ETUC, eylemler ve protestolar eşliğinde yürütülecek saldırgan bir politika yanında Avrupa düzeyinde temasların ve müzakerelerin de sürdüreceğini belirtmiştir. Topluluk kurumları ve EFTA ile ilişkilere önem verileceği, üçlü toplantılara, diğer istişare zeminlerine katılımın devam edeceği ve işverenlerle temasların sıklaştırılacağı üzerinde durulmuştur. Ayrıca diğer emek örgütleri ve uluslararası yapılarla da yakın temaslar kurulacağı belirtilmiştir. Bunlara ek olarak Konfederasyon'nun temaslar ve müzakereler yoluyla oluşturmaya çalıştığı etkiyi, gerekli görüldüğü takdirde militan eylemler, grevler yoluyla da hem ulusal hem de Avrupa düzeyinde örgütleyeceği belirtilmiştir. Kongre, ETUC'un mevcut şartlar altında hedeflerini ve programını uygulayabilmek için bütün etki araçlarını uygun şekilde kullanmayı tercih edeceğini duyurmuştur (ETUC, 1979c: 51). Kısaca Münich Kongresi, öncelikle Yönetim Kurulu'na verilen yeni yetkiler aracılığıyla örgütün politik karar süreçlerini güçlendirmiştir. Ayrıca oluşturulan Eylem Programı ile ETUC'a üç yıllık bir yol haritası belirlemiş ve bu Program'ın uygulanabilmesi için temaslar ve istişareye dayalı çabanın yanında, daha sert ve mücadeleye dayalı bir sendikal stratejinin de ortaya konulacağı mesajını vermiştir.

2. 1985-1992 YILLARI ARASI FAALİYETLER: VAROLUŞ AŞAMASINDAN KURUMSAL BİR AKTÖRE AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU

1985 yılında Jacques Delors'un Komisyon Başkanlığı'na gelmesinden, 1992 yılında Avrupa Birliği Antlaşması'nın imzalanmasına kadar geçen sürede hem Avrupa hem de sendikal hareket açısından önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. Bu süre içerisinde Topluluk'un Akdeniz ülkelerine genişlemesi, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve 1992 yılında Avrupa Birliği Antlaşması'nın imzalanması, bölgedeki dinamikler üzerinde son derece etkili olmuştur. Ayrıca ilgili dönemde tek pazar tartışmalarının hız kazandığı ve sosyal Avrupa'nın şekillenmesi adına ilk adımların atıldığı da görülmüştür. ETUC, dönem içerisinde var olma aşamasını tamamlayarak, bir aktör olarak Topluluk içerisinde yer edinmeyi amaçlamış, Delors başkanlığı dönemindeki Komisyon, ETUC'un bu amacını gerçekleştirebilmesi için sürece belirli noktalarda katkı sağlamıştır.

2.1. Akdeniz Genişlemesi, Doğu Bloğu'nun Çöküşü ve Sosyal Avrupa'ya Dair İlk Tartışmalar

1985 ile 1991 yılları arası Avrupa bütünleşme süreci açısından son derece önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönemi temsil etmiştir. Bu dönem içerisinde Neo-liberal politikalar hız kazanmış ancak bununla birlikte Avrupa sosyal politikası ile ilgili önemli dönüm noktalarına da şahit olunmuştur. 1985 yılında Jacques Delors'un Komisyon Başkanlığını üstlenmesiyle birlikte, Avrupa tek pazarına dair somut gelişmeler ortaya çıkmış, aynı zamanda Avrupa sosyal boyutu da şekillenmiştir. Kısaca ilgili dönemde Avrupa bütünleşmesi, hem pazar unsurlarını hem de sosyal boyutu ilgilendiren iki taraflı bir canlanma süreci içerisine girmiştir.

Delors'un amacı dönem içerisinde moda olan politikalardan uzaklaşmak değil, belirsizliğe neden olan unsurları ortaya koymak olmuştur. Bu doğrultuda sosyal bir boyut eşliğinde büyük Avrupa pazarında, işçilerin bilgilendirilmesi ve konunun istişare edilmesi koşuluyla, kurumsal yeniden yapılanmaya ve sosyal diyalog altında atipik istihdam biçimlerinin genişletilmesine yönelik bir yaklaşım ortaya konulmuştur.

Jacques Delors, yönetime gelmesinin hemen ardından 14 Ocak 1985 tarihinde Avrupa Parlamentosu'na yaptığı konuşmada Komisyon'un önceliklerine dikkat çekmiştir. Delors, konuşmasında Komisyon'un üç alanda önemli girişimlerde

bulunacağını duyurmuştur. Tek pazar ve endüstriyel işbirliği, Avrupa Para Sistemi'nin güçlendirilmesi, daha fazla büyüme ve daha fazla istihdama yol açacak şekilde ekonomilerin uyumlaştırılması bu temel öncelikler arasında sıralanmıştır. İşsizlikle mücadele, sosyal düzenlemelerin uyumlaştırılması, toplu pazarlık sisteminin ekonomi açısından önemi ve Topluluk düzeyinde uyumlu politikaların geliştirilebilmesi için taraflarla müzakere edilmesi gerektiği, Avrupa toplu pazarlık sisteminin çerçevesinin oluşturulması Delors'un konuşmasında öne çıkan başlıklardan olmuştur (Delors, 1985). Bu konuşmanın içeriği ilerleyen dönemlerde Delors yönetiminin ortaya koyduğu tutum açısından da bir fikir oluşmasını sağlamıştır.

Dönemle ilgili dikkate alınması gereken konulardan bir diğeri de Topluluğun 1 Ocak 1986 tarihinde İspanya ve Portekiz'i kapsayacak şekilde genişlemesi olmuştur. Bu gelişmeyle birlikte Akdeniz genişlemesinin tamamlanması ve genişlemenin nasıl finanse edileceğine dair tartışmalar ortaya çıkmıştır. Genişleme maliyeti ile ilgili bu sorun, Topluluğun kendi kaynaklarını artırma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. 1980'lerin başından itibaren yaşanan bütçe krizi ile birlikte tarım politikaları daha pahalı hale gelirken, genişlemenin ardından verimsiz çiftlik ekonomilerinin Topluluğa katılmasıyla birlikte harcamaların tavan yapacağı kaygısı yaşanmaya başlamıştır. Ancak İspanya ve Portekiz'i kapsayan bu genişleme Akdeniz'de siyasi istikrar ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasına yardımcı olmuştur. İlgili genişleme sendikal hareket içinde de yankı bulmuş, 1977 yılında yasallaşmalarından bu yana ülkelerinin Topluluğa katılmasını destekleyen İspanyol sendikalar ve işveren örgütleri için mevcut gelişmeler demokrasinin savunulması noktasındaki görüşleri somutlaştırmıştır (Cunha, 2012: 7-9; Degryse ve Tilly, 2013: 38; Gülmez, 2008: 194; Düzgit, 2016: 45-46).

1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla birlikte Avrupa'da büyük umutlar ve aynı zamanda korkular ortaya çıkmıştır. Duvar'ın yıkılmasının ardından Demir Perde'nin çökmesi ve Avrupa'da politik kutuplaşmanın ortadan kalkması demokratik ilerlemeye yönelik söylemlerin artmasını da sağlamıştır. Ancak bu gelişme aynı zamanda Avrupa bütünleşmesi ve işbirliğinin biçimleri hakkında soruları da gündeme getirmiştir. Bu anlamda birleşik bir Avrupa içinde ortaya çıkıp genişleyebilecek bağımsız sendikalara yönelik kaygıları Avrupa sendikal hareketinin kilit konuları arasında yer almıştır. Orta ve Doğu Avrupa konusu ETUC Yönetim Kurulu toplantılarında sıklıkla gündeme alınmış, Orta ve Doğu Avrupa sendikalarıyla ilişkilerin

güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Geçiş sürecinde ETUC, ilgili bölgede aktif rol oynamış, gerçekleştirdiği faaliyetleri Avrupa kurumları ve uluslararası sendikalarla işbirliği içinde yürütmeyi denemiştir (ETUC, 1990b; ETUC, 1989a).

Kısaca, bu dönemde Avrupa sendikal hareketi içerisinde farklı boyutta konuların tartışmaya açıldığı görülmüştür. Topluluğun Akdeniz genişlemesi, iki kutuplu dünyanın ve soğuk savaşın ortadan kalkması, Topluluk içerisindeki yapılanma tartışmaları ETUC'un gündeminde yer alan politika konuları olmuştur. Tek Avrupa Pazarı'nın oluşturulması, Avrupa Para Sistemi fikrinin şekillenmesi ilgili gelişmelere eşlik etmiş, sosyal boyut tartışmalarının yoğunlaşması sürecinde ETUC, Komisyon'un olumlu yaklaşımıyla birlikte bir önceki döneme oranla daha etkin bir aktör pozisyonuna gelmiştir. Bu dönemde, Avrupa sosyal politikası ile ilgili somut gelişmelerin yaşandığı görülmüş, ETUC bir baskı unsuru olmanın ötesine geçerek Politika oluşturma sürecine etki edebilecek çeşitli yetkilerle donatılmaya başlamıştır.

2.2. Jacques Delors Dönemi: Sosyal Boyut Tartışmaları ve Avrupa Sendikal Hareketi

Jacques Delors, 1960'ların ortalarından sonra 1980'lerin ortalarına kadar hızını kaybeden Avrupa bütünleşme sürecini "*yeniden başlatma*" yönünde tartışmaları gündeme getirmiştir. 1985 tarihli Beyaz Kitap'ta ortaya konulan ve 1986 tarihli Tek Avrupa Senedi'nde kabul edilen ortak pazarı tamamlama gündemi, gelişmeler beraberinde yeniden canlandırılmıştır. Delors, 1992 yılına kadar iç pazarın tamamlanması hedefini belirleyerek, çıkar gruplarını, özel teşebbüsleri ve hükümetleri, inşa edilen yeni Avrupa'ya nasıl uyum sağlayacaklarını düşünmeye sevk etmiştir. Böylece ETUC, süreç içerisinde nasıl bir strateji izlemesi gerektiğini tartışmaya başlamıştır. Bu tartışmaların şekillenmesi anlamında en büyük desteklerden birini de Komisyon'dan almıştır (Mitchell, 2014: 9-10).

Delors yönetimindeki Komisyon, ETUC'un konumunu iki farklı açıdan kuvvetlendirmiştir. İlk olarak ETUC faaliyetleri finansman açısından Komisyon tarafından daha fazla desteklenmeye başlamıştır. ETUC'un ilk yıllarında daha etkin bir program koordine etmesini engelleyen kaynak kısıtı, bu sayede kısmen aşılmış, bu durum Konfederasyon'un faaliyetlerini genişletmesine fırsat tanımıştır. ETUC'un bütçesinin büyük çoğunluğu üyelik aidatlarından gelmeye devam ederken, 1985 yılında

ETUC bütçesi içerisinde yüzde bir olan Komisyon katkısı, 1990'ların ortalarında yüzde onların üzerine çıkmıştır. Ayrıca Komisyon, daha önce belirtildiği üzere ETUC'a parasal olmayan farklı destekler de sunmuştur. Bu destekler ETUC'un profilinde önemli etkiler oluştururken, ETUC'un araştırma kolu olan ETUI'nin genişlemesine imkân tanımıştır. Böylece ETUI, sadece belirli gündemleri takip edip, teknik araştırmaları desteklemesinin ötesinde işçiler, işverenler ve hükümetler için olası sonuçları analiz eden daha ayrıntılı politikalar geliştirme olanağı yakalamıştır (Abbott, 1997: 472; Mitchell, 2014: 10). ETUC, Komisyon tarafından sunulan bu fırsatları finansal anlamdaki yetersizliği ve maddi kaynaklara bağımlılığı nedeniyle treddütsüz kabul etmiştir (Matin and Ross, 2001: 53-76). Bu gelişmeler ETUC'a yöneltilen birçok eleştirinin de temelini oluşturmuştur. Richard Hyman, bu gelişmelerle birlikte "üyelik mantığı" ile "etki mantığı" arasında sıkışan ETUC'un Komisyon'un seçkin ortamına girdiğini ve Topluluk yönetimi ile çatışmasız bir işbirliğini benimsediğini savunmuştur (Hyman, 2005:28). Delors yönetimindeki Komisyon, ETUC'un sadece finansal katkılarla desteklenmesini sağlamamış, aynı zamanda ETUC için kilit bir rolü kurumsallaştıracak olan Sosyal Avrupa vizyonunu da geliştirmiştir. Bu dönemde ETUC ile işveren örgütleri arasında Avrupa düzeyinde pazarlığın kurumsallaşmasına da destek verilmiştir.

Komisyon ve ETUC arasındaki temaslar Delors'un yönetime gelmesinin hemen ardından hız kazanmaya başlamıştır. ETUC Yönetim Kurulu, ilk Val Duchesse toplantısından bir gün önce 30 Ocak 1985 tarihli Yönetim Kurulu'nda ETUC heyetinin, acil önceliklerini belirten 6-7 Aralık 1984 tarihli bildirisini Delors ile paylaştığını duyurmuştur (ETUC, 1984a). Bildiride, ekonomik toparlanma, Avrupa'nın sosyal boyutunun gelişmesi, İspanya ve Portekiz'in Topluluğa katılımı, Topluluk ve EFTA işbirliği, Lome Konvansiyonu, Topluluk üzerindeki sendika etkisi gibi konulara yer verilmiştir. Aynı dönemde UNICE de Komisyon'a kendi bildirisini sunmuş, bu bildiride de sosyal diyalogun güçlendirilmesi, güçlü bir iç pazarın oluşturulmasına yönelik beklentiler, Topluluk dışındaki ülkelerle ticari ilişkilerin geliştirilmesi gibi konular yer almıştır. Kısaca Delors'un yönetime gelmesiyle birlikte işçi ve işveren tarafı karşılıklı diyalogun gelişmesi noktasında olumlu tutumlarını ortaya koymuşlardır. Delors bu temaslarda tarafların taleplerinin Komisyon tarafından dikkate alınacağı ve gerekli çalışmaların gerçekleştirilerek kendilerine geri dönüş sağlanacağını dile getirmiştir

(ETUC, 1985c). Delors, ETUC'un 17 Mayıs 1985 tarihinde Milan'da gerçekleştirilen Kongresi'nde yaptığı konuşmada da iç pazarın güçlendirilmesi ve aynı zamanda sosyal boyutun geliştirilmesine yönelik düşüncelerini paylaşmış, sendikaların bu süreçte önemli bir rol üstleneceklerine vurgu yapmıştır (ETUC, 1985d: 51-53).

Delors'un 1988 yılında ETUC'un Stockholm Kongresi'ndeki konuşması, ETUC'un özellikle Topluluk içerisindeki rolü açısından önemli mesajlar içermiştir. Delors, konuşmasında sendikal hareketin Avrupa bütünleşmesinin geleceği için merkezi olduğu görüşünü vurgulamakla kalmamış, aynı zamanda daha güçlü bir bütünleşme adına sendikaların desteğini talep etmiştir. Avrupa tek pazarı oluşturulma sürecinde rekabet üzerinde duran Delors, kuralsız bir rekabetten ziyade kurallara dayalı bir rekabet mekanizmasının önemini vurgulamıştır. Ancak bu rekabete dayanışmanın eşlik etmesinin gerekliliği üzerinde durmuştur. Kısaca bir rekabet ve işbirliği ortaklığından bahsetmiştir. Belirtilen anlamda bir ortaklıktan ise işverenler ve sendikalar arasındaki işbirliğini kastettiğini açıklamıştır. Delors bu açıklamalarıyla işçi ve işveren tarafları arasındaki diyalogun gelişmesi yönünde kurumsal anlamda girişimlerin sıklaştırılacağına dair mesajlar vermiştir. Ayrıca liberal ekonomik politikalarla, sosyal politikaların aynı anda yürütüleceğine dair algıyı netleştirmiştir. Delors, tamamen sosyal alana saplantılı bir politika izlemeyeceklerini ancak ortak bir sosyal uyum sağlanmadığı takdirde Tek pazarın var olmayacağını belirterek konuyla ilgili çift taraflı politika eğilimini ortaya koymuştur. Sosyal politikaların uyumlaştırılması noktasında ise amaçlarını, düşük seviyeli sosyal normlara sahip ülkelerin bu normları kademeli olarak yükseltmesi, yüksek normlara sahip ülkelerin ise mevcut düzenlemeleri koruması veya daha ileri bir seviyeye taşınması olarak belirtmiştir. Bu doğrultuda Topluluk düzeyinde asgari şartları belirten yasal düzenlemelerin yapılmasını, sosyal diyalogun geliştirilmesini ve Avrupa sosyal boyutu inşasının yeniden başlatılmasını gerekli gördüğünü vurgulamıştır (Delors, 1988; ETUC, 1991c).

Delors'un konuşmasında, Topluluk kurumları içinde danışma mekanizmasının güçlendirilmesi ile ilgili hazırlıklar da dile getirilmiştir. Bu doğrultuda Delors sendikaların istişare mekanizmasının işleyişinden şikâyetçi olduklarının bilinciyle bu sorunun çözümüne yönelik ETUC ile iletişim içerisinde olunacağını belirtmiştir. Ayrıca Delors Komisyon'un üç yeni konuyu tartışmaya açacağını duyurmuştur. Asgari bir sosyal haklar platformu, sürekli eğitim hakkı ve uygulaması isteğe bağlı olacak yeni

Avrupa şirket hukuku çerçevesinde oluşturulmuş işçilerin yönetime katılım hakkı bu tartışmalar arasında sayılmıştır (Delors, 1988). Delors'un konuşması dikkate alındığında, sosyal diyalogun kurumsallaşacağı, Avrupa düzeyinde toplu pazarlık tartışmalarının artacağı, Topluluk düzeyinde danışma mekanizmalarının güçlendirileceği ve bu doğrultuda ETUC'un Topluluk karar mekanizmaları üzerindeki etkisinin somutlaşacağı bir süreç beklentisi ortaya çıkmıştır. Ancak liberal politikalar eşliğinde şekillenecek bir sosyal alanda elde edilecek kazanımların ne ölçüde samimi bir zeminde gerçekleşeceği de sorgulanmıştır.

2.2.1. Tek Pazar Tartışmaları, Avrupa Sosyal Boyutu ve Avrupa Sendikal Hareketi

Jacques Delors'un 1985 yılında Komisyon başkanı olması, Avrupa sosyal diyalogu açısından bir başlangıç olarak değerlendirilmiştir. Ancak sosyal diyalogun öncesinde Delors tarafından başlatılan tek bir Avrupa piyasası planı, sendikaların girişime verdiği destek karşısında taleplerinin belirginleşmesine de neden olmuştur. Tek pazar hedefi doğrultusunda, kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımındaki tüm fiziki, teknik ve mali engellerin ortadan kaldırılması, Topluluğun iç sınırlarının tamamen açılması yoluyla ticaret, rekabet ve yatırımın dolayısıyla istihdamın artırılması amaçlanmıştır. Böyle bir projenin varlığı başından itibaren sosyal kaygıların da artmasına neden olmuş, artan rekabetin işçiler üzerindeki etkisi, yeniden yapılanma, sosyal rekabet, çalışma koşulları ve iş mevzuatı gibi konular noktasında, oluşabilecek sorunlara yönelik kaygılar, sendikal hareketi hem bir vaat hem de bir tehdit iklimine yöneltmiştir. Avrupa pazarının bu süreçte uzun vadede istihdamı teşvik etmeyi amaçlamasına karşılık kısa vadede rekabetin, endüstriyel yeniden yapılanmanın ve işsizliğin arttığı görülmüştür. ETUC, yaşanan bu gelişmeler karşısında oluşabilecek tehditlerden kaçmak ya da tehditlerin kontrol altına alınması için gerekli tutumu ve mücadeleyi ortaya koyma yönünde kendisini bir yol ayrımında bulmuştur (Delors, 1988; Degryse ve Tilly, 2013: 113-114). Belirtilen anlamda ETUC, sosyal boyutun tartışıldığı bu süreçte kendi kriterlerini ortaya koymayı tercih etmiştir. Böylece tek pazar tartışmalarının kontrollü ve sendikal talepleri dikkate alan bir doğrultuda ilerlemesini hedeflemiştir.

11-12 Şubat 1988 tarihli ETUC Yönetim Kurulu toplantısında, Avrupa Sosyal Programı ayrı bir gündem olarak tartışılmış, bu toplantıda ETUC'un kendi sosyal

programı da ortaya konulmuştur. Program aracılığıyla ETUC, sosyal boyutu iki farklı araç, dört farklı boyut ve beş amaç doğrultusunda ele almıştır. Sosyal bir yasal mevzuatın oluşturulması ve Avrupa düzeyinde sosyal diyalogun geliştirilmesi ETUC'un işaret ettiği araçlar olmuştur. Endüstri ilişkileri, ekonomik demokrasi ve sosyal koruma gibi temel sosyal prensipleri garanti eden bir sosyal mevzuat çağrısı dile getirilmiştir. Çalışanlar için işçi sağlığı ve iş güvenliği yanında çevre ve tüketiciler için de sağlık ve güvenlik standartlarının oluşturulacağı bir mevzuat talep edilmiştir. Ayrıca bu mevzuatın tek pazar içerisinde sosyal dämpinge dayanan bir rekabet biçiminden kaçınmak amacıyla tüm çalışanlar için temel hakları garanti etmesinin beklendiği vurgulanmıştır. Talep edilen yasal müdahaleye ek olarak, ETUC ve üyelerinin amaçlarına uygun sosyal diyaloga dayalı bir sosyal boyutun geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bu diyalogun ise Avrupa genelinde bölgesel ve sektörel düzeyde geliştirilmesi ve teşvik edilmesi talep edilmiştir. Programda, iç pazarın sosyal boyutunun, yalnızca standartları belirleyen tek tip ve bağlayıcı yasal düzenlemelerle başılamayacağı, dolayısıyla ETUC ve üyelerinin, sorunların ortaya çıktığı her düzeyde işveren ve işçi tarafı arasındaki toplu pazarlık ilişkilerine büyük önem verdiği dile getirilmiştir (ETUC, 1988c: 1-5). İç pazarda büyüme ve istihdamın, dayanışmanın, güvenli bir pazarın, demokratik kontrolün ancak etkin bir toplu pazarlık sistemiyle sağlanabileceği savunulmuştur. ETUC, bu program aracılığıyla ifade ettiği taleplerini Stockholm Kongresi'nde de yinelemiştir.

14 Eylül 1988 tarihinde Komisyon'un hazırladığı *İç Pazarın Sosyal Boyutu* isimli programa ETUC tarafından ortaya konulan tepki, ETUC'un sosyal boyut noktasındaki tartışmalarda Komisyon tarafından ortaya konulan önerilere koşulsuz bir kabulle yaklaşmayacağını göstermiştir. ETUC, 6-7 Ekim 1988 tarihleri arasında gerçekleştirilen Yönetim Kurulu toplantısında, Komisyon tarafından ortaya konulan programın iç pazarın sosyal boyutu için şubat ayında ETUC tarafından belirtilen kriterleri karşılamadığını ifade etmiştir. Oluşturulan raporda sosyal boyutun, iç pazar için temel bir unsur olarak görülmediği belirtilirken, ETUC, Komisyon'u sosyal dışlanma ile ilgili riskleri hafife alması, Topluluk çapında sosyal haklar için yapılan tekliflerin zayıflığı ve Avrupa sosyal alanını oluşturmak adına herhangi bir yöntem, öncelik ve zaman çizelgesinin olmaması nedeniyle eleştirmiştir. (ETUC, 1988a; ETUC, 1988b: 3-4).

1-2 Aralık 1988 tarihli Yönetim Kurulu'nda ETUC, süreç içerisinde sendikalar tarafından ortaya konulacak tutum ve stratejiler üzerine bir bildiri yayınlamıştır. Bu bildiri de, 1992 hedefinin halk nezdinde hâlâ netleştirilemediği, iç pazardaki hazırlık tartışmalarının çok uzun sürdüğü, ilerlemenin ise yavaş olduğu ve halkın dışarıda tutulduğu bir süreçle ana kahramanların politikacılar, sendikalar ve diğer liderlerden oluştuğu belirtilmiştir. Dolayısıyla işçilerin ve vatandaşların süreçle ilgili bilgilendirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Sendikaların, Tek Pazar tartışmalarında işçileri kaygılandıran sorulara cevap vermesi ve temel sendikal taleplerin açıklığa kavuşturulması gerektiği dile getirilmiştir. Ayrıca ETUC, farklı kanallar aracılığıyla iç pazar tartışmaları noktasında kamuoyunda da bir algı ve bilinç oluşturma çabası içerisine girmiştir (ETUC, 1988d). ETUC, aynı yıl içerisinde aralık ayındaki Yönetim Kurulu'nda Topluluk Sosyal Haklar Şartı'na ilişkin bildirisinde, Konfederasyon'un Topluluk içerisindeki temel sosyal haklara ilişkin beklentilerini ve taleplerini de dile getirmiştir (ETUC, 1988e: 2-3).

Yukarıdaki tartışmalar dikkate alındığında, ETUC'un talepleri ve tavrı bir süre sonra örgüt içerisinde bazı sorgulamaların ortaya çıktığını göstermiştir. Hem piyasaya hem de sosyal alana yönelik bir anlayışın aslında ETUC'un bazı taleplerinden ve presiplerinden vaz geçmek zorunda kalmasına neden olacağı endişesini oluşturduğu görülmüştür. Bu noktada ETUC, sosyal boyutun, tek pazara yönelik endişelerin gerisinde kaldığını hissetmiş, bu doğrultuda bir sendikal refleks ortaya koymaya çalışmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki Komisyon'la kurulan yakın temasın aksaması ve sürecin dışında kalma korkusu ETUC'un kendi pozisyonunu belirlemesi açısından işlerin çok da kolay olmayacağını göstermiştir.

2.2.2. Val Duchesse Toplantıları ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Tutumu

Jacques Delors'un 14 Ocak 1985 tarihinde Parlamentaoya yaptığı ve sosyal diyaloga verdiği önemi vurguladığı konuşmasından kısa bir süre sonra Val Duchesse toplantılarının ilki 31 Ocak 1985 tarihinde düzenlenmiştir. Böylece Delors, Avrupa tek pazarına sosyal bir boyut kazandırmak amacıyla sosyal tarafları aynı masa etrafında toplamaya karar vermiştir. İlk toplantıda, ETUC Başkanı Georges Debunne ve Genel Sekreteri Mathias Hinterscheid de dâhil olmak üzere 10 üye devletten 18 sendika lideri,

UNICE ve CEEP’i temsilen işveren örgütlerinin 15 temsilcisi, Komisyon Başkanı Delors ve komiserler bir araya gelmiştir. Toplantı öncesinde ETUC ve UNICE ile Komisyon arasında 8-9 Ocak 1985 tarihleri arasında bir hazırlık buluşması gerçekleştirilmiştir (Lapeyre, 2018: 35-36).

Tartışılacak konular toplantı öncesinde Komisyon üyeleri tarafından hazırlanmış, sosyal taraflarla paylaşılmıştır. Bunlardan ilki Cockfield ve Narjes tarafından hazırlanan raporla tek pazar ve endüstriyel kalkınma üzerine yoğunlaşırken diğeri ise Pfeiffer ve Sutherland tarafından hazırlanan raporla büyüme ve istihdama yönelik olmuştur. Bu raporlarla ilgili görüş alışverişi ETUC ile Komiserler arasında toplantı öncesinde de gerçekleştirilmiştir (Commission, 1985a; Commission, 1985b). Tartışma konuları noktasında katılımcıların oldukça ilgili ve aynı zamanda da endişeli oldukları görülmüştür. Kısaca tek pazar tartışmaları sendikalar tarafından reddedilmemişse de koşulsuz bir kabul de söz konusu olmamıştır. Genel itibariyle ekonomik gelişme ile işsizliğin azaltılması arasındaki bağlantı katılımcılar tarafından genel kabul görmüştür. İlgili toplantıda ETUC’un taleplerinden biri olan kısa çalışma süreleri konusu da istişare edilmiştir. Ayrıca sosyal taraflara karar süreçlerinde etkin bir rol verilmesi gerekliliği tartışılmıştır. Bu kapsamda ulusal ve Avrupa düzeyinde normatif düzenlemelere bağlı bir işgücü piyasası politikası oluşturulması gereğine Komisyon tarafından dikkat çekilmiştir. Kısaca ilgili toplantıya iki konu üzerine yürütülen tartışmalar hâkim olmuştur. Çalışma süresi de dâhil olmak üzere işgücü piyasasının işleyişi ve yeni teknolojilerin çalışma yaşamı ve sosyal yaşam üzerindeki etkileri belirtilen konuları oluşturmuştur (Lapeyre, 2018: 36-38).

Toplantıda ETUC adına söz alan Debunne, Delors’un 14 Ocak’ta Avrupa Parlamentosu’nda yaptığı konuşmanın genel felsefesine katıldıklarını, bu konuşmada yer alan ifadelerin sendikalar tarafından Avrupa Toplum Modeli noktasında olumlu karşılandığını ifade etmiştir. Debunne ayrıca, sendikaların orta vadede ortaya çıkan sorunlarla birlikte, işsizlikle mücadele için acil tedbirlere ve Topluluğun İspanya ve Portekiz’e genişlemesi gibi konulara öncelik verdiklerini dile getirmiştir. Sendikaların norm ve standartların oluşturulması sürecinde söz sahibi olmak istedikleri, kısaca sadece pastanın paylaşımında danışılmak değil yapımında aktif rol alma talepleri, Debunne tarafından dikkat çekilen konular arasında yer almıştır (ETUC, 1985e: 2-3). Avrupa düzeyinde toplu pazarlık adına, ETUC’un daha fazla diyalog ve taahhüt adına

baskı yapacağı belirtilirken, ücretler ve sosyal maliyetlerin kısılması yoluyla bir rekabet anlayışının önüne geçilmesi gerektiği dile getirilen diğer konular olmuştur (ETUC, 1985e: 3-4). Bu doğrultuda ETUC, hem işçi hem de işveren tarafı için bağlayıcı bir unsur olarak Avrupa düzeyinde toplu pazarlığa dikkat çekmiştir.

ETUC, tek pazarın oluşturulması sürecinde işçilerin ve tüketicilerin hak ve çıkarının da risk altında olduğunu belirterek, standardizasyon ve yeniden yapılanma faaliyetlerinde, sürecin tamamen sanayicilere bırakılmaması gerektiğine dikkat çekmiştir. Bu sürecin oluşturulan sosyal standartlara dokunulmaksızın, yeni sosyal standartların geliştirilmesi yoluyla yönetilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca piyasaların liberalizasyonu aşamasında da hayata geçirilen uygulamaların, istihdam ve yaşam standartları üzerinde olumlu bir etki bırakması ETUC'un beklentileri arasında sıralanmıştır. ETUC, yeni teknolojik gelişmelerle ilgili olan sürecin de işveren ve işçilerle karşılıklı müzakere edilmesi gerektiğini savunmuştur (ETUC, 1985e: 4-6).

ETUC, ilk Val Duchesse toplantısını bütün taraflar adına faydalı ve verimli bir fikir alışverişi olarak değerlendirmiştir. Toplantıda işverenler, önceki temaslara göre iletişime çok daha açık ve yapıcı bir tutum sergilemişlerdir. Toplantı, taraflar açısından yapıcı bir zeminde gerçekleşmiş, sosyal taraflar arasında iletişim anlamında bir ivme kazanıldığı düşünülmüştür. ETUC, toplantı sonuçlarının iyi değerlendirilmesi ve bu diyalogun hangi koşullarda daha etkin şekilde sürdürülebileceğinin yollarının aranması gerektiğini kendi içerisinde tartışmıştır. Bu doğrultuda temaların ikili, üçlü veya dörtlü olmak üzere hangi seviyede daha etkin gerçekleştirileceği sorgulanmıştır (ETUC, 2018xe: 6-7).

İlk toplantının ardından ETUC ile UNICE arasında ikili görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İki örgütün sekreteryası 28 Şubat 1985 tarihinde bir araya gelerek ikili görüşmelerin gerçekleştirilmesi adına mutabakat sağlamıştır. Bu toplantıda karşılıklı temaların sürekliliği ve ilk Val Duchesse toplantısında alınan kararların karşılıklı istişare yoluyla değerlendirilmesi ve uygulanması noktasında fikir alışverişinde bulunulmuştur (ETUC, 1985f). İki örgüt sekreteryası arasında 1985 yılı Nisan ve Mayıs ayları içerisinde de toplantılar gerçekleştirilmiştir. 24 Nisan ve 20 Mayıs 1985 tarihlerinde gerçekleştirilen toplantılar sonucunda ortak bir taslak bildiri yayınlanmıştır. Bu bildiri her iki örgütün de yatırımlara dayalı enflasyonist olmayan ekonomik büyümenin, istihdamda kalıcı bir iyileşmenin ön şartı olduğu kabul edilmiş,

yatırımlarda yaşanan artışın enflasyonun yeniden diriliş riskini ortaya çıkarmaması adına rekabetçi ve kârlı bir özel sektör ve sağlam kamu bütçeleri ile finanse edilmesi gerektiği duyurulmuştur. Her iki örgüt de iç pazar konusunda benzer fikirlere sahip olduklarını belirtmiş, Avrupa sosyal boyutunun oluşturulması noktasında mutabakat içerisinde olduklarını vurgulamışlardır. Avrupa düzeyinde çalışanlara yönelik asgari standartların sağlanması, yeni teknolojilerin üretim süreci üzerindeki etkisi ve geçiş sürecinin oluşturacağı maliyetler de bu taslak bildiri içerisinde ETUC ve UNICE'nin ortak duruşlarını ortaya koydukları konular arasında yer almıştır (ETUC, 1985g).

ETUC, UNICE, CEEP ve Komisyon temsilcilerinin katılım sağladığı ikinci Val Duchesse toplantısı, 12 Kasım 1985 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda da büyüme, yatırımlar, istihdam ve yeni teknolojiler yoğun bir şekilde tartışılmıştır. İlgili toplantıda belirli sorunlar üzerinde hem işveren hem de işçi tarafının tespitlerinin ortaklaştığı görülmüştür. Gerçek bir iç pazarın kazanılması, yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanılması, Avrupa'da sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın temelini oluşturan kaçınılmaz araçlar olarak kabul edilmiştir. Bu toplantıda işverenler, iç pazarın, işbirliği ve istikrar ortamında kullanılması halinde istenen sonuçları verebileceğini ve böyle bir iklimin sosyal bir gerileme halinde düşünülemez olduğunu kabul etmişlerdir. Her iki taraf da, Avrupa Komisyonu'nun yıllık ekonomik raporunda geliştirdiği istihdam ve büyüme için işbirliği stratejisinin, ekonomik ve sosyal politikalar noktasında bir temel oluşturduğunu tespit etmiştir. Bu nedenle işçi ve işveren tarafları, Komisyon'a ekonomi ve istihdam durumunun gelişmesini izlemesi ve Komisyon Raporunda gündeme getirilen soruları daha detaylı tartışması için görüş verecek bir çalışma grubu kurma konusunda anlaşmışlardır (ETUC, 1985h; ETUC, 1985i).

Bu toplantıların ardından 12 Kasım 1985 tarihli niyet beyanına dayanan *Makro Ekonomik Çalışma Grubu* ve *Yeni Teknolojiler ve Sosyal Boyut Çalışma Grubu* olmak üzere iki grup oluşturulmuştur. Bu iki çalışma grubunun faaliyetleri, UNICE ve ETUC'un ortak görüşlerinin kabul edilmesini sağlamıştır. Bu ortak görüşlerden ilki 6 Kasım 1986 tarihinde kabul edilen "*istihdam için işbirlikçi büyüme stratejisi*", ikincisi ise 6 Mart 1987'de, "*motivasyon, eğitim, bilgi ve danışma*" konusunda olmuştur. Bunları daha sonra 26 Kasım 1987'de, Komisyon'un "*1988 Ekonomik Raporu*"na ilişkin ortak bir görüş izlemiştir. Bu ortak görüşlerin benimsenmesi, ETUC Yönetim Kurulu'nda, sosyal diyalogun sınırlarının ortaya koyulmasıyla ilgili önemli tartışmalara yol açmıştır.

Bu doğrultuda sosyal diyaloga ilişkin iki karşıt bakış açısı ortaya çıkmıştır. İşverenler, işçi tarafıyla Avrupa düzeyinde bir görüş alışverişine olumlu yaklaşmış, ancak diyalog süreci sonunda Avrupa düzeyinde bağlayıcı düzenlemelerin oluşturulmasına karşı çıkmışlardır. İşverenler bu tutumları doğrultusunda sosyal diyalogu somut politikalar oluşturmaktan uzak kalıcı bir forum olarak görmüşlerdir. Diğer taraftan, ETUC, sosyal diyalogu, içeriği ulusal veya sektörel düzeyde müzakere edilebilecek Avrupa ereve anlaşmalarına götürmesi gereken niteliksel bir sıçrama olarak değerlendirmiştir. Ayrıca sosyal diyalogun, sosyal alanda Avrupa mevzuatı ve düzenlemelerinin geliştirilmesinde bir temel oluşturması gerektiği savunulmuştur. İşçi ve işveren tarafı arasındaki bu farklılık 1987 yılı sonlarında çalışma gruplarının toplantılarına da yansımıştır. Makro-Ekonomik Grup, 26 Kasım'da ortak bir görüşe varılmasında başarılı olmasına rağmen, Yeni Teknoloji Grubu, işgücü piyasasına ilişkin tartışmalarda net bir sonuç elde edememiştir. Bu kilitleme, esas olarak işverenlerin, istişare ve müzakere konusundaki sendika meşruiyetini reddetmeye yönelik sürekli girişimi gibi nedenlerden kaynaklanmıştır. Kısaca sosyal diyalog, bu süreçte ETUC'un deyimiyle "*ğrenme aşamasından*" daha operasyonel bir aşamaya geçememiştir (ETUC, 1988f; ETUC, 1986a; ETUC, 1986b; ETUC, 1986c; ETUC, 1986d).

Sosyal diyalogun geliştirilmesi yönünde tüm bu olumlu katkılara rağmen Val Duchesse diyalogları istenilen somut çıktıların oluşmasını sağlayamamış, Topluluk karar mekanizmalarını etkileyebilecek araçlara ihtiyaç duyulmuştur. Delors, konuyla ilgili düşüncelerini ETUC'un 1988 yılında gerçekleştirilen Stockholm Kongresi'nde yaptėı konuşmasında dile getirmiştir. Delors konuşmasında, Val Duchesse sürecine büyük önem atfettiğini ancak umut verici bir başlangıçtan sonra sonuçlarının hayal kırıklėı yarattėını belirtmiştir. Diyalogdan vazgeçilmesi halinde, Avrupa sendikal hareketinin pozisyonunun zayıflayacağının ve Topluluğun sosyal boyutuna ilişkin hedeflerden uzaklaşılacağının altını çizen Delors, ayrıca Avrupa düzeyinde toplu pazarlık mekanizmasının oluşturulması yönünde niyetini ortaya koymuştur (Delors, 1988).

2.2.3. 1985 Tarihli Beyaz Kitap: Tek Pazar Tartışmaları ve Sendikal Tutum

Lord Cockfield tarafından 1985 yılında iç pazarın tamamlanmasıyla ilgili yayınlanan "*Beyaz Kitap*" daha geniş bir bütünleşmeyi teşvik etme anlamında bir fırsat

olarak sunulmuştur. Kitap'ta rekabeti artırmak için gerekli olan mali ve teknik koşulları içeren tek tip bir pazar oluşturmak adına yol gösterici olan 300 önlemden oluşan bir eylem planı oluşturulmuştur. Tek pazarın tamamlanmasını hedefleyen bu plan, ticari stratejinin şirket birleşmeleri ve satın alma dalgasına yöneldiği bir dönemde işveren örgütlerinin desteğini almıştır. Bu kapsamda bir yandan Avrupalı işletmelerin ekonomik performanslarının artırılması adına yeni imkânlar sağlanırken diğer yandan Topluluğun az gelişmiş sosyal mevzuatına dokunulmadığı noktasında eleştiriler yükselmiştir. Dolayısıyla istihdam, çalışma koşulları, işçilerin yaşam standartları ve sendikal haklar üzerindeki olası riskler görülmüş, bu doğrultuda Beyaz Kitap sendikal hareket içerisinde yoğun olarak tartışılmıştır (ETUC, 1988f; UNICE, 1985).

ETUC, Cockfield tarafından oluşturulan Beyaz Kitap'ta ortaya konulan önlemlerin benimsenmesi için oluşturulan zaman çizelgesinin çok ayrıntılı olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla Beyaz Kitap'ta 1992 yılı gibi kısa bir süre içerisinde üye devletlerin işlerini yürütme biçimlerinde çok keskin değişikliklere gittiğine dikkat çekilmiştir. ETUC, işsizliğin yoğun olduğu bir dönemde kimi işleri ortadan kaldırma riski taşıyan iç pazara yönelik tedbirlerin alınmasının zor olduğunu ifade etmiştir. Bu doğrultuda ETUC, Milan Kongresi'nde kabul edilen kararlardan hareketle, iç pazarın ancak işsizlikle mücadele edecek aktif stratejilerin ve Topluluk sosyal, endüstriyel, bölgesel ve ekonomik politikalarının oluşturulması koşuluyla kabul edilebileceğini belirtmiştir. Topluluk iç pazarının tamamlanmaması ve her ülkenin ayrı hareket etmesi sonucunda, istihdam sorunlarının daha kötüye gitme ihtimalinin olduğu da ETUC'un vurguladığı konular arasında yer almıştır. Beyaz Kitap'ın, Avrupa sendikal hareketinin sınır ötesi faaliyet gösteren şirketler üzerinde baskı yapabilmesine olanak tanıdığına da dikkat çekilmiş, ETUC'un bu doğrultuda nasıl bir strateji izleyebileceği tartışmaya başlanmıştır. Ayrıca ETUC, sosyal, ekonomik ve endüstriyel cephelerde iç pazarı daha fazla desteklemesini mümkün kılacak yeterli ilerlemenin olup olmadığını sorgulamıştır. Belirtmek gerekir ki Komisyon'un tüm engellerin kaldırılması yönündeki yaklaşımının aşırılığı Konfederasyon içerisinde dile getirilen eleştiriler arasında yer almıştır (ETUC, 1985jx; ETUC, 1985k).

ETUC, 10-11 Kasım 1985 tarihinde gerçekleştirilen Yönetim Kurulu toplantısı sonucunda iç pazara ve Beyaz Kitap'a ilişkin taslak bir bildiri kaleme almıştır. İlgili bildiride, siyasi, ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı ETUC'un otuz beş yıldır

süregelen Avrupa bütünleşme sürecini savunduğu ve bu tutumdan herhangi bir endişe duyulmadığı belirtilirken, Beyaz Kitapla ilgili kaygılara dikkat çekilmiştir. Ardından 12-13 Aralık 1985 tarihinde gerçekleştirilen Yönetim Kurulu sonucunda, iç pazar ve Avrupa Sosyal boyutuna ilişkin daha net bir karar alınmıştır. Bu kararda Komisyon tarafından yayımlanan Beyaz Kitap'ın işsizlikle mücadele ve yaşam standartlarının yükseltilmesi açısından yetersiz olduğuna değinilmiş, gerekli tedbirler alınmaksızın Beyaz Kitap'ın uygulanması halinde işsizliğin ve bölgeler arası eşitsizliğin artacağına dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla ETUC, Topluluğun istihdam ve ekonomiye olumlu yansiyacak koordineli ekonomik politikalar benimsemesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Ayrıca ETUC, Topluluğun koordine edilmiş sanayi politikaları benimseyerek malların, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımındaki engelleri kaldırmanın ötesinde bir tutum sergilemesi noktasında ısrarcı hareket etmiştir. Sadece piyasa mekanizmasına güvenmenin yeterli olmadığı, aktif sanayi politikaları ile Topluluğun yalnızca uluslararası alanda rekabet etmekle kalmayıp aynı zamanda insanların ihtiyaçlarını karşılayan ve iş yaratan bir endüstriyel yapının geliştirilmesini sağlayacağı ETUC'un üzerinde durduğu konular arasında yer almıştır. İlgili tartışmalar kapsamında ETUC, İç pazarın tamamlanmasının çalışanların zararına haksız rekabet doğurmayacağından emin olmak adına, Avrupa düzeyinde ortak kurallar getirilmesini talep etmiştir. ETUC, iç pazarla birlikte, istihdam, eğitim, çalışma koşulları ve işin organizasyonu, hijyen, güvenlik ve sağlık, çalışma süresi, gelir ve sosyal koruma, sektörel politika gibi alanları kapsayan bir Avrupa sosyal boyutunun oluşturulması gerektiğini savunmuştur (ETUC, 1985l; ETUC, 1985m). ETUC tarafından ortaya konulan bu kriterler ve öneriler, Tek Avrupa Senedi'nin sosyal boyutunun anlaşılması ve değerlendirilmesi açısından önemli görülmüştür. ETUC tarafından dile getirilen kaygılar her ne kadar Tek Senet içerisinde doğrudan karşılık bulmasa da belirli bir alt yapının ortaya konulması anlamında etkili olmuştur.

2.2.4. Tek Avrupa Senedi: Belirli Alanlarda Nitelikli Oy Çokluğu ve Sınırlı Sosyal İlerleme

Tek Pazarın gerçekleştirilmesi amacıyla 1985 yılı Haziran ayında Milan'daki Avrupa Konseyi Zirvesi'nde bir araya gelen devlet ve hükümet başkanları, 1986 yılında Tek Avrupa Senedi'nin imzalanmasına yol açan Roma Antlaşması'nı revize etmeye

karar vermişlerdir. Roma Antlaşması'na yönelik ilk sınırlı reform niteliğini taşıyan Tek Avrupa Senedi, 28 Şubat 1986 tarihinde imzalanmış³² ve 1 Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Böylece Avrupa bütünleşme süreci bir aşama daha tamamlamıştır. İngiltere ve Danimarka gibi ülkeler iç pazarda kaydedilen ilerlemeyi memnuniyetle karşılamış, özellikle güneydeki ülkeler ekonomik ve sosyal uyumu amaçlayan politikaların güçlendirilmesini onaylamış, diğerleri ise çevre, araştırma ve teknolojik yenilikler konusunda yeni politikaların ortaya çıkmasından memnuniyet duymuşlardır. Tek Avrupa Senedi uyarınca, sosyal ilerleme vurgusu da yapılmış, gelecekte tek pazar içindeki ekonomik ve sosyal uyum ile gelişmiş çalışma koşulları hedefine dikkat çekilmiştir. Tek Senetle birlikte politika oluşturma ve karar alma süreci yeni bir aşamaya gelmiş, Avrupa Parlamentosu'nun rolü arttırılmış, sosyal konularda oy birliği kural olmayı sürdürmekle birlikte, belirli (kısıtlı) alanlarda nitelikli oy çokluğu sistemi getirilmesi önerilmiştir. Avrupa sosyal diyalogunu düzenleyen yeni hükümler de Tek Senet ile birlikte öngörülmüştür. Böylece sosyal politikanın önü belirli oranda açılırken, sendikal hareket içerisinde yeni tartışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Çokuluslu şirketlerin artan ekonomik egemenliği, ortaya çıkabilecek sosyal sorunları ele alabilecek yeni kurum ve yapıları oluşturmayı her zamankinden daha gerekli kılmıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 39; Gülmez, 2008: 194; Çelik, 2014: 122). Tek Avrupa Senedi ile sosyal alanda gerçekleştirilen önemli gelişmelerden biri de işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda nitelikli oy çokluğu yöntemiyle direktifler çıkarmanın mümkün hale gelmesi olmuştur. Ayrıca Tek Senet ile birlikte sosyal tarafların Avrupa düzeyinde ve diledikleri halde sözleşme özelliği kazanabilecek belgeler oluşturmasına imkân tanıyan bir diyalog zemini mümkün hale gelmiştir. Tek Avrupa Senedi ile birlikte Komisyon'a sosyal diyalogu geliştirme rolü tanınmış, böylece Avrupa düzeyinde sosyal diyalog kurumsallaşmıştır (Gülmez, 2008: 198-199).

ETUC, 17-18 Nisan 1986 tarihli Yönetim Kurulu toplantısı sonucunda Tek Avrupa Senedi'ne ilişkin tutumunu açıklamıştır. ETUC bu tutum belgesinde, Avrupa Konseyi'nin kurumsallaşmasını asla savunmadığını, Konsey'in kurumsallaşmasının

³² Danimarka, Tek Avrupa Senedi'nin ulusal egemenliğe zarar verebileceğini düşünmüş, dolayısıyla taslak metni imzalamamıştır. Diğer devletlerin taslak metin üzerinde ısrarcı olmasının ardından ise Danimarka Antlaşmayı referanduma götürmüştür. Referandum 1986 yılı Şubat ayında gerçekleştirilmiş, katılanların %56,2 Antlaşmanın lehine oy kullanmışlardır. İrlanda'da da Antlaşma konusunda bazı sorunlar yaşanmış, 1987 yılı Mayıs ayında gerçekleştirilen referandumda halkın büyük çoğunluğu Tek Senet lehine oy kullanmıştır. Bu devlette Antlaşma 1987 yılı Temmuz ayında yürürlüğe girmiştir (McCormick, 2015: 113-114).

karar alma süreçlerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Dolayısıyla Tek Senedin, Konseyi, Topluluğun resmi organı olarak tanıyan düzenlemesini eleştirmiştir. Parlamento ile ilgili düzenlemeler noktasında da ETUC, özellikle Topluluk politikası altındaki ve ulusal parlamentoların kontrol edemediği alanlarda Avrupa Parlamentosu'na daha fazla güç verilmesi çağrısında bulunduğunu hatırlatmıştır. Ayrıca ETUC, mevzuat oluşturulması ve anlaşmalar yoluyla sosyal politika ve işçi haklarına yönelik düzenlemelerin yapıldığı bir iç pazar fikrini desteklediğini savunmuştur. İşyerinde hijyen, sağlık ve güvenlik alanında, ETUC oybirliği kuralının kaldırılmasından yana olduğunu, konuyla ilgili Avrupa düzeyinde asgari standartların oluşturulması gerektiği ve oluşturulan bu standartlara uyulması yönünde gerekli tedbirlerin alınması noktasında tutumunu ortaya koymuştur. Uyumlaştırma sürecinde iç pazarın sorunsuz çalışması için gerekli olan ve çalışanlara gerçek etki yaratma fırsatı verecek üçlü bir “*standardizasyon kurumu*” oluşturulması ETUC tarafından talep edilmiştir. ETUC, somut sonuçlara yol açması şartıyla her zaman sosyal diyalogu desteklediğini, Avrupa toplu sözleşmelerine ilişkin olarak, sosyal diyalogun her şeyden önce sektörel düzeyde de kurulması gerektiğini belirtmiştir (ETUC, 1986e).

Delors, 23-24 Nisan 1987 tarihli ETUC Yönetim Kurulu toplantısına katılmış ve burada yaptığı konuşmasında özellikle Tek Senet ve Tek Pazar tartışmalarında ortaya çıkan sosyal alana yönelik kaygılara değinmiştir. Bu doğrultuda bazı önemli kaygıların ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu kaygılardan ilkinin, büyük bir pazarın yaratılmasının elde edilmiş olan sosyal kazanımları azaltacağı üzerine olduğuna dikkat çekmiştir. Bu korkunun özellikle Tek Senedin hazırlanması sırasında Almanya ve Danimarka hükümetleri tarafından dile getirildiğini belirtirken, Belçika ve Hollanda hükümetlerinin aynı konuda bazı çekincelerini ortaya koyduğunu ifade etmiştir. Bir diğer önemli kaygı olarak sosyal dampinge işaret etmiştir. Delors, bu noktada Komisyon'un sosyal konularla ilgili hassasiyetine dikkat çekmiş ve ekonomik alanla sosyal alan arasındaki uyumun önemine değinmiştir. Bu kaygıların bir kısmını kendilerinin de yaşadığını vurgulayan Delors, bu kaygıların öncelikle birlikte tartışarak ve çözüm üretmekle aşılabileceğini ifade etmiştir. Bu noktada araştırmaya açık olmakla birlikte üç seçeneğin varlığına değinmiştir. Bu seçeneklerden ilkinin *Val Duchesse* ile başlatılan diyalog sürecinin devamı olabileceğini belirtmiş, başka bir deyişle işçi ve işverenlerin formalitenin ötesine geçerek somut sonuçlar üretip üretmeyeceklerini sorgulamıştır. Bu

anlamda Val Duchesse sürecinin tam olarak istenilen sonuçları vermediğine dikkat çekmiş ancak daha etkin bir diyalogun mümkün hale gelmesi adına tartışmaya açık olduklarını göstermiştir. Delors, ikinci seçenek olarak mevzuat oluşturma konusunu gündeme getirmiştir. Bu noktada sosyal taraflarla temas halinde bir çalışma yapılması gerekliliğini vurgulamıştır. İşverenlerin diyalog sürecini terk etmeleri riski nedeniyle Val Duchesse sürecinde yasal bir düzenlemeye gitmediklerini paylaşmıştır. Dolayısıyla taraflar arasında diyaloga devam edilmesi ve Topluluk kapsamında sosyal alana ilişkin yasal düzenlemelerin yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu anlamda neler yapılabileceği noktasında ETUC’u işaret ederek, ETUC’un Avrupa’da lider bir role sahip olduğunu dolayısıyla kenarda oturamayacağını, sürece doğrudan katkı sağlamasının beklendiğini dile getirmiştir. Diğer bir çözüm önerisi olarak da Topluluk tarafından uzun süreli işsizlik, gençlerin istihdam piyasasına erişimi gibi konularda eylem planlarının gerçekleştirilmesini işaret etmiştir (ETUC, 1987b).

ETUC, 23-24 Nisan 1987 tarihli Yönetim Kurulu toplantısı sonucunda da Tek Senet ve Delors planına yönelik tutumunu açıklamıştır. Bu belgede ETUC, Delors Planı’nın, Avrupa sosyal boyutu, makro ekonomik politikalar sonucunda istihdam ve büyümenin sağlanması ve endüstri politikaları aracılığıyla yapısal sorunların aşılması gibi alanlarda işbirliği yapma noktasında yeterli kaygıyı taşımadığını açıklamıştır. İç pazarın mevcut eğilim doğrultusunda uygulanması halinde bölgeler arası eşitsizliklerin ortaya çıkacağı üzerinde durulmuştur. ETUC, sosyal diyalogun özellikle sektörel düzeyde geliştirilmesi için Topluluğun temel girişimler başlattığını, Tek Senet’in madde 118a ile çalışanların istihdamla, çalışma koşullarıyla ve Topluluktaki sosyal güvenlik sistemleriyle ilgili haklarında daha fazla uyumlaştırmanın teşvik edilmesi amacıyla Topluluk mevzuatının geliştirilmesinin destekleneceğine dair düzenlemesine dikkat çekilmiştir. ETUC, bu noktada toplumsal cinsiyet eşitliğine de dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Tek Senet’in Topluluğa iç pazar, ekonomik ve sosyal uyum, bilim ve teknoloji, Avrupa Para Sistemi, Topluluk sosyal boyutu, çevre gibi alanlarda yeni ve geniş yetkiler verdiği, üye devletlerin Topluluk kurumlarına bu yetkileri kullanabilmeleri için fırsat vermeleri gerektiği ETUC’un üzerinde durduğu konular arasında yer almıştır. Yapısal fonların reformunun, gerçekten Topluluk politikalarının, amaçlarının ve önceliklerinin daha da artırılmasını sağlayacak şekilde gerçekleştirilmesi ve bu fonların özellikle tam istihdam için mücadele adına etkin hale getirilmesi talep

edilmiştir. ETUC, üyesi olan örgütlere, Topluluk politikalarına uyulması amacıyla hükümetlerine baskı yapmaları noktasında çağrıda bulunmuştur (ETUC, 1987a).

2.2.5. Avrupa Sendikal Hareketinin Topluluk Sosyal Şartını Etkileme Çabası

Dönem içerisinde sendikalar tarafından sosyal boyuta yönelik ortaya konulan tüm girişimler, Topluluk üyesi hükümetlerin çıkarlarıyla uyumlu olan işveren örgütlerinin güçlü muhalefeti doğrultusunda başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Avrupa emek örgütleri, Topluluk kurumlarını güçlü bir sosyal şartı yürürlüğe koyma konusunda ikna çabası içerisinde hareket etmiş, bu yaklaşım Topluluk kurumları tarafından kabul edilebilir olarak değerlendirilmiştir. Ancak böylesi güçlü bir şartı kabul etmede ulusal hükümetlerle gerçekleştirilen lobi faaliyetleri yetersiz kalmıştır. Bu dönem içerisinde ETUC'un sosyal şarta yönelik mücadelesi büyük ölçüde sendikal yapılar ve işverenler arasındaki güç dengesine bağlı olmuştur. 1980'lerde ulusal işçi sendikalarının gücü, yüksek işsizlik, geleneksel işçi sınıfı yapılarının sosyal anlamda çözülmesi, ekonominin adem-i merkezîyetçiliği ve sektörlerin imalattan uzaklaşmasının bir sonucu olarak zayıflamıştır (ETUC, 1991d: 63-65; Cajo, 1993: 42-43).

ETUC, Komisyon'un sosyal boyutu geliştirmek için istekli olmasına rağmen karar gücünün Konsey ve ulusal hükümetlerde olduğunun farkındalığıyla hareket etmiştir. Dolayısıyla Topluluk Sosyal Şartı'na yönelik lobi faaliyetlerini üye devletlere odaklamıştır. TUC, Toplulukla ilgili görüşlerinin olumlu yönde değişmesi üzerine³³, İşçi Partisi'nin 1989 seçimlerini kazanabilmesi için destek vermiş ancak bu durum Muhafazakâr Parti'nin önerilen Topluluk Sosyal Şartı'na karşı muhalefetini kıramamıştır. Aksine Thatcher hükümetinin Topluluk içindeki herhangi bir sosyal hükmü kabul etme noktasındaki isteksizliğini pekiştirmiştir. Diğer taraftan ETUC'un Topluluk üyesi ülkeler içinde siyasi anlamda gücüne en çok güvendiği DGB'nin, Alman hükümetini, Topluluk Sosyal Şartı yönündeki etkileme çabaları boşa çıkmıştır.

³³ Ancak 1987 yılı sonuna kadar TUC, İngiltere'nin Topluluğa üyeliğine karşı çıkmış, İngiliz ekonomik özerkliğini savunmuş, genişleyen hükümet harcamalarının önüne geçilmesi ve tam istihdamın sağlanması için ticari kısıtlamaların artırılması çağrısında bulunmuştur. ETUC'un en büyük bireysel üyesi olan TUC'un bu tutumu Konfederasyon içinde konuyla ilgili ilerlemeleri engellemiştir. İngiliz Hükümeti, iç pazar programının İngiltere'de ve kıtada uygulanacağını kanıtlar şekilde Tek Avrupa Senedini onaylamasının üzerine ve muhafazakâr bir seçim zaferi dalgası sonrasında grevler ve örgütsel mücadelelerle birlikte, TUC'un tutumu da değişmiştir. TUC temsilcileri, Topluluk değerlerinin daha önce düşündüklerinden daha olumlu ve potansiyel olarak daha uygun olabileceğini ve muhafazakâr hükümetin sendika karşıtı politikalarını yeni müttefiklerle işbirliği içinde çözebileceklerini düşünmüşlerdir (Cajo, 1993: 44).

Paradoksal olarak ulusal düzeyde gelişmiş bir mevzuata sahip olan Almanya, Topluluk düzeyinde toplu pazarlığı teşvik edecek herhangi bir bağlayıcı mevzuatın karşısında durmuştur. 1985 yılı Temmuz ayında DGB, Alman işveren örgütleriyle birlikte ortak bir bildiri yayınlamıştır. Bu bildiri aracılığıyla, nitelikli temel hak ve özgürlükler, koalisyon özgürlüğü, toplu pazarlık özerkliği, işçilerin yönetime katılımı gibi konuların topluluk içinde bir sosyal şartla düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ancak bölgesel anlamda olduğu gibi bu bildiride de şartın yasal niteliği konusunda mutabakat sağlanamamış, işverenler ulusal mevzuatın sosyal hakların korunması anlamında yeterli olduğunu belirtmiş ve bağlayıcı olmayan bir belgenin oluşturulmasını savunmuşlardır. Diğer yandan DGB ise ETUC ile uyumlu olarak konuyla ilgili bağlayıcı düzenlemelerin gerekli olduğunu belirtmiştir. Alman hükümetinin konumunun işverenlerin tutumuyla neredeyse aynı olması nedeniyle DGB bu anlamda bir etki oluşturamamıştır (Cajo, 1993: 49).

ETUC, iç pazara sosyal bir boyut ekleyerek Avrupa bütünleşme sürecinde denge sağlama konusunda çeşitli faaliyetler gerçekleştirmiştir. Bu noktada atılan önemli adımlardan biri 11 Şubat 1988 tarihli Yönetim Kurulu'nda ETUC tarafından kabul edilen Avrupa Sosyal Programı olmuştur. Böylece ETUC, iki aşamadan (yasal düzenlemeler ve serbest toplu pazarlık) ve dört seviyeden (sektörel, topluluk, ulusal ve bölgesel) oluşan bir programı önüne koymuştur. Bu kapsamda ETUC, topluluk düzeyinde oluşturulan ve yasal olarak güvence altına alınmış temel sosyal hakların sağlam bir tabana sahip olması için çabalamıştır. ETUC, temel sosyal haklar noktasındaki faaliyetlerini, 6-7 Ekim 1988 tarihli Yönetim Kurulu'nun *İç Pazarın Sosyal Boyutu* konulu kararı ve 1-2 Aralık 1988 tarihli Yönetim Kurulu tarafından sunulan ve kabul edilen *Sosyal Haklar Topluluk Şartı* yoluyla pekiştirmiştir. ETUC'un konuyla ilgili çalışmaları, Komisyon'un bir Topluluk Temel Sosyal Haklar Şartı ortaya koyma kararını vermesinin ardından, Ekonomik ve Sosyal Komite ile Avrupa Parlamentosu'nun üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur (ETUC, 1988g; ETUC, 1988h; ETUC, 1991d: 63-64).

Komisyon'un, Ekonomik ve Sosyal Komite'ye bir Topluluk Temel Sosyal Haklar Şartı oluşturması görevini vermesinin ardından ETUC, 1988 yılı Aralık ayında *Sosyal Haklar Topluluk Şartı* isimli bir belge oluşturmuştur. Belge, Avrupa'nın sosyal boyutuyla ilgili detaylı tartışmaları kapsamaktan ziyade iç pazara sosyal hakların yavaş

yavaş adapte edilmesini mümkün kılacak geliştirilmeye açık dinamik bir araç olarak tanımlanmıştır. Belgenin amacı, iç pazarın sosyal boyutu ile bağlantılı öncelikli sosyal hakların temelini oluşturmak olmuştur. İlgili belgede Topluluk içerisinde sosyal korumanın iki ayağa dayanması gerektiği belirtilmiş, uluslararası antlaşmalarla tanınan temel haklar ve iç pazarın tamamlanması ile bağlantılı Topluluk hakları belirtilen iki boyutu oluşturmuştur. Uluslararası sosyal hukuk boyutunda özellikle ILO'nun temel sözleşmelerine (98, 87, 100, 111 ve 122 sayılı sözleşmelere) ve Avrupa Sosyal Şartı'na atıf yapılmıştır. İlgili düzenlemelerin üye ülkeler tarafından eksiksiz onaylanması ve uygulanması yönünde çağrıda bulunulmuştur. İç pazara yönelik Topluluk hakları noktasında yapılan katkılarda ise örgütlenme özgürlüğü, sempati grevlerini kapsayan grev hakkı, eşit muamele hakkı gibi klasik temel haklarla birlikte, bilgi alma ve yeni teknolojilerin tanıtılması ve uygulamasına katılım, mesleki ve sürekli eğitim, ebeveyn izni gibi yeni haklara yer verilmiştir. Ayrıca iç pazarın tamamlanması nedeniyle ulusal yasal düzenlemelerde sosyal haklarla ilgili herhangi bir geriye uygulamanın yasaklanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu hakların etkili olabilmesi için spesifik direktiflerin ve düzenlemelerin benimsenmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla, gerçekleştirilmesi planlanan düzenlemenin uluslararası Topluluk düzeyinde uygulanan belgelere dayanması veya ulusal düzeyde yükümlülükler getirmesi gerektiği ifade edilmiştir. İç pazarın etkisinin, birçok sanayi dalında, ekonomik sektörlerde ve Avrupalı çokuluslu şirketlerde belirginleşeceğine dikkat çekilmiş dolayısıyla bu doğrultuda bir müzakere düzeyinin oluşturulması önerilmiştir. ETUC bu belgeyi, iç pazarın sosyal boyutunun tanımına ve içeriğine yeni bir ETUC katkısı olarak kabul etmiştir (ETUC, 1988e).

ETUC, 1989 yılı Ocak ayında, UNICE ve CEEP ile temasları yeniden canlandırmak amacıyla üçlü bir konferans talep etmiştir. Gerçekleştirilen konferans sonucunda iç pazardaki sosyal sorunları çözmek için ortak bir komite oluşturulması kararlaştırılmıştır. UNICE, yasal olarak bağlayıcı bir belge olmaması şartıyla topluluk düzeyinde bir sosyal haklar sözleşmesi fikrini desteklemiştir. Topluluk çerçevesinde oluşturulmuş sosyal normların dayatılmasından ziyade sosyal bir diyalog zeminin geliştirilmesini savunmuştur. Ancak UNICE, toplu pazarlığın yalnızca ulusal hükümetler yetkisi altında kalmasını istemiştir. Kısaca Avrupalı işverenler sembolik bir sosyal şartı kabul edebileceklerini belirtirken, hükümetler ise özellikle İngiltere'nin

desteğini alabileceklerini bilerek sosyal politika alanlarında ulusal egemenlik yönünde pozisyon almışlardır. Bu şartlar altında Komisyon tarafından ortaya konulan taslak önerisi yasal olmayan bir bildiri formunda oluşturulmuştur. İlginç bir şekilde taslak hem ETUC hem de İngiliz Hükümeti tarafından farklı nedenlerle kabul edilmemiştir. ETUC, taslağın yasal olarak bağlayıcı olmaması ve uygulanmasının ulusal hükümetlere bırakılması nedeniyle muhalefetini ortaya koyarken, İngiliz Hükümeti ise taslağın esnek yapısının istihdam oluşturulmasını engelleyeceğini savunmuştur. Uzun tartışmaların ardından 1989 yılı Ekim ayında Komisyon tarafından, Topluluk yetkinliği anlamında işçi sağlığı ve iş güvenliği gibi bazı sosyal hükümler içeren yeni bir son taslak teklifi hazırlanmıştır (Addison and Siebert, 1991: 597; Cajo, 1993: 45-49; Degryse ve Tilly, 2013: 41-42; ETUC, 1989c; ETUC, 1989d).

Komisyon'un hazırladığı nihai taslak da ETUC tarafından yeterli görülmemiş, 30 Ekim 1989 tarihinde gerçekleşecek olan Sosyal İşler Bakanlar Konseyi toplantısı öncesinde ETUC, Topluluk Şartı'nı etkilemek adına çabalarını yoğunlaştırmıştır. Komisyon'un son taslakta öne sürdüğü tekliflerde, Ekonomik ve Sosyal Komite ile Avrupa Parlamentosu'nun görüşlerini ve ETUC'un Haziran ayının sonunda tekrar Komisyon'a yönelttiği eleştiri ve önerileri dikkate almadığı belirtilmiştir. Bunun üzerine Sosyal İşler Bakanlar Konseyi'ni etkilemek amacıyla 17 Ekim 1989 tarihinde Brüksel'de on yedi binden fazla işçinin katıldığı bir eylem düzenlenmiştir. Ardından 19-20 Ekim 1989 tarihinde gerçekleştirilen Yönetim Kurulu sonucunda ETUC, Şarta ilişkin taleplerini son defa dile getirmiştir. Bu doğrultuda, temel sosyal haklar sözleşmesinin ve ilgili eylem programının, devletlerin mevzuatı ve hükümet başkanları için Topluluk mevzuatına dayanarak sosyal politikaları teşvik etme konusunda açık bir taahhüt oluşturması, uluslararası sözleşmelerin devletler tarafından kabulü ve uygulanmasının teşvik edilmesi, temel sosyal hakların ihlâl edilmesi durumunda işçilerin ve temsilcilerinin hukuka başvurularının garanti altına alınması gibi talepler dile getirilmiştir (ETUC, 1991d; ETUC, 1989b). Ancak ETUC'un bu doğrultuda ortaya koyduğu çabalar net bir sonuç getirmemiş, Konsey belgeyi, zayıf ve sembolik bağlayıcı olmayan bir araca indirgemıştır.

2.2.6. Çalışanların Temel Sosyal Hakları Topluluk Şartı: Sendikal Talepleri Karşılammaktan Uzak Bir Niyet Beyanı

Çalışanların Temel Sosyal Hakları Topluluk Şartı, 9 Aralık 1989 tarihinde Avrupa Konseyi Strazburg Zirvesi'nde İngiltere'nin muhalefetine karşın kabul edilmiştir. İngiltere'nin Şartı onaylamaması sonucu Topluluk sosyal politikasının iki vitesli bir görünüm kazandığı dile getirilmiştir. Avrupa Sosyal Şartı ve ILO sözleşmeleri dikkate alınarak hazırlanan Topluluk Şartı, Topluluk sosyal politikasına hukuki bir bağlayıcılıktan ziyade siyasi bir ivme kazandırma eğiliminde olmuştur. Uluslararası bir antlaşma niteliği taşımayan Şart, sosyal hakların bir bölümünün, antlaşmalar ve Topluluk belgelerinde önceden yer alması nedeniyle bu alanlarda önemli yenilikler getirmemiştir (Gülmez, 2008: 200-202; Tokol, 2017: 167).

Topluluk Sosyal Şartı içerisinde 12 sosyal hak düzenlenmiştir. Serbest dolaşım hakkı, istihdam ve ücret hakkı, yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, sosyal koruma; örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık, mesleki eğitim, kadın ve erkekler arasında işlem eşitliği, çalışanların bilgilendirilmesi, danışılması ve katılımı, işçi sağlığı ve iş güvenliği, çocuk ve gençlerin korunması, yaşlılar, engelliler bu 12 hakkın kapsamını oluşturmuştur. Şartta belirtilen hedefleri ve değerleri uygulamaya koymak amacıyla Komisyon tarafından 29 Kasım 1989 tarihinde bir Sosyal Eylem Programı da hazırlanmıştır. Hazırlanan Eylem Programı 47 önlem içermiş ancak bunlardan sadece 17'si bağlayıcı direktiflere ve 3'ü tüzüklere atıfta bulunmuş ve bunlardan 10'u sadece işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili konulara yönelik olmuştur (Addison and Siebert, 1991: 597-599; Gülmez, 2008: 204-206; Tokol, 2017: 168; Çelik, 2014: 124-125).

Programın kapsamı, neredeyse üç yüz bağlayıcı direktif için öneriler içeren iç pazarın tamamlanması konusundaki 1985 tarihli Beyaz Kitap ile karşılaştırıldığında son derece yetersiz bulunmuştur. Ayrıca ilgili Eylem Programı grev ve Avrupa düzeyinde toplu pazarlık hakkına ilişkin hükümlere de yer vermemiştir. Bunun yerine, "Örgütlenme Özgürlüğü ve Toplu Pazarlık" başlığı altında, Program, Avrupalı işverenler ve sendikacılar arasındaki periyodik gayri resmi görüşmelere destek vermiştir. Sosyal Şart ve Eylem Programı böylece sendikacıların değil Avrupalı işverenlerin hedeflerini yansıtan bir belge niteliği taşımıştır. Dolayısıyla Strazburg'un sonuçları ve Komisyon'un Taslak Eylem Programı sendikacıları son derece hayal kırıklığına uğratmıştır. Avrupa sendikaları tarafından Topluluk Şartı ve Taslak Eylem

Programı bağlayıcı hükümlerden uzak bir dilek listesi olarak tanımlanmıştır. Hem Sosyal Şart'ta hem de Eylem Programı'nda yer alan belirsiz düzenlemelerin, Avrupalı işçilere, işçi sağlığı ve iş güvenliği alanı dışında, çok az somut koruma sağladığı dile getirilmiştir. Böylece, 1987 yılının başlarında Avrupalı işçileri korumak için çok fazla söz ve iyimserlikle başlayan Sosyal Şartı oluşturma çabası, tam olarak üç yıl sonra Avrupa sendikal hareketi için hayal kırıklığı ve başarısızlık şeklinde değerlendirilmiştir (Silvia, 1991: 638-639). Bu süreçte ETUC ve üyesi sendika konfederasyonlarının, Avrupa sendikal hareketini ortak bir duruş zemininde seferber etmesi göreceli bir başarı olarak değerlendirilse de ETUC'un Şart üzerindeki somut etkileri zayıf kalmıştır. İşverenlerin, tek pazarın serbestleşmesi sayesinde oluşacak fırsatlardan yararlanma noktasındaki güçlü beklentileri, Şart'a dair bağlayıcı düzenlemelere karşı çıkmalarına neden olmuştur. Bu ise ETUC'un Şartla ilgili çabalarının başarısızlığının temel nedenleri arasında yer almıştır (Cajo, 1993: 50).

ETUC, Topluluk Sosyal Şartı'nın kabulünün hemen ardından 14-15 Aralık 1989 tarihinde gerçekleştirdiği Yönetim Kurulu toplantısında Şartla ilgili bir karar yayınlamış, bu kararda Konsey tarafından kabul edilen Şartın zayıflıklarını ve eksikliklerini sert bir şekilde vurgularken, bu sembolik taahhüt temelinde ETUC'un talep ettiği temel hakların güvence altına alınmasının aciliyeti konusunda ısrarcı tutumunu yinelemiştir. Bu doğrultuda Şartın uygulanması adına oluşturulan Eylem Programı'nın içerik bakımından iyileştirilmesini, sosyal hakları garanti altına alan bağlayıcı yasal düzenlemelerin oluşturulmasını, tüm bu hakların en geç 31 Aralık 1992 tarihine kadar uygulanmasını sağlamak için bir programın hayata geçirilmesini talep etmiştir. Kararda ayrıca somut bir politikanın varlığını kanıtlayan şekilde özellikle güvencesiz istihdam, taşeronluk, toplu sözleşmelere saygı, çalışanların bilgilendirilmesi, danışılması ve katılımı ve çalışma süresi gibi alanlara öncelik verilmesi gerektiğini vurgulanmıştır. Komisyon'un, 1990 yılının ilk çeyreğinden itibaren bu öncelikler hakkında teklif sunması talep edilmiştir. Talep edilen gelişmelerin gecikmesinden kaynaklanabilecek gerilimler noktasında Komisyon ve Konsey uyarılmış, ETUC'un artık serbest ticaret bölgesi ile sınırlı bir iç pazarın tamamlanmasını desteklemeyeceği belirtilmiştir. ETUC, sosyal hak taleplerinin sağlandığından emin olmak adına konuyla ilgili faaliyetlerini ve Ekonomik ve Sosyal Komite ve Parlamento ile işbirliğini sürdüreceğini ve hızlandıracağını duyurmuştur (ETUC, 1989e).

Bu gelişmeleri takiben ETUC heyeti, 31 Ocak 1990 tarihinde Delors ile temel sosyal haklar üzerine bir toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantıda ETUC heyeti, kabul edilen Topluluk Sosyal Şartı'nın işçiler için güvence altına alınması gereken temel sosyal hakların zorunlu ve güvenilir bir temeli olmaktan uzak "moral" bir girişim olduğunu yinelmiştir. Dolayısıyla Topluluk sosyal politikasının inşa edileceği ana temelin hem zayıf hem de belirsiz olduğu ifade edilmiştir. ETUC'un bu tepkisi üzerine Delors, aşılması gereken zorlukların farkında olduğuna değinirken, kabul edilen Topluluk Sosyal Şartı'nın politik bir belge olduğunu kabul ederek, yasal temellerle bu sürecin geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapmış, bu doğrultuda sosyal diyalogla sağlanacak olan katkılar sonucunda Komisyon'un üzerine düşeni yapmaya hazır olduğunu belirtmiştir. Sosyal Eylem Programı'na gelen eleştiriler de Komisyon üyeleri tarafından yapıcı karşılanmış, Program'la ilgili olarak sadece Komisyon'a değil hükümetlere de baskı yapılması gerektiğinin altı çizilmiştir (ETUC, 1990c).

Kısaca, Çalışanların Temel Sosyal Hakları Topluluk Şartı öncesinde ve sonrasında ETUC tarafından ortaya konulan performans, Şarta ilişkin somut bir etki yaratmamışsa da hem Topluluk kurumları üzerinde hem de ETUC içerisinde farklı görüş ve sonuçları ortaya çıkarmıştır. Öncelikle ETUC, bu süreçte Avrupa düzeyinde toplu pazarlığın kurumsallaşması noktasında hem kendi içerisinde bir netleşme sağlamış hem de Topluluk kurumları nezdinde bu niyetinin daha farkedilir bir aşamaya geçmesini mümkün hale getirmiştir. Topluluk Sosyal Şartı'nın kabulünden önceki süreçte Avrupa sendikal hareketi tarafından ortaya konulan etkileme çabalarının başarısızlığı, ETUC'un örgütsel işleyişini ve daha etkili bir Avrupa işçi örgütü olma düşüncesini tartışmaya açmıştır. Her ne kadar bağlayıcılığı olmayan politik bir niyet beyanı olarak nitelendirilse de Şart'ın kabulünden sonra ortaya çıkan düzenlemelerin, somut bağlayıcı kurullarla güçlendirilmesi adına ETUC daha yoğun bir çaba içerisine girmiştir. Belirtmek gerekir ki Topluluk Sosyal Şartı'nın ETUC'un beklentilerinin gerisinde olması, ETUC tarafından mağlubiyetin kabulü şeklinde algılanmamış, ETUC özellikle Sosyal Eylem Programı üzerindeki etki çabalarını hızlandırmış ve ortaya çıkan süreçte daha etkin bir örgütsel yapıyı mümkün kılmak amacıyla kendi içerisindeki reform tartışmalarını yoğunlaştırmıştır.

2.3. Daha Etkili Bir Avrupa Sendikalar Konfederasyonu: Kongreler, Kararlar ve Reform

ETUC bu dönemde Avrupa karar süreçlerinde daha etkili hale gelme çabası, Avrupa düzeyinde toplu pazarlığın kurumsallaştırılması noktasındaki beklentileri ve çabaları ile ön plana çıkmıştır. Özellikle 1985 yılından itibaren Topluluk içerisinde sosyal tarafların rollerinin ve etkilerinin belirginleşmesi, ETUC’u Topluluk kurumları, hükümetler ve işverenler üzerinde baskı oluşturma çabalarının ötesinde, kendi içerisinde bir sorgulama ve dönüşüm tartışmalarına da yönelmiştir. Özellikle Topluluk Sosyal Şartı’nın kabulünden sonra örgüt içerisinde bir reform gerçekleştirilmesi gerekliliği somutlaşmıştır. ETUC’un 13-17 Mayıs 1985 tarihleri arasında Milan’da gerçekleştirilen 5. Olağan Kongresi, ETUC’un hedeflerine uygun politikalar noktasında işverenler, hükümetler ve Avrupa kurumlarını etkileme yollarının güçlendirilmesi ve geliştirilmesi ihtiyacını görünür hale getirmiştir. Kongre’de, ulusal düzeyde, ETUC üyesi sendikal merkezlerin, üyelerini ETUC’un talepleri hakkında bilgilendirmesi, eğitmesi ve harekete geçirmesi talep edilmiştir. Aynı zamanda ETUC’un önerilerini hem ulusal hem de Avrupa düzeyinde uygulamaya geçirebilmek amacıyla hükümetlerine baskı yapmaları gerektiği Kongre tarafından vurgulanmıştır (ETUC, 1985b: 8-9). Kongre’de, Avrupa’da daha iyi bir gelir ve refah dağılımı ve işsizlikle mücadele için önerilerde bulunulmuştur. Kongre sonucunda ETUC ve üyelerinin her düzeyde müzakereye açık oldukları duyurulmuş, işveren örgütleri sosyal konularla ilgili tartışmalara davet edilmiştir. ETUC üyelerinin ETUC hedeflerine uygun ulusal mevzuatları ve uluslararası araçları destekleyeceği belirtilmiştir. Ancak sendikal hareketi zayıflatmayı, işçileri bölmeyi ve işçilerin yıllarca süren mücadeleler sonucunda elde ettikleri hakları ortadan kaldırmayı amaçlayan her türlü güç ile mücadele edileceği vurgulanmıştır. Kongre, belirtilen hedeflerin gerçekleştirilmesi sonucunda demokrasi, özgürlük ve barış toplumunda daha fazla sosyal adalet ve refah sağlanacağına dikkat çekmiştir. Belirtilen tartışmalar temelinde “*Yarının toplumunda iş dünyası, işçiler ve sendikalar*” konulu bir tartışma başlatılmıştır (ETUC, 1985b: 10-11). Kısaca bu Kongreyle birlikte her ne kadar doğrudan dile getirilmese de daha güçlü bir sendikal yapının oluşturulmasına duyulan ihtiyaç açığa çıkmaya başlamıştır.

ETUC tarafından Milan Kongresi’nde başlatılan tartışma, 1988 yılında Stockholm’de gerçekleştirilen ETUC Kongresi’ne kadar, sendikal hareketin içinde ve

dışında çeşitli şekillerde ve çeşitli çevrelerde sürdürülmüş, genişletilmiştir. İlgili tartışmaya 9-13 Mayıs 1988 tarihleri arasında Stockholm’de gerçekleştirilen 6. Olağan Kongre’de alınan “*Avrupa’da Sendikal Hareketi Güçlendirmek*” başlıklı kararlar ivme kazandırılmıştır. Bu kararlar birlikte, sendikal hareketin toplumdaki konumunun iyileştirilmesi ve sendikaların işçiler için daha çekici hale gelmesi için, sendikal hareketin bir dışsallık oluşturması ve kendi taleplerinin bir kısmını kendi yapıları ve prosedürleri içinde gerçekleştirmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bu gelişmenin ise kadınlara tüm yapılarında, faaliyetlerinde ve karar organlarında her kademede daha önemli bir yer sağlanması, genç işçilerin kendilerini toplumsal ve ekonomik alanda katılımcı olarak hissetmelerini sağlayacak bilgilendirme çalışmalarının yapılması, göçmen işçilerin ve etnik azınlıkların sendikal harekete tam bir bütünleşmenin sağlanması, yeni çalışma şekilleri ve sözleşme biçimlerine duyarlı bir sendikal faaliyet alanı oluşturulması, çevre sorunları ile ilgili politikalar geliştirilmesi, yeni teknolojilere duyarlı bir sendikal strateji oluşturulması vb. koşullarla sağlanabileceği ifade edilmiştir. Bu genel önerilerin ötesinde ilgili karar aracılığıyla özellikle ETUC’un önem vermesi gereken konulara da değinilmiştir. Bu kapsamda Batı Avrupa’nın bütünleşmesi sürecinde, ETUC’un yapılarını, karar alma prosedürlerini ve eylem araçlarını güçlendirmek için tüm ETUC üye kuruluşlarının büyük çaba harcaması gerektiği belirtilmiştir. ETUC, sendikal hareketin işleyişinin daha etkin hale gelebilmesi adına endüstri federasyonlarının konumlarının ve sektördeki rollerinin güçlendirmesini hedefleri arasında belirtmiştir. ETUC, Topluluk kurumları üzerinde etkili olabilmek adına yetki ve karar alma prosedürlerini geliştirmeyi hedeflemiştir (ETUC, 1988i). Bu doğrultuda ETUC’un, ilerici bir sosyal hareketin talepleri adına lobi yapan bir baskı grubunun ötesine geçmeyi hedeflediği duyurulmuştur. Kısaca Stockholm Kongresi ile birlikte ETUC içerisinde gerçekleştirilecek bir iç reformun ilk adımları atılmıştır. Kısa bir süre içerisinde de reformun nasıl gerçekleştirileceği ve reformdan ne beklenildiği üzerine tartışmalar hızlanmıştır.

ETUC 1989 yılı Aralık ayında gerçekleştirilen Yönetim Kurulu sonucunda reformun nasıl gerçekleştirilebileceğini tartışmak için bir çalışma grubu oluşturmuştur. Çalışma grubuna, dönemin Hollanda FNV Başkanı Johan Stekelenburg öncülük etmiştir. Bu grup, ilk olarak 7 Şubat 1990 tarihinde Sekretarya’dan alınan bir rapora dayanarak durum analizi yapmak üzere toplanmıştır. Toplantının ardından grubun

başkanı Johan Stekelenburg, ETUC üyelerini yazılı olarak cevap vermeye davet eden birkaç soru yönelmiştir. Cevapların bir özeti bağlı kuruluşlara da dağıtılmıştır. Belirtmek gerekir ki bağlı kuruluşlar ve endüstri federasyonları çalışma grubu ve Yönetim Kurulu toplantılarına büyük ölçüde katıldığı için sonuçlara katkıda bulunabilmişlerdir. İlgili çalışma grubuna katkılar ayrıca çeşitli ETUC grupları (örneğin, Emekli İşçiler, Bölgeler arası Sendika Konseyleri, Gençlik Grubu) ve Sekreteryaya tarafından da gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunun 19 Eylül 1990 tarihinde gerçekleştirilen son toplantısında karar önerileri kabul edilmiştir. Yönetim Kurulu, raporu 1990 yılı Aralık ayında Roma’da ve 1991 yılı Şubat ayında Brüksel’de yaptığı toplantılarda kabul etmiştir. Yönetim Kurulu raporu Kongre’ye sunmaya karar vermiştir. Böylece Stekelenburg Raporu, 13-14 Mayıs 1991 tarihleri arasında Lüksemburg’da düzenlenen ETUC’un 7. Olağan Kongresi’ne sunulmuştur. (ETUC, 1991e).

Johan Stekelenburg öncülüğündeki çalışma grubu tarafından hazırlanan “*Daha Etkili Bir ETUC İçin (For A More Efficient ETUC)*” isimli raporda, Topluluk düzeyinde yaşanan mevcut gelişmeler değerlendirilirken, tüm bu faktörlerin bir sonucu olarak, ETUC’un tüm karar verme seviyelerinde (Komisyon, Parlamento, ESC, EFTA İstişare Komitesi, Avrupa Konseyi, sosyal diyalog vb) etkisini önemli ölçüde arttırmak ve üyelerini daha hızlı biçimde bilgilendirmek zorunda olduğu ifade edilmiştir. Ancak, mevcut yapıları, prosedürleri ve personeli ile ETUC’un tüm bu gereklilikleri yerine getiremediği, bu nedenle yapıların, prosedürlerin ve çalışma araçlarının iyileştirmesi için ciddi bir reform ihtiyacının ortaya çıktığı ifade edilmiştir (ETUC, 1991e; ETUC, 1991f).

Teklif edilen raporun ve reformun Lüksemburg’ta kabul edilmesi ile birlikte, ETUC tarihinde ilk defa Genel Sekreter, organizasyonun yürütülmesinden sorumlu hale gelmiştir. Kongreler arasındaki süre üç yıldan dört yıla uzatılmış böylece merkezi yapıların rolleri her zamankinden daha önemli hale gelmiştir. 1991 yılında ve sonrasında gerçekleştirilen reformlar ETUC’un hem idari hem de mali açıdan konumunu güçlendirmiştir. Her ne kadar bu reform sürecinde DGB ve TUC gibi büyük iştiraklerin önemi korunmuş olsa da 1991 yılında başlatılan ve 1996 yılında sona eren reformlarla birlikte, konsensus halen değerli kalmakla birlikte, iç karar alma süreci açıklığa kavuşmuştur. Böylece ETUC Sekreteryası’nın pazarlık heyetine liderlik etmesi kabul

edilirken, güçlü ortakların kararlara veto risklerini ortadan kaldıran nitelikli çoğunluk oyuyla karar mekanizması devreye sokulmuştur. Bu durum ETUC Sekreteryası'nın müzakerelerde daha fazla özerklik elde etmesini sağlamıştır. Kadın erkek eşitliğinin hedef haline gelmesi, IRTUC'lara konuşma hakkı bulunan gözlemci statüsü verilmesi, sanayi federasyonlarına oy hakkı verilmesi gibi düzenlemeler de 1991 yılında gerçekleştirilen reformun önemli noktaları arasında yer almıştır (ETUC, 1991a: 3-4; Calvano, 2002: 43; Mitchell, 2014: 12).

Gerçekleştirilen reformlar noktasında tamamen bir fikir birliği oluşturulamamıştır. Belçika ve İtalya sendikaları ETUC'u güçlü bir organizasyona dönüştürme adına gerçekleştirilen reformların yanında yer alırken, İskandinav sendikaları ve TUC, bu vizyonla ilgili ciddi çekincelerini ortaya koymuşlardır. DGB, konfederasyonel anlamda uluslararası bir örgütlenmenin oluşturulmasını desteklemesine rağmen, IG Metall gibi üyelerinin bu noktadaki isteksizlikleri ile mücadele etmeye çalışmıştır. Ancak kimi çekincelere rağmen ETUC içerisindeki reform, büyük bir çoğunluk tarafından desteklenmiştir. Gerçekleştirilen reformun belirleyici iki sonucu oluşmuştur. Öncelikle sektörel kuruluşların ETUC'un çeşitli organlarıyla bütünleşmesi gerçekleştirilmiş böylece örgüt içerisindeki önemleri artmıştır. Öte yandan belirli ulusal yeterlilikler Avrupa düzeyinde ETUC'a aktarılmıştır. Gerçekleştirilen değişimlere yönelik olumlu reflexler örgüt içinden ziyade AB yetkililerinden de gelmiş, ETUC'un Komisyon'un taslak ve direktifler hakkındaki görüşmelere yanıtlarında önemli bir iyileşme olduğuna dikkat çekilmiştir (Abbott, 1997: 476-477; Degryse ve Tilly, 2013:77). Gerçekten de özellikle temsil konusunda Genel Sekretere verilen yetkiler ve karar mekanizmasının işleyişi noktasında nitelikli oy çokluğu ilkesine verilen önem dikkate alındığında, ETUC'un sosyal politikaya ilişkin karar süreçlerinde çok daha etkili ve hızlı hareket etmesinin önü açılmıştır. Avrupa düzeyinde toplu pazarlık mekanizmasının kurumsallaşması halinde ise ulusal sendikal yapılara bağımlı kalmaksızın konfederasyonel anlamda bir hareket alanı mümkün hale gelmiştir. Kısaca gerçekleştirilen bu reformla birlikte ETUC, kurumsal bir Avrupa sosyal politikasının oluşturulması aşamasında ihtiyaç duyduğu yetki ve araçlarla donatılmıştır.

2.4. Avrupa Birliği Antlaşması, Sosyal Politika Protokolü ve Avrupa Sendikal Hareketi

Tek pazarın tamamlanmasına yönelik beklentiler, ekonomik ve parasal birlik tartişmalarını canlandırmış, bu doğrultuda yeni bir antlaşmanın müzakere edilmesi gerekliliği de ortaya çıkmıştır. Ayrıca 1990'lı yılların başında Doğu Avrupa'da yaşanan gelişmeler Topluluğun politik bütünleşmenin güçlendirilmesi noktasındaki tartişmaları da canlandırmıştır. Dolayısıyla bir tarafta ekonomik ve parasal birlik, diğer tarafta politik birlik tartişmaları 1992 yılında imzalanan Avrupa Birliği Antlaşması'nın müzakere sürecinin temelini oluşturmuştur. Avrupa Birliği Antlaşması'nı müzakere etme göreviyle toplanan hükümetlerarası konferanslar ise ETUC'a sosyal Avrupa vizyonu noktasında baskı oluşturma adına yeni bir kapı açmıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 43). ETUC, yayınladığı bildirimler ve Yönetim Kurulu kararları ile konferanslar üzerinde etki oluşturmaya çalışmış, antlaşma noktasında öneri ve kaygılarını yeni metine yansıtma çabası içerisine girmiştir.

ETUC, konuya ilişkin görüşlerini antlaşmaların reformu şeklinde ortaya koymuştur. Bu doğrultuda, 14-15 Haziran 1990 tarihli Yönetim Kurulu sonrasında yayınladığı bir belge ile tutumunu açıklamıştır. Bu kapsamda gerekli reformların sadece bir antlaşma üzerinde değil, 2002 yılında sona erecek ECSC Antlaşması da dâhil bütün Topluluk antlaşmalarında gerçekteştirilmesi noktasındaki duruşunu ortaya koymuştur. Antlaşmalar üzerinde gerçekteştirilecek olan reformların, antlaşmaların arkasındaki felsefe ve topluluk politikalarına uygulanmaları olmak üzere iki düzeyde yapılması gerektiği belgede ifade edilmiştir. Bu doğrultuda antlaşma metinlerinde hedefler ifade edilirken ekonomik ve sosyal kaygıların bir arada ifade edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Mevcut antlaşma metinlerinde ekonomik mantığın, ön planda olması ve sosyal kaygılara ikincil bir rol yüklenmesi eleştirilmiştir. Kısaca antlaşmalarda yapılacak değişikliklerde "*sosyal*" vurgusunun ikinci plana itilmeksizin ekonomik boyut ile eşdeğer kullanılması antlaşmaların felsefi boyutu açasından önemli görölmüştür. Ayrıca antlaşmaların uygulanmasına yönelik prosedürlerin reformu üzerine ETUC'un çabalarının artacağına dikkat çekilmiştir. Belirtilen anlamda Tek Avrupa Senedi'nin nitelikli oy çokluğu yönündeki düzenlemelerinin genişletilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Sosyal politikalarla ilgili her bir madde üzerinde Parlamento ile işbirliği içinde çalışılacağı belirtilmiştir (ETUC, 1990f).

ETUC, antlaşmaların reformu ile ilgili önerilerini 3 Eylül 1990 tarihli ve 16 Ekim 1990 tarihli çalışma belgeleri aracılığıyla da açıklamıştır. Bu belgelerde antlaşmanın reformu adına gerçekleştirilen hükümetlerarası konferansların dört temel hedefe odaklanması gerektiği ifade edilmiştir. Sosyal politikanın ve çevre politikasının amaçlarının ve kaynaklarının güçlendirilmesiyle Avrupa bütünleşme sürecinde dengenin sağlanması, nitelikli oy çokluğu prosedürlerinin genişletilmesiyle Konsey’de karar alma etkinliğinin artırılması, Avrupa Parlamentosu’na eşit yasama statüsü verilerek ve Ekonomik ve Sosyal Komite’nin hem Konsey hem de Parlamento’daki rolünü güçlendirerek Avrupa bütünleşme sürecinin demokratikleştirilmesi ve Avrupa Parlamentosu’na anayasal yetki verilmesi belirtilen hedefleri oluşturmuştur. ETUC, bu değişikliklere ilişkin oluşturduğu bir taslağı hükümetlerarası konferansa sunmuştur (ETUC, 1990g; ETUC, 1990h).

Avrupa Birliği Antlaşması müzakerelerinin başlamasının ardından ETUC, işveren örgütleri üzerindeki baskılarını da arttırmış, önerilerini işverenlere kabul ettirme çabası içerisine girmiştir. UNICE’in yeni Antlaşma’da Parlamento’nun yetkinliklerinin artırılacağı yönündeki beklentisi ETUC’la diyalog sürecini kabul etmesi üzerinde etkili olmuştur. Ayrıca ilgili dönemde yaşanan ekonomik durgunluk ETUC ve işveren örgütleri arasında temasların gelişmesini etkileyen diğer unsurlar arasında yer almıştır. Bu gelişmeler UNICE’in sendika temsilcileriyle olan diyalogu içselleştirmesini teşvik etmiştir. Bu gelişmeleri onaylayan şekilde 10 Temmuz 1990 tarihinde ETUC, UNICE ve CEEP, sosyal diyalog üzerine ortak bir bildiri yayınlamışlardır. Bu bildiri her üç taraf da sosyal diyalogun uygulanması ve kabul edilen ortak görüşlerin optimum şekilde izlenmesi amacıyla daha etkin bir çaba içerisinde hareket ettiklerini duyurmuş, sosyal diyalogu tüm seviyelere genişletmek için uygun kanalları kullanma niyetlerini ifade etmişlerdir. İlgili süreci takiben çeşitli konularda taraflar arasında çerçeve anlaşmalar imzalanmaya başlanmıştır (ETUC, 1990d; ETUC, 1990e; Cajo, 1993: 51). Belirtilen atmosfer içerisinde 31 Ekim 1991 tarihinde ETUC, UNICE ve CEEP arasında Topluluk sosyal politikasında sosyal tarafların rolünü güçlendirecek olan “*Sosyal Politika Anlaşması*” imzalanmıştır. Sosyal Politika Anlaşması, sosyal politika alanında Topluluğun kural oluşturma kapasitesini arttırmayı, nitelikli oy çokluğu sisteminin genişletilmesini ve sosyal diyalogun güçlendirilmesini hedeflemiştir. Bu Anlaşma,

sosyal tarafların sözleşmeye dayalı anlaşma yoluyla, belirli sosyal önlemlerin oluşturulması ihtimalini de kuvvetlendirmiştir (Tokol, 2017: 171; Uçkan, 2006: 78-79).

Avrupa Birliği Antlaşması ile ilgili hükümetlerarası konferanslar sırasında özellikle İngiltere'nin muhafazakâr hükümeti ile diğer üye devlet hükümetleri arasında tek pazarın sosyal boyutuyla ilgili önemli anlaşmazlıklar ortaya çıkmış, İngiliz Hükümeti gerçekleştirilecek herhangi bir sosyal girişimin karşısında olduğunu hissettirmiştir. Sosyal Politika Anlaşması bu doğrultuda bir protokol eşliğinde Antlaşma'ya eklenmiştir. Sosyal Politika Anlaşması, Temel Sosyal Haklar Şartı'na benzer çizgiler izlemiş, temel sosyal politika hedeflerini belirlemiş ve bir Avrupa sosyal diyalogunun geliştirilmesi ve uygulaması adına ilk temelleri atmıştır. Böylece Avrupa Birliği Antlaşması olarak da bilinen Maastricht Antlaşması, 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanmış, Antlaşma'nın 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır (Degryse ve Tilly, 2013: 43; Çelik, 2014: 126).

Avrupa Birliği Antlaşması her ne kadar sosyal politika alanında iki vitesli yapıyı ortadan kaldıramamışsa da sözleşmeye dayalı çeşitli yasal düzenlemelerin yapılmasını mümkün hale getirmiş, sosyal politika alanında nitelikli oy çokluğu yöntemiyle karar süreçlerini genişletmiştir. Bu anlamda Avrupa Birliği Antlaşması, sosyal Avrupa'nın evriminde önemli bir yer edinmiştir. Asıl amacı ekonomik ve parasal birliği gerçekleştirmek olan Avrupa Birliği Antlaşması, daha önceki belgelerde ortaya konulan sosyal amaçlara ilişkin düzenlemeleri genişletmiş, geçmişe oranla sosyal boyuta daha çok yer vermiştir. Ayrıca Avrupa Birliği Antlaşması'na eklenen Sosyal Politika Protokolü ve İngiltere'nin katılmadığı Sosyal Politika Anlaşması ile Avrupa Birliği'nin sosyal alanda kural oluşturma yetkisi genişletilmiştir. Avrupa Birliği Antlaşması'na eklenen, Sosyal Politika Anlaşması ile birlikte sosyal alanda karar üretimi noktasında iki önemli yenilik getirilmiştir. Bunlardan ilki nitelikli oy çokluğu yönteminin kapsamının genişletilmesi, diğeri Birlik düzeyinde sözleşmeye dayalı bir sosyal diyalogun daha ayrıntılı şekilde düzenlenmesi olmuştur. Özellikle ikinci gelişme ile Avrupa düzeyinde toplu pazarlık sisteminin kurumsallaşması anlamında önemli bir ilerleme sağlanmıştır. Sosyal Politika Anlaşması ile Topluluk Sosyal Şartı'nda yer verilen hedeflere de atıf yapılarak, istihdamın geliştirilmesi, yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, yeterli sosyal korumanın sağlanması, sosyal diyalog, dışlanmaya karşı mücadele ve sürekli ve yüksek bir istihdam düzeyine erişme olanağı veren insan kaynağını geliştirme gibi

hedeflere yer verilmiştir. Böylece Birliğin sosyal hedefler noktasındaki yetkileri genişletilmiştir (Gülmez, 2008: 208-2013; Tokol, 2017: 169-175; Çelik, 2017: 260-263).

ETUC, Avrupa Birliği Antlaşması'nı, Topluluk tarihinde ve aslında Avrupa'nın bir bütün olarak gelecekteki gelişiminde önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirmiştir. Ancak, kısmi bir ilerlemenin sağlanmasına rağmen, gelecekteki birliğin temellerini tanımlaması bakımından, ekonomik ve parasal boyut ile siyasi ve sosyal boyut arasında tatmin edici bir denge sağlanamadığı ETUC tarafından üzerinde durulan konular arasında yer almıştır. Roma Antlaşması ve Tek Senedin dayandığı son derece liberal yaklaşımdan kaynaklanan demokratik ve sosyal açıkları daha da belirginleştiren bu dengesizliğin çözümü adına Avrupa Birliği Antlaşması'nda daha geniş bir düzenleme beklendiği ifade edilmiştir. Ancak ETUC'un bu eksiklerin farkında olmakla birlikte, Birlik Antlaşması'na kredi verebileceğine dikkat çekilmiştir (ETUC, 1992a).

İngiltere'nin Avrupa sosyal politikasına taahhüt vermeyi reddetmesi ETUC açısından önemli bir sorun olarak değerlendirilmiştir. ETUC'un özellikle Topluluğun yetkilerinin uzatılması konusunda kabul edebileceği asgari düzeyde olan Sosyal Anlaşma'nın 12 ülkenin 11'i tarafından imzalanmış olması ETUC'u rahatsız etmiştir. ETUC'u endişelendiren diğer düzenlemelerden birini de yetki devri oluşturmuştur. Yetki devri ile Birliğin ancak önerilen tedbirlerin hedefine ulusal düzeyde ulaşamaması durumunda müdahale edebileceği kabul edilmiştir. UNICE zaman içerisinde bu ilkeyi Avrupa düzeyinde müzakereleri sosyal diyalogun bir parçası haline getirilmesini reddetmek adına bahane olarak göstermiştir. ETUC Yönetim Kurulu, 6 Mart 1992 tarihinde kabul edilen bir bildiri ile Avrupa'da faaliyet gösteren sendikal yapıları Antlaşma'nın kamuoyunda tartışılmasını sağlamak adına göreve çağırmıştır (ETUC, 1992a).

Antlaşma ile birlikte girilen yeni süreçte, ekonomik ve parasal birliğin oluşturulması ile tek bir para biriminin kullanılacak olması, ETUC'u kurumsal ve politik dengesizlikler noktasında endişelendirmiş, bu nedenle para politikasının toplu pazarlık ve avro alanındaki üye devletlerde uygulanan ücretler üzerine etkisi ETUC'un üzerinde durduğu konular arasına girmiştir. Bu dönemde ETUC belirtilen sorun çerçevesinde Avrupa Merkez Bankası ile diyalog kurmayı önemsemiştir (ETUC,

1992a). Buna rağmen ETUC, eksikleri olmakla birlikte AB Antlaşması'nı ve Sosyal Politika Anlaşması'nı, Avrupa sosyal diyalogunun geliştirilmesi, ekonomik ve sosyal uyumun güçlendirilmesi açısından önemli bir dönüm noktası olarak görmüştür.

IV. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ ANTLAŞMASI SONRASI AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU'NUN FAALİYETLERİ

1. 1993-2004 YILLARI ARASI FAALİYETLER: GENİŞLEME, DİYALOG VE KURUMSALLAŞMA

AB Antlaşması sonrasında sosyal tarafların karar alma süreçlerindeki etkilerinin artması, Komisyon'un sosyal taraf temsilcilerine danışma zorunluluğu ve sosyal diyalogun tarafları bağlayan çerçeve anlaşmalar oluşturulması yoluyla gelişmesi ETUC'un ilgili dönem içerisindeki pozisyonunun güçlenmesine neden olmuştur (Selamoğlu, 2004: 214). 1993 yılı hem Avrupa Tek Pazarı'nın tamamlanması hem de Avrupa Birliği Antlaşması'nın yürürlüğe girmesi nedeniyle Avrupa bütünleşme süreci açısından son derece önemli bir yere sahiptir. İlgili gelişmelerin yaşandığı dönem, II. Dünya Savaşı sonrasında ekonomik durgunluğa denk gelmiş, bu süreçte üye devletlerde finansal açıdan ciddi gerilemeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerle birlikte ekonomik kriz ve işsizlik gibi sorunları takiben parasal kriz de önemli tartışma konuları arasında yer almıştır. Olumsuz para ve maliye politikaları nedeniyle Avrupa'daki işsizlik, 1991 yılından itibaren hızla artmaya başlamıştır (ETUC, 1994a: 5; Gülmez, 2008: 362). İşsizlik oranlarındaki artış, dönem içerisindeki sosyal politika tartışmaların ön plana çıkarmış, ortaya konulan çözüm önerilerinde istihdam yaratılmasına yönelik çabalara öncelik verilmiştir (Delors, 1997a: 3). Belirtilen çözüm önerileriyle ilişkili olarak Delors yönetimindeki Komisyon, 17 Kasım 1993 tarihinde Avrupa sosyal politikası üzerine bir *Yeşil Kitap* yayınlamış, yeşil kitap üzerine gerçekleştirilen istişare süreci sonunda ise 5 Aralık 1993 tarihinde *Rekabet Edebilirlik, Büyüme ve İstihdam* konulu bir *Beyaz Kitap* yayınlanmıştır. Bu gelişmeleri 27 Temmuz 1994 tarihinde Avrupa Sosyal Politikası Üzerine Beyaz Kitap'ın kabul edilmesi izlemiştir.

Avrupa Çalışma Konseyleri (*European Works Councils- EWC*) Direktifi'nin 1994 yılında kabul edilmesi ve 1995 yılında ebeveyn izni konusundaki ilk çerçeve anlaşma, *Avrupa Endüstri İlişkileri Sistemi* tartışmaları açısından önemli gelişmeler arasında yer almıştır (Dolvik, 1997b: 7). Belirtilen gelişmelerin de etkisiyle Avrupa düzeyinde toplu pazarlık ETUC'un dikkat çektiği konular arasına girmiştir. 1990'lı

yılların ikinci yarısı itibariyle Avrupa sosyal boyutu güçlenmeye başlamış, özellikle 1997 yılında Amsterdam Antlaşması ile birlikte sosyal boyut anlamında yeni bir sürece girilmiştir. Ardından 2000 yılında oluşturulan Lizbon Stratejisi ile birlikte AB ve üye ülkelerde kabul edilen orta vadeli ekonomik ve sosyal stratejinin süreç üzerinde önemli etkileri olmuştur. Ayrıca yine bu dönemde ortak para birimi yürürlüğe girmiş, temel haklar üzerine yürütülen tartışmalar hız kazanmıştır. Tüm bu gelişmeler, Avrupa sendikal hareketini yakından ilgilendirmiş, ETUC, bu süreçte hem etkileyen hem de süreçten etkilenen bir aktör haline gelmiştir.

1.1. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Avrupa Düzeyinde Toplu Pazarlık Hedefi

Sendikaların ekonomik bütünleşmenin, sosyal bütünleşmeyle bir bütün olarak görülmesi yönündeki talepleri Avrupa düzeyinde toplu pazarlık beklentilerini de kaçınılmaz kılmıştır. Bu doğrultuda Avrupa'da toplu pazarlığın ulusötesi koordinasyonunun altında yatan mantığı anlamak için, Avrupa bütünleşme sürecinin ve anlamının önemine dikkat çekilmiştir. Valeria Pulignano, konuyla ilgili tartışmalara "bütünleşme"nin kelime anlamı üzerinden yaklaşmıştır. Bu doğrultuda parçalardan tek bir bütün oluşturmak, bütünleşme sürecinin kilit özelliği olarak belirtilmiştir. Dolayısıyla Pulignano, bütüncül bir işgücü piyasasını, dış sınırları olan ancak iç sınırları olmayan, engelsiz bir işgücü piyasası olarak tarif etmiştir. Avrupa Birliği'nin ekonomik bütünleşmesinde ise ekonomik piyasaların ve uygulamaların coğrafi sınırlarını kaybederek "tek bir ekonomik alan" olarak işlev görmesine dikkat çekmiştir (2010: 574-575). Ayrıca bütünleşmiş bir Birlik ekonomisi yanında bütünleşmiş bir sosyal alanın gerekliliği üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla Birlik içerisinde toplu pazarlık mekanizmasının Avrupalılaşması ve ortak bir toplu pazarlık sistemi doğal bir beklentiye temsil etmiştir.

Kurulduğu ilk yıllardan itibaren ETUC, sosyal taraflara karar alma süreçlerinde meşru taraflar olarak içsel bir rol verilmesi gerektiğine dair taleplerini dile getirmiş, bu yöndeki faaliyetler üzerine yoğun çaba harcamıştır. ETUC, sosyal diyaloga ilişkin vizyonunu, Topluluk sosyal politikaları üzerindeki etkisi bağlamında *Avrupa düzeyinde toplu pazarlık* adına önemli bir platform olarak değerlendirmiştir. Dolayısıyla ETUC, Topluluğun geleneksel karar alma süreçlerinin ötesinde bağımsız bir yapı oluşturulması

ve sosyal tarafların sosyal politikalar üzerinde daha fazla etki sahibi olmaları gerektiğini savunmuştur. Kısaca Avrupa düzeyinde toplu pazarlığı, sosyal politikalar üzerinde tam bir kontrol şansı tanıyan politik bir strateji olarak değerlendirmiştir. Böylece ETUC, Topluluk politikaları üzerinde baskı unsuru olmanın ötesinde, politika belirleme işlevinin açık bir aktörü olmayı hedeflemiştir (Kinnoek, 1993: 16).

ETUC'un Topluluk düzeyinde standartların oluşturulması yönündeki hedefinin hangi yöntemler aracılığıyla gerçekleştirilmeye çalışıldığı sıklıkla tartışılan konular arasında yer almıştır. Belirtilen anlamda ilk olarak *doğrudan* toplu sözleşmeler yoluyla bir pazarlık şansının mümkün olup olmadığı sorgulanmıştır. Bu doğrultuda yeterli sayıda işverenin sosyal taraflar arasındaki etkileşim yoluyla toplu sözleşme yapmaya ikna edilmesi amacıyla gerçekleştirilebilecek müzakerelere dikkat çekilmiştir. Diğer bir yaklaşımda ise *dolaylı* olarak karar mekanizmalarını ve politikaları etkilemek yoluyla bir standart geliştirme çabası ön plana çıkmıştır. Bu yaklaşım altında Topluluk mevzuatı aracılığıyla talep edilen düzenlenmelerin oluşturulması hedeflenmiştir. ETUC, özellikle dolaylı yaklaşım yoluyla Topluluk düzeyinde bir standart oluşturma hedefine öncelik vermiştir. ETUC'un bu çabaları belirli dönemlerde Komisyon tarafından dikkate alınmış, belirli alanlarda çeşitli düzenleme girişimlerinin ortaya çıktığı görülmüştür (Cajo, 1993: 41).

ETUC'un Avrupa düzeyinde ortak bir pazarlık stratejisi geliştirme çabası zor ve yorucu bir süreci temsil etmiştir. Birçok faktör hem Topluluk üzerinde ortak bir pazarlık kurumu oluşturmayı zorlaştırmış hem de ETUC içerisinde üyeler arasında konuya ilişkin mutabakat sağlanmasını engellemiştir. ETUC'un çoğulcu bir üye tabanına sahip olması ve ETUC içerisindeki üyelerin birçok farklı ülkeden ve çeşitli sendikal geleneklerden gelmesi belirtilen sorunların temelini oluşturmuştur. ETUC üyelerinin farklı ülkelerden olması, farklı ulusal mevzuatları ve uygulamaları örgüt stratejileri üzerinde etkili hale getirmiştir. Ülkeler arasında iş kanunlarına yönelik farklı uygulamalar, ülke mevzuatlarının işletmeler tarafından uygulanması aşamasındaki çeşitlilik, birbirinden farklı kaynakların ve tutumların varlığı da tek bir standart geliştirme noktasında engel oluşturmuştur. Ayrıca sendikal hak ve özgürlüklerin ülkeler arasında farklı seviyelerde tanınması, toplu pazarlık kurumunun farklı ülkelerde farklı şekillerde işletilmesi de Topluluk seviyesinde ortak pazarlık stratejileri geliştirilmesi aşamasında sorun haline gelmiştir (Cajo, 1993: 40-41).

Buna karşın ETUC yukarıda tartışılan sorunları, ortak toplu pazarlık stratejilerinin geliştirilmesini gerekli hale getiren nedenler olarak da görmüştür. ETUC üyesi sendikal yapıların faaliyet gösterdiği farklı ülkelerdeki endüstri ilişkileri ve toplu pazarlık sistemlerinin değişen doğası, her ülkede temel sosyal hakların korunması ve geliştirilmesinin ötesinde ulusal ve uluslararası toplu pazarlık politikalarının birbirine yakınlaştırılmasını da gerektirmiştir. ETUC, ulusal toplu sözleşmelerde, sorunların Avrupa boyutunun dikkate alınmasının önemine değinmiştir. Kısaca Avrupa düzeyinde bir toplu pazarlık mekanizması oluşturma çabasının ötesinde, Avrupa'daki ulusal toplu pazarlıkların ortak sorunları gündemine alması ve ortak bir toplu pazarlık dili geliştirilmesi de ETUC tarafından önemsenen konular arasında yer almıştır. Böylece sektörel ve ulusal düzeyde ETUC çatısı altında faaliyet gösteren örgütlerin ortak bir toplu pazarlık hedefi oluşturması hedeflenmiştir (ETUC, 1993c)

1980'li yılların ortalarından sonra ETUC'un Avrupa düzeyinde toplu pazarlık beklentilerinin arttığı görülmüştür. 1985 yılında Tek Pazara ilişkin Beyaz Kitap'ın yayınlanmasından sonra ve 1986 yılında Tek Avrupa Senedi'nin imzalanması, Topluluğun ilgisini rekabet edebilirliğin artırılması ve mali koşulları tek tip bir pazar adına seferber etmeye yöneltmiştir. Böylece Avrupa sendikalarının Topluluğun az gelişmiş sosyal mevzuatına yönelik çabalarının da arttığı görülmüştür. ETUC, Topluluk düzeyinde temel hakların ve işçi haklarının güvence altına alınmasını sağlayan yasal düzenlemelerin oluşturulması adına faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Dolayısıyla toplu pazarlığın Topluluk düzeyinde yeni bir seviyeye ulaştırılması ETUC'un temel kaygıları arasında yer almıştır. Bu doğrultuda ETUC ve üyesi sendikal merkezler, çalışma ilişkilerine ilişkin olarak ortak Avrupa standartlarının oluşturulması yoluyla Avrupa düzeyinde toplu pazarlık adına ortak bir kurallar dizisi oluşturma çabası içerisine girmişlerdir (ETUC, 1993c). Ancak önceki bölümlerdeki tartışmalar dikkate alındığında ETUC'un belirtilen dönemdeki çabalarının somut kazanımlarla sonuçlanmadığı görülmüştür. ETUC'un belirli oranda etikileyebildiği Topluluk düzenlemelerinin ise yaptırımdan uzak niyet beyanları olarak şekillendiği dikkat çekmiştir. Dolayısıyla belirtilen dönemde Topluluk düzeyinde etkili bir standardın oluşturulması pek mümkün olmamıştır.

AB Antlaşması'nın imzalanmasından sonra Avrupa düzeyinde toplu pazarlık tartışmalarının ve sendikalar tarafından sürece ilişkin geliştirilen politikaların arttığı

görülmüştür. ETUC, 4 Mart 1993 tarihli Yönetim Kurulu toplantısı sonucunda *Avrupa Toplu Pazarlığı ETUC Stratejisi* isimli bir karar yayınlamıştır. Bu karar aracılığıyla ETUC, toplu pazarlığı Avrupa düzeyinde kurgulamıştır. İç pazarın sosyal boyutu ve Para Birliği'nin başarısı üzerinde durulan kararda, hem ulusal hem de Avrupa düzeyinde toplu pazarlığın önemi vurgulanmıştır. ETUC bu kararında, sendikaların pazarlık pozisyonunun güçlendirilmesi ve pazarlığın Avrupa düzeyinde koordine edilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Yayınlanan strateji belgesinde ETUC, Avrupa düzeyinde toplu pazarlık hedefinin iki yönüne işaret etmiştir. Avrupa düzeyinde bilgi akışı ve koordinasyonun etkinleştirilmesi yoluyla sendikaların ulusal pazarlık mekanizmaları içindeki konumlarının güçlendirilmesi birinci unsuru oluştururken, işçilerin ve sendikaların hak ve çıkarlarının ulus ötesi seviyede korunmasını sağlayacak şekilde sürecin Avrupa düzeyinde pazarlık ile desteklenmesi ikinci unsur olmuştur. Belgede Avrupa düzeyinde toplu pazarlık, bir amaç olarak değil ulusal düzeyde çıkmaza giren sorunların çözümü adına bir araç olarak işaret edilmiştir. ETUC ilgili strateji belgesinde sosyal diyalogu, sosyal taraflar arasında pazarlık yolunu açması gereken tartışmalar için bir forum olarak değerlendirmiştir. Belgede pazarlık prosedürlerinin uygulanması ve belirlenmesi adına ETUC tarafından bir çalışma grubunun oluşturulacağı ifade edilmiştir (ETUC, 1993c). ETUC, tarafından yayınlanan toplu pazarlık stratejisinin temel önermelerinden biri de konfederasyon içerisinde karar alma prosedürlerinin açıklığa kavuşturulması ve Konfederasyon tüzüğü'nün pazarlık kriterleri anlamında yapılandırılması noktasında olmuştur.

ETUC'un Avrupa toplu pazarlığı noktasında kurumsal olarak donanımlı hale gelme çabaları 1990'lı yılların ikinci yarısı itibariyle hız kazanmıştır. ETUC, 1993 yılında yayınladığı Avrupa düzeyinde toplu pazarlık stratejisinde, Avrupalı işverenlerle sektörlerarası somut istişareler gerçekleştirebilmek adına üyelerinden müzakere yetkisi talep etmiştir. Böylece Topluluk düzeyinde istişarelerin daha etkin şekilde yürütülmesi hedeflenmiştir. Ayrıca bu noktada Birlik düzeyinde sektörlerarası ve sektörel anlaşmaların imzalanması sürecine de dikkat çekilmiştir (ETUC, 1993c). 1995 yılında Konfederasyon, ETUC'un pazarlık kapasitesini daha etkin kılmak amacıyla Konfederasyon tüzüğü'nü gözden geçirmiştir (Kurczewska, 2013: 83). 1995 yılında oluşturulan çalışma grubu ve kongre hazırlık komitesi aracılığıyla konuya ilişkin yoğun tartışmalar yürütülmüştür. ETUC tüzüğü'nde konuya ilişkin düzenlemelerle ilgili

önerilere Yönetim Kurulu kararları aracılığıyla da yer verilmiştir. Bu doğrultuda 20 Nisan 1995 tarihli Yönetim Kurulu'nda Konfederasyon tüzüğü, Yönetim Kurulu'nun Avrupa işveren örgütleri ve Avrupa kurumları karşısında temsil gücüne sahip olması ve bağlı sendikal yapıların taleplerini ve sözleşme politikalarını Avrupa düzeyinde yakınlaştırması yönünde yetkilendirilmesi adına gözden geçirilmiştir. İlgili düzenleme ile Yönetim Kurulu'nun Avrupalı işveren örgütleri ile müzakere edecek delegasyonun yapısını ve görevlerini belirlemekle yetkili organ haline gelmesi önerilmiştir. Böylece Yönetim Kurulu'nun, müzakere durumunda uyulması gereken iç prosedürleri belirlemesi öngörülmüştür. Sekreteryaya'nın ise pazarlık heyetini denetlemesi ve Yönetim Kurulu'na devam eden pazarlık süreçleriyle ilgili ilerleme raporları vermesi önerilmiştir. Ayrıca EIF'ler tarafından yürütülen sektörel pazarlıklarda Yönetim Kurulu'na düzenli raporların verilmesi de sektörel pazarlıkların ETUC politikasına uyumunun sağlanması açısından dile getirilen öneriler arasında yer almıştır (Dolvik, 1997a: 58-59). Gerçekleştirilen tartışmalar sonucunda özellikle EIF'lerin sektörel pazarlık süreçlerinde ETUC himayesine girme yönündeki kaygıları tüzük değişikliği anlamında mutabakatı zorlaştırmıştır. 12-15 Mayıs 1995 tarihleri arasında Brüksel'de gerçekleştirilen ETUC Kongresi de konuyla ilgili tartışmalara tanıklık etmiştir. Kongre sonrasında Sekreteryaya, Yönetim Kurulu'na "*usul kurallarını*" önermiş, ancak bu öneri EIF'lerin belirtilen kaygıları nedeniyle reddedilmiştir. 9 Ekim 1996 tarihinde ETUC *Pazarlık Emri* Yönetim Kurulu tarafından oybirliğiyle kabul edilmiştir (Dolvik, 1997a: 64). Sağlanan uzlaşmaya rağmen, EIF'ler ve ETUC arasında çıkar çatışmalarının ortaya çıktığı görülmüştür. EIF'ler ve ETUC arasında ortaya çıkan bölünmeler Avrupa sendikal hareketinin ve müzakerelerinin nasıl yürütüleceği noktasındaki tartışmaları da kuvvetlendirmiştir. 1990'lı yıllarda ETUC'un Avrupa düzeyinde toplu pazarlık söyleminin daha çok sosyal diyalog çevresinde şekillendiği görülmüştür.

1 Ocak 1999 tarihinde Para Birliği'ne geçişle birlikte ücret düzeyleri arasındaki farklılıklar çok daha kolay karşılaştırılabilir hale gelmiştir. Para Birliği'ne geçilmesi sonrasında ücret düzeylerinin düşmesiyle sendikalar, toplu pazarlık stratejilerini sektörel ve sektörlerarası düzeyde uyumlaştırma çabası içerisine girmişlerdir (Coldrick, 1998: 24; Uçkan, 2006: 18). ETUC ve ulusal sendikalar, ücretler üzerindeki rekabetçi baskıları önlemek, dinamik ücret artışını ve işçilerin satın alma gücünü korumak için ücret pazarlığı koordinasyonuna eşgüdümlü bir yaklaşım benimsemeye başlamışlardır.

ETUC, 22 Haziran ile 2 Temmuz 1999 tarihleri arasında Helsinki’de gerçekleştirilen 9. Olağan Kongresi’nde Toplu Pazarlık Koordinasyon Komitesi’ni oluşturmuştur. Toplu Pazarlık Komitesi, 2000 yılı Aralık ayında bir kılavuz yayınlamış ve ücret politikalarına yönelik temel hedeflerini ortaya koymuştur. Avrupa düzeyindeki sendikaların, Avrupa Komisyonu’nun geniş ekonomik politika ilkelerine ve Avrupa Merkez Bankası’nın ilkelerine cevaben ücret pazarlıklarındaki gelişmeler hakkında genel bir gösterge sunmalarına ve genellikle Avrupa düzeyinde makroekonomik diyalogu etkilemelerine izin vermek; Avrupa’da sosyal ve ücret dampingine yol açabilecek durumlardan ve ücret farklılıklarından kaçınılmasını sağlamak; Avrupa’da ve özellikle avro bölgesinin bir parçasını oluşturan ülkelerde ücret taleplerini koordine etmek ve Avrupa’daki yaşam standartlarının yukarı doğru uyumlaşmasını teşvik etmek Komite’nin temel hedeflerini oluşturmuştur (Glassner and Pochet, 2011: 7-15; Bercusson, 2009: 280).

“*Avrupa Endüstri İlişkileri Sistemi*” çağrısı ETUC’un Helsinki Kongresi’nde öne çıkan tartışmalardan bir diğerini oluşturmuştur. Bu çağrıyla birlikte Avrupa endüstri ilişkileri sistemi aracılığıyla oluşturulması hedeflenen bir “*sosyal birlik*” tartışması gündeme getirilmiştir. Böylece ETUC, oluşturulmasını gerekli gördüğü sistemin temel bileşenleri üzerinde durmuştur. Sosyal müktesebata dayanan bir sosyal düzenlemenin oluşturulması, sektörel ve sektörlerarası düzeyde sosyal diyalogun güçlendirilmesi, Avrupa düzeyinde bir istihdam anlaşması oluşturulması, yüksek düzeyde istihdam ve kaliteli işler noktasında politik bir taahhüt verilmesi, koordineli bir toplu pazarlık sistemi geliştirilmesi ve sendikaların Avrupalılaştırılması ETUC’un Avrupa endüstri ilişkileri sistemi kapsamında ortaya koyduğu temel bileşenler olmuştur (ETUC, 1999d; Koray ve Çelik, 2007: 180-181).

ETUC, 18-19 Mart 2004 tarihli Yönetim Kurulu kararı ile birçok Avrupa ülkesinde işçilerin sözleşme ve çalışma koşullarının kötüleştiğine dikkat çekmiş, bu doğrultuda toplu pazarlığın koordinasyonunu güçlendirmenin önemini vurgulamıştır (ETUC, 2004b). Süreç içerisinde Toplu Pazarlık Koordinasyon Komitesi, Avrupa’da toplu pazarlığın ve ücretlerinin koordinasyonu adına düzenli olarak bildiriler, raporlar ve kılavuzlar yayınlamıştır. ETUC, konuyla ilgili güncel tutumunu 25-26 Haziran 2018 tarihli Yönetim Kurulu kararı ile açıklamıştır. ETUC, ilgili kararda AB genelinde toplu pazarlığın güçlendirilmesi gerektiğine dikkat çekerken, daha iyi ücret ve çalışma standartları için toplu pazarlık mekanizmasının önemine değinmiştir. ETUC üyelerinin

toplu pazarlık ve ücret stratejileri konusundaki raporları ve üyelerden toplanan ulusal eğilimlerin ve sendika taleplerinin analizi aracılığıyla bu konuda bazı öncelikler belirlenmiştir. Serbest ve özerk toplu pazarlıkların oluşturulması ve ulusal toplu pazarlık sistemlerinin koordineli hale getirilmesi ve sürecin ulusal sendikalar ve ETUC işbirliğinde yürütülmesi, bütünleşik ekonomiler içerisinde yerel kararların etkilerinin diğer üye devletlere yayılması ve işçiler arasında dayanışmayı aşındırmasından dolayı Toplu Pazarlık Koordinasyon Komitesi aracılığıyla ortak eylem programları içinde sınır ötesi dayanışma sağlanması, ulusal düzeyde toplu sözleşmelerin müzakeresini ve geliştirilmesini destekleyen çerçeveler oluşturulması, toplu pazarlık ve ücret politikalarının sınır ötesi koordinasyonunu geliştirirken ulusal sosyal tarafların özerkliğine saygı duyulması belirlenen önceliklerden bazılarını oluşturmuştur (ETUC, 2018). Kısaca ETUC, 2000’li yıllarla birlikte ulusal toplu pazarlıklarda ortak bir hat belirleyerek ulusal toplu sözleşmeleri birbirine yakınlaştırmayı ön plana çıkarmıştır.

1.2. Sosyal Diyalogun Birlik Mevzuatında Doğrudan Etkili Hale Gelmesi

AB Antlaşması’nın ve Sosyal Politika Anlaşması’nın 1993 yılı Kasım ayında yürürlüğe girmesiyle birlikte Komisyona, sosyal politika alanında öneri sunmadan ve yasama girişimi başlatmadan önce sosyal taraflara danışma yükümlülüğü getirilmiştir. Böylece Komisyon ile sosyal taraflar arasında doğrudan iletişim mümkün hale gelmiş, bu durum sosyal tarafların Birlik içerisindeki rolünü güçlendirmiştir. 1999 yılında Amsterdam Antlaşması’nın yürürlüğe girmesiyle ise Sosyal Politika Anlaşması Avrupa Topluluğu Antlaşması’na dâhil edilmiş, böylece mevcut danışma süreci genişletilmiştir. Belirtilen düzenlemeler sonrasında sektörlerarası düzeyde çerçeve anlaşmaların oluşturulması ve bu anlaşmaların direktiflere dönüşmesi mümkün hale gelmiştir. Böylece ebeveyn izni, kısmi süreli çalışma ve belirli süreli çalışmaya ilişkin çerçeve anlaşmalar imzalanmış ve ardından bu anlaşmalar direktife dönüştürülmüştür. Belirtilen dönemde Birlik mevzuatında gerçekleştirilen düzenlemeler, sosyal diyalog kapsamında Avrupa düzeyinde müzakereler açısından birçok farklı aracı da gündeme getirmiştir. Sosyal taraflar arasında, sektörlerarası ve sektörel düzeyde imzalanan anlaşmaların ardından 1999 yılı Haziran ayında oluşturulan makro-ekonomik diyalog ülkeler arasındaki endüstri ilişkileri sisteminin Birlik düzeyinde yakınlaşması anlamında önemli katkılar sağlamıştır (Uçkan, 2006: 30-35).

Tablo 4. Sektörlerarası Sosyal Diyalog: Kurumlar, Aktörler ve Sonuçlar

Düzye		Müzakere	Danışma Bilgilendirme	Kamu Politikalarını Etkileme				
Sektörlerarası	Kurum	Sektörlerarası Sosyal Diyalog			Makro-ekonomik Diyalog	EESC	Üçlü Zirve	AİS/ Açık Koor.
	Sonuç	Anlaşma	Özerk Anlaşma	Tavsiye/Ortak Görüş	Bilgi Alışverişi	Ortak Görüş	Bilgi Alışverişi	
	Aktör	ETUC/CEEP/UNICE+Federasyonlar				-İşverenler -Sendikalar -Üçüncü Sektör	-Hükümet Başkanları -Sosyal Taraflar	-Komisyon Görevlileri -Sosyal Taraflar -STK

Kaynak: Glassner and Pochet, 2011: 11

AB Antlaşması ve buna ek Sosyal Politika Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinin ardından imzalanan çerçeve anlaşmalar en basit haliyle Birliğin yasal düzenleme yapmayı düşündüğü konularda sosyal tarafların yasama sürecine katılımlarını mümkün hale getirmiştir (Uçkan, 2006: 112-113). Belirtmek gerekir ki direktife dönüştürülen ve Birlik mevzuatı haline gelen çerçeve anlaşmaların yanı sıra sosyal taraflar, ulusal, sektörel ve bölgesel düzeyde uygulama sorumluluğunu kendilerinin üstlendiği özerk çerçeve anlaşmalar da imzalamışlardır. Bu doğrultuda 2002 yılında Tele Çalışma (Framework Agreement on Telework), 2004 yılında İşe Bağlı Stres (Framework Agreement on Work Related Stress), 2007 yılında İşyerinde Şiddet (Framework Agreement on Harassment and Violence at Work), 2010 yılında Kapsayıcı İşgücü Piyasaları (Framework Agreement on Inclusive Labour Markets) ve 2017 yılında Aktif Yaşlanma ve Kuşaklararası Yaklaşım (Framework Agreement on Active Ageing and an Intergenerational Approach) yönelik çerçeve anlaşmalar imzalanmıştır (ETUC, 2019e; ETUC, 2019h). Sektörlerarası sosyal diyalog kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler aracılığıyla Makro-ekonomik diyalog; üçlü zirve ve Avrupa İstihdam Stratejisi üzerinde bilgi alışverişi anlamında EESC içerisinde ise ortak görüş anlamında bir etki oluşturulmuştur.

1.2.1. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'nun Müzakere Yetkisinin Kurumsallaşması

1992 ile 1993 yılları arasında özellikle AB Antlaşması'nın onay sürecinde Val Duchesse diyalogunun kurumsal prosedürlerini koruyabilmek adına yeterli olmasa da sosyal taraflar ve Komisyon tarafından çeşitli girişimlerin gerçekleştirildiği görülmüştür. AB Antlaşması'ndan sonra sosyal tarafların norm belirleyici bir rol üstlenmesi ve sosyal diyalog sürecinin üretken hale gelmesi, ETUC, CEEP ve UNICE dışındaki tarafların da sürece olan ilgisini canlandırmıştır (Koray ve Çelik, 2007: 178). Bu dönemde Birlik düzeyinde bir sosyal taraf tanımının daha önce yapılmadığına dikkat çekilirken, birçok yeni örgüt ve dernek sosyal taraf olarak kabul edilebilmek için girişimlerde bulunmuştur. Avrupa Yöneticiler Konfederasyonu (*Confédération Européenne des Cadres/ European Confederation of Cadres- CEC*) ve çeşitli bağımsız sendikaları bir araya getiren Avrupa Bağımsız Sendikalar Konfederasyonu (*Confederation Européenne des Syndicats Indépendants/ European Confederation of Independent Trade Unions- CESI*), işçileri temsilen tanınma talebinde bulunan örgütler arasında yer almıştır. İşveren tarafında, sorunlar temel olarak Avrupa düzeyindeki mikro, küçük ve orta ölçekli işletmeleri kapsayan Avrupa El Sanatları, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Birliği (*European Association of Craft, Small and Medium-Sized Enterprises- UEAPME*)'nden kaynaklanmıştır. Bununla birlikte, bağımsız şirketler için bir başka örgüt olan Avrupa Küçük ve Orta Ölçekli Bağımsız Şirketler Komitesi (*European Committee for Small and Medium Sized Independent Companies- EuroPMI*) de bu süreçte temsile ilişkin taleplerini dile getirilen örgütler arasında yer almıştır. İşveren tarafında temsil yetkisi almaya çalışan bu örgütler, UNICE'in kendilerini gerektiği kadar temsil etmediğini iddia etmişlerdir. Benzer bir kaygıyı Avrupa Ticaret Örgütü (Eurocommerce) çatısı altında örgütlenen ticaret sektöründeki şirketler de dile getirmiş, Birlik düzeyinde temsil noktasında kendilerini de kapsayacak bir düzenlemenin yapılması gerektiğini savunmuşlardır (Dolvik, 1997a: 7; Lapeyre, 2018: 157-158; Branch and Greenwood, 2001: 46-48).

AB Antlaşması sonrasında 3 Temmuz 1992 tarihinde gerçekleştirilen ilk Sosyal Zirve'de ETUC, CEEP ve UNICE arasında oluşturulan eski yönlendirme grubu ve geçici komitenin yerine bir Sosyal Diyalog Komitesi kurulması kararlaştırılmıştır. Kısaca işçi tarafında ETUC, işveren tarafında ise CEEP ve UNICE süreçte kurumsal

anlamdaki aktörler olma yönünde iradelerini açıkça ortaya koymuşlardır. Temsil yetkisi kazanabilmek adına rekabet eden dernek ve örgütlerin talepleri doğrultusunda temsiliyet konusu Komisyon ve sosyal taraflar arasında gerçekleştirilen toplantılarda tartışılmıştır. 1993 yılı ilkbaharında *Sosyal Protokol ve Onbirler Anlaşmasının Uygulanmasının Pratik Yönleri* konulu bir sempozyum düzenlenmiş, AB Antlaşması'nın imzalanma süreci yaklaştığında ise 1993 yılı sonbaharında ETUC, CEEP ve UNICE'nin ortak bir açıklamasıyla yeni prosedürlerin nasıl uygulanacağı üzerine görüşmeler başlatılmıştır (Dolvik, 1997a: 7).

19 Ekim 1993 tarihli Sosyal Diyalog Komitesi'nde ETUC, CEEP ve UNICE oluşturdukları taslak bir öneri ile sosyal diyalog sürecine kurumsal olarak katılmaya yetkili tarafların kimler olacağı konusunda belirli kriterleri gündeme getirmişlerdir. İlgili öneride AB Antlaşması'nın kendilerine verdiği sorumluluğun altını çizen taraflar, sosyal taraf kavramının net bir şekilde tanımlanması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu doğrultuda sosyal tarafların taşınması gereken kriterler üzerine önerilerini sıralamışlardır. Sosyal tarafların Avrupa düzeyinde yatay veya sektörel olarak örgütlenmeleri; kendi düzeylerinde özellikle sosyal, istihdam ve endüstri ilişkileri politikaları alanında çıkar temsilini savunan örgütler olarak kabul edilmeleri; topluluğun tüm üye devletlerini temsil etmeleri veya Val Duchesse toplantılarına katılmış olmaları; üyelerinin hem ulusal hem de Avrupa düzeyinde gönüllü olarak faaliyet gösteren işveren ve işçileri temsil eden örgütlerden oluşması; kendi düzeylerinde doğrudan veya diğer düzeylerde üyeleri aracılığıyla toplu görüşmelere katılma hakkına sahip olmaları gerekliliği ETUC, UNICE ve CEEP'in ortaya koydukları kriterler arasında yer almıştır (Dolvik, 1997a: 7-8).

Taraflarca dile getirilen bu kriterler, üç sosyal tarafın kendi temsil tekellerini güvence altına alma ve yeni temsilcilerin sürece dâhil olması adına gerekli kriterlerin eşliğini yükseltme amacı taşımıştır. Özellikle tüm üye ülkelerde temsil edilme koşulu getirilirken Avrupa Bağımsız Sendikalar Konfederasyonu (Confederation Europeenne des Syndicats Independants- CESI) gibi birçok örgütün sürecin dışına çıkmasına neden olacağı beklentisiyle hareket edilmiştir. Bu kriterin CEEP'i de sıkıntıya sokacak olması nedeniyle Val Duchesse toplantılarına katılmış olma koşuluyla ilgili kriterin yumuşatılması sağlanmıştır. Böylece üç sosyal taraf, dolaylı olarak katılımın kendi aralarında karşılıklı olarak tanınmasına dayanması gerektiğini açıkça ortaya koymuştur.

ETUC ve UNICE'in ulusal düzeyde doğrudan pazarlık gücüne sahip olmamasına dair sorun ise; üyeleri aracılığıyla toplu görüşmelere dolaylı katılım referansı ile çözülmüştür. Üç taraf, belirli sektörlerle özgü olmayan genel sorunlarla ilgili, ayrı bir çerçevede birlikte istişareye devam etmeyi talep etmişlerdir (Dolvik, 1997a: 8). Ortaya konulan bu mutabakat, tarafların sosyal politikalara ilişkin konularda çoğunlukla ayrışmalarına rağmen, bu süreçte birbirlerini muhatap alma noktasında bir fikir birliğinin olduğunu göstermiştir. Böylece istişare süreçlerinde tarafların çeşitliliğinin artması beraberinde ortaya çıkacak ayrışmaların sertleşmesinden de kaçınılmıştır.

İlgili süreçte ETUC, UNICE ve CEEP kendi aralarında gönüllü bir anlaşmaya da varmış, birbirlerini karşılıklı olarak tanıyacaklarını taahhüt etmişlerdir. Bu doğrultuda Topluluk kurumlarıyla ilişkilerinde ortak bir duruş sergileyecekleri ve birlikte hareket edeceklerini dile getirmişlerdir. Böyle bir anlaşmanın tarafların kendilerini ve üyelerini bağlayacağı kabulüyle hareket edilmiştir. Dolayısıyla taraflar kurumsal anlamda bir prosedürün oluşturulması çabalarını da devam ettirmişlerdir. Bu süreçte Komisyon, Sosyal Politika Anlaşması'nın nasıl uygulanacağına dair 14 Aralık 1993 tarihinde bir tebliğ yayınlamıştır. Bu tebliğ aracılığıyla yasal konularda danışma ve genel anlamda müzakerelere katılım noktasında bir ayırım yapılmıştır. Danışma konusunda Komisyon, kurulan iki aşamalı düzen doğrultusunda devam edeceğini belirtmiştir. Sosyal Diyalog Komitesi aracılığıyla ETUC, UNICE ve CEEP ile yapılan fikir alışverişinde ise, daha geniş çapta bir çalışma grubuyla sürecin destekleneceği belirtilmiştir. Müzakerelerin gerçekleştirilmesi aşamasında ise Tebliğ sosyal tarafların taşınması gereken kriterleri ortaya koymuştur. Bu doğrultuda sektörel veya kategorik olarak Avrupa düzeyinde örgütlü olmak, üye devletlerin sosyal diyalog mekanizmasının kurumsal bir parçası olmak, üye devletlerdeki toplu pazarlık süreçlerini müzakere etme kabiliyetine sahip olmak, mümkün olduğunca bütün üye devletlerde temsil edilmek, danışma sürecine etkin bir şekilde katılıma imkân verecek yeterli yapıya sahip olmak ilgili tebliğde belirtilen kriterler arasında yer almıştır (Dolvik, 1997a: 9).

Kısaca Tebliğ, ETUC, UNICE ve CEEP'i sektörlerarası düzeyde yasal temsilci olarak kabul etmiş, sektörleri veya belirli çalışan kategorilerini temsil eden bir dizi örgüt ise faaliyet gösterdikleri alanda temsil kabiliyetine sahip görülmüştür (Dolvik, 1997a: 9-10; Lapeyre, 2018: 157). Bu gelişmeler ETUC'un Avrupa düzeyindeki meşru temsilci olma hedefini desteklemiştir.

1.2.2. Avrupa Çalışma Konseyleri

Çalışanların bilgilendirilmesi, onlara danışılması ve yönetime katılımları hakkı 1970'lerin başından beri sosyal tarafların ve Topluluğun gündemini meşgul etmiştir. Konuyla ilgili çeşitli öneriler sıklıkla dile getirilmiş, çeşitli düzenlemelere bazı direktiflerde yer verilmiştir (*1975 tarihli Toplu İşten Çıkartmalar Hakkında Direktif, 1977 tarihli İşletmelerin Devri Hakkında Direktif, 1989 tarihli İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Hakkında Çerçeve Anlaşma ve Direktif*). Ayrıca süreç içerisinde Avrupa Şirket Hukuku Direktifi ve Vredeling Direktifi gibi araçlarla çalışanların karar alma süreçlerine daha sistematik ve kurumsal bir şekilde dâhil edilmesi çabası işverenlerin yoğun muhalefeti sonucunda engellenmiştir. İngiltere gibi ülkelerde ortaya konulan direnç ve çalışanların temsiline ilişkin düzenlemelerin bazı ülkelerin iç hukukuna aktarılması anlamında yaşanacak sorunlara yönelik kaygılar, işverenlerin güçlü muhalefetini desteklemiştir. 1980'lerin sonunda tek pazar uygulamaları beraberinde ve şirket birleşmelerinin yoğunlaşmasının etkisiyle Komisyon, ETUC tarafından dile getirilen taleplere uygun bir şekilde, işçilerin bilgi edinmesi ve onlara danışılması hakkı kapsamında boşluğu dolduracak bir Avrupa mevzuatının gerekli olduğunu dile getirmeye başlamıştır. Bu anlamda bir düzenleme tek pazarın sosyal boyutuyla kabul edilebilirliğinin sağlanması açısından da gerekli görülmüştür. Dolayısıyla çalışanların bilgilendirilmesi, onlara danışılması ve yönetime katılım haklarında yeni bir Topluluk düzenlemesi, Topluluk Sosyal Şartı'na eşlik eden Sosyal Eylem Programı'nın temel hedeflerinden biri haline gelmiştir. Kısaca EWC'lere ilişkin bir direktif oluşturulması çabaları Avrupa sosyal politikasının gelişim sürecinin önemli bir dönemini de temsil etmiştir (Falkner, 1996: 193; Dolvik, 1997a: 11; Hekimler, 2004: 309-312).

Komisyon, 1990 yılında, iki veya daha fazla üye devlette faaliyet gösteren büyük işletmeler için EWC'leri zorunlu kılmak adına bir direktif çağrısında bulunmuştur (Falkner, 1996: 195). ETUC bu öneriyi memnuniyetle karşılamış, konseylerin kurulmasının Avrupa düzeyinde işçi-işveren ilişkilerinin kurulmasında ve Avrupa sendikal hareketinin geleceği üzerinde önemli bir yere sahip olacağını savunmuştur. Ancak UNICE, ilgili teklifi merkezi olmayan şirket yapılarına uymayacağı ve şirketlerin kendi koşullarına uygun olarak geliştirilen prosedür çeşitliliğini azaltacağı gerekçesiyle kabul etmemiştir. Bu doğrultuda bağlayıcı olmayan

düzenlemeler aracılığıyla bilgi edinme ve danışma hakkının sağlanmasının uygun olacağını dile getirmiştir (Dolvik, 1997a: 11-12).

AB Antlaşması ile birlikte 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe giren Sosyal Politika Anlaşması, sosyal tarafların kendi aralarında anlaşmalar müzakere etmesine olanak tanımıştır. Aynı zamanda çalışanların bilgilendirilmesi ve onlara danışılması gibi belirli konularda imzalanan anlaşmaların nitelikli oy çokluğu kurulana dayanarak direktiflere dönüştürülmesini mümkün hale getirmiştir. Bu gelişmelerle birlikte EWC'lerin kurulmasına yönelik bir direktif önerisi ön plana çıkmıştır. 17 Kasım 1993 tarihinde çalışma konseyleriyle ilgili müzakereler anlamında gerekli prosedürlere başlanmıştır. 18 Kasım 1993 tarihinde ise Komisyon, sosyal taraflardan konuyla ilgili yazılı görüşlerini talep etmiş, taraflara Sosyal Politika Anlaşması'nın öngördüğü iki aşamalı müzakereleri başlatmak adına çağrıda bulunmuştur. Kısaca, yıllardır siyasi tartışmalara, işverenlerin ve İngiltere'nin güçlü muhalefetine neden olan çalışanların bilgilendirilmesi ve onlara danışılması konusu böylece Sosyal Politika Anlaşması'nın etkinliğinin ölçülmesi anlamında önemli bir unsur olmuştur (Dolvik, 1997a:11-13; Falkner, 1996: 192-196).

Komisyon'un EWC'ler hakkında bir direktif oluşturulması yönündeki önerilerine ilk etapta sıcak bakmayan UNICE, 20 Eylül 1993 tarihinde, işçilerin bilgilendirilmesi ve onlara danışılması için sosyal diyalog yoluyla oluşturulacak etkin bir çerçeve geliştirmeye hazır olduğunu açıklamıştır. UNICE'in bu yöndeki açıklamaları ilk etapta ETUC tarafından dikkate alınmamış, ETUC konuya temkinli yaklaşmıştır. Müzakerelere başlama noktasındaki tartışmalar ETUC Yönetim Kurulu içerisinde uzun süre tartışıldıktan sonra, UNICE tarafından ortaya konulan tutuma olumlu yaklaşılması noktasında mutabakat sağlanmıştır. Ancak müzakereler öncesinde ETUC, görüşmelerin başlatılabilmesi için bazı temel prensiplerini ortaya koymuştur. Bu doğrultuda Avrupa düzeyinde, genel yönetim düzeyinde veya diğer tüm düzeylerde yürütülen pazarlıklarda bilgi ve istişarenin temel bir hak olduğunun beyan edilmesi; işçilerin temsilinin resmi işçi temsilcileri ve şirket yöneticilerini içeren pazarlık komiteleri aracılığıyla yapılandırılmış ve kalıcı olması; sosyal taraflar arasında varılan herhangi bir anlaşmanın Topluluk düzenlemesi haline dönüştürülmesi için Konseye sunulması gibi konuların taraflarca kabul edilmesi gerekliliği ETUC'un müzakerelerin başlaması adına dile getirdiği ön koşullar olmuştur (Dolvik, 1997a: 13-15).

UNICE, ETUC tarafından belirtilen bu koşullar çerçevesinde müzakerelere başlamayı kabul etmemiştir. UNICE, bilgi ve danışma hakkı kapsamında uygun düzenlemeleri kabul etmeye istekli olduğunu ancak bunun daha esnek bir yaklaşım ve alternatif yöntemlerle gerçekleştirilmesinin uygun olacağını savunmuştur. Bu doğrultuda UNICE ve CEEP, ilgili sürecin ön koşullara dayandırılmadan, tatmin edici ve hızlı bir şekilde çözülmesi için müzakerelerin yeniden ele alınmasını teklif etmişlerdir. Müzakerelerin içeriği hakkında uzlaşmak adına ETUC, UNICE ve CEEP, 1994 yılının ilk yarısında Sosyal Diyalog Komitesi kapsamında çeşitli toplantılar gerçekleştirmişlerdir. 1994 yılı Mart ayı içerisinde gerçekleştirilen toplantılar sonucunda UNICE ve CEEP, yoğun tartışmalar sonucunda ETUC ilkelerini geniş ölçüde kabul etmişlerdir. Bu sürecin iyi yönetilmesinde Komisyon'un da önemli katkıları olmuştur (Dolvik, 1997a: 13-15). Böylece oluşturulacak olan düzenlemenin Topluluk düzenlemesine dönüştürülmesi için Konseye sunulması kararlaştırılmıştır. Ancak diyalog süreci içerisinde taraflar arasında gelişen olumlu hava, İngiliz Endüstri Konfederasyonu (Confederation of British Industry- CBI)'nin sürece dair muhalefeti nedeniyle tersine dönmüştür. CBI müzakerelerden çekildiğini açıklamış, böylece taraflar arasında sağlanan uzlaşma resmiyet kazanamamıştır. Bu ayrışma ETUC, UNICE ve CEEP arasındaki herhangi bir anlaşmanın İngiltere'deki şirketler ve işçiler için geçerli olmayacağı anlamına gelmiştir. Kısaca EWC tartışmalarında da İngiltere'nin dışarıda olduğu çift vitesli bir yapı olasılığı ağırlık kazanmıştır. Bunun üzerine ETUC tarafından Komisyon'a yasama girişimini teşvik etmeye devam etmesi için çağrıda bulunulmuştur. Komisyon, 22 Eylül 1994 tarihinde 94/45 sayılı Direktif'i kabul etmiş, ilgili Direktif'in 22 Eylül 1996 tarihinde yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır. Böylece sürece ilişkin daha ciddi sorunların önüne geçilmiştir (Gold and Hall, 1994: 180-181; Falkner, 1996: 196-198; Dolvik, 1997b: 47). İlk etapta İngiltere'yi dışarıda tutan ve diğer 11 ülkeyi kapsayan Direktif³⁴, Sosyal Politika Anlaşması sonucu oluşturulan ilk Topluluk belgesi olmuştur (Gülmez, 2008: 440). Böylece 1994 yılı sonrasında EWC'ler, ulusötesi şirketlerle sağlanacak anlaşmalar noktasında önemli araçlar olarak ortaya çıkmıştır (Coldrick, 1998: 23-24).

³⁴1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması sonucunda İngiltere'nin Sosyal Politika Anlaşması kapsamında onaylanan direktifleri uygulamaya geçirmeyi kabulüyle birlikte sosyal politika alanındaki çift vitesli yapı ortadan kalkmıştır. Böylece Komisyon 15 Aralık 1997 tarihinde kabul ettiği 97/74/EG sayılı Direktif ile İngiltere'nin de EWC Direktifi'ne dâhil edilmesini sağlamıştır (Hekimler, 2018: 6).

Kabul edilen Direktif, üye devletlere düzenlemelerin iç hukuka aktarılması yükümlülüğünü getirmiştir. Üye devletlerin sözleşmesel yollarla direktifi iç hukuka uygulamaları ve direktifin tanıdığı hakların güvence altına alınması için gerekli önlemleri almaları gerektiği belirtilmiştir. EWC Direktifi'nin iç hukuklara aktarılması süreci, üye devletlerin oluşturduğu bir çalışma grubu aracılığıyla gerçekleştirilmiştir (Gülmez, 2008: 437). Bu süreçte ETUC ilgili çalışma grubunun oluşturulmasını olumlu karşılarken, sosyal taraflara bu grup içerisinde yer verilmemesini eleştirmiştir. Bunun üzerine ETUC, kendi içerisinde bir çalışma grubu oluşturmaya böylece direktifin aktarım sürecinde ortaya çıkan kritik yönere yönelmeye karar vermiştir. Konuyla ilgili olarak ETUC, çeşitli makaleler yayınlamış, aktarma broşürlerini farklı dillere çevirmiş, web sitesinde konuyla ilgili detaylı bilgilere yer vermiştir. ETUC ayrıca EWC Direktifi'nin işleyişi hakkında üyeleriyle sürekli iletişim halinde hareket etmiş, ETUI ile işbirliği içerisinde çeşitli değerlendirme konferansları düzenlemiştir (ETUC, 1999a).

Direktif kapsamında işbirliği yaklaşımına önem verilmiş, Topluluk boyutlu işletmelerde³⁵ işçilerin bilgilendirilmesi ve onlara danışılması Direktif'in temel hedeflerini oluşturmuştur. Direktif'te toplu pazarlık ve yönetime katılma ile bilgilendirme ve danışma birbirinden ayrı değerlendirilmiş, ücret, grev ve lokavt ile ilgili herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Avrupa işletme komitelerinin kurulması sosyal tarafların tercihlerine bırakılmış, bilgilendirme ve danışma prosedürlerinin farklı yöntemler aracılığıyla uygulanması mümkün hale getirilmiştir. Kısaca Direktif, öngördüğü düzenlemelerle işçilerin bilgilendirilmesi ve onlara danışılmasına ilişkin düzenlemelerin iyileştirilmesini, bunun için bir müzakere sürecinin oluşturulmasını ve sonuçta anlaşmaya varılmasını amaçlamıştır (Gülmez, 2008: 441-442).

ETUC, 1996 yılı Şubat ayında EIF'ler ile "*Avrupa Çalışma Konseylerinin Kurulmasına İlişkin Müzakereler için Prosedürler Protokolü*" üzerinde anlaşmaya varmıştır. Bu doğrultuda çalışma konseyleri kapsamında müzakerelerin başlatılması talebinin bir EIF'den gelmesi; İngiltere, İsviçre, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden sendikaların konseylerin kurulma sürecine dâhil olmaları; konseylerin etki ve işlerliğinin artırılması adına işçi temsilcilerinin kendi aralarında hazırlık toplantıları

³⁵ 94/45 sayılı Direktif, üye devletlerde 1000 veya daha fazla işçi çalıştıran ve iki veya daha fazla AB Üye Devletinin her birinde en az 150 işçi çalıştıran işletmeler Topluluk boyutlu işletme olarak tanımlamıştır.

yapmaları ve bu toplantılara sendika temsilcilerinin de davet edilmesi; konseylerde kadın ve erkekler arasında adil ve dengeli bir temsilin sağlanması Protokol'de üzerinde durulan konular arasında yer almıştır. Protokol, EIF'ler adına müzakereler sürecinde daha belirgin kuralların belirlenmesine hizmet etmiştir (ETUC, 1999a). Bu süreçte taraflar arasındaki müzakere çağrıları etkili olmuş, konseyler kapsamında gerçekleştirilen müzakereler sonucunda taraflar arasında çok sayıda anlaşma imzalanmıştır. Müzakereler EIF'ler tarafından gerçekleştirilmiş, bazı durumlarda ise ETUC sürece eşgüdüm sağlamıştır (ETUC, 1999a).

Renault- Vilvoorde sorunu³⁶ sonrasında ETUC, işçi temsilcileriyle gerekli düzeyde diyalogun sağlanamadığını, bu ve benzeri tecrübelerden hareketle EWC Direktifi'nin revizyona ihtiyacı olduğunu dile getirmiştir. Endüstri ilişkilerinde yaşanan yapısal dönüşüm, 2000 yılında Lizbon Stratejisi'nin ortaya koyduğu hedefler ve ekonomik yenilenme için ortaya konular yeni çerçeveler de ETUC'un Direktif'in gözden geçirilmesi noktasındaki beklentisini güçlendirmiştir. Ayrıca ETUC, 2001 yılında kabul edilen Avrupa Şirket Yasası ile ve 2002 yılında kabul edilen Çalışanlara Bilgi Verilmesine ve Danışmasına İlişkin Direktifle birlikte, AB yasalarının uyumlaştırılmasının acil bir ihtiyaç haline geldiğini savunmuştur. Gözden geçirme ihtiyacının hem Direktif'in içeriği hem de iç hukuka aktarılması sırasında yaşanan sorunlar nedeniyle gerekli olduğunun altı çizilmiştir. Bu doğrultuda ETUC, çalışanların yönetim kararları hakkında tam ve erken bilgi almalarının mümkün olmadığı, çalışma konseylerinin şirketlerin karar alma süreçlerine nadiren dâhil edildiği, konseylerin yaşanan değişiklikleri yönetme konusunda etkili olmadığı ve çoğu zaman yönetimlerin karar aldıktan sonra çalışma konseylerini bilgilendirdiği gerekçesiyle mevcut işleyişi

³⁶28 Şubat 1997 tarihinde Renault yönetimi Romanya ve Japonya'da kurmayı planladığı üretim tesisleri nedeniyle Belçika'daki Vilvorde tesisini kapatarak büyük bir yeniden yapılanma operasyonu gerçekleştirmiştir. Binlerce kişinin işini kaybettiği bu olaydan birkaç ay sonra Fransa'da da 3000 kişinin işten çıkarıldığı duyurulmuştur. Gerçekleşen olay neticesinde Şirket'in, ekonomik, finansal ve sosyal alanlarda ve iştiraklerdeki önemli gelişmeler hakkında stratejik kararlar almadan önce çalışanlarını bilgilendirme ve onlarla istişare etme noktasında Topluluk yasalarını ve Belçika yasalarını kasıtlı olarak ihlal ettiği iddia edilmiştir. Renault'un kararı sürecinde işçi temsilcilerine sosyal önlemleri tartışmaları adına fırsat vermediği dile getirilmiştir. Renault yönetimi ise yeniden yapılanma kararının uluslararası niteliği nedeniyle Topluluk yasası kapsamına girmediğini savunmuştur. Ayrıca ulusötesi yeniden yapılanmanın çalışanların bilgilendirilmesi ve onlara danışılması anlamında Topluluk mevzuatına tabi olmayacağını dolayısıyla ortada bir aykırılık bulunmadığını dile getirmiştir. Sonraki aylarda Belçika ve Fransa mahkemeleri, Renault'un ulusal ve Avrupa hukukunda bilgi ve danışma konusundaki yükümlülüklerini yerine getirmediğini açıkça belirtmiştir. Bu doğrultuda kapatma işlemi iptal edilmiştir (Schömann et al., 2006: 10-12). Ancak yaşanan bu olay EWC Direktifi'nin manipülasyona açık yapısını ortaya koymuş, böylece Direktif'in gözden geçirilmesi tartışmaları hız kazanmıştır.

eleştirmiştir. Dolayısıyla şirket yönetimlerinin EWC Direktifi'nin yükümlülüklerini yerine getirmemeleri durumunda cezalandırılmalarının gerekli olduğunu savunmuştur (ETUC, 2008e).

EWC Direktifi'nin 15. Maddesi'nin, uygulamanın deneyimine dayanarak revizyonun gerekli olacağına ve 22 Eylül 1999 tarihine kadar konuyla ilgili harekete geçirilmesi gerektiğine dair düzenlemesi, ETUC'un bu doğrultudaki girişimlerini yoğunlaştırmıştır. ETUC, gözden geçirmeyle ilgili talebini UNICE'e de iletmiş, konuyla ilgili ortak bir bildiri oluşturulmasını önermiştir. UNICE tarafından önerinin kabul edilmemesi üzerine ETUC, 31 Ekim 2000 tarihinde EWC Direktifi'nin gözden geçirilmesini talep eden bir kampanya başlatmıştır. İşveren örgütleri Direktif'in revizyonuna karşı olduklarını beyan ederken, ETUC tarafından dile getirilen bu talep karşısında Komisyon da tepkisiz kalmış, konuyla ilgili herhangi bir girişim başlatılmamıştır (Jagodzinski, 2008: 115-116; Degryse ve Tilly, 2013: 153). Komisyon, sosyal taraflarla gözden geçirme konusundaki ilk istişare aşamasını ancak 2004 yılı Nisan ayında başlatmıştır. 2005 yılı Nisan ayında yayınlanan "*Yeniden Yapılanma ve İstihdam Konulu Bildiri (COM / 2005/120)*" ile sosyal taraflardan hem çalışma konseyleri hem de yeniden yapılanmayla ilgili görüşleri talep edilmiştir. Ancak Bildiri, Direktif'in gözden geçirilmesine atıfta bulunmamıştır (ETUC, 2008e).

ETUC, yeniden gözden geçirme sürecinin başlatılması ile ilgili baskılarının sonucunu ancak 2008 yılı Şubat ayında almıştır. Komisyon, 2008 yılı Şubat ayında müzakerelerin ikinci aşamasını başlatmak için bir Bildiri yayınlamış ve Avrupalı sosyal tarafları, Direktif'in gözden geçirilmesi hakkında ikili müzakereler yapmaya çağırmıştır. Konuya ilişkin Komisyon'un olumlu yaklaşımı ETUC tarafından olumlu karşılanmıştır. Başka bir gelişme de işveren örgütlerinin tutumlarında yaşanmış, işveren örgütleri 2008 yılı Nisan ayında Direktif'in gözden geçirilmesi noktasında ETUC'un görüşme talebini kabul etmişlerdir. Ancak görüşmelerden çok kısa süre sonra ETUC ve işveren örgütleri arasındaki anlaşmazlık yeniden ortaya çıkmış ve ETUC müzakereleri durdurma kararı almıştır. 1 Mayıs 2008 tarihinde ETUC "*Daha güçlü Avrupa Çalışma Konseyleri için Mücadele (On the offensive for stronger European Works Councils)*" isimli bir kampanya başlatmıştır. Bu süreci takiben EWC Direktifi'nin gözden geçirilmiş şekli 6 Mayıs 2009 tarihinde kabul edilmiş, üye devletlerin 5 Haziran 2011 tarihine kadar yeni direktifin hükümlerini ulusal yasalarına uyarlamaları beklenmiştir. İlgili revizyon sendikaların

taleplerini tamamen karşılamasa da çalışma konseylerinin bilgi alma ve danışma haklarının kullanılmasında daha etkin araçlarla donatılmasını sağladığı gerekçesiyle ETUC tarafından olumlu karşılanmıştır. Kabul edilen yeni Direktifle birlikte Komisyon, ETUC'un talebine uygun olarak işçilerin yönetime katılım haklarının daha etkin şekilde kullanılmasını hedeflemiştir (ETUC, 2008e; ETUC, 2011d; Hekimler, 2018: 3- 5).

1.2.3. İlk Çerçeve Anlaşmalar

1995-1999 yılları arasında, AB Antlaşması'na eklenen ve Amsterdam Antlaşmasına dâhil edilen Sosyal Politika Anlaşması kapsamında ilk çerçeve anlaşmalar ortaya çıkmıştır. İlgili dönemde demiryolu ve denizcilik sektörlerinde, ilk sektörel çerçeve anlaşmaların da sonuçlandığı görülmüştür. Ebeveyn izni, kısmi süreli çalışma ve belirli süreli çalışma konusundaki sektörlerarası anlaşmalar, Avrupa sosyal diyalogu için yeni bir çıkış noktası oluşturmuş, bu anlaşmalar sosyal tarafların sosyal düzenleme alanındaki artan kurumsallaştırılmış rolünü yansıtmış, ilgili dönemde Komisyon, 1998 yılında sektörel sosyal diyalog komitelerini oluşturmuştur. Bu gelişmeler ETUC içerisinde olumlu karşılanırken, çerçeve anlaşmaların cinsel taciz, işçilerin bilgilendirilmesi ve onlara danışılması gibi hakları dikkate almadan müzakere edilmesi ETUC cephesinde olumsuz değerlendirilmiştir. Ayrıca bu dönemde, sektörlerarası düzeyde bağımsız olarak sosyal taraflar tarafından müzakere edilen ve Komisyon'un teklifine dayanmayan "gönüllü" bir çerçeve anlaşmanın müzakere edilmemiş olması da ETUC tarafından dile getirilen eleştiriler arasında yer almıştır (ETUC, 1999a: 10; Degryse ve Tilly, 2013: 102).

Bütün eleştirilerine rağmen ETUC, çerçeve anlaşmaların ortaya çıkması sürecindeki müzakerelere karşı olumlu bir tutum sergilemiştir. ETUC, imzalanan çerçeve anlaşmalar aracılığıyla tüm çalışanların genel çıkarlarını korumayı, sosyal dampingi önlemeyi ve her ülkenin istihdam politikalarına ilişkin pozisyonunu pekiştiren asgari standartları sağlamayı hedeflemiştir.

ETUC ve UNICE, EWC'ler konusunda kısa vadeli çıkarlarla ilgili çatışmaya girmiş olmalarına rağmen Avrupa müzakerelerinin ikinci denemesinde, taraflar Sosyal Politika Anlaşması'nın meşruiyetini savunması noktasında daha az tartışmalı konularda müzakerelerin gerçekleşmesi anlamında çıkış yolları aramışlardır (Dolvik, 1997a: 18-19). Avrupa müzakerelerinin gönüllü olarak başlatılabileceğini savunan ETUC, mesleki

eğitim, atipik çalışma, işyerinde sağlık ve güvenlik ve çalışanların serbest dolaşımı gibi konularda işverenlere müzakere çağrısında bulunmuştur. Ancak UNICE'nin konuya yönelik ilgisizliği ETUC'un Komisyon'a başvurmasına neden olmuştur. Bu süreçte ETUC, Komisyon'un gündemini belirleme noktasında ısrarcı bir tutum ortaya koymuştur. ETUC tarafından oluşturulan baskının da etkisiyle Komisyon, 1995 yılı çalışma programında Sosyal Politika Anlaşması'nı aktif hale getireceğini ve üç konuda sosyal taraflara danışacağını iln etmiştir. Atipik alışma, iş ve aile yaşamının uzlaştırılması, haksız işten çıkarmalarda ispat yükümlülüğü belirlen  konuyu oluşturmuştur. Bu doğrultuda, ETUC'un daha önce UNICE'ten müzakere talebinde bulunduğu iş ve aile yaşamını uzlaştırma (ebeveyn izni) konusunda müzakerelerin başlaması için uygun bir atmosfere girilmiştir. 22 şubat 1995 tarihinde başlatılan ilk iştişare turunda, Komisyon, açık ve geniş bir yaklaşım benimsemiştir (Dolvik, 1997a: 19).

Müzakerelerin başlamasıyla birlikte UNICE, ilk etapta kadınların işe alım süreçlerinde katı düzenlemeler nedeniyle sorunlar yaşayabileceği gerekçesiyle mevzuat oluşturulması fikrine karşı çıkmış, gerekli önlemlerin şirketler tarafından çalışanın ihtiyaı doğrultusunda alınması gerektiğini savunmuştur. Ancak Komisyon, UNICE'in bu duruşuna rağmen rekabet edebilirliği de dikkate alarak olası koşullar altında bir ereve düzenlemenin oluşturulmasından yana olduğunu ortaya koymuştur. ETUC ise Komisyon'un bu tutumunu olumlu karşılamış, iş ve aile yaşamını uzlaştırmanın, iş paylaşımını teşvik edeceğini ve çalışma zamanını azaltarak yeniden düzenleyeceğini savunmuştur. Bu doğrultuda ETUC, hem cinsiyet konusunu içermesi hem de bireysel bir hak olması nedeniyle, ebeveyn iznine ilişkin düzenlemelerde (yaşlı insanlara yönelik bakım da dâhil olmak üzere), en az üç aylık izin hakkı tanınmasını, edinilmiş sosyal hakların güvence altına alınmasını, kişinin izin sonrasında önceki içine geri dönme hakkının güvence altına alınmasını, tazminat konusunda ise sosyal taraflarla işbirliği içinde ulusal düzeyde gerekli detaylandırmaların yapılmasını talep etmiştir. Ebeveyn iznine ilişkin görüşmeler bu koşullar altında 12 Temmuz 1995 tarihinde başlamıştır (Dolvik, 1997a: 20-21). 1995 yılı Aralık ayında kabul edilen ve 3 Haziran 1996 tarihinde bir Direktif olarak uygulanan Ebeveyn İzni ereve Anlařması³⁷,

³⁷ 2008 yılı Eylül ayında başlayan ve altı ay içinde gerçekleştirilen yedi müzakere sonucunda, ETUC, BUSINESS EUROPE, UEAPME ve CEEP, Ebeveyn İzni ereve Anlaşmasını gözden geçiren bir ereve anlaşmayı 19 Haziran 2009 tarihinde imzalamışlardır. İlgili anlaşma 18 Mart 2010 tarihinde

Komisyon'un iş ve aile yaşamının uzlaştırılması konusundaki istişaresinden kaynaklanmıştır. Anlaşma her bir ebeveyn için en az üç aylık ebeveyn izni süresi gerekliliği ve çalışan ebeveynlerin aile ile ilgili acil sorunlarla uğraşmalarına fırsat verecek şekilde işten ayrılmaları olmak üzere iki ana unsur içermiştir. Ebeveyn izninin ebeveynler arasında aktarılamaz olması gerektiği (erkeklerin ebeveyn izni taleplerini teşvik etmek için) ve ebeveyn izninin alınma biçiminde esnekliğe verilen vurgunun dâhil edilmesi çerçeve anlaşmada ETUC tarafından yenilikçi olarak değerlendirilen özellikler olmuştur. Bu doğrultuda ETUC, 1997 yılında anlaşmaya ilişkin bir rehber yayınlamıştır (ETUC, 1999a: 10).

1980'lerin başından bu yana esneklik ve kısmi süreli çalışma, geçici sözleşmeler, mevsimlik iş sözleşmeleri ve ev işçiliği gibi atipik çalışma biçimlerinin artması, çoğu Avrupa ülkesinde işverenler ve işçi tarafı arasında sorunlara neden olmuş, çalışma ilişkilerinin esnekleştirilmesi sendikal hareket içinde derin tartışmaları beraberinde getirmiştir. Çalışma süresi, istihdam politikaları ve standartlaşmış iş ilişkisine karşı bir tehdit olarak algılanan daha esnek iş organizasyonu türlerinin kabul edilmesinde ne kadar taviz verilmesi gerektiği konusunda sendikalar arasında farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Atipik çalışma biçimlerinde ağırlıklı olarak kadınların istihdam edilmesi nedeniyle yeni işçi kategorilerinin işe alınması ve korunması anlamında yaşanan güçlükler bağlamında sendikalar konuya daha hassas yaklaşmışlardır. 1980'lerde, pek çok kıta sendikası, çalışma zamanının azaltılması ve yeniden düzenlenmesi yoluyla iş paylaşımına yönelik istihdam politikalarının geliştirilmesiyle ilgili çalışma şeklinin esnekliği konusunda daha olumlu bir duruş sergilerken, özellikle İskandinavya sendikaları işsizlikle mücadele etmek için ortaya konulan bu tutuma "*savunmacı bir yaklaşım*" benimseyerek şüpheyle yaklaşmışlardır (Dolvik, 1997: 24).

1980'lerin sonlarından itibaren Topluluk, Sosyal Şart ve Sosyal Eylem Programı'ndan (1989) sonra atipik çalışma biçimlerini düzenlemek için çeşitli girişimler başlatmıştır. Komisyon, 1990 yılında atipik çalışmayla ilgili direktifler için üç teklif sunmuş, bu tekliflerden biri belirli süreli sözleşmeyle çalışan işçilerin işçi sağlığı ve iş güvenliğine odaklanmıştır. Büyüme, Rekabet Edebilirlik ve İstihdam Üzerine Beyaz Kitap ve istihdam üzerine Essen Zirvesi'nin etkisiyle çalışanlar için uygun sosyal koruma ve istihdam hakları sağlanarak, istihdamı artırmak için yeni ve daha esnek

2010/18/EEC sayılı Direktife dönüştürülmüştür Bu anlaşma çerçeve anlaşmaların gözden geçirildiği ilk örnek olması nedeniyle de önemli bir yere sahiptir (ETUC, 2010e).

çalışma biçimlerinin teşvik edilmesi çağrısında bulunulmuştur (Dolvik, 1997: 24-25). Komisyon, 26 Eylül 1995 tarihli Sosyal Protokol kapsamında, sosyal taraflarla istişare prosedürünü başlatarak konuyu gündeme getirmiştir. Komisyon tarafından yayınlanan istişare belgesi, kısmi süreli çalışma potansiyeli yaratan işleri ve bu işlerde çalışanların çalışma standartlarının oluşturulması ve şirketler içindeki esneklik gerekliliklerinin uzlaştırılması gerekliliğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda bir Avrupa direktifi oluşturulması çağrısında bulunmuştur. İlgili direktifin kısmi süreli çalışanlara, çalışma koşulları ve yaşam standardı bakımından tam zamanlı çalışanlar ile eşit muamele hakkı tanınması, işgücü piyasasında kadınlara yönelik dolaylı ayrımcılığa son vermesi, eşit muamele eksikliğinden kaynaklanan işçilik maliyetleriyle doğabilecek rekabetin bozulma riskini ortadan kaldırarak üye devletler arasında adil rekabeti sağlaması gerektiği belirtilmiştir (Dolvik, 1997: 25).

UNICE, tüm çalışanlara eşit muamele ilkesini onaylamakla birlikte, her zaman olduğu gibi Birlik düzeyinde kabul edilecek bir mevzuat oluşturulmasına karşı çıkmış, merkezi düzeyde olmayan esnek çözümlerin uygulanması gerektiğini savunmuştur. ETUC, Komisyon pozisyonunu desteklemiş, konuyla ilgili bağlayıcı bir düzenleme veya çerçeve anlaşma oluşturulması çağrısında bulunmuştur. ETUC atipik çalışmadaki kilit bir sorunun sosyal koruma açısından eşit muamele olduğunu vurgulayarak, 27 Şubat 1996 tarihli Yönetim Kurulu'na ait bir belgede bu durumu dile getirmiştir. (Dolvik, 1997: 25). Bu süreçte esnek çalışma biçimlerine ilişkin ETUC üyeleri arasındaki farklılıklar, müzakere süreçlerinde ETUC'un izleyeceği ortak stratejilerin belirlenmesini güçleştirmiştir. ETUC üyeleri arasında bu anlamda çeşitli anlaşmazlıklar çıkmıştır.

ETUC Sekreteryası 9-10 Ekim 1996 tarihlerinde bir Yönetim Kurulu toplantısında konuyla ilgili üyelere danışma süreci başlatmıştır. ETUC, bu doğrultuda birçok üyesinden yazılı cevaplar almış, süreç sonucunda ne elde edilebileceği konusundaki yaygın belirsizliğe rağmen, bir üyesi dışında tüm üyeler Sekreteryası'nın önerdiği sınırlar boyunca müzakere yolunun denenmesini kabul etmiştir. Muhalefetini dile getiren tek üye olan Norveç LO yine de çoğunluk kararına uymaya hazır olduğunu açıklamış, böylece 9-10 Ekim 1996 tarihleri arasında oybirliği ile müzakerelerin başlamasına karar verilmiştir. Kararlaştırılan ETUC stratejisi, belirli süreli, geçici çalışma, mevsimlik çalışma, evde çalışma, tele-çalışma ile ilgili daha fazla düzenleme

yapılması çağrısında bulunurken ilk müzakerelerin kısmi süreli çalışma konusunda yoğunlaşmasını talep etmiştir (Dolvik, 1997: 26-27). Böylece gerçekleştirilen müzakereler sonucunda, 1997 yılı Mayıs ayında kabul edilen ve 15 Aralık 1997 tarihinde Direktif olarak uygulanan Kısmi Süreli Çalışma Çerçeve Anlaşması, kısmi süreli çalışanların tüm çalışma koşullarında tam zamanlı çalışanlarla eşit muamele görme hakkını düzenlemiştir. Çerçeve Anlaşma aynı zamanda eğitim, çalışma saatlerinde artış, daha fazla iş hareketliliği gibi yollarla kısmi süreli çalışmanın standartlarını iyileştirme olanakları imkân veya olanak kullan da sağlamıştır (ETUC, 1999a: 10). 1999 yılı Mayıs ayında kabul edilen ve 1999 yılı Haziran ayında Direktif haline gelen Belirli Süreli Çalışma Çerçeve Anlaşması ise daimi istihdamın genel istihdam şekli olacağını vurgularken, tüm istihdam koşullarında belirli süreli işçilere eşit muamele edilmesini öngörmüştür. Buna ek olarak, çerçeve anlaşma üye devletlere yapacakları düzenlemelerle belirli süreli çalışmanın kötüye kullanılmasının önlenmesine yönelik tedbirler getirme çağrısında bulunmuştur. Çerçeve Anlaşma ayrıca, belirli süreli işçilerin eğitimi, mesleki hareketlilik fırsatları ve kalıcı pozisyonlara erişimleri için özel düzenlemelere de yer vermiştir (ETUC, 1999a: 11).

ETUC üyelerinin atipik çalışma gibi hassas bir konuyu müzakere etme konusundaki oybirliği, aslında üyelerin Avrupa müzakerelerine olan güvenlerinde oldukça önemli bir ilerlemeyi temsil etmiştir. 1992-1993 yılları strateji tartışmalarında ifade edilen derin şüphecilikle karşılaştırıldığında, özellikle İskandinav ve Alman sendikaların geniş desteği sürece olumlu yansımıştır. Elde edilebilecek kazanımlara ilişkin beklentiler sınırlı olsa da, girişimde bulunma konusundaki fikir birliği, ETUC prosedürlerine ve karar verme süreçlerine yeni bir güvenin oluşmasını sağlamıştır (Dolvik, 1997: 27). Ayrıca bu süreçte ETUC, bölgesel düzeyde bir müzakereye öncülük etme becerisinde üç sektörlerarası görüşme sırasında da önemli ilerleme sağlamıştır. Müzakere delegasyonlarındaki cinsiyet dengesi, müzakerelerin içeriği, kalitesi ve sonuçları ETUC'un önem atfettiği konular arasında yer almıştır. Müzakerelere gerçek bir kolektif girdi sağlamak için ulusal konfederasyonların ve EIF'lerin dengeli bir şekilde katılmasına özen gösterilmiştir. Bu süreçte müzakerelerle ilgili uzmanlık yardımı konusunda ETUI'den yoğun destek alınmıştır (ETUC, 1999a: 10).

1.3. Büyüme Rekabet İstihdam ve İstikrar Çabası

1992-1993 yılları arasında, AB Antlaşması'nın onaylanması aşamasında Danimarka ve İngiltere'nin tutumu nedeniyle sorunlar yaşanmış, ilgili dönemde ekonomik durgunluk baş göstermiş, üye devletler ulusal egemenliklerini koruma eğilimiyle Birlik düzeyinde oluşturulmaya çalışılan düzenlemelere karşı tutum sergilemişlerdir. Bu süreç içerisinde yaşanan gelişmeler Birlik sosyal politikasını ve sosyal diyalogu olumsuz etkilemiştir. Delors yönetimindeki Komisyon, gelişmeler karşısında temkinli bir yaklaşım benimsemiş, sosyal politikaya ilişkin önerilerini taraflar açısından makul seviyede tutmuştur. 1993 yılının başlarında dönemin sosyal ilişkiler komiseri Pdraig Flynn, tarafları Birlik sosyal politikasını yeniden düşünmeye çağırarak, önceki yasal mevzuat yaklaşımının sorgulanması, işçi hakları, sübvansiyon ve vatandaşlık gibi konulara daha fazla önem verilmesi ve odaklanılması gerektiğini belirtmiştir (Dolvik, 1997a: 3). Bu doğrultuda 1993 yılında sosyal politika üzerine bir Yeşil Kitap oluşturulmuş, sonrasında yürütülen istişare süreci sonucunda 1993 yılı Aralık ayında Delors'un üçüncü görev süresinin sonuna yaklaşılırken Komisyon, büyüme, rekabet edebilirlik ve istihdam konularına odaklanan ve "*21. Yüzyıla Girmenin Zorlukları ve Yolları*" isimli, Beyaz Kitabı kabul etmiştir. Beyaz Kitap, önceden kabul edilmiş olan politikaların konsolidasyon ve uygulama aşamasını hızlandırmayı amaçlamıştır (EC, 1994).

Beyaz Kitap aracılığıyla Ar-Ge çalışmalarına, bilgi teknolojisine, insan sermayesine yapılan yatırımlara öncelik verilmesi ve yüksek kaliteli ve katma değerli üretimin geliştirilmesi çağrısında bulunulmuştur. Böyle bir gelişme yörüngesinin tek başına pazar güçlerine dayanamayacağını savunarak, sosyal dışlanma ile mücadele ve yeni işler yaratılmasını teşvik etmek için sosyal taraflarla işbirliği gerekliliği vurgulanmıştır. Kitapta diyaloga dayalı yeni bir "*ortak dayanışma*" gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Beyaz Kitap, Avrupa'da ulaştırma, enerji, bilgi teknolojileri gibi alanlarda büyük altyapı projelerine girilerek, iş piyasalarına daha fazla esneklik kazandırılması, yeni işlerin oluşturulması ve çevrenin korunmasına yönelik daha güçlü bir büyüme modeli benimsenmesini ve böylece işsizliğin üstesinden gelinmesini hedeflemiştir. Bu doğrultuda beş yıl içerisinde on beş milyon yeni iş oluşturulması amaçlanmıştır (EC, 1994; Dolvik, 1997a: 31). ETUC, ekonomik ve sosyal yenilenmeyi güvence altına

almak için orta vadeli bir Avrupa Projesi olarak tanımladığı Beyaz Kitabın önüne koyduğu hedefleri iddialı bulduğunu açıklamıştır.

Belgede ortaya konulan işsizlikle mücadele iradesi, AB için 15 milyon iş yaratılması hedefi ve böylece 2000 yılına kadar işsizliğin yarıya inmesi beklentisi, ETUC'un olumlu karşıladığı noktalar arasında yer almıştır. Ayrıca ETUC, büyüme, rekabet gücü ve istihdam gibi birbiriyle ilişkili gündem maddeleri üzerine kurulan Belgenin, politika tartışmalarının sadece serbestleştirme ve neo-liberal çözümler üzerine sıkıştırılmasını engelleyeceğini düşünmüştür (ETUC, 1994a; ETUC, 1994b). Beyaz Kaitpa'ta yer verilen Avrupa'nın sosyal ve ekonomik gelişimi, yüksek verimlilik ve yüksek standartlarla rekabet etme arayışına dayanan kalkınma modeli ETUC tarafından onaylanmıştır. Altyapı yatırımları ve yeni iş yaratma alanları gibi kilit önerilerin de ETUC politikası ile uyumlu olduğu belirtilmiştir. Beyaz Kitap'ın rekabet edebilirlik noktasındaki yaklaşımı da ETUC tarafından memnuniyetle karşılanmıştır (ETUC, 1994c; ETUC, 1994d).

Ortaya konulan olumlu tutuma karşın ETUC, Beyaz Kitabı farklı boyutlarda eleştirmiştir. Belgede ortaya konulan kısıtlayıcı ekonomik politika yaklaşımı ETUC'un eleştirdiği konular arasında yer almıştır. Ayrıca kısa vadede toparlanmaya ivme kazandıracak faiz indirimi, koordineli mali girişimler gibi önlemlerin belgede eksik olduğu dile getirilmiştir. İstihdam krizini temel öncelikleri arasında tutan Beyaz Kitap, alınması hedeflenen diğer önlemlerin yanı sıra esnekliği ve yeni işlerin yaratılmasını engelleyen katı düzenlemelerinin gözden geçirilmesini de önermiştir (ETUC, 1993a; ETUC, 1993b). ETUC, Beyaz Kitapta önerilen işgücü piyasası reformlarının bir kısmını "*olumsuz esneklik*" olarak değerlendirmiş, ilgili düzenlemelerin çalışanların iş kalitelerini iyileştirmek yerine sahip oldukları hakları azaltabileceğine dikkat çekmiştir. Ayrıca istihdam oluşturulması anlamında Beyaz Kitap'ta üzerinde durulan olumsuz esneklik uygulamalarını eleştiren ETUC, istihdam yaratmanın farklı yollarının olduğunu, bu doğrultuda amacın her türlü işin değil, iyi işlerin yaratılması olması gerektiğini vurgulamıştır (ETUC, 1994e). Avrupa sosyal modelinin savunulması çağrısında bulunan Beyaz Kitap, yasal düzenlemelerden ziyade sosyal taraf olma ve sözleşmeye dayalı ilişkilere dikkat çekmiştir. Dolayısıyla Komisyon'un yasamaya dayalı bir düzenlemeden uzaklaştığı gerekçesiyle sendikalar ilgili Belgeye şüpheyle yaklaşmışlardır (ETUC, 1994a; ETUC, 1994b; ETUC, 1994c).

ETUC, Beyaz Kitaba ilişkin dile getirdiği eleştirilere ek olarak bir dizi öneriyi de gündeme getirmiştir. Bu doğrultuda, faiz oranlarında hemen ve yüksek oranda bir indirim yapılması; Beyaz Kitap içerisinde de önerildiği üzere özellikle enerji, ulaştırma, bilgi ağları ve çevre ile ilgili artan altyapı yatırımları gerçekleştirilmesi; mevcut sosyal güvenlik hakları korunarak kamu harcamalarının yeniden dağıtılması; kamu makamlarının "sosyal ekonomi" içindeki istihdamı finanse etmeye ve sosyal güvenlik finansmanındaki değişiklikleri kolaylaştırmaya yönelik kaynaklara erişimini kolaylaştıracak topluluk girişimlerinin artırılması; çalışma süresinin azaltılması ve yeniden düzenlemesi ile aktif işgücü piyasası politikalarının genişletilmesi, ETUC tarafından dile getirilen öneriler arasında yer almıştır. Bu durum Beyaz Kitabın UNICE tarafından memnuniyetle karşılanmasında etkili olmuştur (ETUC, 1994d).

Beyaz Kitabın en somut sonuçlarından biri, 11-12 Aralık 1994 tarihleri arasında gerçekleştirilen Essen Zirvesi'nde ortaya çıkmıştır. Zirve'de Birliğin işsizlikle mücadele politikalarını koordine etme konusundaki kararlılığını vurgulayan "*Essen İstihdam Süreci (Essen Employment Process)*" kabul edilmiştir. Programda temel olarak becerilerin mesleki eğitim yoluyla geliştirilmesi; çalışma sürelerinin esnekleştirilmesi; işsizlik konusunda gençler, kadınlar ve uzun süreli işsizler için özel önlemler alınması; ücret dışı işgücü maliyetlerinin düşürülmesi; sosyal güvenlik sistemlerinin reformu; pasif gelir transferlerinden aktif işgücü piyasası politikalarına geçiş gibi konulara odaklanılmıştır. Böylece Essen gündemi, Beyaz Kitap'ın fikirlerinin büyük bölümünü yansıtmıştır. Essen İstihdam Süreci'nin başlatılmasıyla birlikte AB artık fiilen uyumlaştırma prosedürleri ve hedeflerine sahip olmuştur (Dolvik, 1997a: 32).

ETUC, Essen sürecini olumlu karşılamış, giderek daha etkili hale gelmesi için yoğun çaba harcamıştır. Sendikaların yeni "*Essen İstihdam Süreci*"nde aktif rol almaları ETUC'un 1995 yılındaki kilit öncelikleri arasına girmiştir. ETUC'un 1995 yılındaki Kongresi'nden hemen sonra ETUC, CEEP ve UNICE "*toparlanmayı sürdürülebilir ve iş yaratan bir büyüme sürecine dönüştürmek için sosyal taraflar kılavuzu*" isimli ortak bir görüş yayınlamışlardır. AB'nin geniş ekonomik politika kılavuz ilkelerinin hazırlanması ve Essen istihdam izleme prosedürüne bir katkı sağlaması için oluşturulan Bildiri'de, sosyal taraflar makroekonomik durum ve politikalar hakkındaki görüşlerinin üye devletler tarafından yeterince dikkate alınmaması nedeniyle duydukları rahatsızlığı dile getirmişlerdir. Sosyal diyalogun,

Beyaz Kitabın politika hedeflerine ulaşmasında önemli bir katkı sağlayabileceğini savunmuşlardır. Oluşturulan bildiri, belirli bir talep teşvikine ihtiyaç duyulması, faiz oranlarının düşürülmesi ve *olumlu esneklik*³⁸ arayışına ilişkin işverenlerden alınan sınırlı tavizlere rağmen, mevcut ekonomik politika paradigması ile geniş ölçüde uyum göstermiştir. Bildiri aracılığıyla dile getirilen temel talepler, 1995 yılı Aralık ayında Madrid Zirvesi'ne iletilen "*Essen İstihdam Süreci*" konulu bir başka bildiride de tekrar edilmiştir. 21 Ekim 1995 tarihinde Sosyal Diyalog Zirvesi'nde kabul edilen bu bildiride diğer talep ve görüşlere ek olarak sosyal tarafların Essen prosedürlerini önemli bir inovasyon olarak gördüğü, ekonomik ve parasal birliğin aktif bir istihdam stratejisi ile birlikte hareket etmesini sağlamanın önemi vurgulanmıştır. Ayrıca ekonomik kuralların uygulanmasının Essen İstihdam Süreci ile bir bütün olarak görülmesi gerektiğine değinilmiştir. Sonraki süreçte ETUC, 1995 yılı Aralık ayında kendi "*İstihdam Manifestosu*"nu yayınlarak, özerk olarak ETUC politika yaklaşımını ortaya koymuştur. Manifesto'da yüksek ekonomik, sosyal ve işsizlik maliyetlerine değinilirken, bu maliyetlerin, kamu maliye politikalarını güvensizleştirdiği ve istikrarsızlaştırdığı belirtilmiştir. Benzer yaklaşımların devam etmesi halinde işsizliğin iki katına çıkabileceği ifade edilirken, rekabetin bir model değil felâket olduğuna değinilmiştir (ETUC, 1999a: 3; Dolvik, 1997a: 33). Belirtmek gerekir ki bu süreç içerisinde ETUC, esneklik noktasındaki tartışmalara kaygıyla ve çekinceli bir şekilde yaklaşmıştır.

Jacques Santer, 1995 yılında Avrupa Komisyonu Başkanı olarak Delors'un yerine geçmesinin ardından selefinin istihdamı artırma çabalarını geliştirmeye çalışmış, bu doğrultuda 1996 yılında, "*İstihdam için Güven Paktı*"nı oluşturmuştur. Santer'in işsizlikle mücadele aracı olarak ortaya koyduğu Güven Paktı, Essen sürecine bağlılık seviyesinin derinleştirilmesini hedeflemiştir. Böylece işsizliğin artmasına karşı bir yanıt verme çabası içerisine girilmiştir (Dolvik, 1997a: 31; ETUC, 1999a: 3). ETUC Yönetim Kurulu, 7-8 Mart 1996 tarihli toplantısı sonrasında, Güven Paktı fikrini olumlu karşıladığını ancak ilgili Paktın mütevazı beklentileri dile getiren genel bir niyet beyanından ibaret olmasına izin veremeyeceklerini açıklamıştır. Güven Paktı ile ilgili

³⁸ Olumlu ve olumsuz esneklik tartışmalarında ETUC esneklik karşısındaki kaygısını ortaya koymuştur. Olumlu esneklik söylemi içerisinde esnekliğin güvenceli bir görünüme sahip olması anlamındaki beklentilerini dile getirmiştir. Ancak olumlu esneklik söylemi aynı zamanda olumsuzunu var eden ve meşrulaştıran bir görünüm de sergilemiştir. Dolayısıyla bu dönemde ETUC'un esneklik tartışmaları karşısında çok net bir tutum sergileyemediği görülmüştür. Sonraki dönemlerde esneklik uygulamalarının çalışma yaşamında daha önceden elde edilmiş birçok hakkı tırpanlamasıyla birlikte ETUC, süreç içerisindeki tutumu nedeniyle birçok eleştiriyi üstüne çekmiştir.

tartışmalar devam ederken, 29 Kasım 1996 tarihinde ETUC, UNICE ve CEEP arasında “Avrupa’da İstihdam için Eylem - Bir Güven Paktı (*Action for Employment in Europe - a Confidence Pact*)” isimli ortak bir bildiri yayınlanması kararlaştırılmıştır. İlgili Bildiri, 13-14 Aralık 1996 tarihlerinde AB Dublin Zirvesi’ne gönderilirken, Bildiri’de makroekonomik politikalar, yapısal fonların reformu, yaşam boyu öğrenme ve genç istihdamını artırmaya yönelik özel önlemler olmak üzere dört alana odaklanılmıştır. Ayrıca, atipik çalışmalarla ilgili müzakerelerin başlatılmasına dair anlaşma, sosyal tarafların Pakta katkısının bir unsuru olarak sunulmuştur. İlgili dönemde sürece dair ortak bildirimler ortada sosyal taraflar arasında bir mutabakatın olduğu noktasında fikirleri güçlendirse de UNICE’in sosyal politika anlamında herhangi bir bağlayıcı düzenlemeye karşı tavrı yoğun şekilde hissedilmiştir (Dolvik, 1997xa: 33-38).

1996 yılı sonlarına gelindiğinde bu sefer “İstikrar Paktı (*Stability Pact*)” tartışmalarına öncelik verildiği görülmüştür. Bu süreçte yaşanan gelişmeler ETUC’un 1996 yılı Kasım ayında “*Ekonomi, Para ve İstihdam Birliği*” ile ilgili temel bir bildiri kabul etmesine yol açmıştır. Bu bildiri aracılığıyla ETUC, Avrupa Para Birliği’ni desteklediğini teyit ederken, parasal birlik projesinin birçok insanın işsizliğiyle de ilişkili olduğunu ifade etmiştir. ETUC, fiyat istikrarı ve bütçe dengesi ile ilgili nominal hedeflerin izlenmesinin, büyüme ve istihdama ilişkin gerçek hedeflerle tamamlandığını; İstikrar Paktı’nın, Büyüme, İstihdam ve İstikrar Paktı haline gelmesi gerektiğini; ve tamamlayıcı bir istihdam birliğini mümkün kılmak için Topluluk Antlaşması’na belirli hükümlerin eklenmesi ihtiyacını vurgulamıştır. 1997 yılı Haziran ayında, Amsterdam Hükümetlerarası Konferansı’nda Antlaşma’ya bir istihdam bölümü eklenmesiyle bu son talepte gerçek bir ilerleme sağlanmıştır (ETUC, 1999a: 3).

Kısaca değerlendirilecek olursa AB Antlaşması sonrasında ETUC, yasal bağlayıcı prosedürlerin oluşturulması anlamındaki baskısını artırmıştır. Bu doğrultuda özellikle UNICE ile arasında temel bir ayrışmanın yaşandığı görülmüştür. İşveren örgütleri, AB genelinde bağlayıcı niteliğe sahip ortak çalışma standartlarının oluşturulmasına net bir şekilde karşı çıkmışlardır. Belirtmek gerekir ki ETUC bu dönemde esneklik konusunda verdiği tavizlere rağmen, ayrı bir istihdam bölümünün Antlaşma’ya dâhil edilmesi anlamında ortaya koyduğu mücadele ile somut bir kazanımın önünü açmıştır.

1.4. Amsterdam Antlaşması: İstihdamın Öncelikli Hale Gelmesi ve Sosyal Politika Anlaşması'nın Kurumsallaşması

AB içerisinde 1995 yılında yeni bir genişleme süreci yaşanmış, Avusturya, İsveç ve Finlandiya'nın katılımıyla Birlik üyesi ülke sayısı 12'den 15'e yükselmiştir. Yeni ülkelerin Birliğe katılmasıyla birlikte henüz çok yeni olan AB Antlaşması'nın revizyonu tartışmaları gündeme gelmiştir. AB Antlaşması'nın revizyonuna dair tartışmalarda sol hükümetlerin gücünü arttırması ve sosyal düzenlemeleri de içerecek şekilde Antlaşma hükümlerinden yararlanmak istemeleri etkili olmuştur. Ayrıca Avrupa'nın vatandaşlara daha yakın hale getirilmesi noktasındaki beklentiler de ön plana çıkmıştır. Birliğin Doğuya doğru genişlemesi öncesinde karar verme prosedürlerinin düzenlenmesi, güvenlik, savunma ve enerji politikaları üzerine tartışmalar da yoğunlaşmıştır. Bu doğrultuda 26 Mart 1996 tarihinde, 15 ülkenin katılımıyla düzenlenen Hükümetlerarası toplantıda AB Antlaşması'nın gözden geçirilmesi üzerine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sonrasında ise 2 Ekim 1997 tarihinde Amsterdam Antlaşması imzalanmış, 1 Mayıs 1999 tarihinde ilgili Antlaşma yürürlüğe girmiştir. Bu yeni Antlaşma ile ortak dış politika ve güvenlik politikası hükümleri güçlendirilmiş, AB kurumlarının işleyişi kısmen de olsa geliştirilmiş, daha yakın işbirliği kurulmasına yönelik ilkeler benimsenmiştir (McCormick, 2015: 132-133; Degryse ve Tilly, 2013: 48-49; Çelik, 2014: 128).

ETUC, 1995 yılında Brüksel'de gerçekleştirilen 8. Olağan Kongresi'nde, Avrupa bütünleşme vizyonunu ve sendikal hareket tarafından paylaşılan beklentiyi yansıtan "*Güçlü, Demokratik, Açık ve Dayanışma Temelli Bir Avrupa Birliği İçin*" isimli kararı oybirliğiyle kabul etmiştir. Bu Karar, ETUC tarafından hükümetlerarası konferanslara sunulmuş, 1997 yılı Haziran ayında Amsterdam'da yapılan Konsey toplantısında AB Antlaşması'nın gözden geçirilmesi adına ETUC'un dile getirdiği gerekçeleri içermiştir. ETUC'un Antlaşma'nın gözden geçirilmesine yönelik faaliyetleri, 1995 yılı Kasım ayında Madrid'deki ETUI ile ortaklaşa düzenlenen bir Konferansta başlamıştır. Bu Konferans aracılığıyla, Antlaşma'nın gözden geçirilmesinde sendikal tutumun oluşturulması sağlanmıştır. Bu aşamada, başlangıçta ortak dış politikaya ve içişleri ve adalet alanında işbirliğine ilişkin bir takım hükümler eklemek üzere tasarlanan Antlaşma'nın gözden geçirilmesi sürecine bazı sosyal konuların dâhil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. ETUC'un süreci etkilemek adına, hükümetlerarası konferanslarda yer

alan Parlamento üyeleriyle gerçekleştirdikleri istişareler, çeşitli ülkelerdeki üyelerinin düzenlediği eylemler ve kamuoyunu etkilemek için yürüttüğü kampanyalar hükümetlerin olumsuz yaklaşımlarının yumuşamasında etkili olmuştur. Böylece Antlaşma'nın Birliğe istihdamla ilgili konularda yeni bir yetki vermesi önerisi kabul edilmiştir (ETUC, 1999a: 34). Kısaca Amsterdam Antlaşması'na istihdamla ilgili bölümün eklenmesinde ETUC'un da katkısı olmuştur.

Amsterdam Antlaşması, sosyal politikaya katkı sağlayan birçok yeni düzenlemeyi beraberinde getirmiştir. Öncelikle Sosyal Politika Anlaşması, Avrupa Topluluğu Antlaşma'nın 136-139. maddelerine dâhil edilmiştir. Amsterdam Antlaşması ile İngiltere sosyal alana ilişkin muhalefetine son vermiş, ilgili Antlaşma'nın bir parçası olmayı kabul etmiştir. İngiltere'nin bu tutumuyla AB sosyal politikasının çift vitesli ilerleyişi son bulmuştur. Amsterdam Antlaşması aynı zamanda temel haklar açısından da yenilikçi bir tutum ortaya koymuş, herhangi bir üye devlet tarafından demokrasi ve insan haklarına saygı ilkelerinin ciddi ve kalıcı bir şekilde ihlal edilmesi durumunda ceza prosedürleri getirilmiştir. Antlaşma ile cinsiyet, ırk veya etnik köken, din veya inanç, engellilik, yaş veya cinsel yönelime dayalı ayrımcılık ele alınmıştır. Amsterdam Antlaşması, istihdam politikası ve işsizlikle mücadele çabaları ile ilgili yeni hükümler de içermiştir. Üye devletler ilk defa istihdamı ortak bir sorun olarak teşvik etmeyi kabul etmiş, istihdam için koordine bir strateji oluşturma taahhüdünde bulunmuşlardır. Topluluk Antlaşması'na eklenen istihdam konusunda düzenlemelere yer veren bağımsız bir bölüm belirtilen anlamda bir sürecin koordinesi için önemli bir gelişmeye öncülük etmiştir (Seeliger, 2019: 18; Gülmez, 2008: 225-227; Uçkan, 2005: 57; Çelik, 2014: 128-129).

Hem ETUC hem de UNICE, Antlaşma'nın kabulü öncesinde, Amsterdam Zirvesi'ne kendi beklentileri doğrultusunda yaklaşmış ve bu doğrultuda önceliklerini ortaya koymuşlardır. Öte yandan ETUC, Amsterdam Antlaşması taslağını, Avrupa işgücü piyasalarının karşı karşıya kaldığı ikileme minimalist bir çözüm olarak nitelendirmiştir. ETUC Sosyal Bölümün Antlaşma'ya dâhil edilmesini olumlu karşılamış, ancak Antlaşma'ya eklenen yeni istihdam bölümünün sosyal politika alanında önemli ilerlemeler elde etmede yetersiz olduğunu belirtmiştir. ETUC, Topluluk sosyal ve istihdam politikaları ile para politikasına eşit bir şekilde önem verilmesi gerektiğini her fırsatta dile getirmiş, para birliğinin başarılması için gerekli mali istikrar

kriterlerinin sağlanması yanında ekonomik politikaların yakınlaşmasının önemini de vurgulamıştır. ETUC için bir diğer öncelik, Avrupa karar alma sürecinin “demokratikleşmesi” ve Avrupa Parlamentosu'na daha fazla yetki ve sorumluluk kazandırılması olmuştur (Weber, 1997). Genel olarak değerlendirildiğinde ETUC, bu noktaların çoğunda, taslak Amsterdam Antlaşması'nın ETUC'in taleplerini yerine getirmekten uzak olduğunu vurgulamıştır.

ETUC, 1997 yılı Ekim ayında Amsterdam Antlaşması'nın imzalanmasının hemen sonrasında gerçekleştirilen Yönetim Kurulu toplantısı sonrasında Amsterdam Antlaşması'nı bazı çekincelerle onayladığını duyurmuştur. ETUC, istihdam, sosyal bölümünün Antlaşma'ya dâhil edilmesi, kadınlar ve erkekler arasında eşitlikle ilgili yeni hükümler, ayrımcılıkla mücadele ve sosyal dışlanma ile kamu hizmetlerinin rolü ve Avrupa Parlamentosu'nun karar yetkisinin genişletilmesi gibi yenilikleri olumlu karşılamıştır. Bununla birlikte, sosyal hakların Antlaşma'ya gerektiği ölçüde dâhil edilmemesi ETUC'un dikkat çektiği konular arasında yer almıştır. Ayrıca ETUC, kurumların demokratikleşmesini amaçlayan reformların Avrupa bütünleşmesini pekiştirme gereği ile kıyaslandığında gerilediğini vurgulamıştır. Amsterdam Antlaşması'nın 1 Mayıs 1999'da yürürlüğe girmesinin ardından, ETUC'un Antlaşma'nın sosyal bölümünün uygulanmasına ilişkin stratejileri, yasa ve anlaşmalar arasındaki ilişkinin daha etkili bir sosyal politika oluşturmak için toplu pazarlık yoluyla daha da geliştirmesi gerektiği üzerine yoğunlaşmıştır (ETUC, 1999a: 34-35).

Bu dönemde ETUC, istihdamı öncelikli kılmaya devam etmiş, aynı zamanda Amsterdam Antlaşması ile tanınan temel hakları savunmak için çaba harcamıştır. İstihdam yaratılmasını sağlamak için sürdürülebilir ekonomik büyümenin önemini vurgulayan ETUC, aktif işgücü piyasası politikalarının önemi üzerinde durmuştur. İstihdamla ilgili bir bölümün Amsterdam Antlaşması içerisinde yer alması ETUC tarafından istihdam stratejisinin geliştirilmesi noktasında bir avantaj olarak görülmüştür. ETUC'un, 1999 yılında Helsinki Kongresi'nde üzerinde durduğu konulardan biri de Avrupa sosyal modelinin yeniden canlandırılması olmuş, çalışma ve yaşam koşullarının uyumlaştırılması için asgari yukarı sosyal standartlar politikasının izlenmesi bu canlanmanın temel koşulları arasında sayılmıştır. Bu bakımdan, Amsterdam Antlaşması'nın, Sosyal Politika Anlaşması'nın bütünleşmesi ve Avrupa Parlamentosu'nun önemli sosyal politika alanlarındaki ortak karar hakkı ile, Avrupa

sosyal boyutunu genişletmek için önemli bir avantaj sağlandığı savunulmuştur (ETUC, 1999b: 3-11).

AB'nin Amsterdam Antlaşması'nın yeni hükümlerine dayanarak, her türlü ayrımcılığa karşı mücadeleye öncülük etmesi gerektiği ETUC tarafından ifade edilmiştir. Bu doğrultuda göçmen işçiler ve etnik azınlık işçilerinin, diğer işçilerle aynı sosyal haklardan ve uygun toplu iş sözleşmelerinde belirtilen istihdam şartlarından yararlanmaları gerektiği vurgulanmıştır. Sendikal hareketin belirtilen doğrultuda, dayanışma ruhu içinde hareket etmesi ve bu mücadeleye katkıda bulunmasının bir sorumluluk olduğu belirtilmiştir. İşyerinde ayrımcılığın sadece cinsiyetle sınırlandırılmaması gerektiği üzerinde durulmuştur. Irk, etnik köken, din, engellilik, yaş ve cinsel tercih gibi unsurların da ayrımcılıkla mücadelenin temelini oluşturduğu ETUC'un dikkat çektiği noktalar arasında yer almıştır. Amsterdam Antlaşması'nın 13. maddesinin, yalnızca mevzuatta değil, aynı zamanda Avrupa sosyal tarafları arasındaki sosyal diyalogda da bu konuların ele alınması konusunda AB'nin harekete geçmesini sağladığı ifade edilmiştir. Böylece Amsterdam Antlaşması'nın 13. maddesinin kullanılması aracılığıyla ETUC'un her türlü ayrımcılığa karşı kampanyalar düzenleyeceği duyurulmuştur (ETUC, 1999b: 22-26).

Genel olarak değerlendirildiğinde ETUC, Amsterdam Antlaşmasını, eklenen istihdam bölümü ve Sosyal Politika Anlaşması'nın Antlaşma'ya dâhil edilmesi nedeniyle önemli bir ilerleme olarak kabul etmiş, Amsterdam Antlaşması'nın 13. maddesi ile sağlanan düzenlemeleri her türlü ayrımcılıkla mücadele aşamasında önemli bir katkı olarak değerlendirmiştir. Ancak yine de Antlaşma'ya eklenen yeni istihdam bölümünü yetersiz gördüğünü dile getirmiş, buna rağmen süreç içerisinde Antlaşma'nın eksikliklerinden ziyade sağladığı hakların uygulamada nasıl karşılık bulabileceğine odaklanmıştır. ETUC, Avrupa İstihdam Stratejisi aracılığıyla bu anlamda kendisine yeni bir etki ve mücadele yolu açmaya çalışmıştır.

1.5. Avrupa İstihdam Stratejisi

Amsterdam Antlaşması'nın istihdam ve işsizliği AB'nin ortak gündemi haline getirmesi sonrasında, Komisyon 17-18 Kasım 1997 tarihleri arasında Lüksemburg'da İstihdam Zirvesi'ni gerçekleştirmiştir. İlgili Zirve'de tek pazar hedefinin sosyal boyutlarına dikkat çekilmiş, Birlik içinde istihdam sorununun çözümüne ilişkin öneriler

dile getirilmiştir. Zirve'nin ardından “*Birlik İstihdam Kılavuzu*”, Konsey tarafından kabul edilirken, ortak bir Avrupa istihdam stratejisi için temel ilkeler belirlenmiştir. Böylece Avrupa İstihdam Stratejisi, Lüksemburg Zirvesi sonucunda oluşturulmuştur (Ceylan Ataman, 2010: 91-93; Çelik, 2014:132). Bu temel ilkeler dört başlık altında detaylandırılmış, İstihdam edilebilirliğin artırılması, Girişimciliğin geliştirilmesi, İşletmelerin ve çalışanların uyum kapasitesinin güçlendirilmesi ve fırsat eşitliği politikalarının güçlendirilmesi üzerinde durulmuştur (Çelik, 2017: 365-366). 2000’li yılların başı itibariyle sürdürülebilir kalkınma ve sosyal uyum tartışmalarının ön plana çıktığı görülmüştür. 2000 yılı Mart ayında gerçekleştirilen Lizbon Zirvesi ile Avrupa İstihdam Stratejisi gözden geçirilmiş, sürdürülebilir büyüme, istihdamın hem nicel hem de nitel anlamda iyileştirilmesi ve sosyal uyumun 2010 yılına kadar güçlendirilmesi noktasında fikir birliğine varılmıştır. Ayrıca bu Zirve’de kadın istihdamının artırılması da gündeme alınan konular arasında olmuştur (Ceylan Ataman, 2010: 93).

ETUC, İstihdam Kılavuzu’nun Avrupa düzeyinde izlenmesi ve gözden geçirilmesini önemsemiştir. 1995 yılı Aralık ayında gerçekleştirilen Yönetim Kurulu sonucunda kabul edilen İstihdam Manifestosu’nda ETUC, işin doğası ve koşullarındaki değişiklikler ile istihdamı, rekabeti, büyümeyi ve istikrarı uzlaştıran bir model geliştirme gereğini vurgulamıştır. Bu modeli geliştirirken ekonomik ve sosyal uyum, dayanışma, kadınlar ve erkekler için fırsat eşitliğinin teşvik edilmesi gerektiğine değinmiştir. Bu doğrultuda önemli bir adım 1997 yılında gerçekleştirilen Lüksemburg İş Zirvesi ile atılmıştır. Sonrasında 1998 yılında İstihdam Kılavuzu’nun oluşturulmasıyla birlikte yukarıda da belirtildiği gibi istihdam edilebilirlik, girişimcilik, uyarlanabilirlik, fırsat eşitliği dört temel yapı haline gelmiştir. ETUC ve bağlı örgütler bu süreci etkileyebilmek adına yoğun çaba harcamışlardır. Sonunda istihdam öncelikli bir konu haline gelmiş, AB düzeyinde ortak eylemler ve hedefler üzerinde anlaşılmış ve ülkelere özgü tavsiyelerin de dikkate alındığı çok taraflı bir gözetim sistemi kurulmuştur. 1997 yılı Ekim ayında Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen bir kararla ETUC, Lüksemburg İş Zirvesi için oluşturduğu tavsiyeleri açıklamıştır. Bu bağlamda doğru taleplerin oluşturulması için genel ekonomik politikalar ile istihdam ve sanayi politikaları arasındaki bütünleşik bir yaklaşım ve iyileştirilmiş koordinasyon ihtiyacının altını çizmiştir. ETUC tarafından ortaya konulan iç izleme süreci, bütünleşik bir yaklaşım geliştirme ihtiyacının yanı sıra, sürecin güçlü ve zayıf noktalarını belirleyerek

İstihdam Kılavuzlarının uygulanmasını ve yakından takip edilmesini sağlamıştır. 1998 yılında ETUC İstihdam Komitesi aracılığıyla yeni prosedürler oluşturulmuş, sosyal tarafların ülkelerin ulusal eylem planlarının hem hazırlanmasına hem de izlenmesine en üst düzeyde katkı sağlanması amaçlanmıştır (ETUC, 1999a: 3-6). ETUC, 1999 yılı Temmuz ayında Helsinki’de gerçekleştirilen Kongresi’nde aldığı kararlar doğrultusunda, tam istihdam hedefine ulaşmak için, ekonomik büyüme ve işsizlik oranlarının düşürülmesi için hedefler belirlenmesi gerektiğini ortaya koymuştur (ETUC, 2003b: 14).

ETUC tarafından ortaya konulan iç izleme süreci, İstihdam Kılavuzları’nın uygulanmasını yakından takip etmeyi ve İstihdam Kılavuzu aracılığıyla oluşturulan dört temel kriterden daha ileri bir düzenlemenin oluşturulmasını amaçlamıştır. ETUC, Avrupa’da yaşanmakta olan istihdam krizinin aşılması için aktif işgücü piyasası politikalarının uygulanmasını, yeni işlerin oluşturulmasının yanında çalışanların değişen koşullara uyum sağlamasını mümkün hale getirecek düzenlemeleri ve ilgili düzenlemelerde eşitlik ve ayrımcılık yasağı politikalarının dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Yeni çalışma şekilleri ve yeni istihdam koşulları dikkate alındığında, işçilerin işgücü piyasasıyla bütünleşmesi veya yeniden bütünleşmesi da ETUC tarafından üzerinde durulan konular arasında yer almıştır. Gençlerin işsizliği ve uzun süreli işsizliğin önlenmesine ilişkin nicel hedefler, ETUC’un Kılavuz’da ek olarak yer almasını talep ettiği Avrupa hedefleri arasında sıralanmıştır. ETUC, önleyici yaklaşımların, Avrupa’daki milyonlarca işsiz insanın istihdama geri dönmesi için yapılması gereken çabaları göz ardı etmemesi gerektiğini savunmuştur. Bunun yanında istihdam piyasası dışında kalanların iş veya eğitim olanakları bulmaları için gerekli teşviklerin sağlanması da ETUC’un talepleri arasında yer almıştır. Ulusal ve Avrupa düzeyinde bireysel hak olarak kabul edilen yaşam boyu öğrenme, eğitime yaşam boyu erişim, rehberlik ve danışmanlık, nitelik ve becerilere ilişkin politikalar bu stratejinin gerçekleştirilmesinin merkezinde sayılmıştır. Bu doğrultuda sosyal taraflar ve kamu yetkililerinin, yaşam boyu öğrenmeye erişim sağlayan araçların tanımlanmasında ortak bir sorumluluğa sahip oldukları savunulmuştur (ETUC, 1999a: 5).

ETUC, eğitim ve mesleki eğitim sistemlerinin, sosyal, teknolojik ve ekonomik değişimleri dikkate alması gerektiğini vurgulamıştır. Aynı zamanda ETUC bireylerin ihtiyaçlarına cevap verebilmeleri için bu sistemlerin uyarlanması ve yeniden

yönlendirilmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca ETUC tarafından hem çalışan hem de işsiz yetişkin işçilere, çalışma yaşamı boyunca becerilerini geliştirme imkanı sunulması gerektiği vurgulanmıştır. Bu hedeflere ulaşmak için ETUC, İstihdam Kılavuzları'na dâhil edilecek üç ek hedef önermiştir. Okulu bırakmaların sıfıra indirgenmesi, eğitim alan işgücünün yüzde 5 artması ve dört yıl içinde işsizlerin en az yüzde 20'sinin işsizlik süresi boyunca eğitim veya benzeri bir destek almasının sağlanması ETUC'un belirttiği önerileri oluşturmuştur (ETUC, 1999a: 6). Kısaca ETUC, ilgili süreçte İstihdam Kılavuzları'nı olumlu karşılamakla birlikte konuya ilişkin eksiklerin de altını çizmiş, bu doğrultuda detaylı önerileri gündeme getirmiştir.

1998 yılı ulusal eylem planlarının hazırlanmasına ilişkin iç değerlendirmeyi takiben, ETUC Yönetim Kurulu'nun 1998 yılı Haziran ayında Cardiff Avrupa Konseyi'ne sunmak için kabul ettiği bildirisinde, üye ülkelerin, ulusal eylem planlarının finansal etkilerini doğru bir şekilde ele almaları ve yerel, bölgesel, sınır ötesi, ulusal ve Avrupa düzeyinde istihdam eylemlerini güçlendirmeleri gerektiği ortaya konulmuştur. Ayrıca, ulusal eylem planlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında, izlemeye ve gözden geçirmeye sosyal taraflar arasındaki iletişimin pekiştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Dile getirilen eleştiri ve önerilere rağmen ETUC, Avrupa İstihdam Stratejisi ve Lüksemburg İş Zirvesi tarafından oluşturulan süreci, Avrupa'nın sosyal adalete, ekonomik ve sosyal bütünleşmeye ve sosyal içermeye dayanarak daha demokratik bir toplum oluşturması için doğru yönde atılmış bir adım olarak değerlendirmiştir (ETUC, 1999a: 6-7).

1999 yılında ETUC, Asya'daki ekonomik krizin Avrupa'ya yayılmasını önlemek için düşük faiz oranları ve uyumlu bütçe önlemleri noktasında taleplerini dile getirmiştir. 1999 yılı Nisan ayında Avrupa Merkez Bankası'nın faiz oranlarını yüzde 2,5'e düşürmesinin ardından Köln Avrupa Konseyi, 1999 yılı Haziran ayında "*Avrupa İstihdam Paketi*"nı kabul etmiştir. Bu gelişmeler, mevcut ekonomik politika sürecinin daha iyi koordine edilerek politikaların etkinliğini artırmak için tasarlanmıştır. ETUC, ücret müzakerelerinin sonuçlarının genel makroekonomik politikaları etkilemesi ve sendikaların Lüksemburg İstihdam Stratejisi yoluyla işgücü piyasalarının modernizasyonunda etkin bir rol oynaması nedeniyle İstihdam Paketi ile ilgili çalışmalarda yer almaya hazır olduğunu belirtmiştir. 1999 yılının ilerleyen dönemlerinde bir koordinasyon anlaşması fikri oluşmuş, bu aşamalı olarak yeni bir

genel stratejinin getirilmesine zemin hazırlamıştır. Böylece 2000 yılı Mart ayında Lizbon Stratejisi kabul edilmiştir. Strateji'nin hazırlık aşamasında bazı hükümetler kuralsızlaştırma ve ekonomik reform gibi tartışmalar doğrultusunda süreci şekillendirme çabası içerisine girmiş olsalar da ETUC'un değerlendirmesiyle Strateji, geniş kapsamlı ve bütüncül bir ekonomik ve sosyal yenilenme adına önemli katkılar sağlamıştır. Bu süreçte 2010 yılına kadar gerçekleştirilmesi planlanan tam istihdam hedefi ETUC tarafından en fazla önem verilen konu olmuştur. Ayrıca Strateji'de makroekonomik hedeflerin de ortaya konulduğu görülmüştür. Geniş Ekonomik Politika Kılavuzları, orta vadeli hedeflere daha fazla odaklanırken, tam istihdamla ilgili yeni hedeflerin eklenmesiyle Lüksemburg İstihdam Stratejisi güçlendirilmiştir. Strateji ayrıca, uygulanmakta olan Lüksemburg İstihdam Stratejisi'nde geliştirilen prosedürler aracılığıyla (*açık koordinasyon yöntemi*³⁹) sosyal içermeyi kapsamıştır. ETUC, ilgili gelişmeleri tam istihdam ve sosyal bütünlüğe ve genel olarak daha fazla koordinasyon ve politika tutarlılığına duyulan ihtiyaçlara önem verilmesi nedeniyle olumlu karşılamıştır (ETUC, 2003b: 8-9).

Lizbon Avrupa Konseyi'nin 2000 yılı Mart ayında belirlediği hedefler paralelinde, daha fazla ve daha iyi işler, daha fazla sosyal uyum beraberinde sürdürülebilir ekonomik büyüme ön plana çıkmıştır. Ayrıca mesleki eğitim de dâhil olmak üzere eğitime ve doğrudan veya dolaylı olarak istihdam ve işgücü piyasası ile ilgili konuları kapsayan AB politikalarında bilgi tabanlı ekonomilere dikkat çekilmiştir. Bu gelişmeler ETUC'un politika ve stratejilerini de etkilemiştir. Böylece ETUC'un Lizbon Avrupa Konseyi öncesinde dile getirdiği kadın ve erkekler için tam istihdam

³⁹ Açık koordinasyon yöntemi (open method of coordination), Avrupa İstihdam Stratejisi'nden esinlenilerek, Lizbon Stratejisi tarafından tanımlanmıştır (Goetschy, 2003: 282). Kısaca İstihdam Strateji kapsamında sadece bir dizi politik öneri dile getirilmemiş aynı zamanda prosedürel anlamda bir yöntem de önerilmiştir. Bu yöntem; üye devletlerin kılavuzlarda belirtilen ortak hedefleri belirlemesi, değerlendirme ve izleme sürecine yardımcı olması açısından istatistiki göstergelerin geliştirilmesi, istihdam ulusal eylem planlarının bu kurallara dayanarak hazırlanması, devletlerin performanslarının incelenmesi ve iyi uygulamaların belirlenmesi gibi adımlardan oluşmuştur. Komisyon'a süreci izleme ve değerlendirme görevi verilmiştir. Bu esnek işbirliği yöntemi, kendi içinde bağlayıcı olmasa da, 'Açık Koordinasyon Yöntemi' olarak Lizbon Stratejisi'nin merkezine yerleştirilmiş, sonrasında ve emekli aylıkları, sosyal içermeye, sağlık ve eğitim gibi diğer politika alanlarına da genişletilmiştir (Pena-Casas, 2012: 123-124). Bu yöntem, en iyi uygulamaların belirlenmesi girişiminde deneyim alışverişinde bulunma, birbirlerinden öğrenme ve performans karşılaştırmasına dayanması nedeniyle ETUC tarafından desteklenmiştir. Ancak ETUC, hem sosyal dışlanmaya karşı mücadelede hem de emeklilik sistemlerinin ve uzun vadeli sağlık hizmetlerinin geleceği ve kalitesi açısından, karşılaşılan zorluklar dikkate alındığında bu tür bir yaklaşımın yetersiz kalacağını iddia etmiştir. Dolayısıyla ETUC, Açık Koordinasyon Yöntemini dışlamadan bütün paydaşları ve özellikle sendikaları da içine alan çok daha kapsamlı bir değerlendirme sisteminin oluşturulmasını önermiştir (ETUC, 2006c).

çağrısı AB'nin yeni stratejik hedefi haline gelmiştir. ETUC, geniş ekonomik politika ilkeleri ve İstihdam Kılavuzları arasında daha iyi bir tutarlılık çağrısında bulunmuştur. Avrupa İstihdam Stratejisi'nin, sadece bir işgücü piyasası aracı değil, aynı zamanda Avrupa Birliği'nde işgücü piyasasının işleyişine ve genel istihdam durumunun iyileştirilmesine katkıda bulunan bir enstrüman olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Sonuç itibariyle Lizbon Avrupa Konseyi'nin sonuçları, ETUC'un tam istihdam konusundaki önerilerini yansıtmış, böylece Lizbon Stratejisi, tam istihdama ulaşma koşullarını oluşturma ve bilgiye dayalı bir toplum modeli önerisiyle sonuçlanmıştır (ETUC, 2003b: 14). Lizbon ve Stockholm Avrupa Konseyleri'nin ardından, toplam istihdam oranı içinde kadınların ve yaşlıların istihdamının yükseltilmesine yönelik 2005 ve 2010 hedeflerine ulaşılması adına temel amaçlar belirlenmiştir. 2002 yılı Aralık ayında gerçekleştirilen Barselona Zirvesi'nde ise tam istihdamın sağlanmasına ek olarak, kalite ve verimliliğin artırılması ile sosyal bütünleşmesinin güçlendirilmesi üzerinde durulmuştur. 2003 yılı sonrasında ise 2010 yılı istihdam hedeflerinin yumuşatıldığı görülmüştür (Ceylan Ataman, 2010: 94).

Genel olarak değerlendirildiğinde ETUC için Avrupa İstihdam Stratejisi, rekabet edebilirliği ve dayanışmayı dengeleyen Avrupa Sosyal Modeli'nin değerlerini ifade etmede kilit bir araç olarak görülmüştür. Süreç içerisinde yaşanan gelişmeler, ETUC'un üye devletlerin istihdam ve işgücü piyasası politikalarının ortak Avrupa hedeflerine sahip olmasından fayda sağladığı konusundaki görüşünü doğrulamıştır. ETUC, yaşam boyu öğrenmenin öneminin, hedeflere ulaşmak için esnekliğin güvenceli hale getirilmesiyle birlikte ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca Avrupa İstihdam Stratejisi'nin başarıya ulaşabilmesi için ulusal, bölgesel, yerel ve işletme seviyelerinde daha etkin bir şekilde tanıtılması gerektiği ETUC tarafından dile getirilmiştir. Dolayısıyla sosyal tarafların süreç içerisinde etkin bir şekilde iletişimine önem verilmiştir.

1.6. Temel Haklara Bağlayıcı Nitelik Kazandırma Çabası

Temel haklara ve bu haklara dair güvencelere Topluluk antlaşmalarında yer verilmemesi ilgili dönemde ETUC'un dikkat çektiği önemli konular arasında yer almıştır. ETUC bu dönemde, temel hakların Topluluk antlaşmaları tarafından kapsanması adına yoğun bir şekilde baskı oluşturma çabası içerisine girmiştir.

1999 yılı Haziran ayında gerçekleştirilen Köln Zirvesi, Temel Haklar Şartı'nın kabulü anlamında önemli bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. İlgili Zirve sonucunda, AB kapsamında geçerli olacak şekilde temel hakların bir şart altında toplanmasına ve hakların görünür kılınmasına karar verilmiştir. Oluşturulması hedeflenen şartın özgürlük ve eşitlik ilkeleriyle birlikte, yargısal, ekonomik ve sosyal hakları da kapsamı gerektiği üzerinde durulmuştur. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin sosyal haklar ile Birlik vatandaşlığına ilişkin hakları kapsamaması nedeniyle daha ileri bir Temel Haklar Şartı'nın oluşturulmasının gerekliliği Zirve'de üzerinde durulan konular arasında yer almıştır (Metin ve Kaygısız, 2011: 132).

Temel Haklar Şartı'na ilişkin tartışmaların yoğunlaştığı sırada ETUC, 29 Haziran ile 2 Temmuz 1999 tarihleri arasında Helsinki'de 9. Olağan Kongresi'ni düzenlemiştir. Avrupa'da temel hakların teşvik edilmesi bu Kongre'de kabul edilen bir kararla onaylanmış, konu ETUC'un önceliklerinden biri haline gelmiştir. ETUC tarafından izlenen bu yöndeki politikalar, Temel Haklar Şartı ile ilgili görüşmelerin ve gerçekleştirilen faaliyetlerin her aşamasında kendisini hissettirmiştir. ETUC bu kapsamda taleplerini üç kilit noktaya dayandırmıştır. Medeni, siyasi, ekonomik, sosyal ve sendikal hakların bölünmezliği, Temel Haklar Şartı'nın AB antlaşmalarına bağlayıcı bir şekilde eklenmesi, hiçbir sınırlama olmaksızın sendikal hakların tek pazarın "*beşinci özgürlüğü*" olarak onaylanması bu üç kilit noktayı temsil etmiştir. Helsinki Kongresi ve 16-17 Eylül 1999 tarihleri arasında gerçekleştirilen Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen "*Temel Medeni, Sosyal ve Sendika Haklarının AB Antlaşmalarıyla Bütünleşmesi*" başlıklı karar, ETUC'un sendikaları ve vatandaşları temel haklar bağlamında seferber etmek amacıyla yürüttüğü eylem ve kampanyaların temelini oluşturmuştur (ETUC, 2003b: 68). 16-17 Eylül tarihli ETUC Yönetim Kurulu kararı, Köln Avrupa Konseyi'nin, Antlaşma'nın bir sonraki gözden geçirmesi için AB düzeyinde temel haklar adına somut bir öneri hazırlama prosedürü başlatma kararını desteklemiştir. Amsterdam Antlaşması ile sınırlı bir ilerleme sağlandığını ifade eden ETUC (insan hakları ve ayrımcılık yasağı nedeniyle), temel haklar bağlamında önemli eksiklikler bulunduğunu vurgulamış, konuya verdiği öneme dikkat çekmiştir (ETUC, 1999c).

ETUC, 16-17 Eylül 1999 tarihli Yönetim Kurulu sonucunda, temel hakların sosyal toplumun gelişmesiyle birlikte, sosyal birliğin oluşturulmasında ve Avrupa

sosyal modelinin korunmasında vazgeçilmez bir öneme sahip olduğunu belirtirken, vatandaşların Avrupası'nın gerçeğe dönüşmesi için temel haklara saygı duyulması gerektiğinin altını çizmiştir. Ayrıca ETUC, AB ve üye devletlerden küresel ticaret aktörlerinin, bu sorunları küresel ticaret anlaşmalarında teşvik etmelerini, temel haklara duyulan saygıyı güvence altına almalarını beklediklerini açıklamıştır. ETUC, Köln Zirvesi'nde alınan kararlarla ilgili olumlu görüşünü dile getirmesine rağmen, Şartın antlaşmaya nasıl dâhil edilmesi gerektiği konusunda bir sonuca varılmamış olmasını eleştirmiş, “Şart” biçimindeki yaptırımdan uzak siyasi bir bildirinin, belirtilen hedeflere ulaşmak için yeterli olmayacağını savunmuştur. Temel haklara ilişkin gerçek bir korumanın ancak bu hakların yasal olarak bağlayıcı antlaşmalara dâhil edilmesiyle mümkün olacağını dile getirilmiştir (ETUC, 1999c).

ETUC, AB düzeyinde temel haklara ilişkin teklifin geliştirilmesinin, Köln Zirvesi'nde kararlaştırıldığı gibi, Avrupa Parlamentosu ve diğer AB kurumlarının yanı sıra ulusal parlamentoları da içeren şeffaf ve katılımcı bir prosedürle oluşturulması gerektiğini savunmuş, sivil toplumu ve sendikaları sürece dâhil etmenin önemini vurgulamıştır. ETUC, taslak hazırlama sürecine aktif olarak katılmayı beklediğini ortaya koymuş, Avrupa sendikal hareketi ile sivil toplum arasındaki güçlü işbirliğinin önemli olacağını belirtmiştir. Dolayısıyla ETUC, Avrupa Sosyal Sivil Toplum Örgütleri Platformu (The European Platform of European Social NGO's) ile ortak gerçekleştirilecek faaliyetlere önem vermiştir. Ayrıca ETUC, özellikle Avrupa Parlamentosu'nu, temel hakların destekçisi olarak aktif bir rol oynamaya çağırmıştır (ETUC, 1999c).

Yukarıda yürütülen tartışmaları takiben Temel Haklar Şartı'nın hazırlanması amacıyla, 17 Aralık 1999 tarihinde bir Konvansiyon oluşturulmuştur. İlgili Konvansiyon gerçekleştirilen çalışmalar ve tartışmalar sonucunda Temel Haklar Şartı taslak metnini, 2 Ekim 2000 tarihinde tamamlamıştır. Oluşturulan taslak Temel Haklar Şartı, 13-14 Ekim 2000 tarihli Avrupa Konseyi Biarritz Toplantısı'nda hükümet başkanları tarafından kabul edilmiş, 7 Aralık 2000 tarihli Nice Zirvesi'nde ise bildirme şeklinde ilân edilmiştir. Şart, hukuki anlamda bağlayıcı bir nitelik taşımasa da Avrupa Anayasası tartışmaları sırasında son derece önemli bir etkiye sahip olmuştur. AB Temel Haklar Şartı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, üye devletlerdeki anayasal düzenlemeler, Avrupa Sosyal Şartı ve Çalışanların Temel Sosyal Hakları Topluluk Şartı

referans alınarak oluşturulmuştur. Şart, insan onuru, özgürlükler, eşitlik, dayanışma, vatandaşlık hakları, yargısal haklar ve genel hükümler olmak üzere yedi bölümden oluşmuştur. Hazırlanırken yararlanılan temel kaynaklar dikkate alındığında anlaşılacağı üzere Şart, yeni hakların tanımlanmasından ziyade hâlen var olan hakların derlenerek tek bir kaynakta toplanmasına öncülük etmiştir (Metin ve Kaygısız, 2011: 133).

ETUC, 2000 yılı Mart ayında, AB Temel Haklar Şartı metnini hazırlaması beklenen Konvansiyon çalışmalarını etkilemek amacıyla *Temel haklar: Avrupa'nın Kalbi* başlıklı bir kampanya başlatmış, bu kampanya sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde gerçekleştirilmiştir. Kampanya sonucunda kampanya ile aynı isimli bir kampanya belgesi de yayınlanmıştır. Bu belge temel haklara ilişkin genel prensiplerin yanı sıra Avrupa Birliği'nin dış ilişkilerinde haklara önem verilmesi gerektiğine de odaklanmıştır. Temel Haklar Şartı'nın oluşturulmasını kabul eden ancak bu Şarta bağlayıcı bir karakter vermekten kaçınan Nice Zirvesi'nden, Avrupa Anayasa tartışmaları açısından önemli yeri olan 2001 yılı Aralık ayında gerçekleştirilen Laeken Zirvesi'ne kadar olan dönemde ETUC tarafından farkındalık yaratma ve aktörleri harekete geçirmeye yönelik kampanyalar gerçekleştirilmeye devam edilmiştir. 2000 yılı Nisan ve Ağustos ayları arasında, her üye devlette, özellikle sendikalar ve Avrupa platformundaki sivil toplum örgütlerinin desteklediği konferanslar aracılığıyla birçok ortak girişim başlatılmıştır. ETUC, girişimlerini aday ülkelerin sendikalarına genişletmiş ve tüm Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinde konuyla ilgili bir dizi toplantı gerçekleştirmiştir (ETUC, 2003b: 68).

Düzenlenen kampanyaların ötesinde ETUC, gerçekleştirilen protestolar aracılığıyla da süreci etkilemeye çalışmıştır. Avrupa düzeyinde, sendika eylemleri, her şeyden önce, Şart'ın yasal bağlayıcılığa kavuşturulması yönünde bir etki oluşturma amacı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda önemli eylemlerden biri 19 Haziran 2000 tarihinde Porto'da, elli binden fazla kişinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. 6 Aralık 2000 tarihinde, Nice Avrupa Konseyi öncesinde düzenlenen ve Avrupa'nın dört bir yanından yaklaşık yüz bin işçiyi harekete geçiren protestolar ise sendikal hareketin temel talebi olarak Şarta yasal nitelik kazandırılmasını gündeme getirmiştir⁴⁰. 13-14

⁴⁰İlgili protestolarda sadece ETUC tarafından dile getirilen talepler değil AB politikaları karşısında alternatif bir çözümü savunan muhalif sendika ve örgütlerin talepleri de dikkat çekmiştir. Belirtmek gerekir ki protestolara katılan göstericilerin çoğu ETUC'a bağlı sendikalardan oluşmuştur. Bu sendikalar sosyal Avrupa'yı desteklemiş ve Şart'ın Antlaşmaya eklenmesini talep etmişlerdir. Ancak yaklaşık on bin katılımcı ETUC üyesi olmayan, Komisyon ve üye devletler tarafından uygulanan liberalizasyon

Aralık 2000 tarihlerinde ETUC Yürütme Komitesi, Nice Zirvesi'nin Şartı herhangi bir resmi statü vermeden ilân etmesinin ardından konuya ilişkin talebini yinelemiştir (ETUC, 2003b: 68). Ortaya konulan çabalara rağmen AB Temel Haklar Şartı, yasal bağlayıcılıktan uzak siyasi bir bildirme niteliği taşımıştır. ETUC konuya ilişkin çabalarını ve taleplerini, Avrupa Anayasası tartışmaları sürecinde de dile getirmeye devam etmiştir.

2. 2004 YILI SONRASINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN FAALİYETLER: ANAYASA TARTIŞMALARI, TEMEL HAKLARIN YASALLAŞMASI VE KRİZ

2000'li yılların başı itibariyle yeni tartışma konuları AB'nin gündemine girmiştir. Avrupa'nın en rekabetçi bilgi tabanlı ekonomi olması hedefi, hemen hemen tüm Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin Birliğe kabul edilmesi tartışmaları başlamıştır. Ayrıca bu süreçte yeni bir Avrupa Anayasası oluşturma fikri de gündeme gelmiştir. 1 Mayıs 2004 tarihinde Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya'nın üyeliğe kabulüyle AB'nin üye sayısı 15'ten 25'e yükselmiştir. ETUC, bu genişleme sürecini Avrupa demokrasininin, barışın ve özgürlüğün temel değerleri etrafında birleştirilmesi adına önemli bir fırsat olarak değerlendirmiştir. Ayrıca ETUC, iç pazarın dört temel özgürlüğünden biri olan serbest dolaşım ilkesini de yeni üye devletler adına desteklemiştir. AB'nin bu dönemde gerçekleştirdiği genişleme, Avrupa kurumlarının karar alma ve çalışma prensiplerinin geliştirilmesini ve yeniden gözden geçirilmesini beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda kapsamlı bir kurumsal reform ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Böylece Anayasa Antlaşması'nı gündeme getirecek yeni bir gözden geçirme süreci noktasındaki tartışmalar hız kazanmıştır.

Anayasa Antlaşması girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasını takiben Lizbon Antlaşması bir alternatif olarak gündeme gelmiş, bu Antlaşma ile birlikte AB Temel Haklar Şartı bağlayıcı bir nitelik kazanmıştır. Ayrıca bu dönemde Adalet Divanı

politikalarına muhalif, sendikalar ve alternatif bir Şart taleplerini dile getiren örgütlerden oluşmuştur. Bu örgüt ve sendikalar protestolar sırasında Şart'ın reddedilmesini ve gerçek hakları garanti altına alan farklı bir Avrupa taleplerini dile getirmişlerdir (Taylor ve Mathers, 2004: 274-275). Bu durum Avrupa sendikal hareketi içerisinde sadece tek bir sesin ve talebin söz konusu olmadığını ortaya koyması açısından son derece anlamlıdır. Ayrıca ETUC'un AB politikalarıyla ve uygulamalarıyla uyumlu sendikal stratejilerinin karşısında daha muhalif bir sendikal hareket beklentisinin varlığının görülmesi adına önemlidir.

tarafından toplu eylem hakkı aleyhine verilen kararlar Avrupa sendikal hareketi içerisinde tartışılmaya başlanmış, ETUC bu doğrultuda bazı alternatif önerileri gündeme getirmiştir. 2008 yılında küresel finansal krizin ortaya çıkması ve bu krizin Avrupa'ya yayılmasıyla birlikte özellikle 1980'li yılların ortasından sonra elde edilen birçok kazanımda gerileme yaşanmıştır. ETUC elde edilen kazanımları korumak adına süreç içerisinde savunmacı bir politika izlemiş, kimi zaman karşılıklı diyalog yoluyla uzlaşmacı kimi zaman ise eylem ve protestolar aracılığıyla baskıcı bir tutum benimsemiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde 2004 yılı sonrası Avrupa sendikal hareketi açısından diğer dönemlere kıyasla çok daha zor bir mücadele sürecini beraberinde getirmiştir.

2.1. Anayasa Tartışmaları Kapsamında Avrupa Sendikal Hareketi

2000 yılında Nice Zirvesi ile Avrupa Anayasa tartışmaları resmi bir zemine otururken, 2001 yılının Aralık ayında gerçekleştirilen Laeken Zirvesi sonucunda AB'nin geleceğine ilişkin bir Konvansiyon oluşturma sürecinin hızlandığı görülmüş, ilgili Konvansiyon 15 Aralık 2001 tarihinde oluşturulmuştur. Laeken'deki Avrupa Konseyi'nin hemen öncesinde antlaşmaların gözden geçirilme sürecinde yüz bin kişinin katılımıyla ETUC tarafından organize edilen bir Avrupa protestosu aracılığıyla, sendikaların sürece etkin katılımını sağlayacak düzenlemeler talep edilmiştir. 15 üye ülkeden oluşan Laeken Konvansiyonu'nun oluşturulması sürecinde yukarıda da belirtildiği gibi sosyal tarafların süreci etkileyebileceği bir anlayış ortaya konulmuştur. Farklı taraflara kapalı olarak gerçekleştirilen hükümetlerarası konferanslar yerine tarafların bir araya getirilmesi, katılımçılık ve şeffaflık ihtiyacına vurgunun artmasına özen gösterilmiştir. Kısaca, Konvansiyon AB Temel Haklar Şartı'nı hazırlayan konvansiyon yönteminden esinlenmiştir. Oluşturulan Konvansiyon'da sosyal tarafların üçer temsilci ile gözlemci statüsünde yer almalarına olanak tanınmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde Anayasa taslağının oluşturulması aşamasında sosyal taraflara katkı sunma ve süreci etkileme şansı verilmiştir. Konvansiyon, 28 Şubat 2002 tarihinde ilk toplantısını gerçekleştirerek Anayasa hazırlık çalışmalarına başlamıştır. Bu toplantıda Nice Antlaşması'na ek bir bildiri ile yer verilen AB'nin Geleceği Bildirisi'nde⁴¹

⁴¹ Bu bildiriye, AB ve üye devletler arasındaki yetki paylaşımı, AB Temel Haklar Şartı'nın hukuki statüsü, AB kurucu antlaşmalarının sadeleştirilmesi gibi temel sorunlara değinilmiştir (Uçkan, 2006b: 110)

değınilen sorunlar gündeme alınırken, Birlik Anayasası'nın şekillendirilmesi hedeflenmiştir. Gerçekleştirilen çalışmalar ve tartışmalar sonucunda 10 Temmuz 2003 tarihinde Konvansiyon tarafından kabul edilen ilk taslak Anayasa Metni, 18 Temmuz 2003 tarihinde Roma'da Avrupa Konseyi Başkanı'na sunulmuştur (ETUC, 2003b: 69-70; Kowalsky, 2006: 448; Uçkan, 2005: 108-112)

Konvansiyon'un taslak metnin oluşturması aşamasında ETUC, gözlemci statüsünde sürece katılımının ötesinde Anayasaya yönelik öneri ve taleplerini dile getirmiştir. Bu anlamda ETUC'un 2003 yılı Mayıs ayında Prag'da gerçekleştirdiği 10. Olağan Kongresi önemli bir yere sahip olmuştur. Avrupa Konvansiyonu tarafından hazırlanan taslağın son aşamasına girdiği bu dönemde, ETUC Kongresi'nde çalışan kadın ve erkeklerin Avrupa Birliği'nin yeni Anayasası için beklentilerinin ve taleplerinin vurgulanmasının vazgeçilmez olduğu dile getirilmiştir. ETUC temel hedefleri doğrultusunda Anayasa sürecini etkilemek için elinden geleni yaptığını belirtirken, Kongre sonucunda oluşturduğu bildiriye, ETUC'un sosyal konular, sosyal diyalog ve sosyal tarafların rolü üzerine sunduğu kimi tekliflere Konvansiyon tarafından hazırlanan son taslakta yer verildiği ifade edilmiştir. Ancak genel olarak taslağın ETUC'un tüm taleplerini ikna edici bir şekilde ele alma konusunda yetersiz kaldığı da vurgulanmıştır. Bu doğrultuda ETUC, taslakta eksik gördüğü düzenlemelere bildirisinde yer vermiştir. Bu kapsamda AB Temel Haklar Şartı'nı, yasal etkileri olacak şekilde Anayasaya dâhil etmeye yönelik açık bir karar; cinsiyet boyutunun Anayasa metnine tam uyumu; sürdürülebilir kalkınma, tam istihdam ve sosyal uyumun etkin bir biçimde sürdürülmesi için Avrupa düzeyinde ekonomik yönetim araçlarının oluşturulması yönündeki olumlu eğilim ETUC tarafından olumlu karşılanan düzenlemeler arasında yer almıştır. ETUC, Kongre sonrasında duyurduğu Bildiri ile sosyal bir Avrupa için kurumsal mimari ve karar alma mekanizmaları hakkındaki taleplerini de dile getirmiştir. Avrupa ortak çıkarlarını ve Avrupa Parlamentosu'na genişletilmiş yetkileri temsil eden güçlü bir Komisyon ile korunacak olan topluluk yöntemi; sosyal, istihdam, çevre ve vergilendirme politikaları alanında nitelikli çoğunluk oylamasının genişletilmesi; Sosyal tarafların ve diğer ilgili tarafların katılımını içeren açık koordinasyon yönteminin şeffaf bir şekilde tanımlanması ilgili talepler arasında sıralanmıştır (ETUC, 2003a).

ETUC, Avrupa'nın geleceği ile ilgili bu reform sürecinin başlaması ve ilerlemesi için başından itibaren güçlü ve aktif bir şekilde destek vermiş, sürecin tartışma ve karar

alma prosedürlerinin tüm aşamalarında, Avrupa paydaşı olarak çok aktif bir katılımcı olmuştur. ETUC temel odak olarak sendikaların kilit önceliklerini ortaya koymuştur. Bunun sonucunda ETUC politika odaklı bir yaklaşım izlemiştir. AB Temel Haklar Şartı'nın yasal olarak bağlayıcı bir şekilde Anayasaya dâhil edilmesi, Avrupa endüstri ilişkileri sistemine (yani, uluslararası sendikal hakların ve sosyal tarafların özerkliğine) izin veren ve "Avrupa sosyal taraflar konseyi" de dâhil olmak üzere sosyal tarafların rolünü güçlendiren çerçeve koşulların sağlamlaştırması, Avrupa Ekonomik Yönetişimi ile sosyal birliğin oluşturulması ve sendikaların küresel bir aktör olarak hareket etme kapasitesinin güçlendirmesi Anayasa oluşturma sürecinde temel ETUC öncelikleri arasında sayılmıştır. Ayrıca ETUC daha demokratik ve daha verimli AB prosedürleri ve Birlik kurumlarının oluşturulmasına duyulan ihtiyacı da vurgulamıştır. Sosyal politika alanındaki mevcut AB yeterliliklerinin herhangi bir indirim yapılmaksızın korunması da açık bir ETUC önceliği olarak vurgulanmıştır (ETUC, 2003b: 70; ETUC, 2003c: 12).

ETUC, sürece ilişkin katkılarının etkili hale getirilebilmesi için tüm üyelerin katılımı ile geçici bir çalışma grubu oluşturulmasını gündemine almıştır. Ayrıca Anayasa sürecini yönlendirmeye yönelik seminer ve konferanslar düzenlenmiştir. "*Avrupa'nın Geleceği*" isimli geçici çalışma grubu, bilgi alışverişi ve girişimlerin koordinasyonu ile Avrupa düzeyinde ve ulusal düzeyde kampanyaların yürütülmesine de hizmet etmiştir. ETUC internet sayfası, Avrupa sendikalarının aktif rolünü Avrupa toplumu nezdinde optimize etmek için başka bir araç olarak kullanılmıştır. Sosyal taraf olarak ETUC'un Konvansiyon'da gözlemci statüsü kazanması büyük bir atılım olarak değerlendirilmiş, bu durum hem Konvansiyon çalışmalarına doğrudan katkıda bulunma fırsatına sahip olması hem de Avrupa sosyal taraflarının ortak düzenleyici rolünün tanınması şeklinde değerlendirilmiştir. ETUC, çalışma grubu faaliyetleri de dâhil olmak üzere Konvansiyon'un tüm toplantılarına katılmıştır. Ayrıca Avrupa Parlamentosu ve diğer kurumsal taraflar ile sürekli olarak yakın temas halinde hareket etmiştir. En önemlisi, Konvansiyon aracılığıyla oluşturulan "*Sosyal Avrupa*" çalışma grubunun kurulmasıyla ETUC sosyal reform talebinin aktif olarak ele alması için çağrıda bulunmuştur. ETUC, gözlemci olma kapasitesine sahip olarak, genel kurul ve çalışma gruplarının toplantılarına da katkıda bulunmuş, Anayasa Antlaşması'nın hazırlanma prosedürüne yazılı öneriler sunmuştur. ETUC ayrıca temel sivil toplum örgütleri ile (sosyal, insan hakları, çevre ve kalkınma) ilişkilerini geliştirmiş, sivil toplum temas

grubunda aktif bir ortak olmuştur. Örgüt toplumsal hak ve çıkarları gözetilen bir Anayasa oluşturulması adına sivil toplum ile birlikte hareket etmiştir (ETUC, 2003b: 70).

ETUC, sürece ilişkin talep ve önerilerini sadece kurumsal düzeyde kurduğu ilişki çerçevesinde değil, kitlesel eylemler aracılığıyla da duyurmaya çalışmıştır. Süreç içerisinde önemli eylemlerden biri 21 Mart 2003 tarihinde Brüksel’de gerçekleştirilmiştir. Avrupa Anayasası Antlaşması taslağı hazırlama göreviyle 2003 yılı Ekim ayında Roma’da toplanan hükümetlerarası konferans sırasında da bir Avrupa gösterisi organize etmiştir. İtalyan sendikaların da desteğiyle Roma’da yüz bin kişinin katılımıyla gerçekleştirilen bu gösteri, Anayasa Antlaşması’na güçlü bir sosyal boyut eklenmesi adına hükümetlerarası konferansı etkileme amacı taşımıştır. Benzer şekilde Fransa, İspanya, Portekiz, Macaristan, Danimarka gibi ülkelerde de gösteriler düzenlenmiş, işyeri toplantıları gerçekleştirilmiş, kamuoyu bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır (Taylor and Mathers, 2004: 276; Mitchell, 2014: 14). Ancak gerçekleştirilen tüm bu faaliyetlerin süreç üzerindeki etkisi son derece sınırlı kalmıştır.

Bu süreç beraberinde 18 Haziran 2004 tarihinde gerçekleştirilen Hükümetlerarası Konferans, ortak bir taslak Anayasa metni üzerinde mutabakat sağlamıştır. ETUC, Konvansiyon tarafından oluşturulan bu metni olumlu karşıladığını duyurmuştur. AB Temel Haklar Şartı’nın Anayasaya uyumu ve sosyal konularda yer verilen düzenlemeler bu olumlu düşüncenin temelini oluşturmuştur. Ancak Konvansiyon metninde yer verilen olumlu düzenlemelerin tümü Hükümetlerarası Konferans tarafından kabul edilmemiştir. Konferans, Avrupa Konvansiyonu’nun daha açık, daha demokratik ve şeffaf sürecine kıyasla sınırlı bir yaklaşım ortaya koymuştur. ETUC, 9-10 Haziran 2004 tarihli Yönetim Kurulu aracılığıyla, Konvansiyon tarafından oluşturulan olumlu düzenlemelerin korunması adına, Avrupa Konseyi öncesinde, devlet ve hükümet başkanlarına itirazda bulunmuş ancak Hükümet ve Devlet Başkanları, Konvansiyon tarafından hazırlanan metne oranla daha sınırlı bir Antlaşma üzerinde mutabakat sağlamışlardır. Böylece taslak metin 29 Ekim 2004 tarihinde “*Avrupa için Bir Anayasa Oluşturan Antlaşma*” ismiyle 25 ülke tarafından imzalanmıştır (ETUC, 2004a; Uçkan, 2005: 108).

İlgili Antlaşma’nın oybirliği ile onaylanması halinde 1 Kasım 2006 tarihinde yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır. Ancak Anayasa’nın onaylanmasına ilişkin üye ülkelerdeki referandum süreçlerinde özellikle Fransa ve Hollanda’nın ilgili

Antlaşma'nın onaylanmamasıyla süreç sekteye uğramıştır (ETUC, 2004a; Degryseve Tilly, 2013: 55; Uçkan, 2005: 109). Antlaşma'nın imzalanmasının hemen öncesinde 13-14 Ekim 2004 tarihinde ETUC, Avrupa Anayasası'na ilişkin görüşlerini açıklamıştır. Yeni Avrupa Anayasası, Avrupa Birliği'ni kuran mevcut Antlaşmalarda belirgin bir gelişme olarak değerlendirilmiş, olumlu karşılanmıştır. İlgili Antlaşma'nın ETUC'un dile getirdiği talepler göz önüne alındığında daha az iddialı ve etkili olduğu dile getirilmesine rağmen, yeni Antlaşma, gelişmiş bir Avrupa çerçevesi adına olumlu bir adım olması nedeniyle desteklenmiştir (ETUC, 2004a).

ETUC Antlaşma'ya yönelik taleplerinin tamamının karşılanmadığını belirtirken, yine de konuyla ilgili azami seviyeye ulaşıldığının altını çizmiştir. Kısaca ETUC, Anayasa Antlaşması içerisinde AB düzeyinde sosyal diyaloga yapılan vurguyu, cinsiyet eşitliği ve azınlık hakları noktasındaki düzenlemeleri, sosyal taraflara atfedilen önemi, AB Temel Haklar Şartı'nın Anayasaya dâhil edilmesini ve tam istihdamın Birliğin amaçları arasında yer almasını olumlu karşılamıştır. ETUC, Anayasa Antlaşması'nı Nice Antlaşması'na oranla daha olumlu karşıladığını belirtmiş, bu nedenle ETUC, Anayasa'yı sınırlarına rağmen, çalışanlar ve vatandaşlar için sağladığı avantajlar noktasında bir gelişme olarak değerlendirmiştir. Onay sürecinde ETUC ve bağlı örgütlerin, Avrupa sosyal modelini güçlendirerek ve modernize ederek ilerlemenin önemini vurgulamaya devam edecekleri belirtilmiştir. Ayrıca Anayasa Antlaşması'nın reddedilmesi halinde, AB'nin belirsiz bir süre boyunca ciddi sorunlarla karşı karşıya kalacağı ifade edilmiştir. Küreselleşme, çok uluslu sermayenin gücü ve neo-liberalizmle mücadelede duyulan ihtiyaç nedeniyle sendikaların ve sivil toplumun güçlü sosyal değerlere sahip bir AB'ye ihtiyacı olduğunun altı çizilmiştir. Bu nedenle ETUC, yeni Anayasa'nın hatalarına ve eksiklerine rağmen bir sürecin başlangıcı olarak görülmesi gerektiğine işaret etmiştir. ETUC ve bağlı kuruluşları bu gelişmeyi, Sosyal Avrupa'nın gelecekte güçlü bir ilerleme sağlayabilmesi adına fırsat olarak değerlendirmişlerdir (ETUC, 2004a; Uçkan, 2005: 130-131). Süreç boyunca ETUC'un etki oluşturma çabaları dâhilinde protesto ve eylemlere de sıklıkla başvurduğu görülmüştür. Bu durum özellikle temel haklar boyutunda Konfederasyon'nun Anayasa tartışmalarına verdiği önemin anlaşılması ve bu doğrultuda baskı kanallarını bir etki aracı olarak yeniden ele aldığı görülmüştür.

2.2. Lizbon Antlaşması: Temel Haklar Şartı'nın Bağlayıcılık Kazanması

Anayasa Antlaşması'nın 2005 yılında Fransa ve Hollanda tarafından referandumlar aracılığıyla reddedilmesinin ardından çıkmaza girmesiyle birlikte, AB önemli bir politik kriz içerisine girmiştir. 2007 yılı Ocak ayında Almanya'nın başkanlığı döneminde yeni bir Antlaşma tartışmaları başlamış, Roma Antlaşması'nın 50. yıldönümünde 2007 yılı Mart ayında yayınlanan Berlin Deklarasyonu ile yeni antlaşmanın 2009 yılında gerçekleştirilecek olan Parlamento seçimleri öncesinde yürürlüğe girmesi hedeflenmiştir. Antlaşma'nın ilk taslağı 2007 yılı Temmuz ayında Lizbon'da gerçekleştirilen hükümetlerarası konferansta tartışılmış, Aralık ayında Lizbon'da imzalanmıştır. Anayasa Antlaşması ile benzer düzenlemelere sahip olan Lizbon Antlaşması, bu özelliği nedeniyle bazı tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Lizbon Antlaşması 12 Haziran 2008 tarihinde gerçekleştirilen referandum sonucunda İrlanda'da yüzde 53'lük hayır oyuyla reddedilmiştir. Bunu takiben İrlanda ile 2009 yılı Haziran ayında bir protokol üzerine görüşülerek mutabık kalınmıştır. İlgili protokol doğrultusunda Antlaşma, İrlanda'da 2009 yılı Ekim ayında yeniden referanduma gitmiş, bu defa yüzde 67 evet oyu ile kabul edilmiştir. Böylece Lizbon Antlaşması, 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe girmiş, Avrupa Topluluğu Antlaşması'nın adı "*Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma*" olarak değiştirilmiştir. Böylece Lizbon Antlaşması'yla, Topluluk ortadan kalkmıştır (McCormick, 2015: 146-149; Sypris, 2008: 220-227; Çelik, 2014: 136).

Lizbon Antlaşması, sosyal politika anlamında AB'ye önemli yetkiler sağlamamıştır. Sosyal politika alanında yapılan sınırlı değişiklikler, sosyal politikaların geliştirilmesi ve uygulanması anlamında üye devletlerin sorumluluğunu korumuştur. Lizbon Antlaşması'yla birlikte tam istihdam, sosyal dışlanmayla mücadele ve sosyal koruma AB'nin hedefleri arasında yer almıştır. Antlaşma'nın 152. maddesi ile sosyal tarafların rolü düzenlenirken, Üç Taraflı Sosyal Zirve'nin oluşturulması kararlaştırılmıştır (Çelik, 2014: 137-138). Antlaşma'yla temel haklar alanında da gelişme sağlanmıştır. Lizbon Antlaşması, temel haklarla ilgili olarak iki önemli değişikliğe yer vermiştir. Öncelikle AB Temel Haklar Şartı yasal olarak bağlayıcı hale gelmiş, sonrasında ise Antlaşma, Birliğin, Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi'ne katılmasına karar vermiştir. Gerçekleştirilen düzenlemelerle Temel Haklar Şartı'na antlaşmalara atfedilen hukuki değer verilmiş ve

bağlayıcılık kazandırılmıştır. Ancak Şart'ta yer alan hükümler Birlik Antlaşmaları'nın yetkilerini genişletmemiştir. Bu durum ise sosyal politika alanında somut gelişmelerin yaşanmasına engel olmuştur (Syrpis, 2008: 231; EC, 2010: 8-9; Tokol, 2017: 186-187).

Antlaşma öncesindeki süreçte ETUC, Antlaşma metnine sosyal ve ekonomik yönetişime ilişkin bir Sosyal Protokol eklemesi gerektiğini savunmuştur. Böylece Antlaşma'nın sosyal boyutunu güçlendirme gereğini vurgulamıştır. Antlaşma metni üzerine tartışmaların yürütüldüğü dönemde ETUC, Anayasa'ya desteğini sürekli olarak yinelemiştir. ETUC, Anayasa'nın ana bölümlerine özellikle Temel Haklar Şartı'na, sosyal hedeflere ve değerlere ve ayrıca sosyal tarafların rolüne bağlı kalmaya devam edeceğini dile getirmiştir. 25 Mart 2007'de Roma Antlaşması'nın 50. yıldönümünü kutlamak için Berlin'de hazırlanan Deklarasyon, ETUC'un sürece dâhil olması açısından olumlu bir adım olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde işsizlikle mücadele ve tam istihdam gibi konularda yoğun çalışmalarını devam ettiren ETUC, Avrupa için Anayasa'ya uygun güçlü bir sosyal boyut oluşturmak adına çeşitli kampanyalar da düzenlemiştir. Yeni Antlaşma tartışmalarında Temel Haklar Şartı'nın Antlaşma'nın kilit unsuru olarak kalması ETUC'un temel öncelikleri arasında yer almıştır (ETUC, 2006a; ETUC, 2006b). ETUC, Antlaşma'nın yürürlüğe girmesi öncesinde yaptığı değerlendirmelerde, Temel Haklar Şartı'na yönelik düzenlemelerin yasal olarak uygulanabilirliği noktasındaki çekincelerini dile getirmiş, Antlaşma'nın onaylanması durumunda Şart'ın yasal olarak üye ülkeler üzerinde bağlayıcı olacağına dair güvence oluşturmaya çalışmıştır. Temel Haklar Şartı'nın (eski anayasa taslağıyla karşılaştırıldığında) yeni Antlaşma tartışmalarında statüsünün azaltılmış olmasının ETUC'un bu doğrultudaki şüphelerini arttırdığı ifade edilmiştir. Ayrıca ETUC, bu tartışmalar kapsamında sosyal taraf olma ilkesinin sadece sosyal politika bölümü ile sınırlı tutulup Antlaşma'nın giriş kısmında yer verilmemesi nedeniyle duyduğu memnuniyetsizliği de dile getirmiştir (ETUC, 2007a; ETUC, 2007b).

ETUC, Lizbon Antlaşması'nı, Nice Antlaşması'nın mevcut hükümlerinden daha olumlu olarak değerlendirmiş ancak daha bütüncül ve etkili bir sosyal Avrupa Birliği için kaçırılmış bir fırsatı temsil ettiğini de dile getirmiştir. Temel Haklar Şartı'nın yasal olarak uygulanması, tam istihdama ilişkin taahhütler, sosyal piyasa ekonomisi ve kamu hizmetleri ile ilgili düzenlemeler, ETUC tarafından olumlu değerlendirilen konular arasında yer almıştır (ETUC, 2007b; ETUC, 2009b). ETUC, Lizbon Antlaşması'nın

yürürlüğe girmesinin, Nice Antlaşması'yla başlayan, Anayasa tartışmalarını da içine alan 9 yıllık bir süreyi kapsadığını ifade etmiştir. Dolayısıyla bu süreç içerisinde yaşanan gelişmeleri ve Lizbon Antlaşması'nın ortaya çıkışını birbirine bağlı gelişmeler olarak değerlendirmiştir. Antlaşma'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte AB Temel Haklar Şartı'nın bağlayıcılık kazanmasını olumlu karşıladığını belirten ETUC, bu süreçte Temel Haklar Şartı'nın bağlayıcılık kazanması için yoğun çaba harcadığını vurgulamış, dolayısıyla Şart'ın istenilen düzeyde olmasa da bağlayıcılık kazanmış olmasını kendi çabaları açısından da bir başarı olarak tanımlamıştır (ETUC, 2009a; ETUC, 2011a: 26). Kısaca Lizbon Antlaşması'na eklenen sınırlı sosyal hükümlerde süreç içerisindeki ETUC baskısının da önemli bir etkiye sahip olduğu dile getirilmiştir.

ETUC, Antlaşma'nın yürürlüğe girmesi sonrasında yayınladığı bir bildiri ile, Lizbon Antlaşması'nda yer alan sosyal düzenlemelerin işlevsel hale getirilebilmesi için bir yol haritası belirlemiştir. Bu doğrultuda dayanışma, cinsiyetler arası eşitlik, ayrımcılık yasağı gibi alanlarda sosyal değerlerin ve ilkelerin güçlendirilmesi, tam istihdam ve sosyal pazar ekonomisinin sağlanması, Temel Haklar Şartı'nın işlevselleştirilmesi ve genel çıkarlara ilişkin hizmetlerin sağlanması adına yasal dayanağın oluşturulması ETUC'un üzerinde durduğu konular arasında yer almıştır. Lizbon Antlaşması, kamu hizmetlerinde de bazı yeni kurumsal gelişmeleri beraberinde getirmiştir (ETUC, 2009a). Antlaşma ile ticaret politikasına, AB dış politikasının diğer unsurları ile aynı AB dış eylem başlığı altında yer verilmiş, ticaretle ilgili olarak Avrupa Parlamentosu'na önemli yeni yetkiler tanınmıştır. ETUC, AB'nin ticaret, dış kalkınma ve istihdam politikaları arasındaki tutarlılığı geliştirmek için bu gelişmelerden yararlanacağını belirtmiştir. Kısaca ETUC, Birlik dış ticaret politikasında yetkinliği artıran Lizbon Antlaşması hükümlerini olumlu karşılamıştır. ETUC, bu hükümlerin, insan hakları ve sendikal hakların ticaret politikası içinde belirginleştirilmesi adına yardımcı olacağını savunmuştur (ETUC, 2011a: 69).

ETUC, Lizbon Antlaşması'nda genel ekonomik çıkarlara yönelik hizmetlere yasal dayanak getirilmesine de olumlu bakmıştır. Genel ekonomik çıkarlara ilişkin hizmetlerin Avrupa sosyal modelinin geliştirilmesi için önemi vurgulanmıştır. Vatandaşlara eşit fırsatlar, sosyal uyum ve Lizbon Stratejisi'nin uygulanması açısından bu hizmetlerin etkin bir şekilde sunulması gerekliliği ETUC tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. ETUC eski genel sekreteri Emilio Gabaglio, genel ekonomik çıkarları

'Avrupa sosyal modelinin temel taşlarından biri' olarak tanımlamıştır. Bu anlamda ETUC'un, Lizbon Antlaşması'nın kabul edilmesinden duyduğu memnuniyeti yansıtmıştır (Jacobs, 2012: 291; Kowalsky, 2008: 351-354).

2.3. Laval ve Viking Davaları: Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Tutumu

AB'nin 2004 yılı Mayıs ayında genişlemesinden sonra üye devletler arasındaki sosyal çeşitliliğin arttığı görülmüştür. Ayrıca yeni üye devletlerin çoğunda etkin bir endüstri ilişkileri sisteminin bulunmaması nedeniyle AB, Avrupa sosyal modeli içinde bütüncül bir endüstri ilişkileri sistemi oluşturma anlamında sorun yaşamaya başlamıştır (Zahn, 2008). Bütün bunlara ek olarak yeni ve eski üye devletler arasında hizmet hareketliliği ve bu hareketlilikten etkilenen işçi sayısı artış göstermiştir. Bu genişlemenin Avrupa işgücü piyasasının düzenlenmesi ve çalışma koşulları üzerindeki etkisi de çok boyutlu olmuştur. Belirtilen süreçte Avrupa'daki ücret farklılıkları dikkate alındığında, hizmet sağlayıcıların hareketliliği ve bu hareketlilik kapsamında görevlendirilen işçilerin çalışma şartları, rekabet anlamında olumsuz gelişmelerin yaşanmasına neden olmuş, adil rekabet ilkesi tehlikeye girmiştir. İlgili sorunların ortaya çıkmasıyla birlikte AB içinde işçilerin serbest dolaşım özgürlüğünün, adil rekabete zarar vermeden nasıl sağlanabileceği tartışmaları ön plana çıkmıştır. Avrupa Adalet Divanı'nın Laval Dörtlüsü olarak isimlendirilen 2007 yılında verdiği Viking ve Laval ile 2008 yılında verdiği Ruffert ve Luxembourg kararları doğrudan bu konuyla ilgili tartışmaları kapsamıştır. Topluluk Antlaşmaları ile güvence altına alınan ekonomik özgürlükler karşısında gerçekleştirilen eylemlerin (grev, boykot gibi) toplu eylem hakkı kapsamındaki meşruiyeti ve hangi hakkın öncelikli olduğu tartışılmaya başlanmıştır (Gahailani, 2007: 233).

Laval Davası'nda Letonya menşeli Laval Şirketi'nin Stockholm yakınlarında aldığı restorasyon işinde işçilik maliyetlerini düşürmek için Riga'dan işçi getirmesi söz konusu olmuştur. Bu süreçte Laval Şirketi, İsveç sendikası ile toplu iş sözleşmesi yapmayı reddetmiş, sözleşmeyi Letonya Yapı İşçileri Sendikası (Latvian Building Sector Trade Union- LBNA) ile imzalamıştır. Bunun üzerine İsveç sendikası Laval Şirketi'ne karşı toplu eyleme gitmiş, diğer İsveç sendikaları da bu eyleme destek vermiştir. Gerçekleştirilen eylemlerin etkisiyle Laval Şirketi iflas etmiş, ardından İsveç mahkemelerine başvurarak gerçekleştirilen eylemlerin yasadışı olduğunu ileri

sürmüştür. İsveç mahkemesi ise konuyla ilgili Divan'ın görüşünü talep etmiştir. Viking Davası'nda ise Finladiyalı gemi şirketi Viking, Estonyalı işçilerin Finlandiya'lı işçilerden daha ucuz çalışması nedeniyle Baltık Denizi'nde çalışan gemilerinden birinde bayrak değiştirerek Estonya'da kurulu sendikalarla toplu iş sözleşmesi imzalama yoluna gitmiştir. ITF ve Finlandiya Denizciler Sendikası (Finnish Seafarers' Union- FSU) bu durum karşısında tepki göstermiş ve ITF bütün üyelerine Viking şirketi ile sözleşme imzalamamaları yönünde çağrıda bulunmuştur. Sonrasında Viking, ITF ve FSU'ya ITF'nin merkezinin bulunduğu İngiltere'de dava açmıştır. İlgili dava doğrultusunda Divan'dan görüş talep edilmiştir. Laval ve Viking davalarında Divan, iş kurma ve hizmet sağlama özgürlüğüne öncelik vererek, serbest dolaşım hakkını toplu eylem hakkının önünde görmüştür. Divan kararında, toplu eylem hakkının Birlik hukukunun ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulamasına rağmen, bu hakların kullanılmasında ölçülülük esasının dikkate alınması gerektiğine vurgu yapmıştır. Kısaca Divan kararlarında toplu eylem hakkının ekonomik özgürlükler karşısında kısıtlanabileceğine, toplu eylem hakkı anlamında *İşçilerin Görevlendirilmesi Direktifi'nin (Posting Workers Directive)* dikkate alınması gerektiğine değinilmiştir (Çelik, 2014: 173-174; Kaya ve Güler, 2015: 115-116).

İlgili davalar, piyasa özgürlükleri ve temel sosyal haklar arasındaki ilişki üzerine, özellikle örgütlenme özgürlüğü, toplu iş sözleşmesi ve grev hakkı konularına odaklanan bir tartışmanın başlamasına neden olmuştur (Warneck, 2010: 7). Verilen kararlar sendikaların beklentilerini karşılamamış, ETUC, Viking Davası'nda verilen kararı işçi haklarına yeterli koruma sağlamadığı gerekçesiyle eleştirmiştir. ETUC, ilgili kararın ulusal ve yerel düzeyde hareket eden sendikalara koruma sağlanmasına olanak tanıdığını ancak ulus ötesi sendikal haklarda gerekli korumayı güvence altına almadığını belirtmiştir. Ayrıca ETUC, İşçilerin Görevlendirilmesi Direktifi'nin dar bir şekilde yorumladığını, bu şekilde bir yorumun farklı ülkelerin sistemlerinde, sendikaların eşit muamele prensibine ve işçilerin uyruklarına bakılmaksızın korunmalarının teşvik edilmesi anlamındaki faaliyetlerine zarar vereceğini savunmuştur (Gahailani, 2007: 241-242).

ETUC, 4 Mart 2008 tarihli Yönetim Kurulu toplantısı sonucunda davalara ilişkin tutumunu yansıtan bir belge yayınlamıştır. Bu belgede, Laval ve Viking kararlarının sadece İsveç/Letonya ve Finlandiya/Estonya için değil tüm Avrupa sendikal hareketi

için büyük önem taşıdığı vurgulanmıştır. ETUC yayınladığı belge aracılığıyla Divan'ın verdiği kararlarla, sendikaların üyelerini ve işçileri savunmalarını, göçmen işçilerin eşit muamele hakları için sendikaların mücadelesini ve işçilerin çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi için harekete geçmelerini önemsemediğini belirtmiştir. Ayrıca verilen kararlarla, dünya çapında çalışma standartlarını belirleyen ILO sözleşmelerine de aykırı davranıldığı ETUC'un vurguladığı konular arasında yer almıştır. ETUC, Lizbon Antlaşması'nı desteklemesinin temel nedeninin AB Temel Haklar Şartı'nın bağlayıcı hale gelmesi olduğuna ve verilen kararlarla bu duruma da zarar verildiğine dikkat çekmiştir (ETUC, 2008b; ETUC, 2008c). Bu kararlar sonucunda ETUC, emeğin bir mal gibi değerlendirilmemesi koşuluyla sendikaların Avrupa ekonomik bütünleşmesinin yanında olduğunu hatırlatmıştır. Rekabetin çalışma standartları üzerinden değerlendirilmesinin Avrupa bütünleşmesine verilen desteği zayıflattığı vurgulanmıştır (Zahn, 2008). Bu doğrultuda ETUC, Avrupa sosyal modelinin ve üye devletlerdeki endüstri ilişkileri sistemlerinin korunmaya ihtiyacı olduğunu vurgulamıştır. Bu kararların ardından hem Avrupa düzeyinde hem de ulusal düzeyde acil harekete geçilmesi gerektiği savunulmuştur. Bir dava ağının kurulması, antlaşmalara sosyal ilerleme protokolü eklenmesi, İşçilerin Görevlendirilmesi Direktifi'nin revize edilmesi, ETUC'un davalar sonucunda ortaya koyduğu öneriler arasında yer almıştır.

2.3.1. Avrupa Sendikalar Konfederasyonu Dava Ağı

Sosyal anlamda Adalet Divanı'nın görüşüne başvuru sayısı artması, ETUC'un gündemine aldığı konular arasında yer almıştır. 4 Mart 2008 tarihinde gerçekleştirilen Yönetim Kurulu'nda ETUC bu davalarla aktif olarak ilgilenmeye karar vermiştir. Böylece *ETUC Dava Ağı (ETUC Litigation Network)* kurulmuştur. Ağ, sendika ve işçi hakları ile ilgili ulusal ve Avrupa düzeyindeki içtihat hukukunun izlenmesinden ve *ETUC davaları erken uyarı sistemi* oluşturulmasından sorumlu tutulmuştur (ETUC, 2008b; ETUC, 2011a: 26). ETUC'un Divan'a yansıyan davalar hakkında erken bir aşamada bilgilendirilmesinin sağlanması ile davalara ilişkin gerekli arka plan bilgilerinin ve yasal uzmanlığın temin edilmesi Ağ'ın temel işlevleri arasında sayılmıştır. Ayrıca ETUC'un yeterli destek ve koordinasyon sağlama kapasitesinin artırılması da hedefler arasında ön plana çıkarılmıştır. Ağ tarafından sağlanacak

bilgilerin ETUC'un politik stratejilerini geliştirmesinde ve benzer bir durumda farklı örneklerde izlenecek süreçlerin yönetilmesinde önemli katkı sağlayacağı belirtilmiştir. ETUC Dava Ağı'nın, her bir AB ülkesi ve Avrupa Ekonomik Alanı ülkelerinden 31 üyeden oluşması kararlaştırılmıştır. Üyeleri, sendika hukuk uzmanları veya bu alanda uzman akademisyenler oluşturmuştur. ETUC Dava Ağı'nın üyeleri, ülkelerindeki sendikalarla yakın bağlantılar kurmuş, EIF'ler de Ağ içerisinde temsil edilmiştir. ETUC Dava Ağı'nın üyelerinin, ulusal davalar hakkında çok etkili ve hızlı bir şekilde bilgi alışverişinde bulunabilmeleri için korumalı bir web sitesi de kurulmuştur (ETUC, 2001xa: 26-27).

2.3.2. Sosyal İlerleme Protokolü

ETUC, toplu eylem hakkını temel bir hak olarak tanımlamıştır. Bu hakkın toplu sözleşmeleri müzakere etme ve sonuçlandırma hakkının bir sonucu olduğunu savunmuştur. ETUC, toplu eylem hakkının kullanılmasına ilişkin şartların ulusal düzeyde tanımlandığını ancak sendikaların toplu eyleme başvurmalarını gerekli kılan sebeplerin çoğu zaman ulusal sınırları aştığını ifade etmiştir. Şirketlerin genişlemiş bir iç pazarda artan hareketliliği, sosyal diyalog mekanizmalarının yetersizliği ise Avrupa çapında işçilerin korunmasına yönelik tehditler olarak işaret edilmiştir. Laval ve Viking davalarında, Divan'ın, ekonomik özgürlüklerin temel sosyal haklar üzerindeki üstünlüğünü güçlendirdiği ve toplu pazarlık hakkını ve eylem hakkını kısıtladığı ETUC tarafından üzerinde durulan konular arasında yer almıştır. Bu kararların sadece, Avrupa'daki işletmelerle sendikalar arasında hareket alanı anlamında ortaya çıkan eşitsizlik anlamında değil aynı zamanda ulusal anayasalar ve mevzuatla korunan temel hakların ihlali anlamında da önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmıştır. ETUC Avrupa makamlarını, AB'nin sadece ekonomik bir proje olmadığını, asıl amacının vatandaşlarının yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesini sağlamak olduğunu doğrulamaya çağırmıştır (ETUC, 2011a).

ETUC, sosyal ilerleme tartışmalarını gündeme taşımıştır. ETUC, antlaşmalara bir “*Sosyal İlerleme Protokolü (SocialProgress Protocol)*” eklenmesini önermiştir. Böylece temel sosyal haklar ve ekonomik piyasa özgürlükleri arasındaki ilişkinin netleştirilmesini amaçlamıştır. Bu Protokolün, Avrupa Adalet Divanı'nın kararlarını etkileyecek şekilde Avrupa antlaşmalarına eklenmesi talep edilmiştir. İlgili Protokolün

tek pazarın kendi içinde bir son olmadığını, Birlik halkları için sosyal ilerlemeyi sağlamak adına kurulduğunu doğrulaması; ekonomik özgürlüklerin ve rekabet kurallarının temel sosyal haklar ve sosyal ilerlemeler üzerinde önceliğe sahip olmadığını ve çatışma durumunda sosyal hakların öncelik kazanacağını netleştirilmesi; ekonomik özgürlüklerin, teşebbüslere, ulusal sosyal ve istihdam yasalarından ve uygulamalarından kaçınma veya bunları aşma veya bunları kullanma konusunda bir ayrıcalık vermediğinin anlaşılması adına katkı sunması beklenmiştir (ETUC, 2008d; ETUC, 2011a). Kısaca Protokol önerisiyle, temel haklara öncelik verilmesi amacıyla bir baskı oluşturulmaya çalışılmıştır (Höpner, 2017: 4). Filip Dorssemont, böylesi bir protokolün Antlaşma reformu gerektireceğinden gerçekleşme olasılığının düşük olduğunu savunmuştur. Dolayısıyla İşçilerin Görevlendirilmesi Direktifi üzerinde gerçekleştirilecek tartışmaların durumu düzeltmek için yetersiz ancak daha gerçekçi bir adım olacağını belirtmiştir (Dorssemont, 2011: 4).

Dorssemont'un konuyla ilgili tespitleriyle uyumlu bir şekilde bu tür bir protokolün antlaşmalara eklenmesi söz konusu olmamıştır. Ancak, konuya ilişkin tartışmalar ve sendikaların protokol hedefi sürekli olarak gündemde tutulmuştur. 29 Kasım 2016 tarihinde Avusturya, Almanya ve İsveç sosyal demokrat partilerinin başkanları ve sendika konfederasyonları Viyana'da bir araya gelmiş, "*Avrupa Sosyal İlerleme Paketi*" taleplerini kabul etmişlerdir (Höpner, 2017: 5). Böylece Sosyal İlerleme Protokolü talebi bir kez daha dile getirilmiştir. ETUC tarafından oluşturulan bu öneri mevcut şartlar altında somutlaşmasa da, Protokol kapsamında dile getirilen talepler, Avrupa sendikal hareketinin beklentileri anlamında bir çerçeve oluşturmuştur.

2.3.3. İşçilerin Görevlendirilmesi Direktifi'nin Gözden Geçirilmesi

ETUC işçi hareketliliğini desteklediğini belirtmekle birlikte, AB kapsamındaki sınır ötesi hareketliliğin, işçilerin korunmasını sağlamak için uygun koşulların ortaya konulmasını da gerekli kıldığını savunmuştur. Bu nedenle ETUC, İşçilerin Görevlendirilmesi Direktifi⁴² (Posted Workers Directive)'nin gözden geçirilmesi

⁴² İşçilerin görevlendirilmesi (posting of workers), bir AB ülkesinde istihdam edilen ve işvereni tarafından başka bir AB üyesi ülkeye geçici olarak hizmet vermek üzere gönderilen işçileri ifade etmektedir. Bu tür iş ilişkileri genellikle bir işverenin başka bir AB ülkesinde aldığı işin tamamlanması için görevlendirdiği işçileri için geçerli olmaktadır. İşçilerin görevlendirilmesine ilişkin Avrupa mevzuatı, görevlendirilen işçilerin haklarını garanti ederken, Avrupa genelinde hizmet özgürlüğünü sağlamayı amaçlamaktadır. Bu işçilere dair asgari temel haklar ve uygulanması gereken şartlar İşçilerin Görevlendirilmesi Direktifi

çağrısında bulunmuştur. Bu gözden geçirme sürecinin adil bir rekabet ortamı sağlanması ve işçi haklarına saygı anlamında önemli olduğu savunulmuştur. 2009 yılı Nisan ayında ETUC, serbest dolaşım koşullarına ilişkin bir karar yayınlamıştır. Bu karar ile işçilerin daha fazla korunması ve adil rekabet koşullarının sağlanması gerekliliği vurgulanmıştır (ETUC, 2011a: 27). ETUC, Divan kararlarının ortaya çıkardığı sorunların derinlemesine değerlendirilmesini mümkün kılmak ve İşçilerin Görevlendirilmesi Direktifi'nin gözden geçirilmesi için tavsiyelerde bulunmak üzere, akademisyenlerden ve sendikacılardan oluşan bir uzman grubu oluşturmuştur. Grup ilk toplantısını 2009 yılı Şubat ayında gerçekleştirmiş ve 2009 yılı Ekim ayına kadar altı toplantı yapmıştır. Gerçekleştirilen toplantılar sonucunda oluşturulan Rapor aracılığıyla, ETUC'un iç pazarın gelişmesi ve serbest dolaşım ilkelerine daha fazla zarar gelmesini önleme önerileri ana hatlarıyla belirlenmiştir (ETUC, 2011a: 27-28).

İşçilerin Görevlendirilmesi Direktifi'nin gözden geçirilmesi ile ilgili olarak ETUC, adil rekabeti sağlama ve çalışanların haklarına saygı gösterme hedeflerine ulaşılabilmesi için Direktif'in güçlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Direktif hedeflerinin Direktif organlarında daha açık bir şekilde belirtilmesi gerektiği, işçilerin serbest dolaşım hakkının net bir şekilde tanımlanması, ev sahibi ülke ilkesine dayanan güçlü bir eşit muamele prensibinin benimsenmesi ve bu düzenlemenin Antlaşma hükümleri kapsamında olması ETUC'un önerileri arasında yer almıştır. Ayrıca görevlendirilmiş işçi tanımının net bir şekilde Direktif'e eklenmesi, "Ulusötesi hizmet sunumu" ile neyin kastedildiğinin veya neyin kastedilmediğinin daha açık bir şekilde

(Posted Worker Directive 96/71) ile düzenlenmiştir. İlgili Direktif'te ücret, çalışma ve dinlenme süreleri, yıllık ücretli izin, işçi sağlığı ve iş güvenliği, kadın ve erkekler arasında eşit muamele ilkesi vb. konulara yer verilmiştir (Eurofound, 2019). Özellikle 2004 ve 2007 yıllarında gerçekleşen genişleme sonrasında Doğu Avrupa ülkelerinden Batı Avrupa'ya yönelen emek göçü işçilerin görevlendirilmesiyle ilgili tartışmaları da yoğunlaştırmıştır. "Polonyalı muslukçu (Orta ve Doğu Avrupa'dan Batı Avrupa'ya gelen ucuz işgücünü temsil etmektedir)", birçok Batı Avrupalı tarafından genişlemenin mevcut ücret ve düzenleyici rejimler üzerinde aşağı yönlü bir baskı uygulayacağı ve bunun da Avrupa çapında geniş bir yarıya neden olacağı endişelerini sembolize etmiştir. Hatta bu ve benzeri endişeler, Avrupa Anayasası Antlaşması'nın Fransa'daki referandumda olumsuz sonuçlanmasında önemli bir rol oynamıştır (Lindstrom, 2008: 2-3). Dolayısıyla işçilerin görevlendirilmesine ilişkin düzenlemelerin yukarı yönlü gözden geçirilmesi süreç içerisinde çok kolay olmamıştır. Avrupa Adalet Divanı'nın 2007/2008 Laval, Viking, Ruffert ve Lüksemburg kararları sonrasında Direktifin gözden geçirilmesi noktasındaki talepler de yoğunlaşmıştır. Bu doğrultuda 2014 yılında 2014/67/ sayılı Direktif kabul edilmiş ancak bu Direktif ücret ve sosyal haklar noktasındaki beklentileri karşılamamıştır. Bunun üzerine ETUC konuyla ilgili kampanyalarına devam etmiştir. Komisyon 2016 yılı Mart ayında 96/71 sayılı Direktif'in gözden geçirilmesi için bir öneri sunmuştur. Bu süreçte ETUC, yasama sürecini etkilemek adına yoğun bir kampanya yürütmüştür. Direktif'in revizyonu ETUC tarafından bir öncelik olarak ele alınmış, konuyla ilgili bir uzmanlar grubu oluşturulmuştur. Sonuç itibarıyla Direktif 2018 yılı Haziran ayında revize edilmiştir. Eşit ücret ilkesini de kapsayan bir dizi iyileştirme getirilmiştir. İlgili revizyon ETUC tarafından olumlu karşılanmıştır (ETUC, 2019f: 36-37; EC,2019b).

tanımlanması, aynı zamanda şirketlerin mevzuat ve standartları manipüle etmelerinin önlenmesi üzerinde de durulmuştur (Warneck, 2010: 125). Avrupa Parlamentosu, Direktif'in revizyonu noktasındaki taleplere sıcak yaklaşırken, Konsey ve Komisyon bu tür bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmadığını belirtmiştir. Benzer bir tutum farklılığı, ETUC ile işveren örgütleri arasında da ortaya çıkmış, işverenler de Direktif'in revizyonuna sıcak bakmamışlardır. İşverenler genel olarak davalar hakkında yazılı bir tepki ortaya koymamış sadece Divan kararlarıyla sürecin devam edebileceğini ve herhangi bir yasal düzenlemeye gerek olmadığını belirten sözlü açıklamalar yapmışlardır (Warneck, 2010: 125-127).

İşçilerin Görevlendirilmesi Direktifi'ne ilişkin bir Komisyon Paketi 21 Mart 2012 tarihinde kabul edilmiştir. ETUC ilgili paketi, çalışanları korumak ve sınır ötesi hizmet sunumunu kolaylaştırmak arasında dengeyi doğru şekilde sağlamadığı gerekçesiyle eleştirmiştir. ETUC, Komisyon'un İşçilerin Görevlendirilmesi Direktifi'nin gözden geçirilmesi yerine bir Yürütme Direktifi önermesi suretiyle minimalist bir yaklaşımın ortaya konulduğunu belirtmiştir. İlgili pakette, eşit muamele gibi ETUC'un taleplerinin dikkate alınmadığı vurgulanmıştır. Paketin bu haliyle Direktif'in kapsamını netleştirmeyeceği ifade edilmiştir (ETUC, 2012b).

2.4. 2008 Küresel Finansal Krizi'nin Ortaya Çıkışı ve Sendikal Hareket Üzerinde Etkisi

2008 yılında Küresel anlamda ortaya çıkan finansal krizin ilk etkileri ABD'de konut fiyatlarının düşmesiyle birlikte hissedilmeye başlamıştır. Konut piyasasında etkisini gösteren bu gelişmeler hızlı bir şekilde finans piyasasına da yayılmış, 2008 yılı sonunda ABD hükümetinin Lehmann Brothers'ın iflâs etmesine izin vermesinin ardından finans piyasaları dünya çapında önemli ölçüde çıkmaza girmiştir. Sonrasında kriz ABD dışına yayılarak diğer ülkeleri de etkisi altına almıştır. Bu süreçte krizden önemli ölçüde etkilenen bölgelerden biri de Avrupa olmuştur (ETUC, 2011a: 10; Akçay ve Güngen, 2014: 21-22). ABD'de önemli oranda şirketler üzerinde etkili olan kriz, Avrupa'ya ulaştığında şirketlerin ötesine geçerek devletlerin borç krizi içerisine girmesine yol açmıştır. Kısaca yaşanan küresel krizin Birlik ekonomisinde derin etkileri olmuştur. Dolayısıyla finansal kriz zaman içerisinde Avrupa'yı da kapsayan küresel bir borç krizi halini almıştır (Akçay ve Güngen, 2014: 108).

Krizin nedenlerine ilişkin birçok farklı görüş dile getirilmiş olsa da krizin sonuçları nedenleri karşısında çok daha somut bir şekilde ortaya çıkmıştır. Kriz sonucunda zarara uğrayan finans kuruluşların, bankaların ve devletlerin zararlarının karşılanması amacıyla ortaya atılan programlar sonucunda kamu borçlarında ciddi artışlar yaşanmış, ortaya çıkan ekonomik durgunluk beraberinde krizin bedeli toplumun geneline yüklenmiştir. İşsizlerin, güvencesizlerin ve borçluların durumu krizle birlikte daha da kötüleşmiştir (ETUI, 2013: 26-27; Akçay ve Güngen, 2014: 104). Avrupa, kemer sıkma politikalarını ve rekabet edebilirliğin sağlanmasını krizden çıkış için gerekli adım olarak görmüş, işgücü maliyetlerini rekabet edebilirliğin üzerindeki tehdit olarak algılamıştır (ETUI, 2013: 27). Krizin etkilerinin hissedilmeye başlamasından itibaren reel ücretler sürekli olarak kötüleşmiş, bunun sonucunda ücret deflasyonu yaşanırken piyasalara dönük güven kaybı ortaya çıkmıştır. Avrupa ülkelerinde, özellikle kamu sektöründe nominal ücretlerin dondurulması, enflasyonun da etkisiyle reel ücretlerin düşmesine neden olmuştur (ETUI, 2013: 50).

Krizin ortaya çıkmasıyla birlikte yıllar içerisinde elde edilen kazanımların çoğu yok olmuş, kamu maliyesi durumdan son derece olumsuz etkilenmiştir. İşsiz sayısı dünya çapında 2009 yılında 212 milyona ulaşırken, 2008 ile 2010 yılları arasında Avrupa'daki işsiz sayısı 8 milyon kişi artarak 23 milyonun üzerine çıkmıştır (ETUC, 2010b). Kısaca küresel krizin ekonomik ve sosyal maliyetleri beklenenden çok daha yüksek olmuştur.

2.4.1. Kemer Sıkma Politikaları ve Sosyal Politikaların Gerilemesi

Avrupa'da etkili olan borç krizi, 2010 yılı itibariyle birçok AB üyesi devleti etkisi altına almıştır. 2009 yılı sonlarında Yunanistan'da bütçe açığı ortaya çıkarken, borçlanmanın arttığı görülmüştür. 2010 yılı itibariyle ise borç krizi hızla İrlanda ve Portekiz'e de yayılmıştır. Sonrasında benzer süreçler İspanya ve İtalya'da da yaşanmıştır. Krizin ortaya çıkardığı sorunlarla mücadele etmek adına ortaya konulan programlar içerisinde kemer sıkma (austerity) politikaları önemli bir yere sahip olmuştur. Kemer sıkma politikaları ilk etapta Macaristan, Romanya gibi Doğu Avrupa ülkelerinde uygulanırken sonrasında AB'nin geneline yayılmıştır. Bu politikaların genellikle AB ve IMF'den destek alabilmek için karşılanması gereken şartlar kapsamında uygulandığı görülmüştür. Kemer sıkma politikalarının uygulanmasıyla birlikte birçok AB ülkesinde ücretler, kamu hizmetleri, sosyal güvenlik uygulamaları,

emeklilik sistemleri, çalışma ve yaşam koşulları gerilemiştir. 2010 yılı sonrasında birçok AB üyesi devlette sosyal politika önlemlerinde ve kamu hizmetlerinde ciddi kesintiler gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla işçiler, memurlar, emekliler ve diğer dezavantajlı kesimler krizden en yoğun etkilenen grupları oluşturmuştur. Kemer sıkma politikaları sadece eğitim, sağlık, kamu yatırımları gibi alanlarda kesintilere yol açmamış, aynı zamanda bu süreç neo-liberal politikaların meşrulaştırılması adına bir fırsat olarak da değerlendirilmiştir. Uygulanan programlar ve politikalar aracılığıyla işgücü piyasası ile ilgili çeşitli reformlar gerçekleştirilirken, özellikle krizin etkisini yoğun olarak hisseden ülkelerde kamu hizmetlerinde özelleştirmeye gidilmiştir (ETUI, 2013a: 26-27).

Avrupa'da krizle mücadele aşamasında kabul edilen ve uygulanan politikalar işsizlik, eşitsizlik ve yoksulluğun daha da derinleşmesini beraberinde getirmiştir. Kemer sıkma politikaları, özellikle AB'nin güneyi ve doğusundaki milyonlarca insanın yaşam koşullarını ciddi şekilde kötüleştirmiştir. İspanya ve Yunanistan'da genç işsizliği yüzde 55'in üzerine çıkmış, ortalama işsizlik ise yüzde 25'i aşmıştır. Avrupa kurumları, ücretlerin sabitlenmesi veya düşürülmesi, emekli maaşlarında kesintiler yapılması, işten çıkarmaların kolaylaştırılması, işsizlik yardımlarının sınırlandırılması gibi bazı kısıtlamalara yol açacak şekilde işgücü piyasalarında daha fazla esneklik arayışı içerisine girmişlerdir. Esenekleşme tartışmaları çalışma mevzuatı üzerinden de somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Ekonomik krizin başlangıcından itibaren çalışanların hakları, özellikle ulusal iş kanunları aracılığıyla esnekliği artırmak ve işgücü maliyetlerini düşürmek amacıyla baskı altına alınmıştır. İş kanunu kapsamında önlem ve reform tartışmaları beraberinde gerçekleştirilen esnekleştirme girişimleri çoğunlukla ekonomik nedenlerle iş sözleşmelerin, çalışma sürelerinin, endüstri ilişkilerinin ve toplu pazarlık sistemlerinin güvencesizleştirilmesine neden olmuştur (ETUI, 2013a: 27-36).

Kolektif hakların korunması ve tanınması anlamında da çeşitli sorunların yaşandığı görülmüştür. Kemer sıkma politikalarının uygulandığı dönemde toplu pazarlığın merkezileşmesini hedefleyen ücret politikaları aracılığıyla, Avrupa'da ücretler ve toplu pazarlık konusunda güçlü bir baskı oluşturulmuştur. İstihdam için elverişli bir ortam sağlama hedefi ve rekabetin artırılması söylemi beraberinde sendikaların sektörel müzakereler ve ücret oluşturma sistemi üzerindeki rolü azaltılmaya çalışılmıştır (ETUI, 2013a: 51).

Kısaca Avrupa’da finansal ve borç krizinin önce politik ve kurumsal kriz, daha sonrasında demokrasi krizi ve son olarak da sosyal politika krizi şeklinde geliştiği görülmüştür. Yukarıdaki tartışmalardan da anlaşılacağı gibi Komisyon’un sosyal politika çevresinde geliştirdiği anlayış, büyük ölçüde esneklik kavramına odaklanmıştır. Ayrıca AB Kurumları ve üye ülkeler, süreç içerisinde özellikle sosyal politika alanında hiç bir şey yapmama veya bekle ve gör anlayışı içerisinde hareket etmişlerdir. Benzer bir tutum Avrupa sosyal diyalog mekanizması için de geçerli olmuştur. 2000’li yılların sonu itibariyle özellikle sektörlerarası sosyal diyalogun güç kaybettiği görülmüştür. 1990’ların ikinci yarısı ve 2000’lerin başı itibariyle altın çağını yaşayan sosyal diyalog mekanizması, ilgili dönemde yavaşlamış, sektörlerarası sosyal diyalog AB Antlaşması sonrasında oluşan olumlu havadan uzaklaşmıştır. İstihdama ilişkin mevzuat reformları ve ulusal sosyal koruma sistemlerini düzenleyen reformlar yeni Avrupa ekonomik yönetiminin çerçevesini de yansıtmıştır. Avrupa düzeyinde krizin ekonomik yönetimin iyileştirilmesi yoluyla çözüme ulaştırılması hedeflenmiştir. 2010 yılı sonrasında benimsenen ekonomik yönetim, üç temele dayanmıştır. Kamu maliyesindeki dengesizliklerin yakından denetlenmesi, avro bölgesinin istikrarı ve finansal sektöre destek olacak şekilde bir ekonomik programın oluşturulması belirtilen bu üç temeli oluşturmuştur (ETUI, 2012).

Avrupa’da yaşanan finansal krizin de etkisiyle Lizbon Stratjisi’nde belirlenen hedeflerin karşılanamayacağı görülmüş, bu doğrultuda yeni bir yol haritasının oluşturulması kararlaştırılmıştır. Böylece *Avrupa 2020 Stratejisi: Akıllı Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme için Avrupa Stratejisi (A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth)* 17 Haziran 2010 tarihinde AB Konseyi tarafından kabul edilmiştir. “Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme” AB 2020 Stratejisi’nin temel çerçevesini oluştururken, sürdürülebilir büyüme kapsamında kaynakların etkin kullanımı, çevreye duyarlı ve rekabetçi bir yapının oluşturulması, sosyal ve bölgesel bütünleşmenin sağlanması yoluyla yüksek istihdama ulaşılması stratejinin temel hedefleri arasında yer almıştır (Tokol, 2017: 190; Tür, Doğan ve Koçak, 2018:25). AB’nin 2020 yılına kadar gerçekleştirmeyi planladığı bu hedefler, üye devletlerin kendi öznel koşulları dikkate alınarak farklı ulusal hedeflere dönüştürülmüştür (Tokol, 2017: 191).

Tablo 5. Avrupa 2020 Stratejisi Genel Bir Bakış

GENEL AMAÇLAR		
<p>“- 20-64 yaş arası nüfusun istihdam oranının %69 seviyesinden %75'e çıkarılması, - GSYH'nın %3'ünün Ar-Ge'ye ayrılması, özel sektörün Ar-Ge'ye yatırım yapması için koşulların iyileştirilmesi ve yenilikçilik talebi için yeni bir gösterge oluşturulması, -Sera gazı salımının 1990 yılına kıyasla en az %20, şartla elverişli ise %30 oranında azaltılması, -AB'nin enerji tüketiminde yenilenebilir enerjinin payının %20'ye yükseltilmesi ve %20 oranında enerji verimliliği sağlanması, -Okulu erken bırakanların oranının %15'ten %10 seviyesine düşürülmesi, 30-34 yaş arası yükseköğretim mezunu nüfus oranının %31 seviyesinden en az %40 seviyesine yükseltilmesi, -20 milyon insanın yoksulluktan kurtarılarak, ulusal yoksulluk sınırları altında yaşayan AB vatandaşlarının sayısının %25 azaltılması” (Tokol, 2017: 191).</p>		
Akıllı Büyüme	Sürdürülebilir Büyüme	Kapsayıcı Büyüme
<p>Yenilikçilik “Yenilik Birliği”: Yenilik zincirini güçlendirmek ve AB genelindeki yatırım seviyelerini artırmak amacıyla, çerçeve koşulların iyileştirilmesi, araştırma ve yenilik için finansmana erişimi sağlaması.</p>	<p>Rekabet “Küreselleşme Çağına Uygun Sanayi Politikası”: KOBİ'ler için iş ortamının iyileştirilmesi ve küresel olarak rekabet edebilir güçlü ve sürdürülebilir bir sanayi tabanının gelişmesi.</p>	<p>İstihdam ve Beceri “Yeni Beceriler ve Yeni İşler İçin Bir Gündem”: Emeğin işgücü piyasalarına katılımının artırılması, işgücü arzını ve talebini daha iyi eşleştirmek amacıyla işgücü hareketliliğinin ve yaşam döngüsü boyunca becerilerin geliştirilmesinin kolaylaştırılması yoluyla işgücü piyasalarının modernize edilmesi.</p>
<p>Eğitim “Hareket Halindeki Gençlik”: Eğitim sistemlerinin performansını artırması ve Avrupa sisteminin uluslararası alanda çekiciliğinin güçlendirmesi.</p>	<p>İklim, Enerji ve Hareketlilik “Avrupa Kaynak Verimliliği”: Ekonomik büyümenin kaynak kullanımından ayrılması, ekonominin karbondan arındırılması, yenilenebilir kaynak kullanımının artırılması, ulaştırma sektörünün modernize edilmesi ve enerji verimliliğinin artırılması.</p>	<p>Yoksullukla Mücadele “Yoksulluğa Karşı Avrupa Platformu”: Büyüme ve istihdam tarafından üretilen faydaların topluma ulaştırılmasının yaygınlaştırılması, yoksulluk ve sosyal dışlanmayı önleyerek insanların onurlu ve haysiyetli bir yaşam sürmelerine olanak tanıyan sosyal ve bölgesel uyumun sağlanması.</p>
<p>Dijital Toplum “Avrupa için Dijital Bir Gündem” Yüksek hızlı internetin yaygınlaşmasının sağlanması, hane halkı ve firmalar için tek bir dijital pazarın avantajlarından yararlanmanın mümkün hale getirilmesi.</p>		

Kaynak: EC, 2010b: 30; Tokol, 2017: 191

ETUC, 5-6 Mart 2013 tarihli kararında, 2020 Avrupa Stratejisi ile değerlendirmelerini açıklamıştır. Bu kararda ETUC, Avrupa 2020 Stratejisi'ne dair şüphelerini dile getirmiş, Avrupa'daki istihdama dair sorunlar için daha büyük bir kurtarma planının uygulanması gerektiğini savunmuştur. Mevcut ekonomik krizin sonraki on yılda etkisini süredüreceğini vurgulayan ETUC, işsizlik seviyelerinin düşürülmesinin kısa vadede mümkün olmayacağını ifade etmiştir. Vergilerin yüksek ve kamu harcamalarının düşük kalacağına yönelik olumsuz beklentiler de ETUC'un ilgili kararda dile getirdiği noktalar arasında yer almıştır. ETUC, belirtilen kaygılar

beraberinde Strateji’de hedeflere nasıl ulaşılabacağına dair yeterince net bir tanım veya anlayış olmadığını belirtmiştir. Ancak yine de Avrupa 2020 Stratejisi hedeflerinin, sendikaların genel hedefleri ile uyumlu olması nedeniyle ETUC, Strateji hedeflerini desteklediğini duyurmuştur. Bununla birlikte, Avrupa 2020 Stratejisi oldukça bulunduğunu eklemiştir. Ayrıca sürecin, sosyal tarafların rolünü olumsuz etkileme riski de ETUC tarafından dile getirilen kaygılar arasında yer almıştır. Avrupa 2020 Stratejisi’nden bir yıl sonra, kemer sıkma uygulamalarının ve yeni ekonomik yönetim anlayışının ortaya konulması da Strateji’nin ETUC tarafından sorgulanmasına yol açmıştır. Belirtilen uygulamaların Avrupa 2020 Stratejisi’ni ikinci plana ittiği savunulmuştur (ETUC, 2013c). Kısaca Avrupa 2020 Stratejisi, ETUC tarafından hedefler noktasında olumlu karşılanmışsa da bu hedeflere ulaşmak adına çizilen yol ve hedeflerin gerçekçiliği anlamında samimiyetten uzak bulunmuştur. Dönem içerisinde uygulamay konulan kemer sıkma politikalarının, Stratejiyi atıllaştırdığı savunulmuştur.

2.4.2. Avrupa Sendikal Hareketinin Kriz Karşısındaki Tutumu

Sendikaların ekonomik krizlere verdikleri tepkiler genellikle tarihsel kökenleri, ideolojileri, gelişim süreçleri, kurumsal kaynakları ve stratejik eylem için sahip oldukları kapasiteleriyle açıklanmıştır. Bu durum üyelerini harekete geçirme kapasiteleri, maddi kaynakları, liderlik ve uzmanlık kapasiteleri, ağlara ve karar vericilere erişim olanakları, sosyal kaynakları ve politik etkileri ile de ilişkilendirilmiştir. Ayrıca geçmiş dönemlerde yaşanan benzer olaylar karşısında yürütülen faaliyetler ve uygulanan stratejiler sonucunda elde edilen başarılar da tepkilerin şekillenmesinde etkili faktörler arasında yer almıştır (Hyman, 2007; Bernaciak, McCormick and Hyman, 2014: 49-50; Geary, 2016: 132). Genel olarak değerlendirildiğinde ETUC tarafından krize yönelik izlenen politikalar ve stratejiler de benzer bir çerçevede şekillenmiştir.

Kemer sıkma politikaları ve tasarruf programları doğrultusunda yaşanan sorunlar beraberinde sendikaların sürece dair tutumları önem kazanmaya başlamıştır. Avrupa’da yaşanan finans ve borç krizi döneminde sendikaların soruna yönelik tepki ve taleplerini Avrupa düzeyinde ortaya koymaları gerektiği tartışılan konular arasında yer almıştır. Bu anlamda ETUC uygun bir araç olarak işaret edilmiştir. Kemer sıkma politikaları farklı nedenlerle ETUC tarafından sürekli olarak eleştirilmiştir. ETUC, kemer sıkma

politikalarının AB’ni taleplerin azalması nedeniyle uzun süreli bir durgunluk dönemine sokabileceği ve büyüme potansiyeline zarar verebileceği üzerinde sıklıkla durmuştur. Kemer sıkma politikalarının tetikleyeceği sürekli işsizlik ve güvencesizliğin emeği değersizleştirebileceğine yönelik kaygılar da ETUC tarafından dile getirilmiştir. Uzun süreli durgunluğun yatırımları olumsuz etkileyeceği, ekonomideki istikrarsızlık nedeniyle çokuluslu şirketlerin yatırımlarını dinamik talep olanakları sunan dünyanın diğer bölgelerine taşıyacakları da ETUC tarafından dikkat çekilen konulardan olmuştur. Dolayısıyla kemer sıkma politikalarının borç krizini uzatacağı savunulmuştur (ETUC, 2010c; ETUC, 2013a: 62).

ETUC süreç içerisinde yalnızca Avrupa politikalarının eksikliklerini göstermeye çalışmamış, aynı zamanda krize yönelik çözüm önerilerini de farklı araçlar aracılığıyla dile getirmiştir. ETUC, Avrupa’daki siyasi liderlerin, sosyal model ve sendikal haklara saldırmak yerine, Avrupa ve dünya genelinde yaşanan krizi durdurmak için gerekli adımları atmaları gerektiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda ETUC, demokratik işleyişin birer parçası olan temel hakların, sendikal hakların ve sosyal tarafların özerkliğinin AB tarafından savunulması ve tanınması gerektiğine dikkat çekmiş, krizden adil ve yapıcı bir şekilde kurtulmak adına etkin bir diyaloga hazır olduğunu ifade etmiştir (ETUC, 2011b).

1-2 Haziran 2010 tarihli Yönetim Kurulu toplantısı sonrasında yayınladığı bir kararla ETUC, kötüleşen kriz şartlarını ve bu doğrultuda ETUC tarafından izlenen stratejileri paylaşmıştır. ETUC, Avrupa’da milliyetçi, ırkçı güçlere karşı “*Büyüme, İşler ve Avrupa (Growth, Jobs and Europe)*” isimli yeni bir kampanya başlattığını duyurmuştur. Ayrıca ETUC yine bu kararında, bir “*Büyüme Zirvesi*” gerçekleştirilmesi talebinde bulunmuştur. Kısaca ETUC, Avrupa Ekonomisi’nde büyümeyi planlamak için acil bir sosyal zirve talep etmiştir. Sendikaların kemer sıkma politikalarının empoze edilmesi karşısında sadece diyaloga dayalı bir mücadeleye değil sert bir mücadeleye de hazırlıklı olmaları gerektiği vurgulanmıştır. Ancak yine de ilk aşamada büyüme ve iş yaratma stratejilerine yardımcı olmak adına yapılması gerekenlerin tartışılması noktasında sosyal diyaloga öncelik verilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir (ETUC, 2010d).

ETUC, 16-19 Mayıs 2011 tarihleri arasında Atina’da gerçekleştirdiği 12. Olağan Kongresi sonucunda yayınladığı “*Atina Manifestosu*” aracılığıyla da sürece ilişkin

tutumunu ortaya koymuştur. Bu Manifestoda ETUC, Avrupa'daki krizin yönetimi stratejisini kınarken, yirmi maddelik bir liste aracılığıyla 2011-2014 yılları arasında kendi yol haritasını da ortaya koymuştur. Bu doğrultuda ETUC, Yunanistan, Portekiz ve İrlanda'da uygulanan tasarruf tedbirlerinin durumu daha da kötüleştirdiğine ve söz konusu ülkelerde uzun süre devam eden durgunluk ve borç yüklerinin artmasıyla çalışma standartlarının gerilediğine dikkat çekmiştir. Bu nedenle ETUC, işsizlikle, eşitsizlikle ve güvencesizlikle mücadeleyi, büyüme ve sürdürülebilirliği destekleyecek politikaları ve sendikal hareketin güçlendirilmesini öncelikli konular olarak işaret etmiştir (ETUC, 2011c).

ETUC'un kriz karşısında uygulanan politikalara yönelik yayınladığı önemli belgelerden bir diğeri de "*Avrupa için Sosyal Bir Taahhüt (A Social Compact for Europe)*" ismiyle 5-6 Haziran 2012 tarihli Yönetim Kurulu toplantısı sonucunda kabul edilmiştir. Bu belge aracılığıyla ETUC, temel sosyal haklara öncelik verilmesi yönündeki talebini dile getirirken, AB'nin 2020 hedeflerine ulaşabilmesi için sosyal anlamda istikrarlı toplum, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve reel ekonomiye hizmet veren finansal kurumların gerekliliğini vurgulamıştır. Ayrıca ETUC, Birliğin yaşadığı ciddi krizlere cevaben sosyal diyalog aracılığıyla adil ve etkili çözümler aramanın gerektiğini savunmuş ancak bu noktada demokrasi ve sosyal diyalogun saldırıya uğraması nedeniyle duyduğu kaygıyı da paylaşmıştır. ETUC, koordineli ekonomik politikaları desteklediğini belirtirken, son yıllarda elde edilen sosyal kazanımları baltalayan, sürdürülebilir kalkınma, ekonomik iyileşme ve istihdamı engelleyen ve kamu hizmetlerini tahrip eden ekonomik yönetim önlemlerini kabul etmediğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda *Ekonomik ve Parasal Birlikte İstikrar, Koordinasyon ve Yönetişim Antlaşması (Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union)*'nin karşısında olduğunu vurgulamıştır (ETUC, 2012a).

ETUC, krizin ortaya çıkardığı sorunlarla mücadele anlamında bir başka önerisini de 7 Kasım 2013 tarihli Yönetim Kurulu sonucunda karara bağlamıştır. "*Avrupa İçin Yeni Bir Yol: Yatırım, Sürdürülebilir Büyüme ve Kaliteli İşler İçin ETUC Planı (A New Path for Europe: ETUC Plan for Investment, Sustainable Growth and Quality Jobs)*" isimli kararda, AB ülkelerinde GSYİH'nın 10 yıl içerisinde yüzde 2 artırılmasını hedefleyen bir plan detaylandırılmıştır. Bu plan çerçevesinde sera gazı emisyonlarını azaltan enerji üretimi, sürdürülebilir sanayi ve hizmet yatırımları, eğitim ve öğretim, araştırma ve

geliştirme gibi alanlara yatırım yapılması gerekliliği vurgulanmıştır. Bu yönde yapılacak yatırımların uzun vadede 11 milyon kişiye yeni iş şansı oluşturacağı savunulmuştur. İlgili planının finansmanı noktasında ise ETUC, servet vergisi ve finansal işlem vergisi aracılığıyla elde edilecek gelirlerin önemli bir yere sahip olacağına değinmiştir (ETUC, 2013b). Belirmek gerekir ki ETUC buna benzer önerilerini daha önceki kararlarında da dile getirmiş, bankaların ikramiye, temettü ve hisse senedi opsiyonlarına ilişkin vergilerini de bir finansman kaynağı olarak işaret etmiştir. Ayrıca ETUC, krizden çıkış adına Avrupa kurumları ve ulusal kurumların vergi kaçakçılığıyla mücadele için daha sert önlemler alınması gerektiğini, sabit oranlı vergi politikası yerine ilerici bir vergi politikası izlenmesinin uygun olacağını savunmuştur. Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa hükümetleri tarafından güvence altına alınacak bir Avrupa bonusu da ETUC'un önerileri arasında yer almıştır (ETUC, 2008a; ETUC, 2010c).

ETUC, sadece ekonomik krizin durdurulması adına acil önlemler alınması ve bir buhranın engellenmesi yönünde çağrılar yapmamış, aynı zamanda benzer bir krizin gelecek dönemlerde bir daha yaşanmaması için yapısal dönüşümlerin gerçekleştirilmesini de savunmuştur. Bunun ise ancak finans sektörünün yeniden düzenlenmesiyle mümkün olacağına dikkat çekmiştir. Önerilen dönüşümün Avrupa için "*Yeni Sosyal Anlaşma (New Social Deal)*" anlamına geldiğini ifade eden ETUC, bu talebini 2009 Mayıs'ta oluşturduğu bir belge aracılığıyla dile getirmiştir. Bu yeni anlaşma teklifiyle ETUC, genişletilmiş bir geri kazanım planı yapılmasını, daha güçlü bir refah sistemi oluşturulmasını, iç pazarın ticari özgürlüklerine karşı kolektif haklara öncelik verilmesini, daha güçlü bir toplu pazarlık sistemi oluşturulmasını ve fiyat istikrarı sağlanmasını önermiştir (ETUC, 2009c; ETUC, 2011a: 10). ETUC, krize yönelik tepki ve taleplerini sadece yayınladığı belgelerle değil diğer sosyal taraflarla oluşturduğu ortak metinler ve gerçekleştirilen diyalog aracılığıyla da dile getirmiştir. Bu kapsamda kapsayıcı işgücü piyasalarına ilişkin bir çerçeve anlaşmanın müzakere edilmesi ve uygulanması sağlanmış, 2010 sonrası Lizbon tartışmaları kapsamında mevcut ekonomik ve finansal kriz bağlamında ortak öneriler dile getirilmiştir. Sosyal tarafların sürece katılımını ve rolünü değerlendirmek amacıyla çeşitli seminerler de gerçekleştirilmiştir (Clauwaert and Schömann, 2011). Kısaca Avrupa sosyal diyalogunun ilgili dönemde zayıflamasına rağmen ETUC, diğer taraflarla sınırlı da olsa belirli alanlarda ortak bir duruş sergileme çabası içerisinde hareket etmiştir.

ETUC'un derinleşen krizin etkilerine yönelik tepkileri ülkeler bazında da ortaya konulmuştur. Yunanistan'da yaşanan süreç ETUC'un gündemine aldığı konular arasında yer almış, 9-10 Mart 2010 tarihli Yönetim Kurulu sonucunda, Yunanistan'la dayanışma adına bir karar yayınlamıştır. Bu kararında ETUC, Yunan işçilerin işten çıkarılmalarına, ücret ve emekli maaşlarında gerçekleştirilen indirimlere tepki gösterirken, Yunan işçilerinin mücadelelerinde kendileriyle dayanışma içinde olduklarını ifade etmiştir. ETUC Avrupa sendikalarının, Yunanistan'daki durumu ve özellikle de Komisyon'un, Avro Bölgesi Bakanları'nın ve Avrupa Merkez Bankası'nın Yunanistan hükümeti üzerindeki baskılarını takip ettiklerini belirtmiştir. Yunan sendikalarının bu kısa vadeli projeye karşı çıkma konusunda ETUC tarafından tamamen desteklendiği açıklanmıştır (ETUC, 2010a).

ETUC süreçle ilgili tepkilerini ve taleplerini sadece yayınladığı belgeler ve kurduğu temaslar aracılığıyla dile getirmemiş, gösteri ve eylemler gibi daha sert baskı araçlarına da başvurmuştur. Bu doğrultuda ETUC, 2007 yılından itibaren öneri ve taleplerini dile getirmek amacıyla binlerce kişinin katıldığı çok sayıda protesto, gösteri ve kampanya örgütlemiştir. ETUC, AB karar mekanizmalarını etkilemek ve farklı ülkelerden işçileri ETUC çatısı altında toplamak adına bu gösterilere önem vermiştir.

Bu süreçte düzenlenen önemli gösterilerden biri 5 Nisan 2008 tarihinde Ljubljana'da "*Daha Fazla Ücret, Daha Fazla Satın Alma Gücü, Daha Fazla Eşitlik*" sloganıyla gerçekleştirilmiştir. Bu gösterilere 30 ülkeden, 50'den fazla sendikayı temsilen 35 binin üzerinde işçi katılmıştır. Satın alma gücü ve yüksek ücret talebi üzerine yoğunlaşan gösteri sonrasında sendika temsilcileri, taleplerini sunmak için dönemin Slovenya Başbakanı ile bir araya gelmişlerdir. Bu gösteri AB'nin yeni üye devletlerinden birinde düzenlenmesi nedeniyle de önemli bir yere sahip olmuştur. Başka bir gösteri ise 16 Aralık 200 tarihinde Strasbourg'ta gerçekleştirilmiştir. Bu gösteriye katılan 30 binin üzerinde işçi, Çalışma Süresi Direktifi'nin zayıflatılması karşısında tepkilerini dile getirmişlerdir. Bir başka gösteri ise 14-16 Mayıs 2009 tarihleri arasında "*Krizle Mücadele Et, İnsanları İlk Sıraya Koy*" sloganıyla düzenlenmiştir. Bu kapsamda Fransa, İzlanda, İrlanda ve Letonya gibi birçok Avrupa ülkesinde kitlesel gösteriler gerçekleştirilmiştir. Gösteriler sonrasında İspanya, Almanya, Belçika ve Çekya'ya da yayılmış, ETUC bu gösteriler aracılığıyla işçiler ve vatandaşlar için sosyal bir Avrupa çağrısını dile getirmiştir (ETUC, 2011a: 72-73).

ETUC, 2010 yılı Eylül ayında kemer sıkma politikalarına karşı bir eylem günü örgütlemiş, 29 Eylül 2010 tarihinde 30 ülkeden, 50 farklı sendikayı temsil eden 100 bin işçi Brüksel’de gösterilere katılmıştır. Bu eylemler eş zamanlı olarak farklı Avrupa ülkelerinde de gerçekleştirilmiştir. Gösteriler aracılığıyla tasarruf politikalarına karşı tepkiler dile getirilirken, kaliteli işler ve büyüme lehine taleplere dikkat çekilmiştir. ETUC, Avrupa genelinde gerçekleştirilen benzer eylem günlerini farklı zamanlarda da tekrarlamıştır (ETUC, 2011a: 72-73). Kemer sıkma politikalarına karşı Yunanistan, Belçika, Portekiz, Çekya gibi ülkelerde düzenlenen genel grevler de ETUC tarafından desteklenmiştir. Bu doğrultuda Portekiz, İspanya, İtalya, Yunanistan, Belçika, Fransa ve bazı Doğu Avrupa ülkelerinde gerçekleştirilen benzer grevler gösterilen tepki anlamında dikkat çekici bulunmuştur. Buna karşın Kuzey Avrupa ve Almanya’daki sendikalar tarafından gerçekleştirilen eylemlerin ise dayanışmanın ötesine geçemediği ve sembolik bir nitelik taşıdığı belirtilmiştir (Dribbusch, 2015: 172-173). Dolayısıyla ETUC tarafından gerçekleştirilen Avrupa eylemleri, ülkeler nezdinde düzenlenen protestolar ve grevlerin bütünlüğü dikkate alındığında, ortaya konulan refleksin, Avrupa kurumları ve hükümetler üzerinde somut bir kazanımı sağlamaktan uzak olduğu görülmüştür.

ETUC’un kriz sürecinde izlediği stratejilerin etkisinin zayıflığı Richard Hyman tarafından da dile getirilmiştir. Hyman, ETUC tarafından kriz sürecinde gerçekleştirilen faaliyetleri göz ardı etmezken, küresel krizin “ekonomik vatanseverliği” güçlendirdiğini savunmuştur. Bu doğrultuda küresel ekonomik kriz ile ulusal nitelikli sendikal eylemler arasındaki çelişkiye dikkat çekmiştir. ETUC’un kriz süresince izleyici rolünü üstlendiği ya da verdiği uluslararası politik yanıtlarla sürece etkisinin zayıf kaldığını dile getirmiştir. ETUC’un krizin ekonomik kökeninin sağlam analizlerini yapması ve genişleyici politika önerileri üretmesine karşın kriz sonrasında sendikaların ciddi bir şekilde zayıfladığına dikkat çekmiştir. Hyman, Ulusal düzeyde rekabet edebilirliğin savunulması karşısında ücretler ve çalışma koşulları üzerindeki aşağı yönlü baskının arttığını vurgulamıştır (Hyman, 2015: 12-13).

Genel olarak değerlendirildiğinde 2008 yılında Avrupa’yı vuran sosyal, ekonomik ve mali kriz, her düzeyde sosyal diyalogu, endüstri ilişkilerini ve toplu pazarlığı olumsuz etkilemiştir. İkili ve üçlü sosyal diyalog mekanizmaları birçok ülkede doğrudan veya dolaylı olarak adem-i merkezileşmiş veya dağılmıştır. Geçmişte sosyal politika konularında proaktif bir yaklaşım izlemeye çalışan Komisyon, odağını

kuralsızlaştırmaya kaydırmıştır. Komisyon tarafından izlenen bu yöndeki politikalar ETUC başta olmak üzere sosyal tarafları güçsüzleştirmiştir (ETUC, 2019f: 15-20). Bu doğrultuda ETUC'un birçok farklı sorunla karşı karşıya kaldığı görülmüştür. Ekonomik yönetim modelinin derinleşmesiyle birlikte ETUC'un AB ve ulusal politikalar üzerindeki etki gücü zayıflamıştır. ETUC, Kemer sıkma uygulamaları sonrasında sosyal diyalog ve endüstri ilişkileri sistemini güçlendirecek politikalar geliştirememiştir. Ulusal kaygı ve önceliklerin artmasıyla birlikte ETUC üyeleri arasında ortak öncelik ve eylemler belirlenememiştir (ETUC, 2015a).

Yukarıda değinilen sorunlar kapsamında, ETUC'un rolünün güçlendirilmesi ve Avrupa sendikal hareketinin yenilenmesi içinde bulunduğumuz dönemde önem verilen temel hedefler arasında yer almıştır. Bu hedeflerin yerine getirilebilmesi için ETUC, 29 Eylül -2 Ekim 2015 tarihleri arasında Paris'te düzenlediği 13. Olağan Kongresi'nde bazı temel öncelikler belirlemiştir. Ekonomik iyileşme ve ekonomik yönetimin etkilenmesi, sosyal diyalog ve endüstri ilişkilerinin canlandırılması, Avrupa sosyal modeli ve işçi haklarının güçlendirilmesi ETUC tarafından belirlenen üç temel önceliği oluşturmuştur. ETUC bu Kongre'de yapısal anlamda bir yenilenme ihtiyacını da yeniden gündeme getirmiştir. ETUC içerisinde benzer sorunları yaşayan ülkelerin sendikaları arasında daha güçlü bir paylaşım ve ortak dayanışma stratejisinin oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır. Avrupa kurumları ile etkileşimin artırılması gerektiği gündeme alınmıştır. Bu kapsamda ETUC Sekreteryası'ndan bir üyenin sadece AB kurumlarıyla ilişkileri yürütmek üzere görevlendirilmesi gerektiği savunulmuştur. Ayrıca kriz sonrasında ortaya çıkan sorunlarla daha etkin mücadele edilebilmesi için yasal organların işleyişinin gözden geçirilmesi gerektiği de vurgulanmıştır (ETUC, 2015a). ETUC, 21-24 Mayıs 2019 tarihleri arasında Viyana'da gerçekleştirdiği Kongresi'nde AB ve Avrupa sendikal hareketinin zor bir süreçten geçtiğini bir kere daha duyurmuş, benzer taleplere bu kongrede de yer vermiştir (ETUC, 2015a; ETUC, 2015b; ETUC, 2019g).

Belirtmek gerekir ki krizin Avrupa sendikal hareketi üzerindeki etkileri günümüzde de devam etmektedir. ETUC, kendi içerisinde gerçekleştirdiği kriz sonrası tartışmalarında yeniden yapılanmaya odaklanmaktadır. Bu doğrultuda krizin sosyal model üzerinde oluşturduğu tahribatların telafi edilmesi ve kuralsızlaştırmanın önüne geçilmesi ETUC'un temel öncelikleri arasında yer almaktadır. Yaşanan krizin ilk

dönemlerinden itibaren ETUC tarafından ortaya konulan refleks dikkate alındığında, Konfederasyon'un genel eğiliminin dengeli ve yumuşak politikalar beraberinde savunma odaklı bir strateji kapsamında şekillendiği görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada Avrupa sendikal hareketi içerisinde bölgesel anlamda yaşanan gelişmeler tarihsel bir bakış açısıyla ele alınırken, Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC)'nun örgütsel yapısı, faaliyetleri ve Avrupa Birliği sosyal boyutunun geliştirilmesi için ortaya koyduğu çabalar betimsel bir yaklaşımla tartışılarak, monografik bir çalışma oluşturulmuştur. Böylece ETUC'un hangi dinamikler eşliğinde ortaya çıktığı, sendikal faaliyetleri ve stratejileri üzerinde belirleyici olan unsurlar ve uyguladığı politikaların Avrupa Birliği sosyal politikasını ne ölçüde etkileyebildiği anlaşılmaya çalışılmıştır.

II. Dünya Savaşı'na kadar Avrupa'da yaşanan gelişmeler Avrupa sendikal hareketini ulusal boyutta şekillendirirken, Avrupa sendikal hareketi ise uluslararası sendikal hareketi doğrudan etkilemiş ve şekillendirmiştir. Bu süreçte Avrupa sendikal hareketinin seyri Avrupa'da yaşanan ekonomik ve toplumsal gelişmelere uyum göstermiş, özellikle Sanayi Devrimi'nin etkisiyle ilk sendikal örgütlenme deneyimleri Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Belirtilen gelişmeler uluslararası sendikal hareket üzerindeki doğrudan etkinin temel unsurları arasında yer almıştır. Böylece Avrupa *sendikal hareketi, uluslararası sendikal harekete yön veren* bir nitelik sergilemiştir. Dolayısıyla Avrupa sendikal hareketi ile uluslararası sendikal hareketin birlikte ele alınması gerektiği, her iki alanda da yaşanan gelişmelerin, bölünmelerin ve çatışmaların benzer özelliklere sahip olduğu görülmüştür.

ABD'nin sendikal hareket üzerinde oluşturmaya çalıştığı tahakküm her ne kadar sendikal hareket içinde yaşanan gelişmelerde açık bir şekilde görülse de belirtmek gerekir ki uluslararası sendikal hareketin yapısal anlamda şekillenmesi Avrupa'da yaşanan gelişmelerle yakından ilişkili olmuştur. Avrupa'da ortaya çıkan gelişmeler, fikir akımları ve toplumsal mücadeleler uluslararası sendikal hareketi doğrudan etkilemiştir. Özellikle ilk uluslararası örgütlenmeler bu anlamda önemli bir örnek oluşturmuştur. Kısaca uluslararası sendikal hareket içerisinde gerek ideolojik gerekse stratejik anlamda Avrupa'nın etkisi her dönemde hissedilmiştir. Ancak II. Dünya Savaşı sonrasında bu defa uluslararası sendikal hareket içerisinde yaşanan tartışmalar ve bölünmeler, Avrupa'da bölgesel anlamda kurulan ilk sendikal örgütleri etkisi altına almıştır. Özetlemek gerekirse uluslararası sendikal hareket, Avrupa sendikal hareketi açısından

bir *bumerang*⁴³ niteliği taşımıştır. Avrupa sendikal hareketinin oluşturduğu veya neden olduğu sorunların ve bölünmelerin çoğu, II. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası sendikal hareket etkisiyle bu defa Avrupa'da kurulan bölgesel örgütlere nüfuz etmeye başlamıştır. Böylece Avrupa'da kurulan bölgesel örgütlerin, ideolojik ve yapısal anlamda uluslararası sendikal örgütlerle benzer sorunlarla mücadele ettikleri görülmüştür. Kısaca Avrupa'da bölgesel anlamda kurulan ilk sendikal örgütlerin yoğunlaştığı en önemli konuyu ortaklaşma ve bütünleşme çabası meydana getirmiştir.

II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan gelişmeler Avrupa'yı ekonomik ve toplumsal açıdan doğrudan etkilediği gibi Avrupa sendikal hareketi üzerinde de son derece etkili olmuştur. Bu süreçte Avrupa'nın yeniden inşası tartışmalarına eşlik eden birleşik bir Avrupa fikriyle, *birleşik bir Avrupa sendikal hareketi* fikri aynı dönemlerde şekillenmiştir. Ekonomik hedeflere sıkıştırılan Avrupa bütünleşmesi tartışmalarını, toplumsal sorunlara duyarlı hale getirme çabası Avrupa'da bölgesel düzeyde sendikal örgütlerin oluşmasını da sağlamıştır. Ancak sendikal anlamda bölgesel örgütlenmelerin ilk deneyimlerinde sendikalar arasındaki bölünmeler ön plana çıkmıştır. 1950'li ve 1960'lı yıllar Avrupa sendikal hareketi içerisinde bölgesel anlamda kurulan örgütlerin sayısal, coğrafi ve ideolojik anlamda çeşitlilik gösterdiği bir dönem olmuştur. Bu dönemde Avrupa'daki devletlerin EEC ve EFTA gibi bölünmelerle tek bir topluluk içerisinde yer almamaları, İngiltere gibi devletlerin EEC'ye mesafeli yaklaşımı ilgili ülkelerde faaliyet gösteren sendikaların da coğrafi anlamda benzer şekilde bölünmüş yapılar (EFTA-TUC ve ECFTU gibi) oluşturmalarını beraberinde getirmiştir. Bu eğilim özellikle 1970'li yıllara kadar Avrupa sendikal hareketi içerisinde ana itici gücün ulusal sendikal merkezler olması sonucunu doğurmuştur.

Bir başka önemli bölünme de uluslararası sendikal örgütler güdümünde kurulan Avrupa düzeyindeki bölgesel örgütler arasında yaşanmıştır. Bu alandaki bölünmeler daha çok ideolojik temelli (WCL EO ve ERO gibi) olmuştur. Dolayısıyla 1950'li ve 1960'lı yıllar arasında Avrupa sendikal hareketi içerisinde ortaya çıkan bölünmüş yapı, sendikaların Avrupa bütünleşme sürecinde etkili olmasını engellemiştir. Bu süreçte Avrupa sendikal hareketi, Avrupa bütünleşmesini etkilemekten ziyade kendisini var

⁴³ Bumerang, sert ağaçların dallarından yontularak kılıç kadar keski hale getirilen, genellikle Avusturya yerlileri tarafından kullanılan, kıvrık sopa biçiminde ve atıldığı yere geri dönebilen bir av silahıdır. 1998 yılında Keck ve Sikkink, *Activists Beyond and Borders* isimli eserlerinde Bumerang Modeli (Boomerang Pattern)'ni kavramsallaştırmış ve sosyal bilimlerde tartışmaya açmışlardır (1998: 19-21).

etme ve sürece ilişkin ortak bir duruş ortaya koyabilme çabası içerisinde hareket etmiştir. Avrupa topluluklarına bir sosyal boyut getirilmesi fikri her ne kadar sendikaların en temel hedefleri arasında yer alsa da ETUC öncesinde sosyal politikalar anlamında sendikal hareketin fiili bir etkisi söz konusu olmamıştır. Avrupa sendikaları ile Topluluk kurumları arasındaki ilişkilerin belirginleştiği ve sendikaların görüşlerinin dikkate alındığı dönemlerde dâhi inisiyatifin sendikalarda değil Topluluk kurumlarında olduğu görülmüştür. Kısaca Avrupa sendikal hareketi, 1970’li yıllara kadar Avrupa ekonomik ve politik bütünleşmesini önceleyen bir yapıya sahip olamamıştır. Özellikle Roma Antlaşması sonrasında Topluluk düzeyinde zaten sınırlı olan sosyal kaygının daha da azaldığı ve sendikaların bu süreci etkileyemediği görülmüştür. Dolayısıyla tartışılan dönemde sendikalar tamamen dışsal bir aktör haline getirilmiştir.

Avrupa’da bölgesel sendikal örgütlerin sayıca çokluğu sendikalar arasında Topluluk kapsamında temsil anlamında bir koordinasyon sıkıntısını da ortaya çıkarmıştır. Avrupa düzeyindeki sendikaların bölünmüş yapısı nedeniyle işçileri Avrupa’da hangi örgütün temsil yetkisine sahip olacağı ve Topluluk düzeyinde hangi örgütün tanınacağı tartışmaları ön plana çıkmıştır. Böylece ETUC öncesinde bölgesel düzeydeki Avrupa sendikaları sadece bölünme ile değil aynı zamanda temsil ve tanınırlık anlamında bir çatışma sorunuyla da karşı karşıya kalmışlardır. Belirtilen sorunlar beraberinde yaşanan gelişmeler sonrasında sendikalar, Avrupa bütünleşmesi tartışmalarında sosyal konulara yaklaşımın çerçevesinin sendikaların karar süreçlerine katılımı ile ilişkili olduğunu görmüşlerdir. ETUC öncesinde görülen bölünmüş yapının sendikaları Avrupa düzeyinde amaçlarından uzaklaştırdığı anlaşılınca özellikle ulusal sendikal merkezler arasındaki farklılıklara ılımlı yaklaşarak bir ortaklık sağlama ihtiyacı hissedilmiştir. Dolayısıyla Avrupa bütünleşme sürecine emeğe dair bir perspektif dâhil edilmesi ortak bir Avrupa sendikal örgütü oluşturulmasının en temel nedeni haline gelmiştir. Belirtmek gerekir ki bu süreçte Avrupa sendikal hareketi de Avrupa ile eş zamanlı olarak bir bütünleşme süreci yaşamıştır.

Yukarıda gerçekleştirilen tartışmalar beraberinde Avrupa düzeyinde ortak bir sendikal örgüt oluşturma niyeti tek başına yeterli olmamıştır. Yeni bir örgütün kurulmasına yönelik tartışmalarda özellikle ulusal sendikal merkezler arasındaki yapısal ve felsefi farklılıklar süreci zorlaştırmış, anlaşmazlıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu tartışmalar, yeni kurulacak örgütün coğrafi sınırlarının belirlenmesi,

isminin kararlaştırılması, uluslararası sendikal yapılarla ilişkilerinin kurgulanması ve ideolojik farklılıklara ne ölçüde açık olacağı noktasında şekillenmiştir. Her bir tartışma başlığı altında TUC ve DGB gibi Avrupa düzeyinde güçlü iki sendikanın belirleyici ve etkili olduğu da görülmüştür. Bütün bu sorunlara rağmen yeni bir örgütün kurulması başarılmışsa da bu sorunlar çözümlenmeden üstü kapatılarak yeni örgüte taşınmıştır. TUC ve DGB gibi iki büyük örgütün süreçten kopmasını engelleme ve her iki sendikayı da yeni örgüte dâhil etme çabası belirtilen sorunlara yaklaşım şeklini de etkilemiştir.

Kısaca ETUC'un kuruluş sürecinde gerçekleşen tartışmalar örgütün ilk faaliyet yıllarında karşılaşılan çatışmaları da beslemiştir. Yeni kurulacak bölgesel örgütün sınırları ve üye yapısının ideolojik genişliği çözümü zorlaştıran konular arasında yer almıştır. Aslında bu tartışmalar ETUC'un bir şemsiye örgüt olması ve AB'yi aşarak bir Avrupa örgütü şeklinde faaliyet göstermesi tartışmalarını da yakından ilgilendirmiştir. ETUC'un kuruluş sürecinde örgütün sadece EEC'yi değil Avrupa Konseyi ülkelerini de kapsayacak şekilde genişletilmesine karar verilmiştir. Ayrıca ETUC her ne kadar ICFTU üyesi *hür* sendikal anlayışı benimseyen sendikal merkezler tarafından kurulmuş olsa da kuruluşundan kısa bir süre sonra Hıristiyan eğilimli ve WFTU etkisindeki sendikaların da örgüte üye olduğu görülmüştür. Belirtmek gerekir ki ETUC, ilk kuruluş aşamasında hem ideolojik hem de coğrafi anlamda şemsiye bir örgüt olarak şekillendirilmeye çalışılmış ancak bu doğrultudaki çeşitlilik belirli kriterler (ideolojik) ve kısıtlar (coğrafi) beraberinde olgunlaşmıştır. ETUC, özellikle CGIL ve CGT gibi sendikaları, ETUC'un hedeflerini ve ideolojisini kabul etmeleri ve WFTU ile aralarına mesafe koymaları koşuluyla üyeliğe kabul etmiştir. Kısaca ETUC, farklılıklara ideolojik yaklaşma ve yapısal uyum koşuluyla açık olmuştur. Coğrafi anlamda ise her ne kadar Topluluk sınırlarını aşan bir temsil anlayışı kabul edilse de Topluluk sorunları ETUC'un temel politika alanını oluşturmuştur. Genel olarak değerlendirildiğinde ETUC'un kapsayıcı bir örgüt olması fikri ön plana çıksa da özellikle ilk faaliyet yıllarında bunun pratikte kolay olmadığı görülmüştür. Özetle ETUC'un ilk dönem faaliyetleri birçok paradigmanın etkisi altında şekillenmiştir.

ETUC'un ilk faaliyet yıllarında örgüt içerisinde yaşanan farklılıklar bu dönemde Avrupa kurumları ile etkin bir iletişim kurmasını ve ETUC'un Avrupa politikaları üzerinde etkili olmasını engellemiştir. Dolayısıyla ETUC bu süreçte *etki odaklı değil üye odaklı* bir yaklaşım benimseyerek öncelikle kendi üyeleri tarafından

tanınma çabası içerisinde hareket etmiştir. Konfederasyon, ortak bir tutum sergileme çabası içerisinde hareket etmiş, üyeleri arasında bir güç birliği oluşturmayı gözetmiştir. Ayrıca yine bu dönemde DGB ve TUC gibi belirli büyük ulusal sendikaların Konfederasyon politikaları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Kısaca ETUC 1970'li yılların ilk yarısında iç sorunlar ve demokratik yapısal işleyiş gibi konulara yoğunlaşmış, üyelerinin güvenini kazanmayı hedeflemiştir.

Avrupa kurumları tarafından kabul edilme ve tanınma çabası da 1970'li yıllarda ETUC'un önemli gündem maddeleri arasında yer almıştır. Sosyal konferanslarda ve diğer üçlü yapılarda temsil gücü kazanma amacı ETUC'un bu dönem içerisindeki tartışmalarında ön plana çıkmıştır. ETUC özellikle sosyal konferanslarda sandalye sayısını yükseltmeye çalışmış, bu doğrultuda belirli dönemlerde Topluluk kurumlarıyla çatışma içerisine girmiştir. İlgili dönemde ETUC, sadece üçlü temaslarda işçi temsilinin güçlendirilmesi adına değil Konfederasyon olarak daha çok sandalye hakkı kazanarak kendisini işçi tarafını temsil eden diğer örgütler arasında da güçlü bir pozisyona getirmeye ve Avrupa düzeyinde temsil yetkisini kurumsallaştırmaya çalışmıştır. ETUC bu konuda taleplerinin karşılanmadığı durumlarda kimi zaman diyalog mekanizmalarını protesto yöntemine başvurmuş, belirli dönemlerde Topluluk kurumlarıyla temaslarını askıya almıştır. ETUC'un bu tutumu ilgili dönemlerde sosyal konferanslar ve İstihdam Daimî Komitesi'nin ertelenmesine de yol açmıştır. Ancak ETUC, protestolar aracılığıyla diyalog mekanizmalarından kendini çekmek yerine genel itibariyle makul bir yaklaşım içerisinde hareket ederek Topluluk kurumlarıyla ilişkilerini devam ettirme yolunu seçmiştir. Avrupa bütünleşme sürecinin tamamen dışında bırakılma endişesi ETUC'un sert bir tutum sergileme noktasında geri adım atmasına neden olmuştur.

ETUC'un kurulduğu 1973 yılında Bretton Woods Sistemi'nin çökmesi ve ardından petrol krizlerinin yaşanması sonucunda kesintisiz ekonomik büyüme süreci de sona ermiştir. Kısaca ETUC, kurulduğu an itibariyle son derece büyük bir ekonomik krizin olumsuz etkileriyle karşı karşıya kalmıştır. Böylece ekonomik kriz dönemindeki mücadele anlayışı ETUC'un ilk dönem faaliyetlerinin çerçevesini oluşturmuştur. Bu dönemde ETUC, işsizlikle mücadeleyi birincil hedefi olarak ilan etmiştir. Ücretlerden taviz verilmeksizin çalışma sürelerinin kısaltılması, kamu yatırımlarının artırılması, Avrupa düzeyinde istihdam politikalarının oluşturulması ETUC'un vurguladığı öncelikler arasında yer almıştır. ETUC belirtilen hedefler noktasındaki mücadelesini

farklı kanallar aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Avrupa kurumlarıyla temas, hükümetler üzerinde baskı ETUC'un diyaloga dayalı çabalarını oluştururken, Avrupa genelinde kitlesel protesto ve eylemlerin de gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu eylem ve protestolar her ne kadar sorunların çözümünde doğrudan etkili bir araç vazifesi görmeseler de ETUC bu sayede örgüt içerisinde ortak bir tavır oluşturulmasını sağlayabilmiş, işçileri Avrupa düzeyinde harekete geçirme noktasındaki kabiliyetini keşfetmiştir.

ETUC'un kuruluşu bir kriz ortamında gerçekleşse de 1974 yılında oluşturulan Sosyal Eylem Programı ETUC'un kendisini ifade edebilmesi için bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. ETUC, Sosyal Program tartışmaları aracılığıyla işçilerin yönetime katılımı, istihdam ve işsizlik gibi konuları Topluluğun gündemine taşımıştır. ETUC bu Program sayesinde Topluluk kurumlarıyla ilk kurumsal ilişkilerini oluşturmuştur. Belirtilen gelişmeler ETUC'un var olma ve kabul edilme çabalarına da destek olmuştur. Kısaca ETUC, kuruluşunun henüz başında Sosyal Eylem Programı aracılığıyla temel önceliklerini görünür hale getirmiş, Avrupa düzeyinde toplu pazarlık, işsizlikle mücadele, işçilerin yönetime katılımı gibi konuları gündemine taşımıştır. Özetle 1973 ile 1985 yılları arası ETUC tarafından kimi zaman saldırgan kimi zaman diyaloga dayalı bir tutum benimsenmiştir. ETUC bu süreçte rüştünü ispat etmeye, örgüt içinde uyumu sağlamaya ve önceliklerini belirlemeye gayret etmiştir. Sosyal Eylem Program'ının oluşturulma sürecinde olduğu gibi sosyal konularda tartışmalara sınırlı katkılar sağlamıştır.

1985 yılı sonrasında ETUC, var olma aşamasını tamamlayarak Avrupa düzeyinde politikaları etkileyebilen bir aktör olarak rol alma çabası içerisine girmiştir. Komisyon olumlu yaklaşımıyla ETUC'u desteklemiş, ETUC bu dönemde karar mekanizmasına etki edebilecek çeşitli yetkilerle donatılmaya başlanmıştır. Komisyon, ETUC faaliyetlerini sadece politik açıdan değil finansal açıdan da desteklemiştir. Bu süreç, ETUC ile Komisyon arasında işbirliğine dayalı korporatist ilişkilerin kurulmasını da beraberinde getirmiştir. Böylece ETUC'un daha bağımsız ve kimi zaman da protesto ve eylemlerle desteklediği kısmen daha sert mücadele anlayışının yerini uzlaşmaya ve diyaloga dayalı bir yaklaşım almıştır. Kısaca ETUC, Delors döneminde Komisyon'la kurduğu iyi ilişkilerin avantajını da kullanarak sosyal konularda Topluluk düzeyinde bağlayıcı düzenlemelerin oluşturulmasını hedeflemiştir.

1985 yılı sonrasında özellikle Val Duchesse toplantılarıyla birlikte işveren örgütleriyle ETUC arasındaki ilişkilerin de geliştiği görülmüştür. İşverenler bu süreçte diyalog sürecine olumlu yaklaşmış ancak Topluluk düzeyinde bağlayıcı kurallar oluşturulmasından kaçınmışlardır. Bağlayıcı düzenlemelerin gündeme geldiği durumlarda işverenlerin diyalogu tıkadıkları görülmüştür. Dolayısıyla bu dönemde sosyal diyalog Komisyon'un olumlu yaklaşımı sayesinde gelişmiş, işverenlerin sosyal bir mevzuat oluşması yönündeki girişimlere uzak olmaları nedeniyle somut bir sonuç ortaya çıkmamıştır. Sosyal diyalog bağlamında yürütülen ilişkiler 1990'lı yılların başına kadar taraflar arasında fikir alışverişini sağlayan bir forum niteliğinin ötesine geçememiştir. ETUC bu süreçte sosyal diyalog mekanizmasının sosyal alanda kazanım sağlayacak nitelikte olmadığını görmesine rağmen tamamen süreçten çekilmeyi de rasyonel bulmamıştır. Belirtilen dönemde ETUC topluluk düzeyinde politikaları etkileme noktasında Komisyon'la olan iyi ilişkilerine öncelik vermiştir. İlgili süreçte sosyal konulara duyarlı bir mevzuat oluşturulmaktan ziyade böyle bir kaygının Topluluk gündemine girmesi sağlanmıştır. 1985 yılı ile 1990'lı yılların başı arasındaki süreçte ETUC tarafından yürütülen faaliyetler sosyal bir Topluluk mevzuatı oluşturulabilmesi açısından bir ön çalışma niteliği taşımıştır.

Bu dönemde ETUC'un Avrupa düzeyinde toplu pazarlık hedefi ve temel hakların bağlayıcılık kazanması gibi konulara ağırlık verdiği görülmüştür. Sosyal diyalogun geliştirilmesi yoluyla Avrupa düzeyinde sosyal bir mevzuatın oluşturulması ETUC'un en önemli gündemleri arasında yer almıştır. Hem Avrupa düzeyinde toplu pazarlık hedefinin somutlaşması hem de temel haklara yönelik düzenlemelerin bağlayıcılık kazanması anlamında Çalışanların Temel Hakları Topluluk Şartı'nın oluşturulması aşamasına ETUC tarafından önem verilmiştir. Bu dönemde ETUC bağlayıcı bir düzenlemenin oluşturulması için yoğun çaba harcamıştır. ETUC, Şart'ın içeriği ve felsefesi üzerinde bir etki yaratmış olsa da çabalar bağlayıcı bir mevzuatın oluşması için yeterli olmamıştır. Ancak ETUC bu süreçte özellikle Avrupa düzeyinde toplu pazarlık hedefi noktasında kendi içinde bir netleşme sağlamış aynı zamanda bu niyetini Topluluk düzeyinde fark edilir kılmıştır.

Kısaca ETUC, Çalışanların Temel Hakları Topluluk Şartı'nın bağlayıcılıktan uzak olmasını bir mağlubiyet olarak değerlendirmemiş, ilerleyen dönemde daha somut etkiler oluşturabilmek amacıyla örgütün iç işleyişi hakkında sorgulamaya gitmiş ve

1991 yılında örgüt içerisinde önemli reformlar gerçekleştirmiştir. ETUC bu süreçte üyesi olan ulusal sendikaların etkisinde bir örgüt olmaktan çıkarak konfederasyonel anlamda inisiyatif alma ve karar yetkisini güçlendirme çabası içerisine girmiştir. Örgüt içerisinde gerçekleştirilen reformlar ETUC'un özellikle sosyal politikaya ilişkin süreçlerde çok daha etkili ve hızlı hareket etmesinin önünü açmıştır. Böylece ETUC kurumsal bir Avrupa sosyal politikası adına ihtiyaç duyduğu daha güçlü ve somut bir mücadele zemini oluşturmak adına gerekli yetki ve araçlarla donatılmanın yollarını aramıştır. ETUC, üyelerinden aldığı Avrupa düzeyindeki temsil yetkisini 1995 ve 1999 yıllarında gerçekleştirdiği reformlarla da güçlendirmiştir.

1991 yılında Sosyal Politika Anlaşması'nın sosyal taraflar arasında imzalanması ve bu Anlaşma'nın 1992 yılında imzalanan AB Antlaşması'na bir protokol eşliğinde eklenmesi ETUC'un Avrupa düzeyinde müzakere çabalarını somutlaştırmıştır. AB Antlaşması'nın 1993 yılında yürürlüğe girmesinin ardından taraflar arasında direktiflere dönüştürülebilen çerçeve anlaşmaların imzalanması mümkün hale gelmiştir. Amsterdam Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle ise Sosyal Politika Anlaşması Avrupa Topluluğu Antlaşması'na dâhil edilmiş ayrıca Amsterdam Antlaşması'na istihdamla ilgili bir bölüm de eklenmiştir. 2007 yılında Lizbon Antlaşması ile birlikte ETUC'un temel hakların bağlayıcı nitelik kazanması için verdiği mücadele sonuca ulaşmıştır. Bu gelişmeler ETUC'un politika oluşturma sürecine katkı anlamında güçlenmesini de sağlamıştır.

Özellikle 1995 ile 2007 yılları arasında ETUC, direktife dönüştürülen veya dönüştürülmeyen çerçeve anlaşmalar, temel hakların bağlayıcı nitelik kazanması, Avrupa Çalışma Konseyleri'nin oluşturulması gibi birçok alanda çabalarıyla sosyal bir Avrupa adına önemli katkılar sağlamıştır. Ancak tek pazarın oluşumu ve işleyişinde esneklik tartışmalarındaki atıl tutumu nedeniyle çoğu zaman eleştirilmiştir. Komisyon'la ilişkilerinde finansal anlamda bağımlı hale gelmesi de ETUC'un emeğe yönelik çok daha etkin ve bağımsız bir mücadele sürdürmesini engellediği sık sık dile getirilmiştir. Sonuç olarak Komisyon sadece Konsey tarafından onaylanan ve AB için gerekli gördüğü konularda sosyal düzenlemeleri hayata geçirmiştir. Ayrıca Komisyon yönetiminin sosyal politika önemlerine yaklaşımı bu alanda yapılan düzenlemeleri hızlandırmış ya da yavaşlatmıştır. Kısaca Komisyon talep ettiği ve gerekli gördüğü ölçüde ETUC'un taleplerini somutlaştırma veya düzenlemeye dönüşmesini destekleme

eğilimde olmuştur. 1985 ile 2008 yılları arasındaki dönemi ETUC açısından *görekemli on üç (Glorious Thirteen)* olarak değerlendirmek mümkündür.

ETUC'un etkili faaliyetlerinin ön plana çıktığı görekemli on üç, 2008 yılında ABD'de çıkan finansal krizin borç krizine dönüşerek Avrupa'yı derinden etkilemesiyle birlikte sona ermiştir. Krizle birlikte sosyal diyalog mekanizması etkisini yitirmiş ve birçok ülkede durma noktasına gelmiştir. Kemer sıkma politikaları istihdam piyasalarını doğrudan etkilemiş, işsizlik artarken güvencesiz çalışma şekillerinin yaygınlaştığı görülmüştür. Krizden ve etkilerinden kurtulmak adına ETUC, koordineli ekonomik politikaların izlenmesi gerektiğini vurgularken kemer sıkma politikalarını sert bir şekilde eleştirmiştir. ETUC, bu doğrultuda alternatif politika önerilerini diyalog zemininde dile getirmekle birlikte düzenlenen protesto eylemleri aracılığıyla Avrupa'nın her yerinde kemer sıkma politikaları karşısında sert bir tutum da ortaya koymaya da çalışmıştır. Ancak krizin her AB üyesi devlette aynı etkiyi yaratmamasının da etkisiyle ETUC, süreç içerisinde dönüştürücü bir rol üstlenememiştir. Kısaca kriz sürecinde ETUC tarafından ortaya konulan stratejiler zayıf bir nitelik sergilemiştir. Belirtmek gerekir ki krizin ortaya çıkardığı koşulların ve sorunların düzeltilmesi ve istihdam piyasasına yönelik etkin düzenlemelerin hayata geçirilmesi hâlâ ETUC tarafından yürütülen sendikal faaliyetlerin temel çerçevesini oluşturmaktadır.

Yukarıda özetlenmeye çalışılan gelişmeler genel olarak değerlendirildiğinde ETUC'un AB sosyal boyutuna yönelik etkisinin belirli dönüm noktalarını oluşturduğu görülmektedir. Bu dönüm noktaları ETUC'un örgütsel anlamda gelişimi açısından da son derece önemli bir yere sahiptir. 1973 yılında kurulmasının ardından 1985 yılına kadar geçen süre ETUC açısından rüştünü ispat etme dönemi olarak değerlendirilmelidir. Bu süreç içerisinde ETUC mücadele stratejisinin seyri ve örgüt içerisindeki işleyişin yönetimi anlamında da önemli bir sorgulama süreci geçirmiştir. ETUC'un Avrupa sosyal boyutuna ilişkin etkisinin en önemli dönüm noktalarından birisini 1973 tarihli Petrol Krizi ve sonrasında 1974 yılında kabul edilen Avrupa Sosyal Programı oluşturmuştur. 1985 ile 1992 yılları arasında ETUC hem örgüt yapısı anlamında hem de Avrupa sosyal boyutu içerisindeki rolü bakımından önemli bir reform süreci içerisinden geçmiştir. Avrupa düzeyinde toplu pazarlık hedefi ve temel hakların bağlayıcılık kazanması anlamındaki mücadelesi dikkate alındığında ETUC'un bu dönemdeki dönüm noktalarının 1986 tarihli Tek Avrupa Senedi'nin kabulü, 1989

tarihli Çalışanların Temel Hakları Topluluk Şartı ve 1991 tarihli Sosyal Politika Anlaşması olduğu görülmektedir.

1993 ile 2007 yılları arasında ise ETUC, Avrupa sosyal boyutuna doğrudan katkı sağlayabildiği bir döneme girmiştir. 1990'lı yılların ikinci yarısı itibariyle somutlaşan çerçeve anlaşmalar, 1997 tarihli Amsterdam Antlaşması (Sosyal Politika Anlaşması'nın Topluluk Antlaşması'na dâhil edilmesi ve Amsterdam Antlaşması'na istihdamla ilgili bir bölüm eklenmesi), 2000'li yılların başıyla yükselen Anayasa tartışmaları ve 2007 yılında Lizbon Antlaşması ile temel hakların bağlayıcı bir niteliğe kavuşması belirtilen dönemde ETUC açısından önemli dönüm noktaları arasında yer almıştır. 2008 yılı ile birlikte yaşanan Borç Krizi ve bu krizle mücadele stratejileri ETUC'un günümüze kadar yansıyan sendikal stratejilerinin belirlenmesinde ve bu stratejilerin etkilerinin değerlendirilmesinde son derece önemli bir dönem olarak değerlendirilmelidir.

Genel olarak değerlendirilirse ETUC, belirli dönemlerde⁴⁴ düzeyi ve yoğunluğu değişmekle birlikte Avrupa sosyal boyutuna birçok anlamda katkı sağlamış, Avrupa kurumlarının ve işveren örgütlerinin sosyal politikalara ilişkin farkındalıklarının ve algılarının gelişmesine yardımcı olmuştur. Ancak ETUC bu süreci çoğu zaman kendi etkinliği veya inisiyatifi doğrultusunda değil Avrupa kurumlarının, hükümetlerin ve işveren örgütlerinin kabulü yoluyla yönetmiştir. ETUC'un sosyal boyuta ilişkin etkisi taleplerinin Avrupa kurumlarıyla çatışmadığı durumlarda söz konusu olabilmiştir. Özetle Avrupa kurumları, işveren örgütleri ve hükümetler tarafından makûl karşılanan ETUC taleplerinin dikkate alındığı görülmüştür. Bunun nedeni ise Avrupa bütünleşme süreci içerisinde ekonomik boyutun her zaman sosyal boyuttan daha öncelikli değerlendirilmesi olmuştur. Kısaca Avrupa bütünleşme sürecinde pazarlık konusu olan husus çoğunlukla ekonomik boyuta ilişkin değil ekonomik hedeflerin daha etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi adına ihtiyaç duyulan asgari sosyal standartlar noktasında açığa çıkmıştır. Bununla birlikte hükümetlerin ve işveren örgütlerinin pazarlık güçlerinin her zaman işçi örgütlerinden çok daha fazla olması sosyal politikalar lehine ETUC tarafından sağlanacak katkının sınırları anlamında da belirleyici hale gelmiştir. Dolayısıyla ETUC, Avrupa sosyal politikası açısından bir *baskı unsuru* olmaktan ziyade Avrupa bütünleşme sürecinin gerçekleştirilmesi aşamasında ve iç pazarın tamamlanması sürecinde oluşturulan politikaların emek üzerindeki tahribatının hafifletilmesi adına

⁴⁴ ETUC'un ilgili dönemlere ilişkin katkı ve etkisi EK-2'deki tablo aracılığıyla anlaşılır kılınmaya çalışılmıştır.

öneriler sunan, bütünleşme fikrinin çalışanlar tarafından içselleştirilmesine yardımcı olan, AB kurumları ve hükümetlerce benimsenen sert politikaların çeşitli alternatiflerle yumuşatılmasına aracılık eden *dengeleyici* bir rol üstlenmiştir.

ETUC, taraflar arasındaki güç dengesi içerisindeki zayıf pozisyonu nedeniyle ise çatışmacı bir yaklaşım sergilemekten ziyade diyaloga dayalı bir anlayış benimsemiştir. Asgari sosyal düzenlemelerin kabul edilmesi adına çoğu zaman Komisyon ile işbirliği içerisinde hareket etmiştir. Ayrıca Komisyon tarafından sağlanan güçlü finansal destek, ETUC'un Avrupa kurumlarıyla ilişkilerinde ortaya koyduğu tavır üzerinde de etkili olmuştur. ETUC, özellikle 1985 yılı sonrasında çoğu zaman emeğe ilişkin belirli temel konularda tavizler de vermek suretiyle elde ettiği avantajlı konumu korumak adına yoğun çaba harcamıştır. Bu doğrultuda ETUC ilişkileri Komisyon başta olmak üzere Avrupa kurumlarıyla Euro-korporatist bir anlayış çerçevesinde şekillendirilmeye çalışılmıştır. ETUC'un özellikle örgütsel düzeyde gerçekleştirdiği reformlarda, AB politikalarına ve sosyal diyaloga ilişkin düzenlemelere daha hızlı cevap verebilme amacının ön plana çıktığı dikkat çekmiştir. Ancak üç taraflı sosyal diyalogun geliştirilmeye çalışıldığı ilk dönemlerde ETUC hedeflediği pozisyonu elde edememiştir. İşveren örgütlerinin somut çıktılara dönüşecek bir diyalog mekanizmasının oluşturulmaması yönünde gösterdiği direnç, hükümetlerin kendi yetkilerini Avrupa kurumlarına devretme konusundaki isteksizlikleri bu durumu güçlendirmiştir. Dolayısıyla sosyal diyalog uzunca bir süre AB düzeyinde kuralların oluşturulmasına öncülük eden bir görev üstlenememiştir. Sonrasında ise daha önce de tartışıldığı gibi sosyal politikaya ilişkin AB düzeyinde oluşturulan kurallar çoğunlukla ekonomik boyuta ilişkin amaçları aksatmayacak, hükümet ve işverenler tarafından makûl karşılanan düzeylerde gerçekleştirilmiştir.

ETUC, kurulduğu ilk yıllardan günümüze kadar Avrupa'da yaşanan krizlere şahitlik etmiş, her kriz sürecinde sendikal stratejilerinin krizin yönetimine dâhil edilmesi için çaba harcamıştır. Özellikle krizin etkilerinin daha yoğun hissedildiği ve sendikal taleplerin dikkate alınmadığı dönemlerde ETUC, sert mücadele araçlarını da denemiş, eylem ve protestolara da başvurmuştur. ETUC tarafından gerçekleştirilen bu protestolar çoğu zaman Avrupa kurumlarının kararlarını etkilemekten uzak bir görünüm sergilemiştir. Genel itibarıyla değerlendirildiğinde daha önce de değinildiği gibi ETUC, çatışmadan uzak ve diyaloga dayalı bir anlayış içerisinde hareket etmiştir. Ayrıca

belirtmek gerekir ki ETUC kendisini AB'nin coğrafi sınırlarını aşan bir kıta örgütü olarak tanımlasa da ETUC'un güçlü ya da zayıf bir aktör olmasını AB içerisindeki pozisyonu belirlemiş dolayısıyla ETUC'un AB politikalarına öncelik verdiği görülmüştür.

Özetlemek gerekirse ETUC'u Avrupa'da Birlik düzeyinde sosyal bir anlayışın şekillenmesinde yok saymak mümkün değildir. ETUC'un işçi sınıfının belirli temel sorunları adına yürüttüğü çalışmalar ve sağladığı katkı sınırlı da olsa görülmektedir. Ancak ETUC'un ortaya koyduğu mücadele Avrupa'da işçi sınıfının sorunlarına samimi bir çözüm üretmenin gerisindedir. ETUC tarafından benimsenen stratejiler kapitalist sistem anlayışı ile iç içe geçmiştir. ETUC, Avrupa bütünleşme sürecinin ekonomik boyut noktasında ortaya koyduğu önceliklere doğrudan bir eleştiri getirmekten uzaktır. Avrupa bütünleşme süreci içerisinde ekonomik boyutun dengelenmesi amacıyla sosyal politikaya ilişkin dile getirdiği kimi taleplerin gerçekleşmesinin mümkün olmadığını görse de ETUC her fırsatta bütünleşme sürecine desteğini yinelemekten vazgeçmemiştir.

Kaynaklar

Arşiv Belgeleri

AFL (1950), Unions Ask Voices in Ruhr Control, From ETUC Archives in IISH, America.

Council of EC (1976), Joint Statement by The Conference on the Restoration of Full Employment and Stability in The Community, 24 June 1976, Luxembourg.

Commission of EC (1976a), Restoring Full Employment And Stability in The Community, Document Submitted in Preparation of the Tripartite Conference, 26 May 1976, Brussels.

Commission of EC (1976b), Letter of Ugo Mosca to Mathias Hinterscheid, Dated 19 July 1976, Brussels.

Commission (1985a), “The Great Internal Market and Industrial Development”, Short Paper by Lord Cockfield and Mr Narjes, 24 January 1985.

Commission (1985b), “Growth and Employment”, Short Paper by Commissioners Pfeiffer and Sutherland, 28 January 1985.

Daily Mail (1949), Disunity Among The Unions, 22.11.1949.

Delors, Jacques (1985), The Trust of Commission Policy: Statement by Jacques Delors, President of the Commission, to the European Parliament, 14 January 1985, Strasbourg.

Delors, Jacques (1988), “Speech by Jacques Delors, President of Commission of the European Community, VIth Statutory Congress Minutes, Stockholm, 13-14 May 1988, pp. 67-77.

ERO (1951), Third Meeting of Office Committee, Düsseldorf, 19/20th October, 1951, Proposal by the Socialist Movement for the United States of Europe., IISH ETUC Archives.

ERO (1952), Report on the European Regional Conference: 2nd Session, 22nd-24th October 1952, Lugano.

ERO (1954), 5th Meeting of the Economic and Social Committee, Brussels, August 1954; Study on International Conditions for Full Employment, Particularly as Regards Europe.

ERO (1954), Some Aspects of European Integration, ICFTU Trade Union Summer School, 12-25 September 1954, Egmont-aan-Zee.

ERO (1954b), Report on the European Regional Conference: 3rd Session, 3rd-5th November 1954, Strasbourg./ Roemers (1954), Introduction by D. Roemers for the ERO Conference, 3-5 November 1954, Strasbourg.

ERO (1955), Trade Union Conference for the Revival of the European Idea, Brussels, 25-27 August 1955; Statement on the Revival of the European Idea.

ETUC (1949), Ruhr Output Up Despite Plan for Its International Control, ETUC Arşivi Gazete K p r , IISH, Amsterdam.

ETUC (1973a), "Who Represents What at Community Level", Press Release dated 18th June 1973

ETUC (1973b), Letter by T Rasschaert (General Secretary) to the Practising President of the Council of Ministers of the European Communities, dated 16th June 1973.

ETUC (1973c), “Preparation of The Social Conference in the European Community- May 1973”, Executive Committee Meeting, 9 March 1973, Item 6 on the Agenda, Brussels.

ETUC (1973d), “Introduction of a System of Information on the Process and Results of Collective Bargaining”, Executive Committee Meeting, 9 March 1973, Item 10 on the Agenda, Brussels.

ETUC (1973e), “The Economic and Social Committee”, Executive Committee Meeting, 9 March 1973, Item 13 on the Agenda, Brussels.

ETUC (1973f), “Minutes”, Executive Committee Meeting, 4 May 1973, Brussels.

ETUC (1973g), EO-WCL letter to ETUC related with Affiliation Claim of the Organisations of the EO-WCL dated March 23rd, 1973.

ETUC (1973h), “Minutes”, Executive Committee Meeting, 9 March 1973, Brussels.

ETUC (1973i), “Acceptance of Industry Committees; Some Rules Have to be Set”, Executive Committee Meeting, 4 May 1973, Item 4 on the Agenda, Brussels.

ETUC (1973j), “The ETUC and the preparation of a Social Action Programme for the European Community.”, 5 April 1973, Brussels.

ETUC (1973k), “Memorandum: A Social Action Programme of the European Community, Aims and Priorities”, Brussels.

ETUC (1973l), Minutes: Meeting of the Executive Committee dated 28 September 1973, Brussels.

ETUC (1973m), Executive Meeting Document; T Rasschaert Note Dated 24 th September 1973, Brussels.

ETUC (1973n), Minutes: Meeting of the Executive Committee dated 16 June 1973, Brussels.

ETUC (1973p), Standing Committee Letter to ETUC dated 21 June 1973.

ETUC (1973r), Statement on The Question of a Social Action Programme of the European Community and Related Matters (Draft), dated 28 September 1973, Brussels.

ETUC (1973s), “How to Influence as European Trade Union Confederation The Decisions of the Community ”, Executive Committee Meeting, 24 November 1973, Item 3 on the Agenda, Brussels.

ETUC (1973t), The European Trade Union Confederation Action Programme (Draft), 17 December 1973, Brussels.

ETUC(1973u), New European Trade Union Confederation: Notes on Its Background and Prospects, Brussels.

ETUC (1973v), Foundation of New European Trade Union Federation, Brussels.

ETUC (1973y), Report and Conclusions of the ETUC- EO/WCL Meeting, Brussels.

ETUC (1973z), Executive Committee Meeting Minutes, 4 May 1973, Brussels.

ETUC (1973x), EO-WCL Organizations Application for Affiliation, Meeting of Executive Committee, 4 May 1973, Brussels.

ETUC (1974a), Debunne Report to Group II, Economic and Social Committee; Trade Union Movement and The European Community, 8 January 1974.

ETUC (1974b), Executive Committee Meeting, Dated 24-25 January 1974, Brussels.

ETUC (1974c), Draft Action Programme, Brussels.

ETUC (1974d), Presidential Address Delivered By Lord Feather, ETUC Congress Copenhagen, 23 May, Copenhagen.

ETUC (1974e), Executive Committee Minutes, 9 July 1974, Brussels.

ETUC (1974f), Note on the Talk Between an ETUC Delegation and a CGIL Delegation: 20 November 1973, Executive Committee Meeting, 24/25 January 1974, Brussels.

ETUC (1974g), Applications for Affiliation of the National Confederations Members of the EO-WCL, Executive Committee Meeting, 7 March 1974, Brussels.

ETUC (1974h), Constitution: Amended by the Congress Copenhagen, 23-24-25 May, Brussels.

ETUC (1974i), Note From ETUC Secretariat: Tripartite Social Conference within the Framework of the European Community, Brussels.

ETUC (1974j), Letter of J. Kulakowski on Tripartite Social Conference, dated 8 November 1974, Brussels.

ETUC (1974k), Resolution Adopted By The Congress, Copenhagen, 23-24-25 May 1974, Brussels.

ETUC (1974l), Introduction to the Draft Action Programme, 23 May 1974, Copenhagen.

ETUC (1975a), European Trade Union Institute, Executive Committee Meetings, 25 April 1975, Brussels.

ETUC (1975b), Study with a View to Helping Trade Union Organizations to Set Up European Trade Union Institute, Brussels.

ETUC (1975c), Results of The Tripartite Economic and Social Conference, 20 November 1975.

ETUC (1975d), Draft Document for Discussion at the Tripartite Economic and Social Conference on 18 November 1975: The European Trade Union Confederation and the Present Crisis, Working Party on Inflation, 14 October 1975, Brussels.

ETUC (1976a), ETUC Objectives: 1976-1979, Second Statutory Congress, 22/23/24 April, London.

ETUC (1976b), Report of Proceedings of the Second Statutory Congress, 22/23/24 April, London.

ETUC (1976c), European Trade Union Institute, Executive Committee Meeting, 27 February 1976, Brussels.

ETUC (1976d), Statement of European Trade Union Confederation to Economic and Social Tripartite Conference, Luxembourg, 24 June 1976, Brussels.

ETUC (1976e), Activities at European Institution Level: Employment- Follow Up of the Tripartite Conference, Executive Committee Meeting, 1 October 1976, Brussels.

ETUC (1976f), Statement of President of the European Trade Union Confederation, Heinz O. Vetter, To the European Council of the Heads of Governments in the Community in the Hague on 29.11.1976, Hague.

ETUC (1976g), Statement by Executive Committee of the ETUC on the Current Economic Situation, December 1976, Brussels.

ETUC (1976h), Report on Activities: 1973-1975, Second Statutory Congress, 22/23/24 April, London, Brussels.

ETUC (1977a), In Favour of Improving the Operation of the Economic and Social Committee, ETUC Statement, Brussels.

ETUC (1977b), How Can the Economic and Social Committee Be Made More Efficient, 21 January 1977, Brussels.

ETUC (1977c), EC Tripartite Conference, Luxembourg, 27 June 1977, Executive Committee Meeting, 29-30 September 1977, Brussels.

ETUC (1977d), ETUC Statement on Tripartite Conference, 21 June 1977, Brussels.

ETUC (1978a), European Trade Union Institute, Letter by Mathias Hinterscheid dated 3 March 1978, Brussels.

ETUC (1978b), European Trade Union Institute, Executive Committee Meeting, 9-10 February 1978, Brussels.

ETUC (1978c), European Trade Union Institute: Submission of Applications for Posts at the European Trade Union Institute, 6 July 1978, Brussels.

ETUC (1978d), ETUC Statement on the Press on Result of 1978 Tripartite Conference (Brussels, 9 November 1978), Dated 11 November 1978, Brussels.

ETUC (1978e), Executive Committee Meeting, 13-14 April 1978, Brussels.

ETUC, (1979a), Report on Activities: 1976-1978, 3rd Statutory Congress Munich, 14-18 May 1979, Brussels.

ETUC (1979b), Third Statutory Congress Report of Proceedings, Munich, 14-18 May 1979, Brussels.

ETUC (1979c), Action Programme, General Resolution and Specific Resolution: 1979-1982, Approved by the Statutory Congress, Munich, 14-18 May 1979, Brussels.

ETUC (1982a), Report on Activities: 1979-1981, 4th Statutory Congress, The Hague, 13-23 April 1982, Brussels.

ETUC (1984a), New Commission New Start?, Declaration adopted by ETUC Executive Committee on 6-7 December 1984, Brussels.

ETUC (1985a), Report on Activities: 1982-1984, 5th Statutory Congress, Milan, 13-17 May 1985, Brussels.

ETUC (1985b), General Resolution and Specific Resolution: 1985-1988, Milan, 13-17 May 1985, Brussels.

ETUC (1985c), Meeting with President of EC Commission: Briefing Note, Executive Committee Meeting, 30 January 1985, Brussels.

ETUC (1985d), Fifth Statutory Congress: Report of Proceedings, Mailand, 13-17 May 1985, Brussels.

ETUC (1985e), Summary Note on the Meeting Between Delegations From the European Commission, The UNICE and The European Trade Union Confederation, 5 February 1985, Brussels.

ETUC (1985f), "Relations Between UNICE and ETUC", Meeting of the Finance and General Purposes Committee, 8 March 1985, Brussels.

ETUC (1985g), Draft Note Prepared Jointly by the Two Secretariats at Meeting Hold on 24 April and 20 May, 21 May 1985.

ETUC (1985h), Information Ongoing Activities: Second Val Duchesse Meeting- Trade Unions- Employers- European Commission, Executive Committee Meeting, 13-14 December 1985, Brussels.

ETUC (1985i), Joint Declaration of Intent UNICE-ETUC-CEEP on Social Dialogue and New Technologies, 12 November 1985, Brussels.

ETUC (1985j), Completing the Internal Market: EC Commission White Paper Report of ETUC Ad-Hoc Meeting on 18 September 1985, Brussels.

ETUC (1985k), ETUC Statement on The Internal Market, 20 September 1985, Brussels.

ETUC (1985l), Commission White Paper on “Completing The Internal Market”, Executive Committee Meeting, 10-11 October 1985, Brussels.

ETUC (1985m), Internal Market and European Social Dimension: Approved by the Executive Committee on 12-13 December 1985, Brussels.

ETUC (1986a), The Members of the Val Duchesse Working Party on New Technologies and Social Dialogue, 25 March 1986.

ETUC (1986b), Follow-up the Meetings of the Val Duchesse Working Groups- Record of the Meeting of the Group on “ New Technologies and Social Dialogue, 17 October 1986, Brussels.

ETUC (1986c), Val Duchesse Follow Up Summary Report of Macro Economic Group’s Meeting, 24 March 1986, Brussels.

ETUC (1986d), Follow-Up Meeting of Val Duchesse Macroeconomic Group, 6 November 1986, Brussels.

ETUC (1986e), Single European Act, Executive Committee Meeting, 17-18 April 1986, Brussels.

ETUC (1987a), ETUC Position on Delors Plan: Making a Success of the Single Act- A New Frontier for Europe (Com.87/100), Executive Committee Meeting on 23-24 April 1987, Brussels.

ETUC (1987b), Address by Mr Jacques, President of the Commission of the European Communities on the Occasion of the Meeting of the Executive Committee of the European Trade Union Confederation, 23-24 April 1987, Brussels.

ETUC (1988a), Initial Comments on the Commission's Programme of Work on "The Social Dimension of the Internal Market", Executive Committee Meeting, 6-7 October 1988, Brussels.

ETUC (1988b), Executive Committee Meeting Minutes, Madrid, 6-7 October 1988, Brussels.

ETUC (1988c), European Social Programme of The ETUC, Brussels.

ETUC (1988d), Campaigning to Mobilize Workers, Executive Committee Meeting, 1-2 December 1988, Brussels.

ETUC (1988e), Executive Committee Meeting, 1-2 December 1988, Minutes, Brussels.

ETUC (1988f), 6th Statutory Congress, Report on Activities 85/87, Stockholm, 9-13 May 1988, Brussels.

ETUC (1988g), European Social Programme, Adopted by the Executive Committee on 11-12.02.1988, Brussels.

ETUC, (1988h), The Social Dimension of the Internal Market, Adopted by the Executive Committee in Madrid on 6-7 October 1988, Brussels.

ETUC (1988i), Strengthening the Trade Union Movement in Europe, Specific Resolution Adopted by Sixth Statutory Congress in Stockholm, May 1988, Brussels.

ETUC (1989a), The Calls for a European Development Programme for Eastern Europe, Executive Committee Meeting, 14-15 December 1989, Strasbourg.

ETUC (1989b), Fundamental Social Rights Draft Resolution, Executive Committee Meeting 19-20 October 1989, Brussels.

ETUC (1989c), Basic Social Rights: Action, Not Words, From the Madrid Summit, Resolution Adopted by the Executive Committee on 21 April 1989, Brussels.

ETUC (1989d), A Legal Guarantee of Basic Social Rights is Essential for Social Europe, Resolution Adopted by the Executive Committee, 9 June 1989, Geneva.

ETUC (1989e), Resolution Adopted by the Executive Committee, Meeting in Strasbourg on the 14-15 December 1989, Strasbourg.

ETUC (1990a), Draft Resolution: European Trade Union Forum, Executive Committee Meeting, 14-15 June 1990, Brussels.

ETUC (1990b), Eastern Europe: Executive Committee Meeting, 15-16 February 1990, Brussels.

ETUC (1990c), Fundamental Social Rights: Report on the Meeting with J. Delors on 31 January 1990, Brussels.

ETUC (1990d), UNICE-CEEP-ETUC Joint Statement on Social Dialogue, Brussels.

ETUC (1990e), ETUC/CEEP Framework Agreement, Brussels.

ETUC (1990f), ETUC Proposals for the Reform of Treaties: Intergovernmental Conference, Executive Committee Meeting, 14-15 June 1990, Geneva.

ETUC (1990g), Working Paper on the Reform of The Treaty, 3 September 1990, Brussels.

ETUC (1990h), Intergovernmental Conferences Proposals From the European Trade Union Confederation For Reform of the Treaties, 16 October 1990, Brussels.

ETUC (1991a), 7th Congress of the European Trade Union Conference, 12/13 May, Luxembourg.

ETUC (1991b), 7th Congress Resolutions, 12/13 May, Luxembourg.

ETUC (1991c), Jacques Delors Speech to the ETUC: Defining the European Social Model, 7th Statutory Congress of European Trade Union Confederation, Brussels.

ETUC (1991d), VIIth Statutory Congress: Report on Activities 88/90, Luxembourg, 13-17 May 1991, Brussels.

ETUC (1991e), Report "For A More Efficient ETUC" Explanatory Note, VIIth Statutory Congress, Luxembourg, 13-17 May 1991, Brussels.

ETUC (1991f), European Trade Union Movement at the Heart of the Changes in a Changing World, General Resolution Adopted by the VIIth Statutory Congress, Luxemburg, 13-17 May 1991, Brussels.

ETUC (1992a), Declaration on the Treaty on European Union, Adopted by Executive Committee at Their Meeting on 5-6 March 1992, Brussels.

ETUC(1993a), Statement to Copenhagen European Council, June 1993, Brussels.

ETUC (1993b), Preliminary ETUC Contribution to the White Paper, October 1993, Brussels.

ETUC (1993c), European Collective Bargaining ETUC Strategy, adopted by Executive Committee, 4 March 1993, Brussels.

ETUC (1994a), The ETUC and White Paper, ETUI, Brussels.

ETUC (1994b), The Economic Policy Committee's Summary, January 1994, Brussels.

ETUC (1994c), The ETUC's Overall Assessment, March 1994, Brussels.

ETUC (1994d), Statement to Corfu European Council, June 1994, Brussels.

ETUC (1994e), Comment on the UNICE Competitiveness Report, July 1994, Brussels.

ICFTU (1950), Trade Union Conference on The Ruhr, From ETUC Archives in IISH, Brussels.

Industrial News (1949), Free Trade Unions of World to Meet, No.66 (New Series), 10 June 1949, London.

Muynck, Gust De (1951), European Trade Unions and The Schuman Plan, Free Labour World, Vol.1, Num.7, Monthly Journal of ICFTU, Brussels.

Schevenels W. (1959), ""Retrospection of Efforts to Achieve European Unification", European Integration: Report of the Trade Union Course, ERO, London.

Schevenels, W. (1965), Letter from W. Schevenels to Roy Pryce dated 4 August 1965.

TUC (1956), Economic Association with Europe: Statement of Policy and Background Report, November 1956, London.

Kitaplar

Abendroth, Wolfgang (1992), Avrupa İşçi Hareketleri Tarihi, Belge Yayınları, İstanbul.

Alexander, Robert J. (1952), World Labor Today, League For Industrial Democracy, New York.

Akçay, Ümide ve Güngen, Ali Rıza (2014), Finansallaşma, Borç Krizi ve Çöküşü: Küresel Kapitalimin Geleceği, 2. Baskı, Notabene, Ankara.

Aydoğanolu, Erkan (2010), İşçi Sınıfı Tarihi, 1. Baskı, Tarem Yayınları, İstanbul.

Barnouin, Barbara (1986), The European Labour Movement and European Integration, Frances Pinters Pub., London and Wolfeboro.

Barry Braunthal, Thomas (1973), Feather Heads New "Euro Union", European Community, Brussels.

Bauman, Zygmunt (2018), Avrupa: Bitmemiş Bir Macera, Çev. Akın Emre Pilgir, Ayrıntı, İstanbul.

- Beer, Max (1941), *Sosyalizm ve Sosyal Mucadelelerin Tarihi*, Çev. Zühtü Uray, Kıtış, Ankara.
- Beever, Colin R. (1960), *European Unity and The Trade Union Movements*, A.W. Sythoff, Leyden.
- Bennet, A. Leroy and Oliver, K. James (2015), *Uluslararası Örgütler*, BB101, Ankara.
- Bercusson, Brian (2009), *Employment Labor Law*, 2nd Edition, Cambridge University Press, Cambridge.
- Bernaciak, Magdalena, Gumbrell McCormick Rebecca and Hyman, Richard (2014), *European Trade Unionism: From Crisis to Renewal?*, ETUI, Brussels.
- Bouvard, Marguerite (1972), *Labor Movements in the Common Market Countries: The Growth of a European Pressure Group*, Praeger Publishers, New York.
- Bozkurt, Veysel (1993), *Avrupa Birliği*, Ezgi Kitapevi, Bursa.
- Bozkurt, Enver, Özcan, Mehmet ve Köktaş, Arif (2008), *Avrupa Birliği Hukuku*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Cajo, Denis (1993), *The ETUC in The EC System*, College of Europe, Brussels.
- Çelik, Aziz (2014), *Avrupa Birliği Sosyal Politika ve Türkiye*, Kitapyaymevi, İstanbul.
- Degryse, Christophe and Tilly, Pierre (2013), *1973-2013 40 years of history of the European Trade Union Confederation*, ETUI, Brussels.
- Dolvik, Jon Erik (1997a), *The ETUC and Development of Social Dialogue and European Negotiations after Maastricht*, Working Paper, NO.2/97, University of Oslo Printing Office, Oslo.

- Dolvik, Jon Erik (1997b), ETUC and Europeanisation of Trade Unionism in the 1990s, Arena Pub., Oslo.
- Dorssemont, Filip (2011), A Judicial Pathway to Overcome Laval and Viking, Observatoire Social Europeen Research Paper, OSE, Brussels.
- Dowd, Douglas (2008), Kapitalizm ve Kapitalizmin İktisadı: Eleştirel Bir Tarih, Çev. Cihan Gerçek, Yordam Kitap, İstanbul.
- Duclos, Jacques (1969), Birinci Enternasyonal, Çev. Ö. Ufuk, Öncü Kitapevi, İstanbul.
- Ekin, Nusret (1976), Endüstri İlişkileri, İstanbul Üniversitesi Elektronik Ofset, İstanbul.
- Erdoğan, Seyhan (2006), Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Sendikacılık, İmge, Ankara.
- Engels, Friedrich (1997), İngiltere’de Emekçi Sınıfın Durumu, Çev. Yurdakul Fincancı, Sol. Ankara.
- Fülbert, Gearg (2011), Kapitalizmin Kısa Tarihi, Çev. Sadık Usta, Yordam Kitap, İstanbul.
- Gabaglio, Emilio (2003), What is The ETUC?, L’Archipel, Paris.
- Glassner, Vera and Pochet, Philippe (2011), Why trade unions seek to coordinate wages and collective bargaining in the Eurozone: past developments and future prospects, Working Paper 2011.03, ETUI, Brussels.
- Güler, Ceyhan (2016), Düünden Bugüne Uluslar arası Sendikal Hareket: Yeni Arayışlar ve Sendikal Stratejiler, Notabene, Ankara.

- Gülmez, Mesut (2005), Avrupa Birliğinde Sosyal Politika, Türkiye- AB Sendikal Koordinasyon Komisyonu, Ankara.
- Gülmez, Mesut (2008), Avrupa Birliği ve Sosyal Politika, Hatiboğlu, Ankara.
- Gülmez, Mesut (2011), Uluslararası Sosyal Politika, Hatiboğlu Yay., 3. Baskı, Ankara.
- Işıklı, Alpaslan (1977), Sendikalar ve Siyaset, Yol-İş Yayınları, Ankara.
- Işıklı, Alpaslan (1995a), Sendikacılık ve Siyaset, I. Cilt, Öteki Yayınevi, Ankara.
- Işıklı, Alpaslan (1995b), Sendikacılık ve Siyaset, II. Cilt, Öteki Yayınevi, Ankara.
- Işıklı, Alpaslan (2003), Gerçek Örgütlenme ve Sendikacılık, İmge, Ankara.
- Jacobs, Eric (1973), European Trade Unionism, J. Mackay Limited, London.
- Kant, Immanuel (1960), Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme, Çev. Yavuz Abadan, Seha Meray, Ajans Türk Matbaası, Ankara.
- Kaya, Pir Ali (1999), Uluslararası Çalışma Normları ve Türk İş Hukuku Üzerine Etkileri, TUHİS, Ankara.
- Keck E. Margaret and Sikkink Kathryn (1998), Activists Beyond Borders, Cornell University Press, London.
- Kinnock, Stephen (1993), The European Labour Movement and The Social Policy of The European Community: The Dynamics of Pressure and Partnership, College of Europe, Brusseles.
- Koray, Meryem (2005), Avrupa Toplum Modeli, 2. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.

- Koray, Meryem ve Çelik, Aziz (2007), Avrupa Birliği ve Türkiye’de Sosyal Diyalog, Belediye-İş Yayınları, Ankara.
- Kota, Filip (1977), Dünya Sendikal Hareketinde İki Karşıt Çizgi, Çev. Mehmet Yurtcan, Günce Yayınları, Ankara.
- Lampe, Stefanie (2006), Why don’t They Play a More Important Role?: Trade Unions and the European Integration Process, Department of Political Science, Lund University, Lund.
- Lapeyre, Jean (2018), The European Social Dialogue The History of a Social Innovation (1985-2003), ETUI, Brussels.
- Lefranc Georges ve Sülker Kemal (1966), Dünyada ve Bizde Sendikacılık, Varlık Yayınları, İstanbul.
- Lorwin, Lewis L. (1977), The International Labor Movement, Greenwood Press, New York.
- Marx, Karl (2016), Fransız Üçlemesi: Fransa’da Sınıf Mücadeleleri 1848-1850; Louis Bonaparte’in 18 Brumaire’i; Fransa’da İç Savaş, Çev. Ekin Özalp, Yordam Kitap, İstanbul.
- Marx Karl ve Engels, Friedrich (1979), Seçme Yapıtlar, Üçüncü Cilt, Sol Yayınları, Ankara.
- McCormick, John (2015), Avrupa Birliği Siyaseti, Çev. Doğancan Ötsel, Liberte Yayınları, Ankara.
- Mikkelsen, Flemming (1996), Working Class Formation In Europe: In Search of a Synthesis, International Institute of Social History, Amsterdam.

- Munck, Ronaldo (2003), Emeğin Yeni Dünyası: Küresel Mücadele Küresel Dayanışma, Çev. Mahmut Tekçe, Kitap Yayınevi, İstanbul.
- Öztürk, Kenan (2004), Amerikan Sendikacılığı ve Türkiye İlk İlişkiler: AFL-CIO'nun Avrupa Temsilcisi Irving Brown ile Söyleşi, TÜSTAV, İstanbul.
- Pasture, Patrick (1994), Christian Trade Unionism in Europe Since 1968, Avebury, Sydney.
- Pioro, Gabriel (1977), Paris Komünü Üzerine, Çev. Kenan Somer, Sol, Ankara.
- Reinalda, Bob (2009), Routledge History of International Organizations: 1815 to the Present Day, Routledge, New York.
- Routledge, Paul (1974), Victory for TUC in Copenhagen, The Times, 27 May 1974.
- Sarıca, Murat (1983), Siyasi Düşünce Tarihi, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Schömann, Isabelle, Clauwaert, Stefan and Warneck, Weibke (2006), Information and consultation in the European Community: Implementation report of Directive 2002/14/EC, ETUI, Brussels.
- Seelinger, Martin (2019), Trade Unions in the Course of European Integration: The Social Construction of Organized Interests, Routledge, London.
- Tabakow, Robert ve Pellar Brigitte (2006), Another Way of Globalization, The International Structures of Trade Union Movement and Its History, AK Wien, Vienna.
- Talas, Cahit (1995), Toplumsal Politika, 4. Baskı, İmge, Ankara.

- Thompson, E.P. (1963), *The Making of the English Working Class*, Vintage Books, New York.
- Thompson, E.P. (2012), *İngiliz İşçi Sınıfının Oluşumu*, Çev. Uygur Kocabaşoğlu, Birikim Yayınları, İstanbul.
- Tokol, Aysen (2017), *Uluslararası Sosyal Politika*, Dora, Bursa.
- TUTB (2004), *European trade unionism in an enlarged Europe*, TUTB Newsletter April 2004, No:22-23
- Türe, Hasan, Doğan, Seyyide ve Koçak, Deniz (2018), *Avrupa Birliği 2020 Stratejisi ve Türkiye*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Türk-İş (1968), *Ekmek, Barış ve Özgürlük: Dünya Sendikacılık Hareketinin Tarihi*, Türk-İş Yayınları, Ankara.
- Uçkan, Banu (2006), *Avrupa Birliği Düzeyinde Toplu Pazarlık*, Legal, İstanbul.
- Windmuller, J. P. (1980), *The International Trade Union Movement*, Kluwer, Antwerp.
- Yaraşır, Volkan (2004), *Uluslararası İşçi Hareketleri*, 2. Baskı, Akyüz Yayın Grubu, İstanbul.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek Hasan (2016), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 11. Baskı, Seçkin, Ankara.
- Webb Sidney and Webb Beatrice, *The History of Trade Unionism*, Longmans Green, Westminster.

Makaleler

- Abbott, Keith (1997), "The European Trade Union Confederation: Its Organization and Objectives in Transition", *Journal of Common Market Studies*, Vol.35, No.3, pp. 465-481.
- Addison John T. and Siebert W. Stanley (1991), "The Social Charter of the European Community: Evolution and Controversies", *ILR Review*, Vol. 44, No. 4 (Jul., 1991), pp. 597-625.
- Blanpain, Roger (1972), "Efforts to Bring About Community-Level Collective Bargaining in the Coal and Steel Community and the E.E.C.", *Transnational Industrial Relations*, Ed. Hans Günter, Palgrave Macmillan, London, pp.275-308.
- Branch, Ann and Greenwood, Justin (2001), "European Employers: Social Partners?", *Social Partnership in the European Union*, Ed. Hugh Compson and Justin Greenwood, Palgrave, London, 41-70.
- Buschak, Willy (2003), "The European Trade Union Confederation and European Industry Federations", *European Trade Union Organisations Inventory of the Archive of Social Democracy and the Library of the Friedrich-Ebert-Stiftung*, Ed. Friedrich-EbertStiftung, Uwe Optenhögel, Michael Schneider, Rüdiger Zimmermann, Bonn,9-19.
- Ceylan Ataman, Berrin (2010), "Avrupa İstihdam Stratejisi", *Türkiye'nin Adaylık Sürecinde Avrupa Birliği İstihdam ve Sosyal Politikası*, Ed. Berrin Ceylan Ataman, Siyasal Kitabevi, Ankara, 89-100.
- Clauwaert, Stefan and Schömann, Isabelle (2011), "European social dialogue and transnational framework agreements as a response to the crisis?", *ETUI Policy Brief*, Issue 4/2011, 1-7.
- Cordova, Efren (1968), "The Changing Charter of Christian International", *Relations Industrielles*, Vol.23, No.1, pp.70-108.

- Cunha, Alice (2012), “The European Economic Community’s Third Enlargement”, The Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series, Vol.12, No.6, Miami, pp.3-18.
- Çelik, Aziz (2017), “Avrupa Birliği Sosyal Politikası: Roma’dan Lizbon’a Doğuşu, Gelişimi ve Bugünü”, Uluslararası Sosyal Politika: Teorisi, Normlar, Sorunlar ve Güncel Gelişmeler, Ed. Pir Ali Kaya ve Ceyhun Güler, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Çıvgın, Ayşegül (2018), “Kant’ın Sürekli Barış Doktrini”, V. Uluslararası Felsefe Kongresi: Savaş ve Barış Bildiri Kitabı, Ed. Mehmet Fatih Elmas, Ümit Öztürk, Metin Becermen, Sentez Yayıncılık, İstanbul.
- Coldrick, Peter (1998), “The ETUC’s role in the EU’s new economic and monetary architecture”, *Transfer*, 1/98, 21-35.
- Dolvik, Jon Eric (2000), “Building Regional Structures: ETUC and European Industry Federations”, *Transfer: European Review of Labour and Research*, 6(1), pp.58-77.
- Dribbusch, Heiner (2015), “Where is the European general strike? Understanding the challenges of trans-European trade union action against austerity”, *Transfer* 2015, Vol. 21(2) 171–185.
- Düzgit Aydın, Sema (2016), “Avrupa Birliği Genişlemesi ve Komşuluk Politikası”, *Avrupa Birliği’ne Giriş: Tarih, Kurumlar ve Politikalar*, Der. Ayhan Kaya vd., İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, ss.43-58.
- Ebbinghaus, Bernhard and Visser, Jelle (2000), “European Union Organizations”, *The Societies of Europe: Trade Unions in Western Europe since 1945*, Ed. Peter Flora, Franz Kraus, and Franz Rothenbacher, Macmillan Reference, Mannheim, 759-807.

- Erhan, Çağrı (1996), “Ortaya Çıkışı ve Uygulanışıyla Marshall Planı”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C.51, S.1, ss. 275- 287.
- Falkner, Gerda (1996), “European Works Councils and the Maastricht Social Agreement: towards a new policy style?”, *Journal of European Public Policy* 3:2 June 1996, 192-208.
- Gabaglio, Emilio (1995), “Social Europe and the Trade Union Movement- Prospects for the VIIIth Statutory Congress of European Trade Union Confederation (May, 1995), *Transfer*, 1/95, 122-128.
- Geary, John (2016), “Economic crisis, austerity and trade union responses: The Irish case in comparative perspective”, *European Journal of Industrial Relations* 2016, Vol. 22(2) 131– 147.
- Ghailani, Dalila (2007), “How can trade union rights and economic freedoms be reconciled in the EU? The Laval and Viking cases”, *Social developments in the European Union 2007*, Ed. Christophe Degryse and Philippe Pochet, ETUI, Brussels.233-244.
- Goetschy, Janine (1996), “The European Trade Union Confederation and the Construction of European Unionism”, *The Challenges to Trade Unions in Europe*, Ed. Peter Leisink, Jim Vaan Leemput, Jacques Vilrocx, Edward Elgar Pub., Cheltenham, pp.253-267.
- Goetschy, Janine (2003), “The European Employment Strategy and the open method of coordination: lessons and perspectives”, *Trasfer*, 2/03, 281-301.
- Gold, Michael and Hall, Mark (1994), “Statutory European Works Councils: the final countdown?”, *Industrial Relations Journal* 25:3, 177-186.

- Hammer, Nikolaus (2010), "Cross-border cooperation under asymmetry: The case of an Interregional Trade Union Council", *European Journal of Industrial Relations*, 16(4), 351-367.
- Hekimler, Alpay (2004), "Avrupa Endüstri İlişkiler Sisteminin Belkemiği: Avrupa Çalışma Konseyleri ve Uygulamaları", *AB-Türkiye & Endüstri İlişkileri*, Ed. Alpay Hekimler, Beta, Kırklareli, 307-351.
- Hekimler, Alpay (2018), "Avrupa İş Konseylerine İlişkin Direktifin Genel Hükümleri ve Güncel Gelişmeler", *Karatahta/İş Yazıları Dergisi*, Sayı:12, Aralık 2015, 1-20.
- Henning, Klaus (2015), "Not Dominant but Existend: Involment of Trade Unions from EU Member States of Eastern Enlargement in European Trade Union Federations, Interest Representation and Europeanization of Trade Unions from EU Member States of the Eastern Enlargement, Ed. Christin Landgraf ve Heiko Pleines, ibidem press, Stuttgart, pp. 73-112.
- Hyman, Richard (2005), "Trade Unions and the Politics of the European Social Model", *Economic and Industrial Democracy* 26 (1), Sage Publications, 9-40.
- Hyman, Richard (2007) How can trade unions act strategically. *Transfer: European Review of Labour and Research* 13: 193–210.
- Hyman, Richard (2015), "Austeritarianism In Europe: What Options for Resistance?", Paper for the Institute for New Economic Thinking conference, 'Liberté, égalité, fragilité', Paris, 8-11 April 2015, 1-42.
- Jacobs, Antoine (2012), "Services of General Interest and the Treaty of Lisbon", *The Lisob Treaty and Social Europe*, Ed. Niklas Bruun, Klaus Lörcher and Isabelle Schömann, ETUI, Brussels.

- Jagodzinski, Romuald (2008), "Review, revision or recast? The quest for an amended EWC Directive", Social developments in the European Union 2008, Ed.Chirstophe Degryse, ETUI, Brussels, 113-135.
- Kaya, Pir Ali ve Güler, Ceyhun (2015), "Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Toplu Eylem Hakkı", Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı:68, 105-126.
- Kowalsky, Wolfgang (2006), "The ETUC's role vis-à-vis the European Constitution", Transfer, 3/06, 447-452.
- Kowalsky, Wolfgang (2008), "ETUC perspective on public services in the light of the new Treaty of Lisbon", Transfer 2/08, 351-354.
- Kurczewska, Urszula (2013), "European Trade Union Confederation at the Crossroad: New Challenges and New Roles", Warsaw Forum of Economic Sociology, 4:2(8), 75-93.
- Larsson, Bergt (2015), "Trade Union Channels for Influencing European Union Policies", Nordic Journal of Working Life Studies, Vol.5, Num.3, 101-121.
- Larsson, Bengt (2015), "Trade Union Channels for Influencing European Union Policies", Nordic Journal of Working Life Studies, Vol.5, Number.3, pp. 101-121.
- Martin, A. and Ross, G. (2001) "Trade Union Organizing at the European Level: The Dilemma of Borrowed Resources", Contentious Europeans : Protest and Politics in an Integrating Europe, Ed. Doug Imig and Sidney Tarrow, Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, 53-76.
- Metin, Yüksel ve Kaygısız, Ümmühan (2011), Avrupa Birliği'nde Temel Hakların Korunması ve Lizbon Antlaşması'nın Getirdiği Yenilikler", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, 125-158.

- Mitchell, Kristine (2014), "The European Trade Union Confederation at 40: integration and diversity in the European labor movement", *Journal of Labor History*, Vol. 55, Issue. 4, pp.403- 426.
- Mrozowicki, Adam (2017), "Polish Pathways to the European Trade Union Confederation", *National Trade Unions and the ETUC: A History of Unity and Diversity*, Ed. Andrea Ciampani ve Pierre Tilly, ETUI, Brussels, pp.195-210.
- Öztan, Ece ve Akay, Hale (2005), "Avrupa Hareketi", *Avrupa Birliği Ansiklopedisi*, Ed. Desmond Dinan, Cilt.1, Kitap Yayınevi, İstanbul, ss.131-133.
- Pasture, Patrick (2005), "Trade Unions as a Transnational Movement in the Europe Space 1955-65", *Transnational European Union:Towards a Common Political Space*, Ed. Wolfram Kaiser and Peter Starie, Routledge, Oxford.
- Pena-Casa, Ramon (2012), "Desperately seeking the European Employment Strategy in the new economic governance of the European Union", *Social developments in the European Union 2012*, Ed. David Natali and Bart Vanhercke, ETUI, Brussels, 123-145.
- Pulignano, Valeria (2010), "Trade Unions and transnational regulation in Europe: Developments and Limitations", *Employee Relations*, Vol.32, No.6, 574-589.
- Salmon, C. Trevor, "Avrupa Serbest Ticaret Birliği", *Avrupa Birliği Ansiklopedisi*, Ed. Desmond Dinan, Cilt.1, Kitap Yayınevi, İstanbul, ss.179- 181.
- Selamoğlu, Ahmet (2004), "Avrupa Birliği ve Avrupa İşçi Sendikaları", *AB-Türkiye & Endüstri İlişkileri*, Ed. Alpay Hekimler, Beta, Kırklareli, 191-224.
- Silvia, Stephen J. (1991), "The Social Charter of the European Community: An Defeat for European Labour", *ILR Review*, Vol.44, No.4, 626-643.

- Syrpis, Phil (2008), "The Treaty of Lisbon: Much Ado ... But About What?", *Industrial Law Journal*, Vol. 37, No. 3, September 2008, 219-235.
- Taylor, Graham and Mathers, Andrew (2004), "The European Trade Union Confederation at the Crossroads of Change? Traversing the Variable Geometry of European Trade Unionism", *European Journal of Industrial Relation*, Vol.10, Num.3, 267-285.
- Tofahrn, Paul (1945), "The World Federation of Trade Unions from IFTU to WFTU", *The Left News, International Socialist Forum*, No. 114, December 1945., 3362-3366.
- Uçkan, Banu (2005), "Avrupa Anayasası'nın Genel Çerçevesi ve Sosyal Politikalara İlişkin Temel Düzenlemeleri", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2005/3, 107-136.
- Uçkan Hekimler, Banu (2017), "Uluslar arası İşçi Örgütlerinin Tarihsel Gelişimi, Faaliyetleri ve Üye Yapıları", *Uluslar arası Sosyal Politika: Teorisi, Normlar, Kurumlar, Sorunlar ve Güncel Gelişmeler*, Ed. Pir Ali Kaya ve Ceyhun Güler, Umuttepe Yayınları, 257-280.
- Varsori, Antonio (2019), "The Trade Unions and The European Community/Union-From Delors to Prodi", *The European Commission 1986-2000: History and Memories of an Institution*, Publications Office of European Union, Luxembourg.
- Warneck, Wiebke (2010a), "The ECJ Decisions", *Viking – Laval – Ruffert : Consequences and policy perspectives*, Ed: Andreas Bucker and Wiebke Warneck, ETUI, Brussels, 7-12.
- Windmuller, J.P., Pursey S.K.ve Baker J. (2007), "The International Trade Union Movement", *Corparative Labour Law and Industrial Relations in Industrialized Market Economies*, Ed. Alphen aan den Rijn, The Netherland.

Warneck, Wiebke (2010b), “EU Level”, Viking – Laval – Ruffert : Consequences and policy perspectives, Ed: Andreas Bucker and Wiebke Warneck, ETUI, Brussels, 121-128.

Digjer Belgeler

Busch, Gary (1980), Political Currents in the International Trade Union Movement, Vol.I, Europe and North America, EIU Special Report, No.75, Brussels.

Calvano, Teresa Ivana (2002), European Trade Union Confederation: An Affective Social Partner and Lobbying Organization?, Degree of Master of European Studies, College of Europe, Brugge.

EC (1994), White Paper: The Challenges and Ways Forward into the 21st Century, Brussels.

EC (2010), Your Guide to the Lisbon Treaty, Publications Office of European Union, Brussels.

EC (2010b), Europe 2020: A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth, European Commission, Brussels.

EESC (2018), Discover What EESC Can Do for You?, 2018 Edition, European Economic and Social Committee, Brussels.

ETUC (1999a), Activity Report 1995-1998, Adopted by the IXth Statutory Congress of the ETUC, Helsinki, 29 June-02 July 1999, Brussels.

ETUC (1999b), General Trade Union Policy Resolution: Adopted by the IXth Statutory Congress of the ETUC, Helsinki, 29 June-02 July 1999, Brussels.

ETUC (1999c), ETUC Position on Draft Charter of Fundamental Rights of the European Union, Resolution of the European Trade Union Confederation, adopted by its Executive Committee on 16/17 September 1999, Brussels.

ETUC (1999d), Towards A European System of Industrial Relations, Adopted by the IXth Statutory Congress of the ETUC, Helsinki, 29 June-02 July 1999, Brussels.

ETUC (2003a), ETUC and the European Convention, Adopted by the 10th Statutory Congress, Prague, 26-29 May 2003, Brussels.

ETUC (2003b), Reports on Activities 1999-2002, 0th Statutory Congress, Prague, 26-29 May 2003, Brussels.

ETUC (2003c), Action Programme, Adopted by the 10th Statutory Congress, Prague, 26-29 May 2003, Brussels.

ETUC (2007a), EU Reform Treaty, Statement by the ETUC, Adopted by Executive Committee dated 17-18/10/2007, Brussels.

ETUC (2008a), Time to Act Together, Resolution adopted by the ETUC Executive Committee in their meeting held in Brussels on 24-25 June 2008, Brussels.

ETUC (2008b), ETUC response to ECJ judgements Viking and Laval, Resolution adopted by the Executive Committee of the ETUC at its meeting of 4 March in Brussels.

ETUC (2008c), Viking and Laval CASES: Explanatory Memorandum, for Executive Committee of the ETUC, 4 March 2008, Brussels.

ETUC (2008d), ETUC Proposal for a „Social Progress” Protocol (clause/declaration), Brussels.

ETUC (2009a), Resolution on the ETUC and the Lisbon Treaty, Adopted at the Executive Committee on 1-2 December 2009, Brussels.

ETUC (2009c), Towards a New Social Deal in Europe, ETUC, Brussels.

ETUC (2010a), ETUC Resolution- Solidarity for Greece, Adopted by the Executive Committee on 9-10 March 2010, Brussels.

ETUC (2010b), ETUC Resolution on a New Social Impetus for the Internal Market Strategy 2010-2015, Adopted by the Executive Committee on 9-10 March 2010, Brussels.

ETUC (2010c), ETUC Resolution on the Economic Crisis: New Sources of Finance, Adopted by the Executive Committee on 9-10 March 2010, Brussels.

ETUC (2010d), ETUC Resolution on the Worsening Crisis- European at Risk, Adopted by the Executive Committee on 1-2 June 2010, Brussels.

ETUC (2010e), The Revised Parental Leave Framework Agreement: An ETUC Interpretation Guide, ETUC, Brussels.

ETUC (2011a), Activity Report: 2007-2011, 12th Congress Athens 16-19 May 2011, Brussels.

ETUC (2011b), ETUC Declaration on the current economic situation, adopted by the Executive Committee on 19-20 October 2011, Brussels.

ETUC (2011c), The Athens Manifesto, Brussels.

ETUC (2011d), On the Offensive for More and Stronger European Works Councils The New European Works Council Directive ('Recast'), ETUC, Brussels.

ETUC (2012a), A Social Compact for Europe, Adopted by the Executive Committee on 5-6 June 2012, Brussels.

ETUC (2012b), ETUC Declaration on the Commission Proposals For a Monti II Regulation and Enforcement Directive of the Posting of Workers Directive, Adopted by the Steering Committee on 19 April 2012, Brussels.

ETUC (2013a), Interregional Trade Union Council, ETUC, Brussels.

ETUC (2013b), A new path for Europe: ETUC plan for investment, sustainable growth and quality jobs, Adopted at the meeting of the ETUC Executive Committee on 7 November 2013, Brussels.

ETUC (2013c), ETUC position on Europe 2020 Strategy – an Assessment, Adopted at the Meeting of 5-6 March 2013, Brussels.

ETUC (2015a), Document on the role of the ETUC for the next mandate 2015-2019 Adopted at the ETUC 13th Congress on 2 October 2015, Paris.

ETUC (2015b), Pari Manifesto, Adopted at the ETUC 13th Congress on 2 October 2015, Paris.

ETUC (2018), ETUC Resolution on Priorities for the Coordination of Collective Bargaining and Wage Policies, Adopted at the Executive Committee Meeting of 25-26 June 2018 Sofia.

ETUC (2019a), ETUC Manifesto 2019-2023, 14th Congress, 21-24 May 2019, Vienna.

ETUC (2019b), ETUC Constitution, 14th Congress, 21-24 May 2019, Vienna.

ETUC (2019f), Activity Report 2015-2019, Adopted by 14th Congress 21-24 May 2019, Vienna.

ETUC (2019g), ETUC Action Programme 2019-2023, Adopted by 14th Congress 21-24 May 2019, Vienna.

ETUI (1991), The European Trade Union Confederation. Its history, structure and policy. 2nd upd. ed., ETUI, Brussels.

ETUI (2012), “How has the crisis affected social legislation in Europe?”, The ETUI Policy Brief Series, ETUI, Brussels.

ETUI (2013), Austerity, Rights and Democracy, ETUI, Brussels.

ETUI (2016), European Trade Union Institute: Supporting, Reinforcing and Stimulating the European Trade Union Movement, ETUI, Brussels.

European Communities (1983), Trade Union Movement in the European Community the British Trade Union Movement, Trade Union Division of the Directorate, Brussels.

European Communities (1984), The European Trade Union Confederation, DG X Information, Brussels.

Höpner, Martin (2017), The Social Progress Protocol of the ETUC: A suggestion for its future development, WSI Working Paper, No. 208, Hans-Böckler-Stiftung, Wirtschafts- und Sozialwissenschaftliches Institut (WSI), Düsseldorf.

Lindstrom, Nicole (2008), “Service Liberalization in the Enlarged EU: A Race to the Bottom or the Emergence of Transnational Political Conflict?”, University of York GARNET Working Paper No: 56/08, York.

Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi (1988a), “1848 1848 Avrupa Devrimleri-Fransa”, I. Cilt, İletişim, İstanbul.

Thilly, Charles (1983), Demographic Origins of the European Proletariat, Working Paper 286, University of Michigan, Michigan.

UNICE (1985), Completing the internal market: White paper from the Commission to the European Council: UNICE Position, 7 November 1985, Brussels.

İnternet Kaynakları

Commonwealth (2019), “Our History”, <http://thecommonwealth.org/our-history> (22.02.2019).

CVCE (2019), The Werner Plan, <https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/680c7ff8-83a2-4c70-8b43-53741099e5e3>, (23.02.2019).

Çelik, Aziz (2004), AB Sürecinin En Uyumsuz Alanı: Sosyal Haklar, Birikim, Sayı:184-185, <https://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/4761/ab-surecinin-en-uyumsuz-alani-sosyal-haklar#.XcKaHjMzaUk>, (05.09.2019).

EC (1992), Birth and Development of Paul Finet Foundation, Luly 1992, Luxemburg, http://ec.europa.eu/dorie/fileDownload.do;jsessionid=RBSepWrl8MghfTkG2g0JZwujwmCGOO8F_YvnlR2DH5AVqhQPhbK8!497888317?docId=283111&cardId=283111 , (20.02.2019).

EC (2019a), Jean Monnet: The Unifying Force Behind the Birth of the European Union, https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/jean_monnet_en.pdf, (20.02.2019).

EC (2019b), Posted Workers, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=471>, (10.12.2019).

EESC (2019a), About, <https://www.eesc.europa.eu/en/about#downloads> , (23.07.2019).

EESC (2019), Discover What the EESC can Do for You?, <https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/resources/docs/qe-01-15-875-en-n.pdf> , (23.02.2019).

EESC (2019b), Workers' Group, <https://www.eesc.europa.eu/en/members-groups/groups/workers-group>, (23.07.2019).

ETUC (2004a), The European Constitution, Brussels, 13-14 October 2004, <https://www.etuc.org/en/document/european-constitution>, (07.10.2019).

ETUC (2004b), Coordination of Collective Bargaining, 01 December 2004, Brussels, <https://www.etuc.org/en/document/coordination-collective-bargaining>, (31.10.2019).

ETUC (2006a), European Constitution: ETUC calls for all-out campaign for Social Europe, <https://www.etuc.org/en/pressrelease/european-constitution-etuc-calls-all-out-campaign-social-europe> , (15.10.2019).

ETUC (2006b), ETUC opposes 'downsizing' the EU Constitution, <https://www.etuc.org/en/pressrelease/etuc-opposes-downsizing-eu-constitution>, (15.10.2019).

ETUC (2006c), To bolster social cohesion, ETUC wants an ambitious and efficient OMC applied to social protection and social inclusion, Brussels, 14-15 March 2006, <https://www.etuc.org/en/document/bolster-social-cohesion-etuc-wants-ambitious-and-efficient-omc-applied-social-protection>, (28.10.2019).

ETUC (2007b), New treaty deal does little to advance social progress, says the ETUC, <https://www.etuc.org/en/pressrelease/new-treaty-deal-does-little-advance-social-progress-says-etuc> , (15.10.2019).

ETUC (2008e), European Works Councils, May 2008, <https://www.etuc.org/en/european-works-councils-ewcs>, (22.10.2019).

ETUC (2009b), “ETUC urges "YES" vote on Lisbon”, The speech to the Irish Congress of Trade Unions of John Monks, <https://www.etuc.org/en/pressrelease/etuc-urges-yes-vote-lisbon>, (15.10.2019).

ETUC (2015c), The ETUC today welcomed in to the European trade union family, as full members, CTUM-Montenegro, UFTUM-Montenegro and FTUM-FYRO Macedonia, <https://www.etuc.org/en/pressrelease/etuc-today-welcomed-european-trade-union-family-full-members-ctum-montenegro-uftum>, (10.12.2019).

ETUC (2019c), Organization and People, <https://www.etuc.org/en/organisation-and-people>, Erişim Tarihi: 19.07.2019.

ETUC (2019d), European Trade Union Confederation - 14th Congress, <https://www.etuc.org/en/european-trade-union-confederation-14th-congress-etuc19>, (21.07.2019).

ETUC (2019e), Social Partners’ Framework Agreements, <https://www.etuc.org/en/social-partners-framework-agreements>, (27.10.2019).

ETUC (2019h), Agreements, <http://resourcecentre.etuc.org/Agreements-57.html>, (10.12.2019).

ETUI (2019), About ETUI, <https://www.etui.org/About-Etui>, (03.08.2019).

Eurofound (2019), Posted Workers, <https://www.eurofound.europa.eu/et/topic/posted-workers>, (10.12.2019).

- Eur-lex (2019), Standing Committee on Employment, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac10233>, (23.02.2019).
- Ladjevac, Bojan (2017), Trade Unions in Serbia on the Move, <https://library.fes.de/pdf-files/id-moe/13087.pdf> , (10.12.2019).
- NATO (2019), What is NATO?, <https://www.nato.int/nato-welcome/index.html>, (11.12.2019).
- Zahn, Rebecca (2008), “The Viking and Laval Cases in the Context of European Enlargement”, Web Journal of Current Legal Issues, https://strathprints.strath.ac.uk/53733/1/Zahn_WJCLI_2008_The_viking_and_laval_cases_in_the_context_of_European.pdf (18.10.2019).
- Weber, Tina (1997), Amsterdam Treaty Brings Small Advances for Employment and Social Policy, European Industrial Relations Observatory, <https://www.eurofound.europa.eu/publications/article/1997/amsterdam-treaty-brings-small-advances-for-employment-and-social-policy>, (03.10.2019).

EK 1. 2019 Yılı İtibariyle ETUC Üyesi Ulusal Sendikalar

Ülkeler	Örgütler	ETUC Üyelik Yılı
Andora	USDA	2005
Almanya	DGB	1973
Avusturya	OGB	1973
Belçika	CSC	1974
	FGTB	1973
	CGSLB	2003
Birleşik Krallık	TUC	1973
Bulgaristan	CITUB	1995
	PODKREPA	1995
Çekya	CMKOS	1995
Danimarka	FH ⁴⁵	1973-1974
	AKADEMIKERNE	1991
Estonya	EAKL	2003
	TALO	2003
Finlandiya	SAK	1974
	AKAVA	1991
	STTK	1991
Fransa	CFDT	1974
	CGT	1999
	FO	1973
	UNSA	1999
	CFTC	1990
Hırvatistan	SSSH/UATUC	2004
	NHS	2010
Hollanda	FNV	1976
	CNV	1974
	VCP	1991
İrlanda	ICTU	1974
İspanya	CCOO	1990

⁴⁵ Danimarka'da örgütlü ulusal sendika konfederasyonlarından LO, 1973 yılında ETUC üyesi olurken FTF ise 1974 yılında ETUC üyesi haline gelmiştir. Bu iki sendika konfederasyonu 2018 yılında birleşerek FH adını almıştır (ETUC, 2019f)

	UGT	1973
	USO	2005
	ELA-STV	1974
İsveç	LO	1973
	TCO	1973
	SACO	1996
İsviçre	SGB/US	1973
	TRAVAIL Suisse	1974
İtalya	CGIL	1974
	CISL	1973
	UIL	1973
İzlanda	ASI	1973
	BSRB	1980
	BHM	2018
Karadağ	UFTUM	2015
Kıbrıs	SEK	1981
	DEOK	2007
	TURK-SEN	1981
Kuzey Makedonya	CCM	2015
	KSS	2016
Letonya	LBAS	2003
Lihtenştayn	LANV	2004
Litvanya	LPSK	2003
	LPS SOLIDARUMAS	2004
	LDF	2003
Lüksemburg	OGBL	1973
	LCGB	1974
Macaristan	MaSZSZ	1995
	LIGA	1995
	ESZT	1998
	SZEF	1998
	MOSz	1995
Malta	GWU	1974
	CMTU	1980

	FOR.U.M	2012
Norveç	LO	1973
	UNIO	2005
	YS	2003
Polonya	NSZZ	1995
	Solidarnosc	1995
	OPZZ	2006
	FZZ	2012
Portekiz	CGTP-IN	1995
	UGT	1983
Romanya	BNS	1996
	CNSLR FRATIA	1996
	CSDR	1996
	CARTEL ALFA	1995
San Marino	CSdl	1991
	CDLS	1991
	USL	2019
Sırbistan	CATUS	2014
	NEZAVISNOST	2014
Slovakya	KOZ-SR	1995
Slovenya	ZSSS	1999
Türkiye	HAK-IS	1997
	TURK-IS	1988
	DISK	1985
	KESK	1997
Yunanistan	GSEE	1976
	ADEDY	1990

Kaynak: ETUC, 2015c; ETUC, 2019b; ETUC, 2019f; Ebbinghaus and Visser, 2000: 800-802; Ladjevac, 2017; Degryse and Tilly, 2013: 71-75

EK 2.ETUC'un Avrupa Sosyal Boyutuna Katkısı Anlamında Dönüm Noktaları

Dönüm Noktası	Yaşanan Gelişme	ETUC'a Etkisi
1973 Ekonomik Krizi	1974 tarihli Sosyal Eylem Programı'nın Kabulü ve ETUC'un bu süreçte işsizlik ve istihdam politikalarını Topluluk kurumlarıyla paylaşması.	ETUC'un Topluluk düzeyinde bir taraf olarak tanınırlığı artmış, örgüt içerisinde ortak bir duruş sergilenmesi adına ilk adımlar atılmıştır
1985 Val Duchesse Toplantıları	Sosyal taraflar ve Topluluk kurumları arasında temaslar resmi bir nitelik taşımaya başlamıştır. İşveren örgütleriyle daha yapıcı bir iletişim şansı yakalanmıştır.	ETUC, politika, strateji ve taleplerini çok daha sistematik bir şekilde Komisyon başta olmak üzere Topluluk kurumlarına iletme şansı yakalamıştır.
1986 Tek Avrupa Senedi	Sektörlerarası Avrupa Sosyal Diyaloğu gelişmiş, bu gelişme Avrupa sosyal boyutuna göreli bir katkı sağlamıştır.	ETUC diğer sosyal taraflarla birlikte sözleşmesel nitelik kazanabilecek anlaşmalar yapma şansına erişmiştir ancak bu süreçte oluşturulan karar ya da görüşlerin hukuki anlamda bağlayıcılığı söz konusu olmamıştır.
1991 Sosyal Politika Anlaşması	Sosyal taraflar arasında imzalanan bu anlaşma Avrupa sosyal boyutunun temel çerçevelerinden biri haline almıştır. Topluluk antlaşmalarındaki katkısı süreç içerisinde artarak devam etmiştir.	ETUC, bu anlaşmanın imzalanması sürecinde oluşturduğu etki ve anlaşma metnine sağladığı katkı sayesinde hem kendi etki alanı hem de Avrupa sosyal boyutu anlamından uzun süreli bir gelişmenin oluşumunda pay sahibi olmuştur. Kendisine kurumsal anlamda birçok yetkiye olanak tanıyacak düzenlemelerin temelini atılmasına katkı sunmuştur.
1997 Amsterdam Antlaşması	Sosyal Politika Anlaşması, Topluluk Antlaşmasına eklenmiş, sosyal boyut anlamında İngiltere dışarıda kalmayı bırakmış, Avrupa sosyal boyutu çift vitesli yapıdan kurtulmuştur. Ayrıca Amsterdam Antlaşmasına İstihdamla ilgili bir bölüm eklenmiştir.	ETUC bu gelişmeler sayesinde uzun senelere yayılmış birçok talebini somutlaştırabilmiştir. Özellikle istihdamla ilgili bir bölümün Antlaşmaya eklenmesi ETUC'un sürece dair somut katkısı anlamında önemli bir başarı olarak değerlendirilmiştir.
2007 Lizbon Antlaşması	Temel haklar bu Antlaşma ile birlikte bağlayıcılık kazanmıştır.	ETUC'un ilk kuruluş yıllarından itibaren mücadelesini verdiği ve önüne koyduğu temel hedeflerden birisi böylece gerçekleşmiştir. Bu sürecin somutlaşmasında ETUC'un Anayasa tartışmaları sırasında gösterdiği çaba da dikkate alınmalıdır.
2008 Finansal Krizi	Sosyal diyalog durma noktasına gelmiş, istihdam politikaları gerilemiş, sürekli işsizlik artmıştır.	ETUC'un özellikle somut düzenlemelerin oluşturulması ve sosyal politikaların geliştirilmesi noktasındaki etkisinin gerilediği bir döneme girilmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı	Ceyhun		GÜLER
Doğum Yeri ve Yılı	Mersin		1984
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Eğitim Durumu	Başlama-Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	1998	2002	MTSO Anadolu Lisesi
Lisans	2002	2006	Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
Yüksek Lisans	2011	2014	Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora	2014	2019	Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama-Ayrılma Yılı		Çalışılan Kurumun Adı
1.	Eylül 2010	Eylül 2011	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
2.	Eylül 2011	Şubat 2018	Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
3.	Şubat 2018	Devam Ediyor	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Yayınlar:	<p><u>Kitaplar</u></p> <p>Güler. Ceyhun, Dünden Bugüne Uluslararası Sendikal Hareket: Yeni Arayışlar ve Sendikal Stratejiler (International Trade Union Movement From Past to Present: New Challenges and Trade Union Strategies), Notabene, 2016.</p> <p>Kaya. Pir Ali ve Güler. Ceyhun (Editor), “Uluslararası Sosyal Politika, International Social Policy, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2017.</p> <p><u>Kitap Bölümleri</u></p> <p>Güler. Ceyhun., “Küreselleşme Sürecinde Uluslararası Sendikal Hareket: Yeniden Örgütlenme Arayışları ve Yeni Enternasyonalizm Söylemi (International Trade Union Movement in the Process of Globalization: Reorganization Seeking and discourse of new internationalizm)”, Uluslararası Sosyal Politika Teorisi, Uluslararası Çalışma Normları Ve Güncel Gelişmeler, Ed. Pir Ali Kaya, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2014.</p> <p>Güler. Ceyhun. “Kapitalist Üretim Sürecinin Teknolojik ve Ekolojik Dönüşümüne Zahirî Bir Arayış Olarak Adil Geçiş” Dünya Yeniden Şekillenirken 2, Ed. Ulaş Taştekin ve Cenk Ağcabey, Notabene, İstanbul, 2019.</p> <p><u>Makaleler</u></p> <p>Kılış Ilknur, Güler Ceyhun, Gökulu Onur., “6331 within the framework employer obligations and an example of risk assessment in shopping malls” journal of İş-güç, 83-111, 2014.</p> <p>Tokol. Aysen, Güler. Ceyhun, “İşçilerin Gözünden Bir Direniş Hikayesi: 2015 Metal Direniş” (A Resistance Story from Workers Eyes: 2015 Metal Resistance), Ataturk University Journal of Economics And Administrative Sciences, Erzurum, 2016.</p> <p>Güler. Ceyhun, “Sendikal Canlanma Stratejileri Kapsamında Örgütlenme Modelinin Uluslararası Nitelik Kazanması: ITUC Küresel Örgütlenme Akademisi”(Internationalization of Organizing Model in the Scope of Union Revitalization Strategies: ITUC Global Organizing Academy), Emek Araştırma Dergisi (GEAD) , Cilt 7, Sayı 10, Aralık 2016.</p>
-----------	--

	<p>Güler. Ceyhun, “Emeğin Örgütlülük Mücadelesine Dair Tartışmalar, Eğilimler ve Söylemler” (Discussions, Trends and Discourses on Labour Being Organizing Struggle), Disk-Ar, 5. Sayı, İstanbul, 2016.</p> <p>Güler. Ceyhun, Gökçe. Ahmet, Aslan. Özdemir, “ITUC Global Poll 2014 Raporu Çerçevesinde Bir Alan Araştırması Türkiye Örneği: Karşılaştırmalı Bir Analiz” (A Field Study within the Framework of ITUC Global Poll 2014 Report: Turkey Samples and A Comparative Analysis), TÜMTİS İşçi Gücü Dergisi Özel Sayı, İstanbul, 2016.</p> <p>Güler. Ceyhun, “Ulusal İstihdam Stratejisi İçinde Kıdem Tazminatı Reformu Tartışmaları”,(Severance Pay Reform Debate in National Employment Strategy), TÜMTİS İşçi Gücü Dergisi 37. Sayı, İstanbul, 2016.</p> <p>Güler. Ceyhun, “Küresel Çerçeve Sözleşmelere Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Temelli Ayrımcılık Penceresinden Bakmak” (Looking the Global Framework Agreements in Accordance with Discrimination Based on Sexual Orientation and Gender Identity), KaosQueer+ Queer Çalışmaları Dergisi, Sayı.5, 2017.</p> <p>Güler, Ceyhun, “Türkiye Sendikal Hareketi İçerisinde Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Temelli Ayrımcılıkla Mücadele Üzerine Bir Değerlendirme” (On the Struggle by Turkish Trade Union Movement against the Discrimination Based on Sexual Orientation and Gender Identity), TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, Cilt:17 Sayı:64, 2017.</p> <p>Kaya, Pir Ali ve Güler, Ceyhun, “Collective Action Right As a Basic Human Right”, Academic Journal of Interdisciplinary Studies, Vol.6 No:2 S1, 2017.</p> <p>Yıldırım Mavis- Güler, Ceyhun ve Aydın Berna “ Women Migrant Domestic Workers and Their Problems with Private Employment Agencies in Istanbul”, Journal of Labour Relations, Cilt:8, Sayı:2, 2017.</p>
--	--

Uluslararası Konferanslar

Sevgi. Hüseyin, Güler. Ceyhun, Aca. Zeynep (2012), “The new Treshold In Turkey Labour Movement: Tekel Worker Resistance”, International Interdisciplinary Social Inquiry Conference – IISIC 2012, Bursa, 2012.

Tokol. Aysen, Güler. Ceyhun, Aca. Zeynep, “Sendikal Hak İhlalleri: Bursa Örneği (2011-2012) (Violations of Trade Union Rights: Case Bursa (2011-2012))”, V. International Social Rights Symposium, Bursa, 2013.

Güler. Ceyhun, Sevgi. Hüseyin, “Was ITUC Born from Requirement or Neccessity”, (Poster), International Conference for Academic Disciplines, Barselona, 2014.

Sevgi. Hüseyin, Güler. Ceyhun., “Ideological Background of The International Labour Organization”, (Poster), Ideological Background of The International Labour Organization, Barselona, 2014.

Güler. Ceyhun., “Pouring Sweat for the Sake of Clean Houses, Happy Babies,Healt Elders and Green Gardens: Domestic Workers and Trade Union Struggle/Strategies for Them”, 15th International Academic Conference, Roma, 2015.

Ulusal Konferanslar

Güler. Ceyhun., Benli. Gülhan “Ev İşçiliği: Dünyada ve Ülkemizde Mevcut Durum, Dünyadaki Örnek Uygulamalar ve Sorunlarla Mücadele Stratejileri (Domestic Workers: Current Situation in Turkey and in the world, the World Practices and Strategies for Combating the problem)”, Türk Tabibler Birliği İş Güvenliği Ulusal Sempozyumu, Adana,2015.

Alper. Yusuf. & Güler. Ceyhun. & Sevgi. Hüseyin., Türkiye'de Analık Sigortasından Sağlanan Hakların Kadınların İşgücüne Katılımı ve İstihdamları Üzerine Etkisi (Rights provided by Maternity Insurance Impact on Women’s Labor Force Participation and Their Employment), 16. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri

	<p>İlişkileri Kongresi, Sakarya, 2015.</p> <p>Güler. Ceyhun, "Uluslararası Sendikal Harekete İlişkin Heteroseksüel-Hegemonik Bir Söylem Sorgulaması" (A Heterosexual - Hegemonic Discourse Inquiry With Reference To International Trade Union Movement), VIII. Sosyal İnsan Hakları Sempozyumu, Kocaeli,2016.</p> <p><u>Master Tezi</u></p> <p>Güler. Ceyhun, In the scope of global trade unionism, as an example, "International Trade Union Confederation and Its Trade Union Strategies, Bursa, 2014. (Master Thesis)</p> <p><u>Academic Ödüller</u></p> <p>Uludağın Zirvesindekiler Yüksek Lisans Başarı Ödülü (At the Summit of Uludag, Master Performance Awards), Uludag University, 2014.</p> <p>Prof. Dr. Cahit Talas Sosyal Politika Ödülleri, Yüksek Lisans Kategorisi Övgüye Değer (Prof Dr. Cahit Talas Social Policy Awards, Master Degree Honorable Mention), Ankara University, 2015.</p> <p>The Scientific and Technological Research Council of Turkey (TUBITAK), International Research Fellowship Programme, 2017.</p>
Diğer:	TÜBİTAK 2214/A Yurt Dışı Doktora Sırası Araştırma Bursu (6 Ay) – Visiting Researcher University of Amsterdam
İletişim (e-posta):	ceyhungler@gmail.com
	Tarih İmza